R G B WH GR BL Grey Scale #13 C M Y K
DANES-PICTA.COM
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 66095
Akademii Obrony Narodowej

ZESZYTY NAUKOWE

Płk dr Marek KUBIŃSKI

SIŁY ZADANIOWE WOJSK LĄDOWYCH W DZIAŁANIACH TAKTYCZNYCH

Rozprawa habilitacyjna

Dodatek

66095

Warszawa 2009

Colour Chart #13
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres
DANES-PICTA.COM

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
II

ZESZYTY NAUKOWE

Płk dr Marek KUBIŃSKI

SIŁY ZADANIOWE WOJSK LĄDOWYCH W DZIAŁANIACH TAKTYCZNYCH

Rozprawa habilitacyjna

Dodatek

Warszawa 2009

KOMITET NAUKOWY

dr hab. Stanisław Zajas – przewodniczący, prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki – zastępca przewodniczącego, dr hab. Andrzej Dawidczyk, ppłk dr inż. Sylwester Kurek, ppłk dr Krzysztof Loranty, płk dr hab. Tomasz Majewski, prof. dr hab. Marek Plewczyński, płk dr hab. Ryszard Szpyra, prof. dr hab. Bogdan Szulc, dr Marek Zieliński

Zespół redakcyjny:
mgr Anna Doraczyńska – redaktor naczelna (tel. 6/813-516),

Adres redakcji: 00-910 Warszawa 72
al. gen. Antoniego Chruściela 103, bl. 4
tel./fax: (6)813-516
e-mail: zn@aon.edu.pl

Korekta autorska

Nakładem Akademii Obrony Narodowej

Druk i oprawa: Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, zam. nr 136/2010, nakład 47 egz.

SPIS TREŚCI

WSTĘP ... **4**
ROZDZIAŁ 1. WOJSKA LĄDOWE W DZIAŁANIACH TAKTYCZNYCH ... **17**
1.1. Wyjaśnienia terminologiczne ... 17
1.2. Typologia działań taktycznych ... 23
1.3. Struktury wojsk lądowych ... 29
Wnioski ... **36**
ROZDZIAŁ 2. WIELOASPEKTOWE UWARUNKOWANIA BUDOWANIA I UŻYCIA SIŁ ZADANIOWYCH ... **38**
2.1. Nowe wyzwania i zagrożenia ... 38
2.2. Zobowiązania sojusznicze (koalicyjne) ... 48
2.3. Uwarunkowania środowiskowe, kulturowe i społeczne ... 70
2.4. Zmiany zakresu i charakteru zadań ... 75
2.5. Projektowane zmiany potencjału techniczno-informacyjnego ... 79
Wnioski ... **90**
ROZDZIAŁ 3. KONCEPCJE SIŁ ZADANIOWYCH W WOJSKACH LĄDOWYCH WYBRANYCH PAŃSTW ... **94**
3.1. Wojska lądowe Niemiec ... 94
3.2. Wojska lądowe Francji ... 99
3.3. Wojska lądowe Stanów Zjednoczonych ... 105
3.4. Wojska lądowe Federacji Rosyjskiej ... 112
Wnioski ... **119**
ROZDZIAŁ 4. DOŚWIADCZENIA Z DZIAŁAŃ SIŁ ZADANIOWYCH W OPERACJACH EKSPEDYCYJNYCH ... **122**
4.1. Struktury zadaniowe szczebla pododdziału i oddziału w konflikcie w byłej Jugosławii 122
4.2. Wielonarodowy związek taktyczny na przykładzie działań stabilizacyjnych w Iraku .. 130
4.3. Struktura i funkcjonowanie sił zadaniowych w działaniach przeciwterrorystycznych w Afganistanie ... 134
4.4. Warianty działań w sytuacjach kryzysowych poza granicami kraju ... 138
Wnioski ... **152**
ROZDZIAŁ 5. UDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH W REAGOWANIU KRYZYSOWYM NA OBSZARZE KRAJU ... **156**
5.1. Siły zadaniowe budowane na bazie batalionów ... 157
5.2. Zmiany strukturalne na szczeblach oddziału i związku taktycznego ... 163
5.3. Wybrane warianty reagowania w sytuacjach bezpośrednich zagrożeń militarnych ... 172
Wnioski ... **195**
ROZDZIAŁ 6. PROJEKT KONCEPCYJNY SIŁ ZADANIOWYCH WOJSK LĄDOWYCH W DZIAŁANIACH TAKTYCZNYCH ... **197**
6.1. Założenia wyjściowe i metodyka projektowania ... 198
6.2. Proces budowania i przygotowania sił zadaniowych ... 204
6.3. Warianty strukturalne sił zadaniowych ... 219
6.4. Aspekty funkcjonalne i specyfika struktur zadaniowych ... 225
6.5. Koordynacja wysiłków ... 240
6.6. Prognostyczne kierunki rozwojowe ... 247
Wnioski ... **255**
ZAKOŃCZENIE ... **256**
BIBLIOGRAFIA ... **259**
SPIS RYSUNKÓW I TABEL ... **265**
ZAŁĄCZNIKI ... **267**

WSTĘP

Dynamicznie zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne niosą liczne wyzwania, w tym głównie nowe zagrożenia[1], których asymetryczność i nieprzewidywalność tworzą nową przestrzeń działań taktycznych. Jednym z wielu czynników kształtujących ową przestrzeń jest znaczne rozszerzenie pakietu zadań realizowanych przez nasze wojska lądowe, wynikające z udziału naszych komponentów w operacjach wsparcia pokoju – głównie na Bałkanach, działaniach stabilizacyjnych w Iraku, czy też przeciwterrorystycznych w Afganistanie.

Przeznaczenie, a zwłaszcza zadania przewidywane do wykonania przez wojska lądowe, wpływają na ich struktury organizacyjne, gdyż jednym z wielu wymagań, jakie powinna spełniać każda struktura jest zapewnienie realizacji zakładanych celów i zadań oraz przygotowanie organizacji do zmiennego otoczenia[2]. Oznacza to, że struktura organizacyjna powinna być dostosowana do przewidywanego charakteru prowadzonych działań oraz umożliwiać osiąganie zakładanych celów.

Powyższe przesłanki stały się impulsem do szeregu analiz i ocen prowadzonych w różnych gremiach. Ich wyniki doprowadziły między innymi do powstania w ramach NATO koncepcji Połączonych Sił Zadaniowych (ang. CJTF - Combined Joint Task Force). Pod tym pojęciem rozumie się przedsięwzięcie służące stworzeniu elastycznych struktur pozwalających na szybkie zorganizowanie i użycie sił w zależności od zadań i wymagań sytuacji[3].

Celem tworzenia CJTF jest: zapewnienie Sojuszowi Północnoatlantyckiemu wprowadzenia w krótkim czasie sił zadaniowych, z jasno sprecyzowanym systemem dowodzenia; prowadzenia operacji połączonych, wspólnie z państwami sojuszniczymi oraz partnerskimi, w sytuacjach innych niż obrona kolektywna[4].

---

[1] Wieloaspektową ocenę wyzwań i zagrożeń przedstawiono w *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego,* wymieniając wśród nich: terroryzm międzynarodowy, proliferacja broni masowego rażenia, nieprzewidywalna polityka reżimów autorytarnych, migracje, napięcia etniczne, por. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego,* Warszawa 2007, s. 8-10.

[2] Por. J. Szczupaczyński, *Anatomia zarządzania organizacją,* Warszawa 1998, s. 47.

[3] J. Zieliński (red.), *Podstawowe założenia operacji połączonych,* AON, Warszawa 2000, s. 8.

[4] *Allied Joint Doctrine AJP-01 (B),* NATO HQ, Brussel 2000, pkt 0119.

Wskazana istota koncepcji budowania *sił*[5] *zadaniowych*, chociaż dotyczy operacji, to jednak w ocenie autora, ma swoje logiczne przełożenie na działania taktyczne, gdzie na bazie rdzennych struktur jednostek wojskowych tworzone są, w zależności od sytuacji i zadań – ***siły zadaniowe***[6]. Jest to tym bardziej istotne, że analiza przebiegu wielu konfliktów zbrojnych na świecie wskazuje na to, że ciężar walki nadal pozostaje na poziomie taktycznym.

Impulsem do podjęcia tematu było pytanie: *Czy nowe zadania sił zbrojnych wymagają tworzenia sił zadaniowych, a jeżeli tak, to w jaki sposób je tworzyć?* Powyższe pytanie może wydawać się sprzeczne z dotychczasowym sposobem pojmowania problematyki struktur wojsk lądowych, gdyż na szczeblach taktycznych występują stałe struktury organizacyjne, którym przydziela się określone zadania. Jednak, jak wskazują wnioski z wielu przykładów historycznych[7], siły zadaniowe były tworzone niemal od zawsze, choć w różnych okresach historii różnie je nazywano.

W okresie powojennym, pierwszymi jednostkami przeznaczonymi do reagowania kryzysowego były siły interwencyjne NATO powstałe w 1960 roku, które w przypadku oznak kryzysu, miały być zdolne do szybkiego przerzutu oraz natychmiastowego podjęcia działań w zagrożonych rejonach.
Posiadanie takich jednostek działało odstraszająco na potencjalnego przeciwnika i pozwalało zapobiec wielu lokalnym konfliktom w rejonach zainteresowania Paktu, stając się przez to skuteczną formą nacisku militarnego.

Z naszych, narodowych doświadczeń wynika, że szczególnie wyraźnymi przykładami tworzenia tzw. *zgrupowań taktycznych* jest nasz udział w misjach

---

[5] *Siły* należy postrzegać jako wszystkie rodzaje wojsk i środków, jakimi dysponuje dowódca do realizacji określonwgo zadania, [w]: A. Polak, *Związki operacyjne w polskiej sztuce wojennej,* rozprawa habilitacyjna, AON, Warszawa 2007, s. 9.

[6] W teorii organizacji i zarządzania funkcjonuje pojęcie *zespoły zadaniowe,* nazywane także w literaturze *zespołami problemowymi* lub *projektoymi,* powoływane do realizacji określonych, nowych lub niestandardowych problemów organizacyjnych, por. M. Strzoda, *Zespoły zadaniowe w organizacji,* AON, Warszawa 2004, s. 5-6.

[7] W historii wojskowości znajdujemy szereg przykładów zawierania koalicji pomiędzy plemionami, Księstwami, Królestwami, czy państwami, by pokonać agresora. Jak napisał M. Kukiel, *...skombinowanie działania jazdy i łucznikow pieszych...,* można wyodrębnić w sztuce wojennej Bolesława Chrobrego, M. Kukiel, *Zarys historii wojskowości w Polsce,* wyd. Puls, Londyn 1949, s. 14; W okresie międzywojennym zapisy dotyczące zgrupowań broni połączonych znajdowały odzwierciedlenie w regulaminach i instrukcjach zarówno w kraju, jak i poza granicami Polski, szerzej na ten temat; Franciszek Skibiński podkreśla, że po drugiej wojnie światowej i powołaniu struktur NATO, ówczesne państwa członkowskie, mocno rozwijały koncepcje sił zadaniowych i broni połączonych na szczeblach taktycznych, F. Skibiński, *Wojska pancerne w II wojnie światowej,* Wydawnictwo MON, Warszawa 1982, s.139, [w]: A. Polak, *Związki operacyjne* ..., wyd. cyt.

pokojowych, a zwłaszcza rok 1996, kiedy to Polska do wykonywania zadań w byłej Jugosławii, w ramach Sił Wykonawczych (ang. IFOR - Implementation Forces), wydzieliła zgrupowanie utworzone na bazie etatowego batalionu.

Wnioski z działań polskich jednostek w siłach IFOR, SFOR (ang. Stabilization Forces for Bośnia) i KFOR (ang. Kosovo Forces) dostarczają wielu argumentów wskazujących na potrzebę i kierunki zmian w organizacji sił, umożliwiających osiąganie stawianych przed nimi celów i realizacji zadań, dla których zostały stworzone. Ze strony Polski do udziału w IFOR wyznaczony został jeden z batalionów ze składu 6. Brygady Desantowo – Szturmowej (BDSz), na bazie którego utworzono zgrupowanie taktyczne, które wraz z batalionami duńskim, fińskim, szwedzkim i norweskim weszło w skład Brygady Nordycko – Polskiej (ang. NPB). Utworzone zgrupowanie taktyczne było wynikiem dostosowania pokojowej struktury organizacyjnej i wyposażenia batalionu pod kątem przewidywanych zadań.

Po zakończeniu mandatu IFOR jego zadania przejął SFOR. W miarę postępów w procesie pokojowym charakter militarny misji zmieniał się na rzecz przejmowania zadań przez siły policyjne i organizacje cywilne, a w konsekwencji SFOR zredukował swój potencjał pozostawiając jedynie mobilne odwody.

Kolejne doświadczenia w zakresie budowania i przygotowania sił zadaniowych wynikają z przygotowania i działań polskich komponentów w ramach Dywizji Wielonarodowej w siłach stabilizacyjnych w Iraku. Na bazie jednej z naszych brygad utworzono rdzeń brygadowej grupy bojowej (ang. BCT - Brigade Combat Troops). W jej skład włączono między innymi polski batalion zmechanizowany. Pomimo, że wyznaczony batalion w kraju funkcjonował w siłach szybkiego rozwinięcia, to jednak jego struktura pokojowa różniła się od tej, jaka była wymagana w działaniach w Iraku. Dlatego też, sztab batalionu wzmocniono komórkami żandarmerii wojskowej (ŻW) i Taktycznym Zespołem Działań Psychologicznych (TZDzP). Batalion uzupełniono komponentem bałtyckim, który stanowiła łotewska kompania zmotoryzowana i litewski pluton zmotoryzowany[8].

[8] Por. Z. Szczybyło, *Przygotowania batalionu do wyjazdu do Iraku*, Przegląd Wojsk Lądowych – wydanie specjalne, sierpień 2003, s. 34.

W trakcie tworzenia Dywizji Międzynarodowej (ang. Multi National Division Central South – MND CS), zasadniczym celem wszelkich wysiłków było włączenie do składu jak największej liczby międzynarodowych pododdziałów zdolnych do samodzielnego działania, a nie ograniczenie się wyłącznie do polskich jednostek.

W ostatnim czasie Polska zadeklarowała rozszerzenie naszego militarnego zaangażowania w Afganistanie i wysłanie kolejnego kontyngentu, tym razem w sile batalionu manewrowego, którego trzon stanowił batalion zmotoryzowany na KTO Rosomak oraz komponent z 18. batalionu desantowo – szturmowego (bdsz). Znamiennym jest, że w szkoleniu komponentu akcentowana była problematyka walki w okrążeniu i wsparcia działań sił walczących w okrążeniu.

Dostosowanie wyposażenia kontyngentu do przewidywanej możliwości uczestniczenia w walkach, wymusiło między innymi dodatkowe opancerzenie ponad 20 kołowych transporterów opancerzonych Rosomak i kilkudziesięciu samochodów HAMMER oraz zwiększenie ilości transporterów do ewakuacji rannych.

W 2004 r. Polska wyraziła polityczną wolę uczestniczenia w tworzeniu jednej z Grup Bojowych Unii Europejskiej (GB UE) w charakterze państwa ramowego[9]. Koncepcja Grup Bojowych jest obecnie priorytetowym przedsięwzięciem w ramach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, w tym ogólnej poprawy zdolności operacyjnych przyszłych sił Unii Europejskiej.

Grupy Unii Europejskiej mają być jednostkami bojowymi o znaczącym potencjale militarnym (od 1500 do 2500 żołnierzy). Ich kluczowym przeznaczeniem jest szybka odpowiedź poprzedzona demonstracją sił i gotowością użycia w dowolnym miejscu.

W 2005 r. Organizacja Narodów Zjednoczonych zwróciła się do Unii Europejskiej z prośbą o wsparcie trwającej od połowy 2003 r. operacji MONUC (fr. Mission de l'Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo) w Demokratycznej Republice Kongo (na czas wyborów prezydenckich i parlamentarnych). Polska do działań w Kongo wydzieliła personel żandarmerii

[9] W styczniu 2003 r. – Komitet Wojskowy UE zaakceptował - Koncepcję Szybkiej Odpowiedzi Militarnej, natomiast „Koncepcja Grup Bojowych" została przyjęta w kwietniu 2004 r. W konsekwencji ministrowie obrony UE w maju 2004 przyjęli europejski Cel Operacyjny 2010, który zakładał utworzenie europejskich sił szybkiego reagowania wielkości korpusu (50 – 60 tys. żołnierzy), zdolnych do użycia (rozwinięcia) w ciągu 60 dni i utrzymania w strefie działań przez co najmniej rok.

wojskowej i wojsk lądowych, który tworzył Polski Kontyngent Wojskowy (PKW) o liczebności 130 żołnierzy. Do głównych zadań PKW należało: ochrona dowództwa sił UE w Kinszasie, ochrona lotniska N`Dolo w Kinszasie, zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony personelowi międzynarodowemu ONZ i UE, współpraca z misją policyjną EUPOL (ang. EU Police) w Kinszasie. Pododdziały ŻW wchodzące w skład PKW realizowały szkolenia specjalistyczne przygotowujące do realizacji zadań związanych z ochroną i obroną obiektów, doskonaliły znajomość zasad, procedur i technik w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa fizycznego personelowi UE i ONZ (patrolowanie, eskortowanie, konwojowanie, uwalnianie zakładników itp.).

Coraz częściej do składu sił zadaniowych, tworzonych na bazie pododdziałów wojsk lądowych, włączane są komponenty funkcjonalne[10]: sił powietrznych, specjalnych, żandarmerii wojskowej, a w działaniach na terenie kraju – obrony terytorialnej, policji i straży granicznej. Wzrastające znaczenie tych komponentów w działaniach wojsk operacyjnych wymaga stosownych uzgodnień w zakresie wspólnego wykonywania zadań, co powinno stać się przedmiotem dyskusji eksperckiej, badań naukowych, a w konsekwencji opracowania procedur wspólnego wykonywania zadań.

Wskazane przykłady dowodzą elastyczności składu i wyposażenia sił, które były każdorazowo modyfikowane w zależności od potrzeb wynikających z rozwoju sytuacji w rejonie działań.

Zmiany strukturalne pododdziałów i ich wyposażenia wynikają z hipotetycznych zagrożeń, ze specyfiki zadań oraz warunków ich wykonania. Ważnym jest jednak, aby wnioski z nich wynikające były należycie spożytkowane w projektowaniu organizacji perspektywicznych sił, a zadania wykonywane w czasie szkolenia na poligonach i placach ćwiczeń nie były inne niż te wykonywane w warunkach bojowych.

Otwartą kwestią pozostają ustalenia terminologiczne[11]. Niezależnie od przyjmowanych nazw, cel tworzenia sił zadaniowych jest wspólny dla

---

[10] E. Cieślak, *Lotnicze wsparcie działań, taktycznych zgrupowań zadaniowych*, [w:] M. Kubiński, *Siły zadaniowe w działaniach taktycznych*, AON, Warszawa 2008, s. 16.

[11] Terminologia – ogół terminów, którymi posługuje się dana dziedzina wiedzy, techniki, W. Doroszewski, *Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1967, s. 117.

zaprezentowanych przykładów, tzn. **dobór sił do zadań**. Celowość tworzenia sił zadaniowych i ich skuteczność w działaniu wymaga jednak wnikliwej oceny aktualnych zagrożeń i prognozowania przyszłych. Stanowi to bazę do planowania i organizacji tych sił. Stworzone w ten sposób komponenty należy szkolić i przygotowywać już w czasie pokoju, zaś podstawą efektywności przygotowania jest opracowanie doktryn, regulaminów oraz zasad użycia.

Zasygnalizowane sytuacje taktyczne wynikające z wieloletniego udziału polskich wojsk lądowych w działaniach poza granicami kraju podkreślają ważność problematyki tworzenia sił zadaniowych, gdyż każdy PKW wysyłany w rejon konfliktu budowany był od podstaw na potrzeby realizacji określonych zadań i w zasadzie nigdy nie była to tylko etatowa jednostka wojskowa, a zespół tworzony z elementów różnych formacji wojskowych. Znamiennym jest, że proces budowania przebiegał niestety na zasadzie „prób i błędów", bazując jedynie na wiedzy i doświadczeniach oficerów uczestniczących we wcześniejszych „misjach" poza granicami kraju, nie miał swojego umocowania w teorii sztuki wojennej i w polskich dokumentach normatywnych.

Powstała luka w teorii wymagała podjęcia tematu sił zadaniowych, a kilkuletnie badania prowadzone przez autora pozwalają zakładać, że rozprawa wniesie znaczny wkład w teorię perspektywicznych działań wojsk lądowych.

Źródłem wiedzy i doświadczenia autora w zakresie badanego obszaru było:

- **zorganizowanie dwóch seminariów naukowych**, wygłoszenie referatów programowych i analiza treści seminariów: w 2006 roku n.t. *Siły zadaniowe w działaniach taktycznych*, w którym wzięła udział liczna grupa „praktyków", między innymi: przedstawiciele 6. BDSz, żandarmerii wojskowej oraz sił specjalnych, a także seminarium naukowego w 2007 roku n.t. *Siły specjalne we współczesnych operacjach;*
- wygłoszenie referatów i komunikatów podczas seminariów, sympozjów i konferencji: n.t. *Zmiany w organizacji jednostek desantowo-szturmowych,* w: seminarium naukowym *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym*, AON, Warszawa 2002; n.t. *Działania aeromobilne w terenie zurbanizowanym,* w: seminarium naukowym *Rola terenu zurbanizowanego we współczesnych operacjach*, AON, Warszawa 2004; n.t. *Struktura*

działań taktycznych, w: seminarium naukowym *Taktyka we współczesnej sztuce wojennej*, AON, Warszawa 2005; n.t. *Kierunki zmian w działaniach powietrznodesantowych* w: seminarium naukowym: *50-lecie powstania 6. Dywizji Powietrznodesantowej*, Kraków 2007;

- **praca w zespole badawczym *Naukowo-Przemysłowego Konsorcjum Operacji Sieciocentrycznych (KOS)*, w ramach programu badawczego Nr PBZ–MNiSW–DBO–02/I/2007**, *„Zaawansowane metody i techniki tworzenia świadomości sytuacyjnej w działaniach sieciocentrycznych"*, zadanie badawcze nr 11101 *Uwarunkowania działań sieciocentrycznych determinujące organizację i funkcjonowanie systemu dowodzenia*; zadanie badawcze nr 11202 *Potrzeby informacyjne organów dowodzenia wykorzystywanych w działaniach sieciocentrycznych,* zadanie badawcze nr 11301 *Scenariusze operacji sieciocentrycznych;*

- **udział w Projekcie Rozwojowym Nr O R00 0050 06** *Integracja Systemów Dowodzenia, wymagania operacyjne generowane przez organy dowodzenia w cyklu decyzyjnym w operacji i walce w kontekście automatyzacji dowodzenia:* Zadanie badawcze Nr 11101; **kierowanie zadaniem badawczym Nr 11102** *Wymagania operacyjne i potrzeby informacyjne w zakresie dynamicznego wyboru najbardziej odpowiednich systemów uzbrojenia do realizacji zadań w operacji połączonej i walce;*

- **udział w Wielonarodowym Eksperymencie nr 6 – (ang. MNE 6)**, rezultat nr 1 – *Przeciwdziałanie działaniom nieregularnym przeciwnika*, realizowanym przez Sztab Generalny WP oraz Dowództwo Wojsk Specjalnych;

- uczestnictwo w ćwiczeniach prowadzonych przez Dowództwo Wojsk Lądowych *(Dragon 07);* Akademię Obrony Narodowej *(Pierścień od 2001 do 2007 i 2009)* oraz w **ćwiczeniach p.k. *„Coalition"* prowadzonych w Collège Interarmées de Défense w Paryżu w latach 2003 – 2007**, w których ważnym zagadnieniem było generowanie wielonarodowych sił zadaniowych w celu rozwiązania hipotetycznego konfliktu zbrojnego w rejonie Europy Wschodniej;

- wywiady z ekspertami krajowymi i zagranicznymi;

- uczestnictwo w pracach naukowo-badawczych prowadzonych w Akademii Obrony Narodowej i ich analiza;

- analiza i ocena: dokumentów normatywnych, regulaminów i instrukcji wydawanych przez dowództwa Sojuszu Północnoatlantyckiego, kraje członkowskie NATO i UE oraz narodowe; literatury przedmiotu oraz periodyków i opracowań specjalistycznych;
- wykorzystanie opracowań własnych.

Sformułowany temat *Siły zadaniowe wojsk lądowych w działaniach taktycznych* wyznacza obiekt badań, który obejmuje w zasadzie trzy obszary. Pierwszym są *siły zadaniowe*, drugim – *wojska lądowe*, a trzecim – *działania taktyczne*. Mając na uwadze powyższe uwarunkowania przyjęto, że badania zostaną ukierunkowane na aspekt organizacyjno - funkcjonalny. Część organizacyjna obejmuje problematykę projektowania, budowania i przygotowania sił zadaniowych oraz ich warianty strukturalne. Aspekt funkcjonalny wyrażony został poprzez zaakcentowanie specyfiki działań sił zadaniowych w operacjach ekspedycyjnych i reagowania kryzysowego na obszarze kraju.

Cel badań

Określone w wyniku prowadzonych badań wstępnych wątpliwości przyczyniły się do powstania potrzeby ich wyjaśnienia i wygenerowały następujący cel badań w niniejszej dysertacji:

Wniesienie nowych wartości do teorii sztuki wojennej w części obejmującej formowanie i działanie sił zadaniowych wojsk lądowych na poziomie taktycznym w obecnych i prognostycznych uwarunkowaniach.

Uwzględniając istotę nakreślonej sytuacji problemowej i cel badań, sformułowany został następujący główny problem badawczy:

Jaki powinien być kształt organizacyjno - funkcjonalny sił zadaniowych wojsk lądowych w działaniach taktycznych, w jaki sposób przygotowywać je do działań i jak to wpłynie na strukturę wojsk lądowych?

Rozwiązanie powyższego, głównego problemu wymagało stosownych rozstrzygnięć szczegółowych i uzyskania odpowiedzi na następujące pytania:

1. *W jakim zakresie obecne struktury wojsk lądowych spełniają wymagania wynikające ze współczesnych i perspektywicznych działań taktycznych?*
2. *Jaki wpływ na tworzenie sił zadaniowych na poziomie taktycznym wywierają*

nowe wyzwania i zagrożenia oraz zmiany w obszarze takyczno-technicznym?

3. *Co z doświadczeń wojsk lądowych innych państw może zostać zaadoptowane w polskich siłach zadaniowych i wojskach lądowych?*
4. *W jakim stopniu doświadczenia z udziału w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych poza granicami kraju kształtują siły zadaniowe?*
5. *Jaki jest wpływ zaangażowania wojsk lądowych w reagowanie kryzysowe na obszarze kraju na struktury komponentów wojsk lądowych?*
6. *W jaki sposób budować, przygotowywać i używać siły zadaniowe?*

Poszukiwanie odpowiedzi na powyższe problemy wymagało racjonalnego połączenia naszego dorobku taktycznego z wymaganiami wynikającymi ze zobowiązań sojuszniczych. Dla wyjaśnienia przyjętej problematyki badawczej w kontekście wstępnych czynności procedury badawczej wygenerowano niżej przedstawione rozwiązanie w postaci **hipotezy roboczej**.

Zaangażowanie naszych wojsk lądowych w szereg działań militarnych podejmowanych w różnych regionach świata, przewartościowało znacznie wymagania stawiane w obszarze ich zdolności do realizowania całego spektrum zadań o charakterze: pokojowym, stabilizacyjnym, asymetrycznym, a niekiedy wręcz bojowym. Wszystkie one powinny znaleźć swoje miejsce w „nowej" typologii działań taktycznych.

Konfrontacja nowych wyzwań z aktualnymi strukturami batalionów czy brygad, kształtowanych przez wiele lat do funkcjonowania w okresie pokoju, wskazuje na znaczne rozbieżności pomiędzy potrzebami, a stanem faktycznym w zakresie ich zdolności, organizacji i przygotowania do działań w nowych uwarunkowaniach.

Funkcjonująca od wielu lat zasada, że jednostki wojskowe posiadają etat „czasu pokoju i wojny" była uzasadniona w sytuacji, gdy zamierzenia wojsk lądowych ogniskowały się wokół szkolenia w czasie pokoju i działań bojowych w czasie wojny. Nowe wyzwania, w tym zwłaszcza rozszerzenie zakresu zadań o udział w operacjach reagowania kryzysowego na obszarze kraju i poza nim, implikuje konieczność weryfikacji powyższej zasady w obszarze zmian organizacyjnych dostosowujących wojska lądowe do zmieniającego się otoczenia.

Połączony charakter działań taktycznych wymaga przygotowania wojsk

lądowych do wspólnego wykonywania zadań z komponentami innych rodzajów wojsk i sił zbrojnych, zwłaszcza lotnictwa i wojsk specjalnych oraz sił niewojskowych. Istnieje uzasadnione przypuszczenie, że polskie doświadczenia z działań w siłach ekspedycyjnych, wskażą na potrzebę i możliwe kierunki dokonania zmian w kompozycji pododdziałów i oddziałów wojsk lądowych oraz nakreślą najkorzystniejszy sposób ich użycia w zależności od pojawiających się wyzwań i zagrożeń.

Do rozwiązywania sytuacji kryzysowych w różnych regionach świata angażowane są siły wielonarodowe, które wykonują zadania na podstawie wspólnych procedur opracowanych na potrzeby określonej interwencji militarnej. Upoważnia to do przyjęcia założenia, że skoro zmiany zachodzące w strukturach jednostek wojsk lądowych innych państw ukierunkowane są na budowanie sił modułowych, to prawdopodobnym jest, że niektóre z doświadczeń tych państw mogą być zaadoptowane w naszych, polskich warunkach. Dotyczyć to może zwłaszcza obszarów: struktur, wyposażenia oraz sposobów przygotowania sił do wykonywania zadań.

Na podstawie celów sił zbrojnych oraz typologii działań taktycznych można zdefiniować rodzaje zadań przewidywane do wykonywania przez wojska lądowe. Jeżeli określimy rodzaje zadań, to możemy zaplanować koncepcje, sposoby ich wykonywania, a to upoważnia do zaprojektowania, już w czasie pokoju, wariantów sił zadaniowych. Aby uprościć ich przygotowanie do prognostycznych działań należy urealnić stałe, pokojowe struktury wojsk lądowych i dostosować proces ich szkolenia do nowych wymagań.

Należy zakładać, że cel działań, rodzaj i zakres zadania będzie warunkował dobór elementu bazowego (rdzenia) sił zadaniowych. Natomiast każdorazowa odmienność zagrożeń lub wyzwań, stwarzać będzie potrzebę wyboru innego (lub modyfikacji aktualnego) modułu opcjonalnego sił zadaniowych. Jednak weryfikacja założeń projektowych wymagać będzie specjalistycznej oceny uwarunkowań, w tym zwłaszcza środowiska działań w rejonach wykonywanych zadań.

Prawdopodobnym jest, że zaprojektowanie koncepcji sił zadaniowych wojsk lądowych w działaniach taktycznych, zwiększy ich zdolności operacyjne w zakresie reagowania kryzysowego i ułatwi przygotowanie do perspektywicznych wyzwań.

Badania i procedura badawcza

Dążenia do zweryfikowania wymienionych powyżej założeń implikowały dobór różnych metod badawczych zarówno teoretycznych, jak i empirycznych.

Z metod teoretycznych zastosowano analizę materiałów źródłowych i opracowań dotyczących przedmiotu badań, co umożliwiło uporządkowanie, przetworzenie, a także wyeksponowanie i wyjaśnienie prawidłowości oraz istoty rozpatrywanych problemów. Zastosowano analizę porównawczą, która służyła do oceny organizacji wojsk lądowych przy pomocy mierników (zmiennych i wskaźników – por. zał. 1.). Wskaźniki umożliwiły zbadanie zależności zachodzących pomiędzy elementami w strukturze brygady oraz dywizji wojsk lądowych różnych państw. Jej zastosowanie pozwoliło na sformułowanie ocen oraz podjęcie decyzji w zakresie organizacji sił zadaniowych na podstawie powiązań przyczynowo-skutkowych.

Potrzeby badań wymagały zastosowania indukcji i dedukcji, które umożliwiły uzyskanie szczegółowych informacji o organizacji, zadaniach i działaniach sił zadaniowych i konfrontację ich opisu w różnych opracowaniach.

Synteza umożliwiała łączenie w całość wyodrębnionych i zbadanych w toku analizy faktów. Dostarczyła istotnej wiedzy o przedmiocie badań, była pomocna przy formułowaniu problemów, konstruowaniu hipotezy, a także przy opisie wyników prowadzonych badań.

Z metod empirycznych, w różnych etapach procesu badawczego, zastosowano obserwację uczestniczącą. Przedmiotem obserwacji były ćwiczenia dowódczo-sztabowe organizowane przez Akademię Obrony Narodowej, Dowództwo Wojsk Lądowych oraz College Interarmees de Defense w Paryżu. Wyniki obserwacji pozwoliły wzbogacić i dowartościować treść pracy, stanowiąc ważne dopełnienie zastosowanej formuły badawczej.

Metoda badania opinii została zastosowana w formie wywiadów eksperckich. Ich celem było uzyskanie materiału faktograficznego dotyczącego problematyki organizacji i użycia sił zadaniowych.

Poszukiwania badawcze prowadzone były w Akademii Obrony Narodowej, zwłaszcza w Wydziale Zarządzania i Dowodzenia. W różnym wymiarze prowadzono działalność badawczą w Sztabie Generalnym WP, Dowództwie Wojsk Lądowych,

2. Korpusie Zmechanizowanym, w 6. Brygadzie Desantowo-Szturmowej i 25. Brygadzie Kawalerii Powietrznej oraz Dowództwie Operacyjnym SZ RP.

Struktura pracy

W poszczególnych rozdziałach pracy zawarte zostały rozważania obejmujące swoim zakresem problematykę projektu koncepcyjnego sił zadaniowych wojsk lądowych w działaniach taktycznych, na tle założeń teorii organizacji i zarządzania, z zaakcentowaniem możliwego ich zastosowania w aktualnych i przyszłych uwarunkowaniach. W opracowaniu uwzględniono wnioski z naszych, narodowych doświadczeń oraz posłużono się przykładami rozwiązań stosowanych w innych krajach i wskazano na te rozwiązania, które mogą być wykorzystane w polskich warunkach.

Praca składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów i zakończenia.

We wstępie przedstawiono merytoryczne uzasadnienie podjętych badań oraz nakreślono ich warstwę metodologiczną.

W rozdziale pierwszym dokonano identyfikacji problemu, zaprezentowano wyjaśnienia terminologiczne oraz typologię działań taktycznych. Przeanalizowano aktualne struktury wojsk lądowych w kontekście działań taktycznych oraz zamiarów planistycznych sił zbrojnych.

Rozdział drugi zawiera wyniki badań w obszarze uwarunkowań użycia sił zadaniowych w kontekście nowych wyzwań i zagrożeń, a przede wszystkim nowych zadań oraz środowiska ich realizacji. Stanowiło to kanwę do dalszych merytorycznych rozważań nad przedmiotem badań.

Rozdział trzeci prezentuje wnioski w zakresie budowania sił zadaniowych wypracowane w wojskach lądowych innych państw oraz wskazuje, które z nich mogą zostać zaadaptowane w naszych, polskich uwarunkowaniach.

W rozdziale czwartym przeanalizowano i opisano doświadczenia naszych wojsk lądowych wynikające z udziału w działaniach ekspedycyjnych.

W rozdziale piątym rozpatrzono niektóre warianty organizacji i użycia sił zadaniowych w operacjach reagowania kryzysowego na obszarze kraju, akcentując realizację zadań bojowych.

Kwintesencją badań przeprowadzonych w poprzednich rozdziałach jest rozdział

szósty, w którym zaproponowano projekt koncepcyjny sił zadaniowych wojsk lądowych w działaniach taktycznych.

Zebrane wnioski wynikające z refleksji teoretycznych, jak również z badań empirycznych zaprezentowano na zakończenie każdego z rozdziałów.

Pracę kończą konstatacje uogólniające, odniesienia oceniające stopień osiągnięcia celów i realizacji założeń badawczych.

Uzupełnieniem są załączniki, w których zilustrowano część zagadnień wzbogacających treści rozważań.

ROZDZIAŁ 1. WOJSKA LĄDOWE W DZIAŁANIACH TAKTYCZNYCH

W procesie poznawczym projektowania, budowania i przygotowania sił zadaniowych wojsk lądowych należy zidentyfikować i wyjaśnić kontekst pojęciowy badanej problematyki, nakreślić znaczenie i zakres działań taktycznych, które wyznaczą obszary działania sił zadaniowych oraz zdiagnozować przydatność aktualnych rozwiązań organizacyjnych struktur wojsk lądowych. Dlatego też celem badań, których wyniki zostały przedstawione w niniejszym rozdziale było uzyskanie odpowiedzi na następujące pytanie badawcze: *W jakim zakresie obecne struktury wojsk lądowych spełniają wymagania wynikające ze współczesnych i perspektywicznych działań taktycznych?*

1.1. Wyjaśnienia terminologiczne

W dotychczasowej nomenklaturze taktycznej funkcjonują różne terminy: *zgrupowania taktyczne, zgrupowania broni połączonych*, czy też *taktyczne grupy bojowe*. Z kolei doświadczenia z Iraku wzbogacają terminologię o sformułowania: *brygadowa grupa bojowa* oraz *samodzielna grupa powietrzno-szturmowa*. Zaangażowanie Polski w budowę europejskiego systemu bezpieczeństwa spowodowało włączenie naszych formacji w proces tworzenia *Grup Bojowych Unii Europejskiej*.

Nie sposób w tym miejscu nie wspomnieć o terminach od wielu lat funkcjonujących w naszej świadomości taktycznej, jak: *oddział wydzielony, oddział rajdowy, oddział obejścia* oraz *taktyczny desant powietrzny* czy *grupa desantowo – szturmowa,* nazywanych dodatkowymi elementami ugrupowania bojowego. Wprawdzie ostatnia gama terminów dotyczy nieco innej skali działań, jednak w ocenie autora może kwalifikować się do określenia ich mianem **sił zadaniowych,** czy też *zgrupowań zadaniowych.*

Termin *zadanie* definiowany jest najczęściej jako przyszłe zdarzenie, które zostało przez jedną osobę (najczęściej kierownika) opisane i przekazane do realizacji

innej osobie lub zespołowi[12]. Jest ono determinowane przez szereg czynników, do których, zdaniem M. Huzarskiego, należy zaliczyć: zamiar rozegrania walki przez przełożonego, możliwości wojsk, wnioski z oceny przeciwnika i terenu[13]. Zbliżone stanowisko prezentuje Z. Ścibiorek, który za punkt wyjścia przy określaniu zadania przyjmuje: przeciwnika, jego skład, siłę, ugrupowanie i przewidywane działanie. Wskazuje również na fakt, iż każde zadanie wynika z określonych możliwości jego realizacji i powinno być realne w możliwościach jego wykonania[14].

Natomiast W. Kaczmarek, dokonując analizy problematyki zadań, konstatuje i podkreśla, że *„zadanie (...) to cel, który ma zostać osiągnięty w określonym czasie (terminie)"*[15].

Przeprowadzone analizy wskazują, na odejście od precyzyjnego określania zadań wraz ze sposobem ich wykonywania, na rzecz niekrępującego dowódcę wskazania celu działań w określonym czasie. Tak stawiane zadania pozostawiają podwładnym szersze pole do wykazania inicjatywy i zgodne są z zasadą swobody działań.

Przeznaczenie, a głównie zadania przewidywane do wykonania przez wojska wpływają na ich struktury organizacyjne. Pojęcie *struktura organizacyjna* zawiera bowiem w sobie dwa elementy. Jednym z nich jest *organizacja* rozumiana jako twór ludzki powołany do realizacji określonych zadań i wynikających z nich działań. W każdej organizacji doszukać się można trzech elementów:

- podmiotów (ludzi);
- narzędzi (w wypadku organizacji wojskowej – narzędzi walki);
- przedmiotów działania (zadań do których jest przewidziana).

Elementy te tworzą organizację wówczas, jeśli oddziaływują na siebie, generują całość zdolną do realizacji zadań, które wymagały powołania oddzielnej instytucji[16]. Potwierdza to wniosek, że u podstaw każdej organizacji tkwią zadania, jakie ta organizacja ma wykonywać.

Kolejną składową jest *struktura,* która jest niczym innym jak zbiorem połączeń

---

[12] T. Pszczołowski, *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji,* Warszawa 1993, s. 282.
[13] M. Huzarski, *Powietrzno-lądowe natarcie związku taktycznego,* AON, Warszawa 1993, s. 25.
[14] Z. Ścibiorek, *Prowadzenie natarcia,* AON, Warszawa 1994, s. 39.
[15] W. Kaczmarek, *Natarcie związku taktycznego,* AON, Warszawa 1997, s. 116.
[16] Por. T. Zieliński, *Organizacja zespołów ludzkich*, Warszawa 1984, s. 75.

i zależności występujących między elementami danej organizacji. Zatem struktura organizacyjna to szczegółowo opisana organizacja[17].

W *Słowniku współczesnego języka polskiego* znajdujemy następującą definicję: *zgrupowanie* w znaczeniu ogólnym to gromadzenie, zebranie się określonych osób, zorganizowane w celu przygotowania się do czegoś, najczęściej wspólnie później wykonywanego[18].

Natomiast w wydawnictwie: *Podstawowe kategorie sztuki wojennej, zgrupowanie taktyczne* definiowane jest jako zbiór połączonych sił wojsk lądowych, którego zasadniczym trzonem jest batalion (zmechanizowany, czołgów). W jego skład mogą wchodzić pododdziały rodzajów wojsk. Skład zgrupowania taktycznego zależy od zadania i możliwości szczebla nadrzędnego. Celem tworzenia i działania zgrupowania taktycznego jest samodzielne wykonywanie zadań bojowych, często we współdziałaniu z wydzielonymi siłami rzutu powietrznego[19].

Leksykon wiedzy wojskowej łączy kategorię *zgrupowania (zgrupowania wojsk)* ze szczeblem związku taktycznego i oddziału, wskazując również na występowanie w ich ramach różnych rodzajów wojsk, a także sił zbrojnych[20]. W publikacji tej nie występuje jednak definicja zgrupowania taktycznego.

Termin *grupa bojowa* we wskazanym wydawnictwie zdefiniowana jest jako[21]:

1) zespół żołnierzy (partyzantów) lub pododdziałów (oddziałów), a nawet związków występujący pod wspólnym dowództwem, przeznaczony do wykonania określonego zadania bojowego. W czasie II wojny światowej w niektórych armiach tworzono nieetatowe grupy bojowe o różnym składzie, np. w armii niemieckiej i amerykańskiej najczęściej w składzie batalionu lub pułku piechoty (czołgów) wzmocnionego pododdziałami innych rodzajów wojsk;

2) w siłach zbrojnych niektórych państw zachodnich jednostka wojskowa dysponująca siłą bojową równorzędną pułkowi zmechanizowanemu (zmotoryzowanemu).

Tematyka rozpatrywana w rozprawie wymaga odniesienia do pojęcia *broni*

---

[17] Por. A. Stabryła, *Doskonalenie struktury organizacyjnej*, Warszawa 1991, s. 11.
[18] *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1996, s. 436.
[19] *Podstawowe kategorie sztuki wojennej*, AON, Warszawa 1996, s. 127.
[20] *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979, s. 523.
[21] Tamże, s. 134.

połączonych. Można je zdefiniować jako potrzebę (ideę) wykorzystania sił i środków rodzajów wojsk w ścisłej synchronizacji tak, aby maksymalnie wykorzystać specyficzne zalety każdego z nich na polu walki. Jednocześnie, wzajemne uzupełnianie się ich zalet, pozwala na rekompensowanie braków innych rodzajów wojsk[22].

Z kolei, w *Programie szkolenia pododdziałów zawodowych wojsk pancernych i zmechanizowanych* można spotkać pojęcie *grup zadaniowych* zwanych też *modułami bojowymi,* które są związane ze szczeblem batalionu zmechanizowanego lub czołgów, wzmocnionych pododdziałami wsparcia i zabezpieczenia, które są zdolne do wykonywania pełnego spektrum zadań zgodnie z przeznaczeniem w układzie narodowym, sojuszniczym, UE lub koalicyjnym oraz prowadzenia działań w ramach operacji reagowania kryzysowego, misji pokojowych i stabilizacyjnych[23].

Analizując literaturę przedmiotu odnaleźć możemy wiele przykładów wskazujących na potrzebę doboru odpowiednich sił do realizacji zadań. G. Sobolewski definiuje je jako *zgrupowania zadaniowe*, które należy rozumieć jako siły i środki wojsk celowo utworzone na potrzeby wykonania konkretnego zadania lub grupy zadań. Tworzy się je odpowiednio do celu operacji, a dokładniej charakteru zadań, sposobu ich realizacji i uwarunkowań, jakie według prognoz mogą zaistnieć w toku ich realizacji. Okres funkcjonowania nowo utworzonych struktur uzależniony jest od czasu wykonania zadania[24].

Nie mniej klarowny sposób definiowania sytuacji, w której dobierane są siły do zadań występuje w nomenklaturze sojuszniczej i poszczególnych państw – członków Sojuszu.

W *Słowniku terminów i definicji NATO (angielsko – polski) AAP – 6 (U)*, używa się pojęcia siły (zgrupowanie, grupa) wydzielane do wykonania określonych zadań (ang. task force)[25].

---

[22] Na podstawie seminarium nt.: *Zgrupowania taktyczne wojsk lądowych w operacjach połączonych,* przeprowadzonego w Katedrze Taktyki Ogólnej AON, w dniu w dniu 18. 04. 2001 r.

[23] Por. *Program szkolenia pododdziałów zawodowych wojsk pancernych i zmechanizowanych,* DWLąd, Warszawa 2004, s. 5-9.

[24] G. Sobolewski (red.), *Współczesne koncepcje budowy struktur organizacyjnych pododdziałów wojsk lądowych, p.k. Struktury,* AON, Warszawa 2008, s. 32.

[25] *Słownik terminów i definicji NATO, AAP-6 (U)* Agencja Standaryzacyjna NATO 2007 r.

W doktrynie *Działania komponentu lądowego ATP-3.2*[26], występuje zapis o działaniach *broni* połączonych (ang. combined arms), uzasadniając je stwierdzeniem, że w działaniach wojennych używa się rodzajów wojsk według przyjętej koncepcji taktycznej. Siły połączone – to najczęściej struktury wielonarodowe złożone z co najmniej przedstawicieli dwóch państw NATO, UE lub państw partnerskich[27]. W podobnym ujęciu znaczenie *combined* można znaleźć w *Słowniku terminów i definicji NATO AAP-6 (U).* Zaś w dalszej części tego dokumentu jest napisane o tworzeniu *zgrupowań zadaniowych* (ang. task organization), wyjaśniając, że w zależności od treści otrzymanego zadania tworzy się odpowiednią strukturę organizacyjną.

Z kolei, niemiecki słownik wojskowy proponuje inny termin: *batalionowe zgrupowania taktyczne*. Jest to jednostka zorganizowana z połączenia elementów pododdziałów czołgów i piechoty pod jednym dowództwem, do wykonania konkretnego zadania. W zależności od wariantu działania, w jej składzie mogą przeważać pododdziały czołgów lub piechoty[28].

Natomiast w doktrynie wojsk lądowych Francji i regulaminach francuskich używane jest pojęcie *zgrupowania taktyczne broni połączonych* (fr. GTIA – Groupement tactique interarmes, ang. The Combined arms task force).

Charakterystycznym w sposobie podejścia do problematyki sił zadaniowych jest to, że są one nierozerwalnie związane z działaniami broni połączonych, czy też po prostu z działaniami połączonymi, czyli jest konsekwencją dążenia do osiągnięcia efektu synergii.

Zaangażowanie Polski w struktury sojusznicze i wielonarodowe zaskutkowało wprowadzeniem do słownictwa wojskowego nowych terminów, jak: *siły sojusznicze* i *koalicyjne*. Powtarzając bowiem za *Leksykonem wiedzy wojskowej, siły sojusznicze (koalicyjne)* – to ogół sił zbrojnych wydzielonych przez państwa związane ze sobą umową o wzajemnej pomocy wojskowej, przeznaczonych do wykonywania wspólnych zadań na określonym obszarze działań wojennych[29].

---

[26] *ATP-3.2* (wersja C tłumaczenia), NATO-Jawne.
[27] Por. M. A. Obrusiewicz, *Połączone siły zadaniowe CJTF,* AON, Warszawa 2002, s. 9.
[28] *Militärisches Studienglossar*, s. 163-164.
[29] *Leksykon wiedzy wojskowej,* MON, Warszawa 1979, s. 395.

Reasumując, w dotychczasowej nomenklaturze taktycznej funkcjonują różne terminy: **zgrupowania taktyczne**, **zgrupowania broni połączonych,** czy też **taktyczne grupy bojowe**. Z kolei doświadczenia z Iraku wzbogacają terminologię o sformułowania: **brygadowa grupa bojowa, samodzielna grupa powietrzno-szturmowa.** Zaangażowanie Polski w budowę europejskiego systemu bezpieczeństwa spowodowało włączenie naszych dowództw i jednostek wojskowych w proces tworzenia **Grup Bojowych Unii Europejskiej (GB UE).**

Trudno jest jednoznacznie uporządkować zaistniałą mnogość terminologiczną, gdyż są to zarówno terminy ukształtowane historycznie w polskiej myśli taktycznej, jak też w poglądach innych państw lub też są efektem prac podejmowanych w ramach sojuszu.

W ocenie autora, nie ma też powodów do określania nowym terminem czegoś, co już istnieje od wielu lat. Stąd też można przyjąć, że termin: **siły zadaniowe dotyczy wszystkich tych zjawisk, gdzie dla potrzeb określonego zadania dobiera się odpowiednie siły i można przyjąć, że jest terminem nadrzędnym w stosunku do pozostałych, gdyż jest pojęciem znaczeniowo najszerszym, a ponadto:**

- **precyzyjnie określa cel tworzenia takiego właśnie komponentu;**
- **nie ogranicza szczebla jaki go tworzy, celu jego działania, czy też rodzaju działań (bojowe lub pokojowe).**

Jest to o tyle istotne, że używanie terminu: *bojowa* czy *bojowy* może budzić pewne kontrowersje np. w kontekście działań wsparcia pokoju, czy też działań stabilizacyjnych.

Abstrahując od rozbieżności terminologicznych, należy zauważyć, że idea tworzenia sił zadaniowych oparta jest na założeniu, iż muszą one być zdolne do prowadzenia autonomicznych działań w przydzielonych rejonach odpowiedzialności. Dotyczy to zwłaszcza jednostek wydzielanych do działań wspierających pokój, gdzie istnieje konieczność tworzenia zgrupowań funkcjonalnych, bazujących na samodzielnych batalionach, a niekiedy nawet kompaniach. Przy czym zgrupowania te mogą być każdorazowo modyfikowane w zależności od rozwoju sytuacji w rejonie działań i wynikających z niej potrzeb.

1.2. Typologia działań taktycznych

W literaturze przedmiotu funkcjonują różne definicje i typologie działań taktycznych. Zależą one w znacznej mierze od przyjmowanych kryteriów klasyfikacji.

Funkcjonujący do niedawna podział (rys. 1.) budowany był przez wiele lat. Zmieniał swój kształt odpowiadając aktualnym wówczas sytuacjom i prognozowanym zmianom. Dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość wymagała ponownego spojrzenia na problem struktury działań taktycznych. Stąd też, w ocenie autora należy zaproponować i uzasadnić pewne rozwiązania wynikające nie z faktu, że dotychczasowy podział był zły, lecz zmieniła się rzeczywistość (sytuacja) i to bardzo, a w konsekwencji należałoby nieco odmiennie podejść do zasygnalizowanego problemu.

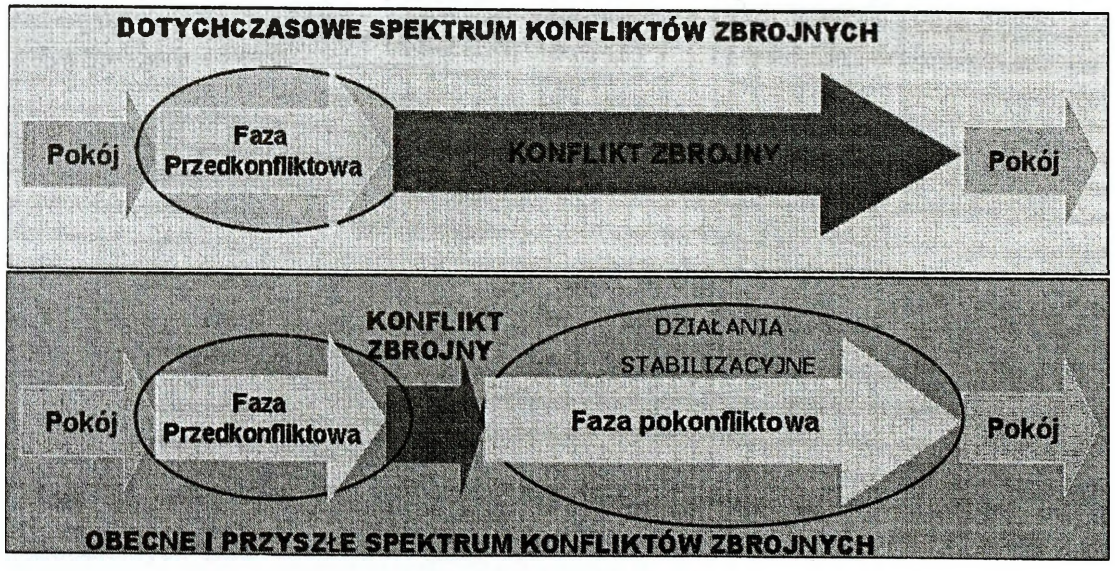

Rys. 1. Klasyfikacja działań taktycznych
Źródło: *Taktyka ogólna wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2001, s. 339

Działania taktyczne utożsamiane dotychczas głównie z działaniami bojowymi (walką) mają dużo szersze znaczenie i powinny obejmować wszelkie czynności wojsk zapewniające osiągnięcie zakładanych celów.

Kryterium najbardziej adekwatnym do usystematyzowania działań taktycznych powinien być cel tych działań. Stąd też, zastanowić się trzeba, nad celem działań taktycznych. Może nim być utrzymanie posiadania czegoś lub zdobycie czegoś nowego. Cel działania determinuje rodzaj działań. W aspekcie walki, można go wyrazić ogólnym sformułowaniem: *albo się bronię albo atakuję*. W działaniach nie posiadających znamion walki, celem może być utrzymanie pokoju, jeśli jest zagrożony lub jego przywrócenie, jeśli już został zakłócony.

Za punkt wyjścia przy definiowaniu działań wojsk przyjmuje się fazy, w jakich może funkcjonować państwo, wyróżniając: pokój, kryzys i wojnę. Taki podział, choć jak najbardziej słuszny, z punktu widzenia działań taktycznych, zdaje się być zbytnim uproszczeniem. (rys. 2.).

Zakłada się, że celem walki zbrojnej jest pobicie przeciwnika, czyli zwycięstwo. Jeżeli przyjmiemy takie założenie, to po uzyskaniu zwycięstwa powinien nastąpić pokój. *Czy na pewno tak jest? Czy pobicie sił irackich przez koalicję doprowadziło do pokoju?*

Rys. 2. Fazy rozwoju konfliktów zbrojnych w kontekście działań taktycznych
Źródło: Opracowanie własne

Przykłady z historii wskazują, że tak nie jest. Okazuje, się bowiem, że pobicie przeciwnika (w znaczeniu militarnym) jest tylko niewielkim krokiem do uzyskania pokoju. Nawet złamanie woli walki strony przeciwnej nie prowadzi do jednoznacznych rozwiązań. Stąd też, jeżeli przyjmiemy, że obecnym i przyszłym spektrum konfliktów zbrojnych są fazy: *przedkonfliktowa, konflikt* i *faza pokonfliktowa*, to za zasadne należy uznać wyodrębnienie następujących rodzajów działań taktycznych: *działania wspierające pokój, działania bojowe* i *działania stabilizacyjne* czyli wygaszające konflikt, które charakteryzują się między innymi koniecznością łączenia lub selektywnego wybierania takich sposobów działania, które w danej sytuacji będą skuteczne.

Jak pokazuje przykład Iraku, faza pokonfliktowa, a w niej prowadzone działania stabilizacyjne trwają o wiele dłużej niż działania wojenne i kto wie, czy nie są od nich trudniejsze, gdyż obok działań wspierających pokój, jak: patrolowanie, konwojowanie itp. istniała potrzeba odpierania ataków, obrony lub przeciwdziałania aktom terroryzmu.

Pojawiają się w środowisku wojskowym opinie, że termin *działania stabilizacyjne*[30] wszedł do naszego słownika wojskowego tylko i wyłącznie z powodu zaangażowania naszych wojsk lądowych w działania koalicyjne w Iraku i nie jest to termin „natowski". Czy aby na pewno tak jest? Bo jeśli tak, to czym było użycie naszego batalionu w SFOR? SFOR był misją prowadzoną pod egidą NATO, a powyższy skrót oznacza *siły stabilizacyjne*[31].

Działania wsparcia pokoju są działaniami prowadzonymi w fazie przedkonfliktowej, tzn. w sytuacji, gdy istnieją uzasadnione przesłanki, że powstały spór nie zostanie rozwiązany w sferze politycznej. Wówczas siły wojskowe zostają użyte w celu zapobiegnięcia przekształcenia się kryzysu w konflikt. Zdaniem autora, podejmowane zabiegi militarne mogą być dwojakiego rodzaju. Jako *działania prewencyjne* polegające głównie na zademonstrowaniu spornym stronom gotowości

[30] W opublikowanych materiałach traktujących o współczesnych operacjach spotykamy często termin „operacje stabilizacyjne" lub „działania stabilizacyjne". Na ogół interpretowane są one jako zamierzenia o charakterze militarno – policyjnym, których celem jest przywrócenie pokoju, czyli cywilizowanego funkcjonowania organów polityczno – administracyjnych w państwie. Por. M. Huzarski, *Zadania i taktyka wojsk lądowych w działaniach stabilizacyjnych p.k. Stabilizacja,* AON, Warszawa 2007, s. 5.

[31] A. Tyszkiewicz wskazuje na pierwsze operacje stabilizacyjne, które były przeprowadzone na Filipinach (1899 – 1904) i na Haiti (1915 – 1934), A. Tyszkiewicz, *Operacje stabilizacyjne*, Bellona, Warszawa 2005, s. 15.

i zdolności do jego siłowego rozwiązania. Jeżeli prewencja nie przyniesie określonych efektów, wówczas wojska przechodzą do środków bardziej drastycznych, czyli do *działań wymuszających posłuszeństwo* na spornych stronach. Główną formą działań wymuszających jest rozdzielenie spornych stron poprzez utworzenie strefy rozdzielenia.

Działania bojowe (walka) to wszelkie działanie przynajmniej dwupodmiotowe (przy założeniu, że i zespół może być podmiotem), gdzie przynajmniej jeden z podmiotów przeszkadza drugiemu. Według T. Kotarbińskiego, w poszczególnym, najzwyklejszym i bodaj najciekawszym przypadku oba podmioty nie tylko dążą obiektywnie do celów niezgodnych, lecz nadto wiedzą o tym i liczą się w budowaniu swoich planów też z działaniami strony przeciwnej. Dlatego zaś ten przypadek, przypadek wzajemnego i świadomego zarazem przeszkadzania, uważamy za najciekawszy, gdyż obie strony zmuszają się wzajemnie w sposób osobliwie intensywny do pokonywania trudności, a więc pośrednio - do usprawniania techniki działań[32].

Jeżeli *walka* jest celowym działaniem *dwóch stron*[33], to rodzaje walki powinny wynikać z relacji zachodzących pomiędzy tymi stronami, czyli wzajemnego, celowego zachowania jednej strony wobec drugiej. Stąd też należy uznać, że za kryterium wyróżniania rodzajów walki powinno się przyjmować cel wynikający z relacji zachodzących pomiędzy stronami, a nie cele każdej ze stron z osobna. *Bo, czy możliwym jest, by strona „A" broniła się, jeżeli strona „B" nie będzie atakować?*

Jeżeli założymy, że do walki może dojść wtedy i tylko wtedy, gdy przynajmniej jedna ze stron dążyć będzie do zmiany istniejącego stanu rzeczy[34], wówczas zmiana rodzaju działań przez jedną z walczących stron, upoważnia do wyróżnienia danej sytuacji jako osobny rodzaj działań bojowych.

Rozpatrując zagadnienia czynu skutecznego, T. Kotarbiński wyróżnił cele permutacyjne (zmieniające) i perseweracyjne (niezmieniające).[35]

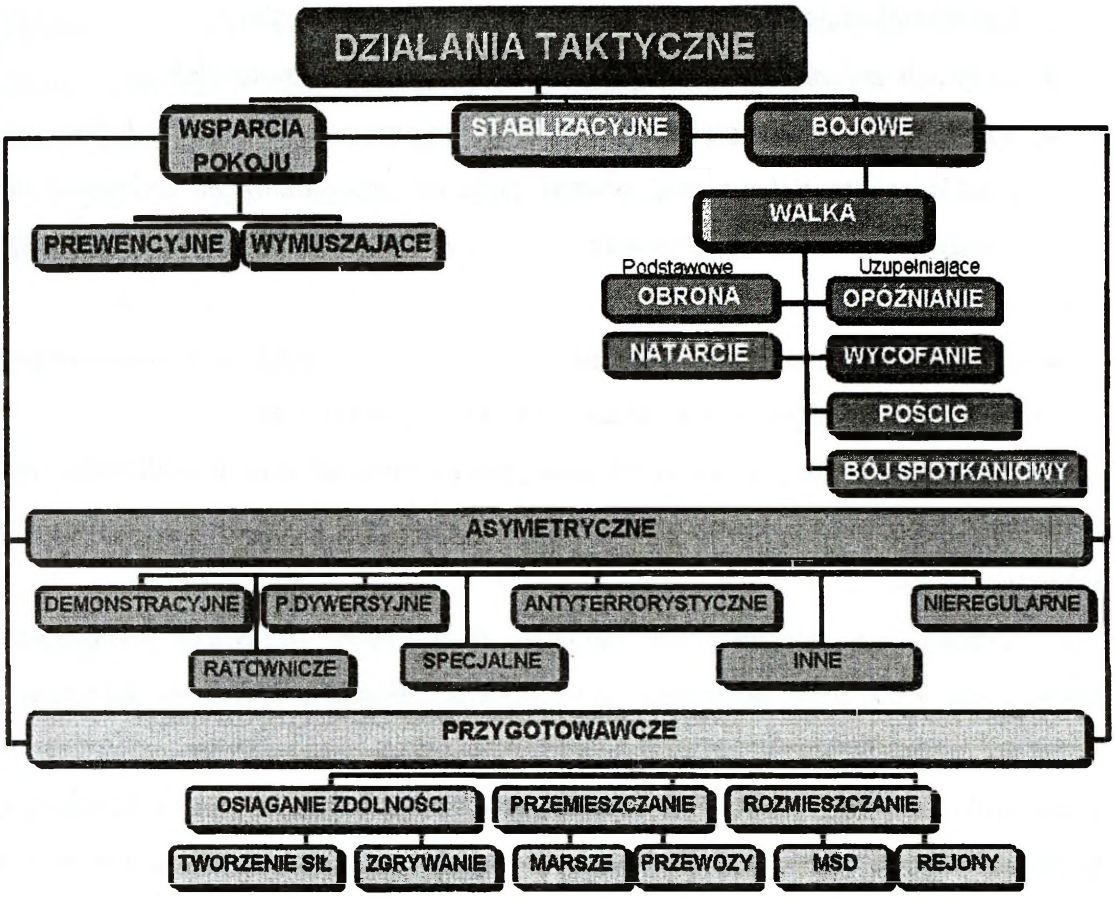
[32] T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, Wrocław 1969, s. 20.
[33] M. Krauze, B. Szulc (red.), *Sztuka wojenna konteksty teoretyczne i praktyczne*, Adam Marszałek, Toruń 2000, s. 47.
[34] Tamże, s. 47.
[35] Tamże, s. 47.

Cel niezmieniający (utrzymujący stan rzeczy), to obrona, ale:

- *czy cele zmieniające mogą być realizowane tylko przez natarcie?*
- *do jakiej kategorii działań zaliczyć działania prowadzone w celu uchylenia się od starcia w niekorzystnej sytuacji (patrz def. wycofania) lub zyskiwanie na czasie w celu przygotowania się do rozstrzygającej walki (patrz def. opóźniania)?*
- *czy prowadzenie natarcia na broniącego się przeciwnika jest takim samym działaniem, co natarcie na przeciwnika wycofującego się?*

Walka rozumiana jako starcie zbrojne przeciwstawnych stron w skali taktycznej obejmuje działania podstawowe i inne, które można nazwać działaniami uzupełniającymi.

Trudno jest jednoznacznie zamknąć zbiór, który nazywamy działaniami taktycznymi. Owa trudność polega głównie na ich złożoności. Jeśli w działaniach wsparcia pokoju mamy w miarę czytelnie zdefiniowane sporne strony, a w walce - przeciwnika, *to jakim mianem określić sytuacje, w których na wojska oddziaływuje przeciwnik bliżej nieokreślony, bez munduru, wyglądający, jak każdy inny obywatel danego państwa, z taką jednak różnicą, że pod ubraniem ma przymocowany ładunek wybuchowy?* Dlatego też, zasadnym jest wprowadzenie do typologii działań taktycznych nowego pojęcia *działania asymetryczne*, czyli takie, które nie mieszczą się w żadnej innej kategorii przedstawionej na rysunku 1. Powstaje pytanie, *jeżeli wyróżniamy działania asymetryczne, to czy te, wcześniej wskazane należałoby określić symetrycznymi*? I tak pewnie jest, jednak pozostaje wątpliwość, czy istnieje potrzeba innego nazywania stanów (sytuacji) już istniejących, i czy nie należałoby się ograniczyć jedynie do zdefiniowania tylko tego, co jest nowym.

Rys. 3. Proponowana typologia działań taktycznych
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Regulamin działań wojsk lądowych,* wyd. DWLąd, Warszawa 2008, s. 14

Dlatego też, *działania asymetryczne* (por. rys. 3.) możemy zdefiniować jako działania, w których wojska konfrontowane są z przeciwnikiem, którego cele, organizacja, środki walki i metody działania nie mieszczą się w pojęciu konwencjonalnym.
Strona agresywna w konflikcie asymetrycznym nie podejmuje bezpośredniej konfrontacji na polu walki z wojskami przeciwnika. Dąży do zadania mu dotkliwego ciosu posługując się metodami niekonwencjonalnymi, takimi jak: terroryzm, walka psychologiczna, informacyjna (np. atak informatyczny). Istota asymetryczności polega na faktycznym braku punktu stycznego pomiędzy wysiłkami wojsk, a przeciwnikiem. Zagrożenia asymetryczne mogą zaistnieć w każdym z wcześniej omawianych rodzajów działań, czyli są działaniami wspólnymi dla wcześniejszych kategorii.

Jeżeli przyjmiemy, że wspieranie pokoju, walka i stabilizowanie sytuacji są przedsięwzięciami kulminacyjnymi, to wszystko co je poprzedza oraz następuje

bezpośrednio po nich można nazwać *działaniami przygotowawczymi.* Takie rozumienie działań taktycznych sprawia, że obok najistotniejszego przedsięwzięcia, jakim dla wojsk lądowych jest zapobieganie powstaniu konfliktu, walka zbrojna i wygaszanie konfliktu, rozpatrywać w nich należy także wszystkie inne działania mające na celu doprowadzenie wojsk do zdolności do działań, przemieszczenie ich w rejon działań oraz odtworzenie zdolności po wykonaniu zadania.

Zaproponowana struktura działań taktycznych nie jest zbiorem zamkniętym. Nowe zagrożenia i wyzwania mogą powodować konieczność łączenia lub selektywnego wybierania tych rodzajów działań, które w danej sytuacji będą skuteczne. Takim przykładem są działania wymuszające i stabilizacyjne.

1.3. Struktury wojsk lądowych

Wśród wielu zmian, określających przyszłe możliwości operacyjne wojsk lądowych, staje się usamodzielnienie batalionów, które według wielu teoretyków wojskowych są podstawowym modułem organizacyjnym i szkoleniowym wojsk lądowych, decydujących o sile brygad i dywizji.

Jak podkreśla M. Wrzosek, analiza elementów strukturalnych batalionu wskazuje, że organizacja ta nie spełnia wymogu funkcjonalności, co powoduje konieczność modyfikacji w czasie planowania i prowadzenia działań taktycznych **(taktyczne grupy bojowe na polu walki, taktyczne siły zadaniowe w misjach pokojowych)**[36].

Rozbudowa „trzonu bojowego" wymusza wzmocnienie pododdziałów logistycznych i dowodzenia. Może warto rozważyć zatem kwestie modyfikacji funkcjonalnej i stworzenie struktury batalionu z większą liczbą kompanii bojowych, ewentualnie wprowadzenie struktury mieszanej np. kompanie zmechanizowane i czołgów, a może jeszcze dodatkowo kompania piechoty. Ponadto, w skład batalionu powinny wchodzić: kompania wsparcia, wyposażona w lekkie moździerze i wyrzutnie przeciwpancernych pocisków kierowanych oraz element dowodzenia i zabezpieczenia logistycznego. Jak wynika z powyższego, aktualna struktura organizacyjna naszych

[36] M. Wrzosek, *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym,* AON, Warszawa 2003, s. 6.

batalionów zmusza do tworzenia różnych wariantów strukturalnych oraz dodatkowych elementów funkcjonalnych w zależności od otrzymanego zadania i warunków jego wykonania.

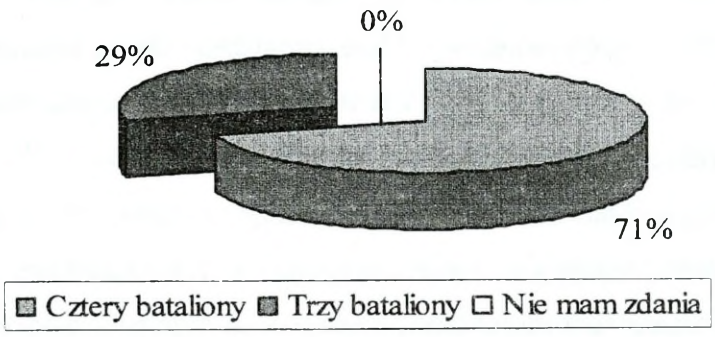
Jak postulował J. Zieliński, bataliony powinny spełniać podstawowy warunek: powinny posiadać duży potencjał ogniowy i manewrowy. Oznacza to, że zarówno bataliony zmechanizowane, jak i czołgów, powinny posiadać większe niż dotychczas ilości środków walki. Należy sądzić, że powinno być około 50 jednostek podstawowych środków walki w batalionie[37]. Takie rozwiązanie umożliwi tworzenie odwodów, dodatkowych elementów ugrupowania bojowego oraz zgrupowań taktycznych o mieszanym składzie. Stąd też przygotowanie batalionów do samodzielnego wykonywania zadań staje się zagadnieniem ważnym, szczególnie w zakresie zapewnienia ciągłości dowodzenia i zasilania logistycznego.

Według S. Kozieja, takie samodzielne bojowo bataliony – jako oddziały - stworzyć mogą samodzielne pod względem taktycznym brygady (jako związki taktyczne), łączone z kolei w wyższe związki taktyczne, jakimi byłyby dywizje[38]. Brak takich rozwiązań w naszych wojskach lądowych utrudnia podejmowanie skutecznych działań w warunkach nowoczesnego pola walki, w tym także współdziałanie na poziomie taktycznym w ramach sił międzynarodowych. Utworzenie silniejszych batalionów, brygad i dywizji oznaczałoby zmniejszenie ogólnej liczby związków taktycznych w wojskach lądowych do kilku dywizji ogólnowojskowych i kilku samodzielnych brygad.

Wszelkie zmiany w strukturze i wyposażeniu batalionów powodują określone konsekwencje na poziomie brygad, które z założenia powinny posiadać dużą samodzielność, mobilność i zdolność do prowadzenia autonomicznych działań. Dlatego też, w składzie brygady powinny być takie środki, które zapewnią jej realizację zadań bez potrzeby angażowania sił i środków z zewnątrz. Należy również przewidywać, że w niedalekiej przyszłości w strukturę brygady zostaną włączone śmigłowce oraz środki walki elektronicznej. Jednak pewne kontrowersje mogą budzić proponowane rozwiązania zakładające, iż w strukturze brygady powinny być trzy

[37] J. Zieliński, *Zarys teorii sztuki operacyjnej wojsk lądowych*, Toruń 1998, s. 94-95.
[38] Por. S. Koziej, *Teoria sztuki wojennej*, Bellona, Warszawa 1993, s. 45.

bataliony, każdy po 40 wozów. Powyższa struktura w sposób istotny utrudnia tworzenie ugrupowania bojowego, narzucając ugrupowanie z dwoma batalionami w pierwszym rzucie i jednym w odwodzie. Inna konfiguracja możliwa jest w zasadzie dopiero po wydzieleniu sił z poszczególnych batalionów. Powyższe obawy podzielili respondenci wywiadów, wśród których aż 71% opowiedziało się za strukturą cztero – batalionową (wykr. 1.).

Wykr. 1. Opinie respondentów w zakresie pytania: Czy według Pana w strukturze BZ (BPanc) powinny znajdować się trzy bataliony (każdy po 40 wozów), czy też opowiada się Pan za rozwiązaniem cztero-batalionowym?

Niezależnie od proponowanych rozwiązań, skład brygady powinien wynikać z zadań oraz właściwości środków walki. Wskazują one, że brygada powinna opierać swoje działania na zgrupowaniach taktycznych, tworzonych na bazie batalionów wspartych środkami rodzajów wojsk. Przewidywana powyżej zmiana przeznaczenia struktury organizacyjnej brygady, wskazuje na potrzebę dokonania zmiany charakteru i wyposażenia batalionów. Ponieważ one będą podstawą możliwości działania brygady, to ich struktura wewnętrzna i możliwości bojowe, powinny umożliwiać tworzenie z nich zgrupowań taktycznych. Zgrupowania te powinny mieć charakter dostosowany do środowiska działań.

Przeprowadzone analizy wykazały wyraźne rozbieżności w zakresie potrzeb i możliwości budowania ugrupowania bojowego przy aktualnych strukturach wojsk lądowych. Według zapisów w polskich regulaminach, ugrupowanie jest to *uszykowanie oraz rozmieszczenie sił i środków w terenie odpowiednio do celu*

(koncepcji) rozegrania walki[39]. Obok definiowania tego pojęcia, nasze narodowe rozwiązania regulaminowe wyszczególniają elementy, które wchodzą w skład ugrupowania bojowego. Przyjęty podział tych elementów na podstawowe, dodatkowe oraz te, które są organizowane w specyficznych środowiskach walki, budzi wiele wątpliwości. Analiza pierwszej grupy elementów, czyli określanych jako podstawowe, pozwala wyciągnąć wniosek, że są to w większości elementy jednorodne, tzn. że organizacyjnie stanowią określoną jednostkę rodzaju wojsk. Wyjątek stanowi pierwszy rzut oraz odwód ogólnowojskowy, które zazwyczaj nie są organizacyjnie jednorodne. Przykład ten świadczy o przyjęciu błędnego kryterium podziału, czyli odniesienia się do struktury organizacyjnej wojsk prowadzących walkę,[40] a nie do podziału funkcjonalnego. Stąd też akcentować należy zadania poszczególnych elementów ugrupowania bojowego, które wynikają z ich określonej funkcji w ugrupowaniu. Określanie elementów funkcjonalnych np. zgrupowań taktycznych daje dowódcy duże możliwości samodzielnego działania, a przede wszystkim zwiększa możliwości bojowe jednostki.

Ugrupowanie bojowe tworzy się stosownie do celu i charakteru działań przeciwnika, kierunków jego uderzeń i możliwości środków walki. Powinno ono zapewniać trwałość obrony oraz jednocześnie powinno umożliwić elastyczne i szybkie modyfikowanie stosownie do zmian na polu walki. Pozwala to skupić wysiłek w wybranym rejonie. Przyczynia się także do osiągnięcia przewagi.

Przy tendencjach, zmierzających w kierunku zmniejszania ilości posiadanych sił i środków oraz podwyższania ich jakości, szczególnego znaczenia nabiera racjonalne wykorzystywanie posiadanego potencjału bojowego. Dlatego też każdy wariant ugrupowania powinien wynikać z konkretnych uwarunkowań. Do istotnych czynników wywierających znaczący wpływ na przyjęcie określonego wariantu ugrupowania można zaliczyć:

- charakter działań i miejsce w ugrupowaniu przełożonego;
- położenie wojsk w chwili otrzymania zadania;
- koncepcję rozegrania walki;

---

[39] *Regulamin działań wojsk lądowych*, DWLąd, Warszawa 2008, s. 92.
[40] M. Huzarski (kier. zesp.), *Wpływ integracji z NATO na zmiany w teorii taktyki ogólnej, p.k. Inter*, AON, Warszawa 1999, s. 40.

- warunki terenowe oraz stopień uzupełnienia i wyszkolenia stanów osobowych.

Dla przykładu, przy obowiązujących aktualnie strukturach, klasycznym ugrupowaniem DZ są dwie brygady w pierwszym rzucie, a trzecia w odwodzie – najczęściej BPanc. Chcąc utrzymać gotowość do wykonywania ciągle zmieniających się zadań, skład elementów ugrupowania obronnego musi być też nieustannie modyfikowany. Powodem zmian ilościowych mogą być podejmowane decyzje, a zmiany jakościowe wynikają z potrzeb wprowadzania do uzbrojenia i wyposażenia wojsk nowych środków walki i elementów zabezpieczających. Dokonywanie różnego rodzaju „roszad" dotyczy w większym stopniu składu elementów bojowych, natomiast elementy specjalistyczne mają w tym względzie większą stabilność.

W celu uzyskania przewagi nad przeciwnikiem, można tworzyć różne warianty ugrupowania, a to może wymagać usamodzielnienia tworzonych zgrupowań taktycznych tak, aby były zdolne wykonywać postawione zadania nawet w oderwaniu od sił głównych. Zamiast jednego silnego odwodu lepiej jest niekiedy utworzyć dwa-trzy mniejsze odwody ogólnowojskowe i kilka odwodów specjalistycznych na poszczególnych kierunkach działania.

Na szczeblu związku taktycznego (oddziału) przyjmuje się, że elementami ugrupowania bojowego są[41]: pierwszy rzut, odwód (odwody) ogólnowojskowy, zgrupowanie artylerii, oddział (pododdział) przeciwlotniczy, elementy rozpoznania, odwód przeciwpancerny, oddział zaporowy, stanowiska dowodzenia, odwody innych rodzajów wojsk, oddziały (pododdziały) i urządzenia logistyczne.
Dodatkowo można utworzyć: oddział wydzielony, taktyczny desant powietrzny, grupę desantowo-szturmową, odwód przeciwdesantowy, oddział ratunkowo-ewakuacyjny.

Tak duża ilość elementów ugrupowania bojowego nie może być organizowana w każdych warunkach pola walki. Dowódca powinien każdorazowo określać te elementy ugrupowania, które pozwolą mu osiągnąć cel walki. Wynika to również z możliwości bojowych i struktury organizacyjnej związku taktycznego i podległych oddziałów. Tworząc ugrupowanie, należy odejść od zasady koncentracji sił w odpowiednim miejscu i czasie na rzecz dużej mobilności i wysokiej manewrowości

[41] *Taktyka ogólna* ..., wyd. cyt., s. 78.

sił, połączonych ścisłą synchronizacją w czasie i przestrzeni wszystkich elementów ugrupowania bojowego dywizji.

Aktualnie, w „pokojowej" strukturze organizacyjnej wojsk lądowych występują pododdziały, oddziały i związki taktyczne. Pododdziały są najmniejszym ogniwem organizacyjnym i przyjmowane jest założenie, że w ich skład powinny wchodzić jednorodne siły i środki. Jak zaznacza W. Karczmarek, taki podział budzi jednak pewne zastrzeżenia: ... *jest niespójny, a co najważniejsze, nie wynika z potrzeb prowadzenia współczesnej walki, lecz raczej z potrzeb administracyjnych*[42]. Ponadto, jak wynika z dotychczasowych rozważań, funkcjonujące obecnie modele strukturalne na szczeblach taktycznych preferują strukturę trójkową, z względnie stałym potencjałem bojowym. Przykładowo zasadniczym trzonem bojowym każdej dywizji zmechanizowanej są trzy brygady, w tym dwie zmechanizowane i jedna pancerna. Opinie ekspertów wojskowych oraz wyniki praktycznej weryfikacji powyższych struktur wskazują, że takie rozwiązanie nie jest funkcjonalne. Narzuca ono bowiem pewne ograniczenia w wykorzystaniu posiadanego potencjału i wpływa negatywnie na swobodę w tworzeniu zgrupowania[43]. Powyższe przesłanki uzasadniają konieczność dokonania zmian w strukturach na poziomie taktycznym. Pewną ich modyfikację zaproponowali przedstawiciele Dowództwa Wojsk Lądowych, akcentując konieczność zwiększenia zdolności operacyjnych wojsk lądowych. Jak zaznacza W. Działowy, zakłada się, że w wyniku realizacji wspomnianego planu standardy NATO osiągnie ok. 40% jednostek wojsk lądowych, a poziom ich uzawodowienia wzrośnie do 59% (do końca 2010). Komponenty lekki i średni (jednostki wyposażone w kołowe transportery opancerzone i samochody terenowe) stanowić będą ok. 35% wojsk lądowych[44].

---

[42] W. Kaczmarek, *Struktura organizacyjna związków operacyjnych adekwatna do przewidywanych zadań, p.k. Korpus,* AON, Warszawa 1999, s. 32.

[43] Por. M. Huzarski, *Założenia ogólne działań taktycznych, obrona i natarcie oddziału*, AON, Warszawa 1995, s. 8.

[44] Na podstawie wywiadu z W. Działowym, Zastępcą Szefa Zarządu Planowania Rozwoju Wojsk Lądowych.

Rozwinięte zostaną nowe zdolności, w tym m.in. w zakresie[45]:

- rozpoznania osobowego HUMINT – wzrost możliwości o 100%;
- prowadzenia działań z wykorzystaniem systemów informatycznych;
- zintegrowanego mobilnego wsparcia logistycznego i zabezpieczenia medycznego, w tym ewakuacji medycznej – wzrost możliwości o 100%;
- zwiększenia współpracy z organizacjami cywilnymi w rejonie operacji.

Ponadto założono, że przebudowany i unowocześniony zostanie system dowodzenia, w którym Dowództwo Wojsk Lądowych pełnić będzie przede wszystkim rolę dowództwa szkoleniowego, zabezpieczającego i wydzielającego jednostki do misji. Łączność stacjonarna zostanie w 85% oparta o urządzenia cyfrowe, a w polowym systemie łączności uzyskana zostanie pełna kompatybilność jednostek sił wysokiej gotowości (ang. HRF) z odpowiednimi systemami NATO.

Z powyższych zamierzeń realizowanych przez wojska lądowe wynika, że powstają dwa ich komponenty: ciężki i lekki. Komponent ciężki stanowią brygady pancerne i zmechanizowane wraz z jednostkami rodzajów wojsk. Natomiast komponent lekki stanowią brygady kawalerii powietrznej, desantowo-szturmowa oraz brygady wyposażane w kołowe transportery opancerzone. Wynika z tego, że komponent lekki jest tworzony kosztem zmniejszania liczby jednostek przewidzianych do działań na terenie kraju.

Konieczność posiadania wysoce mobilnych, lekkich sił jest swoistym wyzwaniem dla wojsk lądowych, wynikającym ze zobowiązań międzynarodowych. Istotnym wyznacznikiem zdolności operacyjnych są: możliwości ich szybkiego i sprawnego przemieszczania na duże odległości oraz posiadanie nowoczesnego uzbrojenia i wyposażenia, które powinno zapewnić wykonywanie zadań. Aktualnie zdolności takie posiadają oddziały desantowo-szturmowe, kawalerii powietrznej, a w wyniku rozszerzenia naszego zaangażowania w operacje pokojowe i stabilizacyjne - dwa oddziały zmechanizowane (12. i 17. BZ oraz w niedalekiej przyszłości 21. BSP).

[45] Na podstawie wystąpienia W. Działowy, *Aktualny stan i przewidywany proces zmian w wojskach lądowych*, informacja, AON, Warszawa 2008.

Wnioski

Uogólniając zaprezentowane w niniejszym rozdziale rezultaty badań można dostrzec znaczną skalę przemian zachodzących w działaniach taktycznych. Wskazują one na głębokie i wielokierunkowe potrzeby przystosowania istniejących struktur wojsk lądowych do wyzwań i wymagań warunkujących właściwą realizację zadań. Jest to przedsięwzięcie wymagające od wykonawców doskonałych umiejętności planistycznych i organizacyjnych, a jego efektem powinno być przekształcenie dotychczasowej struktury wojsk lądowych w nową, bardziej funkcjonalną organizację.

Zmiany w „stałych" strukturach wojsk lądowych czasu pokoju powinny mieć charakter kompleksowy i ciągły. Wynika to z oczywistej zależności, że modyfikacja struktur szczebla niższego powoduje określone konsekwencje na szczeblu nadrzędnym. Ponadto, każda zmiana zakresu i charakteru zadań przewidywanych do realizacji wymaga weryfikacji struktur organizacyjnych, wyposażenia i zakresu szkolenia wojsk lądowych.

Decydującego znaczenia dla wojsk lądowych nabiera ich zdolność do działania w trzecim – powietrznym wymiarze. Zdolność tę zapewniają śmigłowce różnego typu i przeznaczenia. Obecnie posiadane śmigłowce, ze względu na wypracowanie docelowej normy eksploatacyjnej, pozwalają na zabezpieczenie wojsk lądowych bez obniżania ich zdolności przez najbliższych kilka lat. Uwzględniając doświadczenia z wdrażania samolotu F-16 należy podkreślić, że uruchomienie Narodowego Programu Śmigłowcowego staje się kluczowym elementem decydującym o zdolności operacyjnej wojsk lądowych.

Analiza złożonego zakresu działań taktycznych i wynikających z nich zadań wskazuje, że główne obszary zmian w wojskach lądowych powinny dotyczyć:

- zmiany organizacji i podporządkowania jednostek wojsk lądowych;
- wprowadzenia w życie modułowej struktury brygad;
- wycofania nieperspektywicznego sprzętu i zastąpienia go nową generacją uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
- zwiększenia potencjału bojowego oraz manewrowości pododdziałów;

- zwiększenia efektywności w zakresie wsparcia i zabezpieczenia na poziomie pododdziałów i brygad;
- utworzenia jakościowo nowych elementów rozpoznania;
- zapewnienia szybkiej, bezpiecznej i niezawodnej łączności szczebla taktycznego;
- reorganizacji procesu szkolenia i rotacji kontyngentów wojskowych.

ROZDZIAŁ 2. WIELOASPEKTOWE UWARUNKOWANIA BUDOWANIA I UŻYCIA SIŁ ZADANIOWYCH

Na podstawie wniosków z przeprowadzonych analiz i ocen praktycznej działalności wojsk, jak i treści opracowań teoretycznych można stwierdzić, że na tworzenie sił zadaniowych na poziomie taktycznym wpływać będą następujące czynniki: cel działania, zadanie, sytuacja operacyjno-taktyczna, koncepcje prowadzenia działań, przeciwnik (jego prognozowany skład i charakter działania), dyspozycyjne siły i środki wojsk własnych (zarówno organiczne, jak i przydzielone przez przełożonego do wykonania zadania), właściwości terenu, wpływ otoczenia (warunki klimatyczne, pora roku i doby, pogoda), posiadana ilość czasu na ich organizację, możliwości wsparcia w czasie prowadzenia działań, przewidywany czas funkcjonowania oraz wyszkolenie, inicjatywa oraz umiejętności dowódców i pododdziałów[46].

Zależności i relacje zachodzące pomiędzy powyższymi czynnikami wpływają w decydującym stopniu na tworzenie struktur organizacyjnych sił zadaniowych oraz ich wyposażenie i działanie. Tak duże spektrum czynników zmusza dowódców do wszechstronnych ocen i analiz podczas tworzenia zgrupowań. Wpływa również na ich kształt, możliwości i charakter działań[47].

Biorąc pod uwagę przyjęty tok naukowych dociekań, zasadne jest zaprezentowanie wyników badań zmierzających do odpowiedzi na pytanie: *Jaki wpływ na tworzenie sił zadaniowych na poziomie taktycznym wywierają nowe wyzwania i zagrożenia oraz zmiany w obszarze takyczno-technicznym?*

2.1. Nowe wyzwania i zagrożenia

Analiza celów oraz przebiegu wielu powojennych konfliktów zbrojnych, pozwala dostrzec pewną prawidłowość, która mieści się w stwierdzeniu, że

[46] Por. J. Posobiec, *Koordynacja działań lądowych i powietrznych zgrupowań uderzeniowych w natarciu związku taktycznego*, AON, Warszawa 2000, s. 100.
[47] J. Posobiec, *Teoretyczne podstawy tworzenia zgrupowań w działaniach taktycznych*, [w:] M. Kubiński (red.), *Siły zadaniowe* ..., wyd. cyt., s. 109.

występujące w nich zagrożenia militarne z reguły nie mają tylko jednej przyczyny. Ich źródła są raczej splotem wielu nieuregulowanych kwestii, np. o charakterze ekonomicznym, terytorialnym, psychologicznym, etnicznym, religijnym, politycznym, ekologicznym, czy też wojskowym.

Z wymienionych przyczyn wyłania się szeroki wachlarz nierozwiązanych problemów, z którymi społeczność międzynarodowa weszła w XXI wiek. To właśnie one będą destabilizować sytuację międzynarodową, urzeczywistniać zagrożenia i stanowić zarzewie konfliktów.

Pogłębiające się dysproporcje rozwojowe tworzą podziały. W skali globalnej zarysowuje się różnica pomiędzy bogatą Północą, a biednym Południem. W skali regionalnej - w Europie, między bogatym Zachodem, a biednym Wschodem. Narastanie owych dysproporcji może stać się źródłem konfliktów zbrojnych. Przy czym konflikty takie mogą mieć różny zakres i stosowane mogą być różne sposoby militarnego osiągania założonych celów. Wymusza to na nas konieczność bacznego analizowania przyczyn tych konfliktów i prognozowania symptomów zagrażających naszym narodowym interesom.

Stąd też jedną z zasadniczych przyczyn zmian w zakresie zadań wojsk lądowych, są nowe wyzwania[48] i zagrożenia[49]. Częstą praktyką jest zamienne używanie tych terminów, co powoduje pewne nieścisłości[50]. Na problem ten wskazuje również B. Balcerowicz[51], wyjaśniając, że *wyzwanie* to sytuacja nowa i trudna, wymagająca określenia odzewu i podjęcia stosownych działań. Wyzwanie może być groźne lub zawierać pewien rodzaj zagrożenia, lecz nim być nie musi. Natomiast *zagrożenie* to sytuacja, w której pojawia się zwiększone prawdopodobieństwo powstania stanu niebezpiecznego dla otoczenia[52].

Zagrożenia mogą pojawiać się w obszarach militarnych i niemilitamych. Szczególną kategorią nowych zagrożeń są działania terrorystyczne wymuszające

---

[48] *Wyzwanie* to działanie mające na celu skłonienie przeciwnika do podjęcia walki, *Mały Słownik Języka Polskiego,* PWN, Warszawa 1995, s. 1087.

[49] Posiłkując się ujęciem leksykalnym, sam termin *zagrożenie* to sytuacja, w której istnieje zwiększone prawdopodobieństwo utraty życia, zdrowia, wolności lub dóbr materialnych. Wywołuje ono u człowieka strach lub przerażenie oraz odruch przeciwdziałania, *Leksykon* ..., wyd. cyt., s. 510.

[50] Por. B. Szulc, *Wpływ zagrożeń na teorię walki, p.k. Zagrożenia,* AON, Warszawa 2003, s. 14.

[51] B. Balcerowicz, *Pokój i nie-pokój na progu XXI wieku,* Warszawa 2002, s. 185.

[52] *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, BPiI MON, Warszawa 1966, s. 117.

realizację szeregu przedsięwzięć, w których coraz częściej biorą udział komponenty wojsk lądowych.

Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej[53] z 2007 roku wskazuje, że zagrożeniem dla Europy, w tym i dla Polski, jest zorganizowany terroryzm międzynarodowy. Polska musi się liczyć z możliwością działań skierowanych przeciwko niej w związku z udziałem w kampanii antyterrorystycznej. Nie można wykluczyć akcji odwetowych będących konsekwencją prowadzonych przez NATO, Stany Zjednoczone lub UE działań przeciwterrorystycznych. Szczególnym zagrożeniem dla polskich podmiotów, realizujących zadania poza granicami państwa, są działania zbrojne prowadzone przez ugrupowania terrorystyczne na obszarze odpowiedzialności Polskich Kontyngentów Wojskowych.

Mimo dość powszechnej zgody, co do charakteru współczesnych zagrożeń, trudno jest o jednolity pogląd wyrażany przez gremia wojskowo-polityczne dotyczący klasyfikacji tych zagrożeń. Oprócz coraz powszechniej stosowanego podziału na: zagrożenia i wyzwania pokojowe, zagrożenia kryzysowe i zagrożenia wojenne, z ocen literatury przedmiotu można wyróżnić dwa: militarne i niemilitarne[54]. Do zagrożeń militarnych najczęściej zalicza się: wojna i agresja zbrojna, kryzysy i konflikty lokalne, nadmierna koncentracja potencjału militarnego, rozprzestrzenianie broni masowego rażenia; zaś do niemilitarnych: międzynarodowy terroryzm, zorganizowana przestępczość, klęski żywiołowe i ekologiczne, nielegalna migracja ludności.

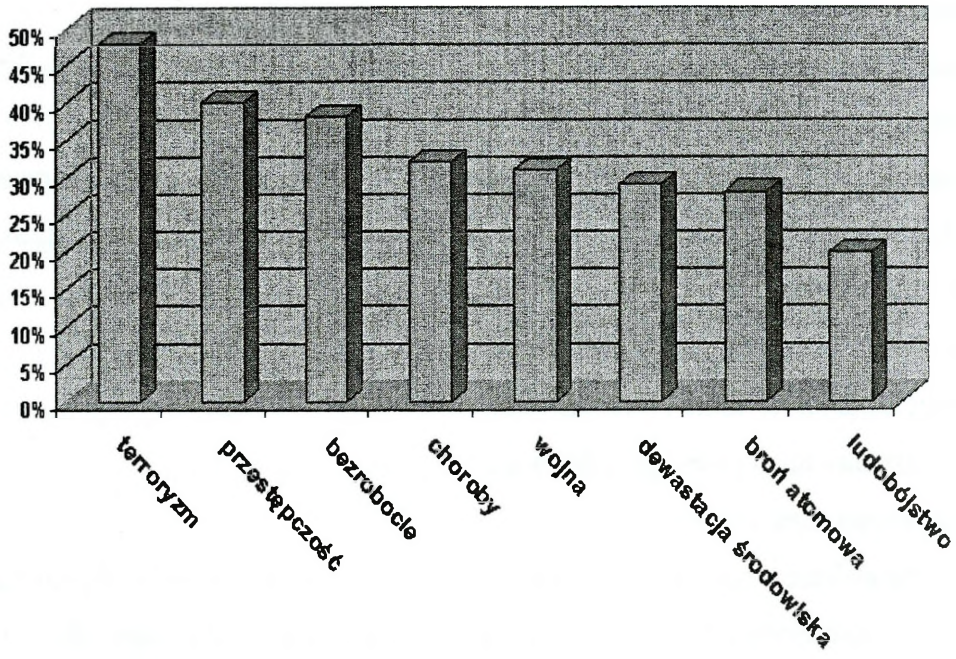
Współczesne i perspektywiczne uwarunkowania, szczególnie zagrożenia asymetryczne, sieciocentryczne środowisko przyszłego pola walki (ang. NCW), wymagają bardziej precyzyjnego podejścia do problemu tworzenia zgrupowań mniejszych ilościowo, ale lepszych jakościowo, wyposażonych w najnowocześniejsze technologie walki, wspieranych przez specjalistyczne siły i środki[55].

Położenie geopolityczne Polski oraz trudności ekonomiczne państw postradzieckich powodują, że przez nasze terytorium przebiegają główne kierunki działania międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, w tym głównie przemytu towarów nielegalnego pochodzenia, czy też np. narkotyków.

---

[53] *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa, listopad 2007.
[54] B. Szulc, *Wpływ zagrożeń na teorię walki, p.k. Zagrożenia*, AON, Warszawa 2003, s. 17.
[55] J. Posobiec, *Teoretyczne* ..., wyd. cyt., s. 109.

W ostatnim okresie ważnym zagrożeniem jest niekontrolowany przepływ technologii nuklearnej i materiałów rozszczepialnych. Jest to tym bardziej niebezpieczne, że może objąć swoim zasięgiem państwa powiązane z organizacjami terrorystycznymi.

Wykr. 2. Źródła zagrożeń bezpieczeństwa Polaków
Źródło: Badanie CBOS-u, przeprowadzone na reprezentatywnej próbie 2089 dorosłych Polaków, opublikowane w 2008 roku

Badania CBOS-u wskazują, że zdaniem Polaków, wśród nieszczęść, które światu przyniósł XXI wiek, prym wiodą terroryzm, przestępczość zorganizowana i bezrobocie (wykr. 2.).

To właśnie na naszym terytorium ścierają się ze sobą, walczące o strefy wpływów i kanały przerzutu, międzynarodowe grupy przestępcze, w tym zwłaszcza grupy mafijne ze Wschodu. Jesteśmy krajem tranzytowym, a coraz częściej też i docelowym, migracji uchodźców, głównie Azjatów. Jednym z wymagań Unii Europejskiej, skierowanym pod naszym adresem, jest uszczelnienie granicy wschodniej przed niekontrolowanym przepływem osób i towarów. Praktycznym

wyrazem wypełniania tych zobowiązań jest zwiększenie ilości placówek Straży Granicznej oraz wprowadzenie obowiązku wizowego dla naszych sąsiadów ze Wschodu.

Kolejnym niezmiernie istotnym źródłem konfliktów zbrojnych może być *fundamentalizm religijny*[56], a w szczególności rozprzestrzeniający się pod kilkoma postaciami - Islam. Jego konsekwencjami są konflikty wyzwoleńcze, w których przynależność do wspólnoty wyznaniowej podnosi morale walczących stron.
Przejawem walczącego islamu jest terroryzm w krajach niestabilnych, jak Afganistan, czy Pakistan.

Reasumując dotychczasowe rozważania, dochodzimy do konstatacji, że najistotniejszymi przyczynami powstawania zagrożeń militarnych w naszym otoczeniu mogą być:

- nierównomierny rozwój gospodarczy;
- roszczenia terytorialne i problemy etniczne;
- międzynarodowa przestępczość zorganizowana;
- fundamentalizm religijny.

Przedstawione przyczyny mają wpływ na występowanie militarnych i militarno - terrorystycznych[57] zagrożeń prowadzących do konfliktów zbrojnych. Zagrożenia militarne jako efekt splotu różnych przyczyn mogą doprowadzić do zastosowania przemocy zbrojnej[58]. W literaturze przedmiotu znaleźć można różne sposoby klasyfikowania zagrożeń militarnych. Jednak znaczna część teoretyków wojskowych jest zgodna co do tego, że siły zbrojne można wykorzystać w sposób pośredni i bezpośredni. W związku z tym celowo jest używać podziału na zagrożenia pośrednim i bezpośrednim użyciem sił zbrojnych[59].

Do pośredniego użycia sił zbrojnych można zaliczyć[60]:

- obecność militarną;

---

[56] *Fundamentalizm religijny* jest to dążenie do podporządkowania regułom religijnym wszystkich dziedzin życia człowieka i społeczeństwa i obwarowanie ich prawem wykonalności egzekwowanym przez instytucje państwowe.

[57] Termin *zagrożenia militarno – terrorystyczne* za S. Dworecki, T. Kęsoń, M. Kulisz, *Współczesne konflikty zbrojne (aspekt prognostyczny)*, Warszawa 1998, s. 114.

[58] P. Sienkiewicz, *Wystarczalność obronna*, Warszawa, 1996, s. 59-60.

[59] B. Balcerowicz, *Obronność państwa średniego*, Warszawa 1997, s. 75.

[60] S. Dworecki, *Prognoza obronności Polski do 2010, p.k. Gamma*, Warszawa, 1994.

- demonstrację zbrojną;
- szantaż zbrojny;
- prowokacje (incydenty);
- blokady;
- pomoc militarną lub wsparcie destabilizacji wewnętrznej.

Zagrożenia pośrednim użyciem sił zbrojnych wzmaga kryzys w danym regionie, i może, ale nie musi, wymagać reakcji militarnej ze strony społeczności międzynarodowej.

W bezpośrednim użyciu sił zbrojnych mogą występować takie formy, jak:

- interwencja zbrojna;
- zbrojne starcie graniczne;
- uderzenie o charakterze dywersyjnym;
- konflikty zbrojne o ograniczonej skali;
- regularna operacja zaczepna.

Z formami bezpośredniego użycia sił zbrojnych wiążą się dwa typy konfliktów zbrojnych[61]:

- konflikty lokalne o małej i średniej intensywności[62];
- wojny na dużą skalę.

W kontekście naszego położenia, w tym głównie faktu, iż jesteśmy „państwem granicznym" sojuszu, wynika, iż najbardziej prawdopodobnym konfliktem zbrojnym w naszym bliskim otoczeniu, może być konflikt lokalny o małej i średniej intensywności, którego celem będzie aneksja części spornego terytorium. Jednocześnie w aspekcie przedmiotu badań niniejszej rozprawy, czyli działań sił zadaniowych, w dalszych rozważaniach został rozpatrzony konflikt o małej i niskiej skali intensywności.

Jak wynika z dotychczasowych analiz badanego problemu, taki właśnie konflikt jest najbardziej prawdopodobny do zaistnienia i to zarówno na terenie naszego kraju, jak i w innym obszarze odpowiedzialności obronnej sojuszu.

---

[61] *Ocena i prognoza zagrożeń polityczno – militarnych RP oraz właściwości przyszłych działań wojennych*, Warszawa 1992, s. 71 – 80, 115 – 116.

[62] W literaturze zachodniej określane jako: „low-intesity conflict".

Wiele wskazuje na to, że w konflikcie lokalnym o małej i średniej intensywności, warunkiem sukcesu agresora będzie osiągnięcie celu zanim strona napadnięta i jej sojusznicy zdążą podjąć skuteczne środki przeciwdziałania. Nastąpi to wtedy, gdy agresor uzyska zaskoczenie dobierając czas, kierunek lub siłę uderzenia. Przy czym cel agresji[63] będzie determinował sposób użycia sił i środków[64].

Ponadto, możliwości środków ogniowych będących na wyposażeniu państw byłego ZSRR, w tym zwłaszcza Kaliningradu, pozwoliły określić szacunkowe zasięgi oddziaływania na nasze terytorium. Ich analiza skłoniła do kolejnego wniosku, że państwa te są w stanie wykonać uderzenia lotniczo - rakietowe na nasz kraj bez fizycznego naruszania granicy państwowej.

Określenie celu agresji zbrojnej, charakterystyka ilościowa sił i środków oraz ich zasięgów oddziaływania upoważniły do nakreślenia prawdopodobnego sposobu działania potencjalnego agresora, który może przebiegać w następujących etapach:

1. Doprowadzenie do zbrojnych incydentów zbrojnych [65].
2. Uderzenie i opanowanie spornego terytorium.
3. Utrzymanie spornego terytorium.
4. Umiędzynarodowienie sporu i „wpełznięcie" w długotrwałe rokowania.

Analiza doświadczeń historycznych i opinie teoretyków wojskowych wskazują na to, że narastanie zagrożeń może trwać nawet kilka lat. W tym okresie może dochodzić do zbrojnych incydentów granicznych i uaktywnienia się grup przestępczych (rabunkowych) dokonujących napadów na ludność obszarów przygranicznych. Wykorzystując działania grup dywersyjnych agresor dążył będzie do przeniknięcia w głąb spornego terytorium w celu spowodowania zamieszania i spustoszeń w funkcjonowaniu infrastruktury, paraliżowania systemu administracyjnego danego regionu. Powyższe działania agresora, jak i inne, będą miały charakter prowokacyjny lub dywersyjny.

Działalność prowokacyjna będzie miała na celu wciągnięcie państwa w konflikt

---

[63] Agresja zbrojna – Użycie przez państwo siły zbrojnej przeciwko suwerenności, integralności terytorialnej lub niepodległości politycznej innego państwa lub w inny sposób sprzeczny z Kartą narodów Zjednoczonych, J. Marczak, J. Pawłowski, *O obronie militarnej Polski przełomu XX i XXI wieku,* Warszawa 1995, s. 216.

[64] W. Lidwa, *Współdziałanie w walce lądowej,* Toruń 2000, s. 14.

[65] Incydent zbrojny – zamierzone naruszenie suwerenności państwa (naruszenie granicy). Por. R. Wróblewski, *Elementy teoretyczne planowania strategicznego obrony narodowej,* Warszawa 1992, s. 17.

zbrojny lub obciążenie go odpowiedzialnością za jego wywołanie. Cele te mogą być realizowane poprzez:

- ataki terrorystyczne;
- zbrojne powstanie;
- napady na punkty graniczne, obiekty wojskowe, administracyjne;
- celowe naruszanie granicy państwa.

Drugą grupę stanowić mogą działania dywersyjne ukierunkowane na wywołanie paniki, destabilizację życia społecznego, obniżenie morale ludności. W tym celu mogą być prowadzone akcje specjalne, działania przestępcze na zlecenie, przemyt, rozboje, czy napady rabunkowe. Mogą być użyte grupy terrorystyczne, jednostki specjalne, grupy zbrojnego podziemia lub pospolite grupy przestępcze[66].

Wyniki przeprowadzonych analiz pozwalają sądzić, że celem uderzeń agresora będzie zachwianie systemu rozpoznania, dowodzenia i łączności spornego obszaru (państwa), „wyłączenie" systemu obrony powietrznej, a także dezorganizacja pracy administracji terenowej. Ponadto liczyć się należy z możliwością wykonania uderzeń lotniczych i rakietowych na lotniska i stanowiska startowe rakiet, ale też i rejony rozmieszczenia wojsk w celu niedopuszczenia do wzmocnienia obrony spornej granicy. W celu zajęcia i utrzymania terenu, agresor użyje prawdopodobnie sił specjalnych. Ponadto, będzie się starał oddziaływać na „zaplecze" strony napadniętej, w celu jego izolacji i dezorganizacji mobilizacyjnego rozwijania pozostałych sił.
Powyższe argumenty przemawiają za tym, że osiągnięcie zakładanego celu przez agresora może zostać osiągnięte bardzo szybko, prawdopodobnie zanim zadziała system obrony kolektywnej sojuszu.

Dotychczasowe rozważania dotyczące możliwych do zaistnienia zagrożeń militarnych odnosiły się zasadniczo do bliskiego otoczenia Polski, czyli relacji Polska - nasi sąsiedzi - nie będący członkami Sojuszu.
Ponadto nasze jednostki wojskowe, głównie te – wytypowane do sił reagowania NATO, mogą być w każdej chwili wezwane do działania w obszarze

[66] Istotnym zagadnieniem z punktu widzenia samoobrony państwa w obliczu takich działań jest to, iż działalność oddziałów nieregularnych, grup zbrojnych, band, które dokonują zbrojnych ataków przeciwko innemu państwu, zgodnie z art. 3. definicji agresji (rezolucja nr 3314/XXIX z dnia 14 XII 1974 r. w sprawie definicji agresji) uznawane jest jako akt agresji, przeciwko któremu każde państwo ma prawo do samoobrony.

odpowiedzialności obronnej Sojuszu, poza obszarem kraju. Ich użycie w ramach interwencji sojuszniczej może mieć różne, często niekorzystne dla nas konsekwencje i wymagać może stosownych zabiegów w celu ich uniknięcia lub zminimalizowania.

Po pierwsze, powinniśmy na bieżąco oceniać sytuację i prognozować jej rozwój, niezależnie czy będzie to obszar Polski, czy też inny obszar odpowiedzialności sojuszu.

Po drugie, interwencja sojusznicza, może spowodować różne reakcje ze strony państw (społeczeństw), terytoriów, na których zostanie przeprowadzona lub ze strony państw im sprzyjających. Nie można przy tym całkowicie odrzucić możliwości stosowania pod naszym adresem nacisków politycznych, a nawet podejmowania prób przeprowadzenia akcji odwetowych, głównie poprzez uaktywnienie ugrupowań terrorystycznych do wykonania uderzeń na terytorium Polski, co w konsekwencji może doprowadzić do kryzysu międzynarodowego, a nawet lokalnego konfliktu zbrojnego.

Po trzecie, zaistnieć może konieczność użycia naszych jednostek reagowania w działaniach podejmowanych przeciwko państwom - potencjalnym sponsorom terrorystów.

Konsekwencją naszego przystąpienia do Unii Europejskiej jest swoboda przemieszczania się obywateli różnych narodowości na terytorium kraju. Już teraz Polska staje się siedzibą instytucji i przedstawicielstw międzynarodowych, a te z kolei mogą stać się obiektami zamachów terrorystycznych[67]. Narażone na tego typu działania mogą być również nasze placówki dyplomatyczne i nasi obywatele przebywający za granicą. Wprawdzie przewidzianymi do działań zapobiegających takim zagrożeniom są specjalnie wyszkolone i wyposażone jednostki policyjne poszczególnych państw, to jednak postępujące nasilanie się takich zjawisk może doprowadzić do konieczności wzmocnienia działań tych sił poprzez użycie sił wojskowych w akcjach ratunkowych (ewakuacji polskich obywateli), czy też ochronno – obronnych (np. przeciwko atakom na polskie placówki dyplomatyczne).

[67] Szczególnie widoczne tego konsekwencje odnotowuje się aktualnie w Niemczech i Francji.

W relacjach międzynarodowych terroryzm[68] jawi się jako wysoce atrakcyjny, z punktu widzenia organizatorów takich działań, sposób osiągania celów sprzecznych z żywotnymi interesami innych państw. Terroryzm staje się instrumentem konfrontacji międzynarodowej, jest skuteczną „bronią" słabszego wobec silniejszego.
Podkreślenia wymaga fakt, że ponad połowę ofiar wszystkich aktów terrorystycznych przeprowadzonych w ostatnich latach stanowią osoby cywilne, najczęściej przypadkowe.

Niektórzy analitycy i politycy twierdzą, że zagrożenie terrorystyczne jest mitem sztucznie powołanym do życia przez pewne służby państwowe zainteresowane z jednej strony, zwiększeniem stopnia kontroli obywateli, z drugiej zaś uzyskania poparcia w kraju i na arenie międzynarodowej, dla stosowania siły do rozwiązywania problemów wewnętrznych, np. niewyjaśnione zamachy terrorystyczne w Rosji spowodowały wrogie nastawienie społeczności rosyjskiej w stosunku do Czeczenów.

Działaniom terrorystów sprzyjają niewątpliwe środki masowego przekazu. Poprzez przekaz prasowy, radiowy, a przede wszystkim telewizyjny, jednostkowy akt przemocy staje się sprawą publiczną[69].

Obezwładnione, w wyniku uderzeń terrorystycznych, państwo będzie znacznie podatniejsze na inne rodzaje zagrożeń, takie jak nacisk ekonomiczny czy groźba użycia siły zbrojnej. Nadal aktualne jest zdanie Liddel-Harta, który pisał, że *(...) nacisk psychiczny na rząd może wystarczyć do pozbawienia go wszystkich znajdujących się w jego dyspozycji środków, tak że miecz wypadnie ze sparaliżowanej dłoni.*
W tak możliwej do zaistnienia sytuacji, zagrożenia dotychczas oceniane jako mniej prawdopodobne (wypływające z dalszego otoczenia Polski) mogą zostać urzeczywistnione.

Przedstawione przyczyny powstawania konfliktów i przykładowe zagrożenia wypływające z bliższego i dalszego otoczenia Polski potwierdzają złożoność oraz

---

[68] Warta przytoczenia jest definicja terroryzmu opracowana przez Departament Obrony Stanów Zjednoczonych. Wedle niej terroryzm to: bezprawne użycie - groźba użycia - siły czy przemocy wobec osoby lub mieniu, aby zastraszyć rząd czy społeczeństwo, często dla osiągnięcia celów politycznych, religijnych lub ideologicznych.
[69] Dochodzi często do zjawiska określanego przez Amerykanów jako: "CNN-nizacją świata", tj. obracania się polityków w sferze faktów medialnych, a nie rzeczywistych. Jeszcze dobitniej znaczenie mediów podkreślili H., A. Tofflerowie pisząc, iż (...) *niektóre z najważniejszych walk dnia jutrzejszego rozegrają się w dziedzinie mediów.*

zmienność problemu. Zarówno przyjęte założenie, iż zagrożenia militarne rozpatrywane będą w kontekście konfliktu o małej i średniej intensywności, jak również przeprowadzone badania, pozwoliły na wyodrębnienie, z ogółu możliwych do zaistnienia zagrożeń militarnych tych, w stosunku do których mogą być użyte jednostki wojsk lądowych:

- uderzenia dywersyjno-terrorystyczne oraz zbrojne incydenty graniczne;
- zbrojne wtargnięcie na terytorium obcego państwa bez jego zgody.

Zarysowany wyżej, obraz zagrożeń stanowi podstawę do określania zadań dla sił zbrojnych, w tym zwłaszcza dla wojsk lądowych. Wskazane jest w tym miejscu podkreślić znaczące przewartościowania, jakie nastąpiły w tym zakresie. Najważniejsze z nich to rozszerzenie zadań sił zbrojnych, które obecnie oprócz zadań wojennych wykonywanych walką zbrojną, zobligowane są także do wykonywania zadań niewojennych, niezwiązanych (bezpośrednio) z walką zbrojną[70].

2.2. Zobowiązania sojusznicze (koalicyjne)

Zasadnicze założenia koncepcji Sił Odpowiedzi NATO (SON) zawarte zostały w sojuszniczym dokumencie doktrynalnym MC 477 zaakceptowanym przez ministrów NATO w lipcu 2003 r. Jej istotą było stworzenie wielonarodowych, połączonych sił utrzymywanych w bardzo wysokiej gotowości do podjęcia działań, tj. od 5 do 30 dni. Założono, że komponenty SON powinny być zdolne do samodzielnego prowadzenia działań przez 30 dni.

Siły Odpowiedzi NATO składają się z komponentów: lądowego, morskiego, powietrznego oraz elementów specjalistycznych. Tworzą one zestaw rotacyjny, okresowo wydzielany przez państwa członkowskie, które zgłaszają siły i środki wcześniej określone w *Wielonarodowym Połączonym Oświadczeniu w sprawie Potrzeb* (ang. Combined, Joint Statement of Requirements - CJSOR). Po przejściu stosownego szkolenia zgrywającego przez 6 miesięcy siły te pozostają w stanie wysokiej gotowości bojowej i możliwości ich użycia przez *Dowódcę Strategicznego ds. Operacji* (ang. SACO).

[70] Por. B. Balcerowicz, *Pokój* ..., wyd. cyt., s. 219.

Koncepcja wdrażania SON określona w *Szczegółowym Planie Wdrażania* (ang. Detailed Implementation Plan) zakładała osiągnięcie *Wstępnych Zdolności Operacyjnych* (ang Initial Operational Capability – IOC) jesienią 2004 roku, a *Pełnych Zdolności Operacyjnych* (ang Full Operational Capability – FOC) jesienią 2006 roku.

Istota działania komponentu lądowego Sił Odpowiedzi NATO zależy od zagrożeń, charakteru sytuacji kryzysowej, czasu jej trwania, skali i wielkości sił potrzebnych do zaangażowania. Przerzucany drogą powietrzną może najszybciej, z całego interweniującego zgrupowania, dotrzeć w określony rejon działań, rozpoznać sytuację i powstrzymywać jej rozprzestrzenianie się, a w razie konieczności osłonić wprowadzenie kolejnych sił.

Z natury Sił Odpowiedzi wynika, iż są to siły przeznaczone do użycia natychmiastowego, więc jest wielce prawdopodobne, że nie będą działały w myśl wcześniej przygotowanej i zatwierdzonej gotowej koncepcji prowadzenia operacji (ang COPs[71]). Z tego powodu wymaganym jest by *Dowódca Strategiczny ds. Operacji* wcześniej przygotował ogólną koncepcje działania, którą będzie mógł dopasować i rozwinąć do całego wachlarza mogących pojawić się sytuacji. Takie planowanie powinno odbywać się na ogólnych zasadach planowania operacyjnego przyjętego w NATO[72]. Na podstawie opracowanego planu działania oraz na podstawie sytuacji bieżącej, *Dowódca Strategiczny ds. Operacji* dysponował będzie możliwością prowadzenia dodatkowego, szczegółowego planowania przed i w czasie rozwijającego się kryzysu.

Obecnie Strukturę Sił NATO, tworzą narodowe i międzynarodowe formacje wojskowe, jednostki, dowództwa różnego szczebla oraz wyznaczone elementy dowodzenia i łączności oddane do dyspozycji NATO, a pozostające w stałych lub tymczasowych dyslokacjach oraz w określonych kategoriach gotowości bojowej[73]. Ogólny ich podział wyodrębnia dwa rodzaje sił: zdolne do przerzutu (ang. Deployable Forces [DF]) i siły przeznaczone do użycia na własnym terytorium (ang. In-Place Forces [INF.]).

---

[71] COPs - Concept of Operations.
[72] *MC 133/3 (F), NATO Operational Planning System*, 28.08.2000.
[73] *MC 317/1, NATO Force Structure*, pkt 4, s. 1-2.

Siły zdolne do przerzutu posiadają możliwości prowadzenia działań przez NATO na terytorium sojuszu i poza nim[74]. Składają się z wyasygnowanych przez państwa członkowskie dowództwa i siły zachowujące określone stany gotowości bojowej. W przypadku prowadzenia operacji zgodnej z Artykułem 5. są w stanie reagować natychmiastowo i wzmocnić inne siły. W przypadku operacji spoza Artykułu 5., dodatkowo są gotowe rotować rozwinięte wcześniej siły.

In-Place Forces[75] - przeznaczone są głównie do obrony wynikającej z Artykułu 5. na terytorium państwa lub w jego pobliżu. Z tego względu nie muszą być w pełni rozwinięte, ale muszą spełniać warunki określonych stanów gotowości bojowej. Mogą być również, wyznaczone do operacji spoza Artykułu 5, jeśli zaistnieje taka potrzeba, ale raczej w pobliżu ich miejsca dyslokacji.

W celu zapewnienia odpowiedniej elastyczności w prowadzeniu operacji oraz określenia możliwości poszczególnych dowództw oraz sił, poziom gotowości bojowej został podzielony na trzy kategorie: Siły Szybkiego Reagowania (ang. High Readiness Forces - HRF), Siły Niższej Gotowości (ang. Forces Lower Readiness - FLR), Siły o długim czasie gotowości do użycia (ang. Long-Term Build-up Forces – LTBF).

Siły Szybkiego Reagowania[76] są w stanie reagować natychmiast w wyznaczonych miejscach i to zarówno w operacjach dotyczących obrony kolektywnej jak i poza nią. Przygotowane są do wypełnienia każdej misji NATO, a podstawą działania jest wysoka gotowość bojowa i możliwość rozwinięcia sił. Stosownie do decyzji Rady Północnoatlantyckiej (ang. NAC), pewne elementy sztabów międzynarodowych są w stanie rozwinąć się w kilka dni, a całe dowództwo w 30 dni, dysponując siłami szczebla korpusu (około 60 000 żołnierzy). Wybrane zalążki elementów dowodzenia, zarówno dowództw jak i sił, muszą pozostawać w bardzo wysokiej gotowości bojowej, by zapewnić wstępne możliwości operacyjne (ang. IEC[77]) i stworzyć warunki do przyjęcia sił głównych w rejonie działania.

---

[74] Tamże, pkt 19a, s. 1-7.
[75] Tamże, pkt 19b, s. 1-8, AAP6 (2003), s. 2-I-4.
[76] Tamże, pkt 19c, s. 1-9.
[77] IEC - Initial Entry Capabilities.

Siły Niższej Gotowości (ang. FLR)[78] przeznaczone są głównie do rotacji sił Szybkiego Reagowania (HRF) wykonujących zadania w ramach operacji spoza Artykułu 5. Mogą być użyte do wzmocnienia szczególnie zagrożonych rejonów, ale również jako siły przeznaczone do obrony kolektywnej. Posiadają również możliwości podniesienia ich do wyższych stanów gotowości bojowej w przypadku wystąpienia dużego konfliktu. W rzeczywistości nie muszą posiadać w pełni rozwiniętych elementów dowodzenia oraz wsparcia bojowego i logistycznego, ale wcześniejsze ustalenia i procedury muszą zapewniać ukompletowanie wymienionych elementów w odpowiednim określonym czasie odzwierciedlającym gotowość bojową.

Siły o długim czasie gotowości do użycia[79] są rozwijane w przypadku wystąpienia najgorszego i zarazem najmniej prawdopodobnego scenariusza, czyli obrony kolektywnej (np. agresji w stosunku do całego sojuszu) w celu wzmocnienia sił prowadzących już operację. Będą bazowały na planach wzmocnienia i uzupełnienia poprzez uruchomienie procesów mobilizacji oraz powołania rezerw osobowych. Ich budowa jest indywidualną odpowiedzialnością państw członkowskich i zależeć będzie od regulacji prawnych w danym państwie.

Zakres gotowości bojowej został określony w celu sprecyzowania czasu, w jakim poszczególne rodzaje sił muszą być gotowe do działania. Siły typu HRF i FLR zostały zakwalifikowane do kategorii sił o stopniowanej gotowości (ang. Graduated Readines Forces - GRF) są w gotowości bojowej od 0 do 180 dni, co oznacza, że wszystkie elementy stanowiska dowodzenia, wsparcia bojowego i zabezpieczenia działań, muszą być rozwinięte w tym określonym czasie (por. tab. 1.). Gotowość bojowa wynika głównie z kategorii i specyfiki elementów struktury sił, ujętej w procesie planowania. Oznacza to, iż niektóre struktury dowodzenia lub siły będące w przedziale gotowości do 90 dni mogą pozostawać w bardzo wysokiej gotowości, a siły będące w przedziale do 180 dni mogą być wezwane już do pierwszej

[78] *MC 317/1*, ...wyd. cyt., s. 1-9.
[79] Tamże.

rotacji. Ponadto, kategorie gotowości odzwierciedlają wyznaczone czasy dla każdego elementu dowództw i sił i oparte są na analizach planowania operacyjnego.

Tabela 1. Czasy gotowości bojowej określone dla sił reagowania NATO

Czas gotowości	Rodzaj sił	
0 – 90 dni	HRF	GRF
91 – 180 dni	FLR	
więcej niż 365 dni	LTBF	

Źródło: *MC 317/1 (Final), NATO Force Structure,* 08.07.2002.

Sytuacje, w których może zaistnieć potrzeba zaangażowania Sił Odpowiedzi mogą diametralnie różnić się od siebie. W związku z tym, każdorazowo w czasie przygotowania operacji z użyciem Sił Odpowiedzi, konkretna sytuacja musi być rozpatrzona przez dowódcę SACO, a wyznaczony skład sił dostosowany będzie do konkretnego zadania.

Siły Odpowiedzi muszą być w stanie spełniać jednocześnie lub kolejno zadania jako siły zabezpieczające wprowadzenie większych sił, zabezpieczając ważne obiekty, rubieże, punkty wejściowe jak porty – ang. SPODs[80], lotniska – ang. APODs[81], linie komunikacji – ang. LOCs[82] i zaopatrywania. Niemniej jednak główne zadania Sił Odpowiedzi wynikają z wymagań dotyczących natychmiastowej reakcji głównie w początkowej fazie rozwijającego się kryzysu. Według dokumentów normatywnych[83], Siły Odpowiedzi NATO są przewidziane do realizacji następujących zadań:

1. Prowadzenia operacji reagowania kryzysowego, a w tym: ewakuacji ludności cywilnej z rejonu konfliktu/kryzysu (ang. NEO - Noncombatant Evacuation Operations); pomocy w likwidacji skutków ataków terrorystycznych, skażenia terenu środkami biologicznymi, chemicznymi i radioaktywnymi; prowadzenia działań utrzymania lub wymuszania pokoju (ang. Peacekeeping Operations, Peacesupport Operations); wsparcia działań antyterrorystycznych (ang. Counter Terrorism); nadzoru nałożonego embargo (ang. Embargo Operations).

[80] SPODs - Seaport of Debarkation.
[81] APODs - Airport of Debarkation.
[82] LOC - Line of Communication.
[83] *MC 477, The NATO Response Force Military Concept,* 10.04.2003.

2. Zabezpieczenia wejścia sił głównych do obszaru operacji w niesprzyjających warunkach (ang. Initial Entry Forces-IEF), a w tym: ochrony lądowych, morskich i powietrznych linii komunikacyjnych; opanowania obiektów terenowych o zasadniczym znaczeniu dla wejścia do walki sił głównych; opanowania i utrzymania lotnisk i portów morskich.
3. Demonstracji sił i zdecydowania sojuszu w celu wsparcia wysiłków dyplomatycznych, a w tym: ustanowienia i utrzymania kontaktów z lokalnymi władzami cywilnymi i wojskowymi; tworzenia baz wojskowych i linii komunikacyjnych; prowadzenia operacji informacyjnych; ochrony lotnisk i portów morskich; monitorowania działań sił potencjalnego przeciwnika; przygotowania sił do prowadzenia działań bojowych.

Siły Odpowiedzi, aby mogły wypełniać swoje zadania, muszą posiadać odpowiednią strukturę, możliwości bojowe oraz mobilność. W ich skład wchodzą wojska ze struktury sił NATO, a także inne jednostki zaoferowane przez państwa członkowskie pod warunkiem spełnienia ustalonych przez *Dowódcę Strategicznego ds. Operacji* kryteriów gotowości.

Dowództwo dla Sił Odpowiedzi jest wyznaczane ze szczebla operacyjnego sił NATO, na zasadzie rotacji. Jednak zakładając niemal natychmiastową konieczność wykonywania zadań przez Siły Odpowiedzi, wymaganym jest dysponowanie stałym dowództwem (ang. DJTF)[84]. Niezbędnym warunkiem funkcjonowania takiego dowództwa, jest posiadanie nowoczesnych środków komunikacji posiadających możliwości szybkiego przemieszczenia się[85]. Istnienie oraz funkcjonowanie takiego dowództwa jest niezbędnym czynnikiem zapewniającym powodzenie w realizacji koncepcji Sił Odpowiedzi.

Wraz z osiągnięciem pełnych zdolności operacyjnych, Siły Odpowiedzi NATO liczyć mają docelowo 21000 żołnierzy. Na ich bazie formowane są odpowiednie **siły zadaniowe** dostosowane do specyfiki i wymagań związanych z realizacją określonej operacji.

Założono, że komponent lądowy (ang. LCC) powinien składać się ze struktur

[84] DJTF - Depoyeble Joint Task Force.
[85] M. Bieniek, *Metoda formowania Korpusów Sił Szybkiego Reagowania NATO w aspekcie osiągania kryteriów operacyjnych* - na prawach rękopisu przygotowywanej rozprawy doktorskiej.

pozwalających na rozwinięcie formacji szczebla brygady. Taka brygadowa grupa bojowa może dysponować siłami ciężkimi, lekkimi i aeromobilnymi, a także elementami wsparcia bojowego i zabezpieczenia logistycznego działań, o wysokiej manewrowości. Wymagane jest, by wspomniane wsparcie zawierało elementy wsparcia lotniczego (eskadrę śmigłowców szturmowych oraz transportowych), wsparcia logistycznego, transportowego, inżynieryjnego, medycznego, artylerii polowej (w sile około dywizjonu), walki elektronicznej, łączności, obrony przeciwlotniczej, ochrony przed bronią masowego rażenia, żandarmerii, walki psychologicznej, współpracy cywilno - wojskowej oraz mediów. Jego zadaniem jest realizowanie działań, często wymagających szybkiej reakcji, a co za tym idzie krótkiego czasu na ich pełne zaplanowanie, przygotowanie i przeprowadzenie.

Przygotowanie polskich sił do reagowania na kryzysy (konflikty o małej intensywności) w rejonach oddalonych od granic Polski jest ważnym elementem naszej polityki zagranicznej, naszej wiarygodności wśród sojuszników, a ponadto może być środkiem neutralizującym wszelkie zagrożenia, mogące przerodzić się w konflikty zbrojne zagrażające stabilizacji w Europie i jej otoczeniu.

Ważną jakością z punktu widzenia struktur organizacyjnych i wyposażenia jednostek wojsk lądowych, jest zadeklarowanie naszych komponentów do *Sił Zdolnych do Przerzutu,* czyli sił przygotowanych do przerzutu i rozwinięcia w dowolnym obszarze w ramach i poza Art. V Traktatu Waszyngtońskiego.

Koncepcja przygotowania i wydzielania elementów z naszych wojsk lądowych bazuje na założeniach tworzenia jednostek lekkich, charakteryzujących się wysoką mobilnością strategiczną[86] przeznaczonych do działań w ramach reagowania kryzysowego[87], w tym także do udziału w operacjach innych niż wojna w ramach operacji przygotowywanych przez organizacje międzynarodowe (np.: w ramach NATO, ONZ, czy UE) oraz umów dwustronnych z innymi państwami. Wydzielane siły powinny być wyposażone w sprzęt lekki, o trakcji kołowej i uzbrojeniu modułowym, przystosowany do przerzutu na dalekie odległości zarówno transportem morskim, jak i lotniczym.

---

[86] Mobilność strategiczna - to zdolność do transportu wojsk (samolotami, okrętami, koleją, zestawami niskopodwoziowymi) na znaczne odległości w ramach obszaru strategicznego i operacyjnego zainteresowania.
[87] Głównie będą to operacje poniżej progu wojny, można je też nazwać działaniami interwencyjnymi.

Komponent lądowy powinien być złożony z elementu utrzymującego bardzo wysoką gotowość bojową, czyli sił natychmiastowego reagowania i stanowić jednocześnie zalążek **batalionowej grupy zadaniowej**. Założono ponadto, że siły te będą wzmocnienie jedną brygadą, posiadającą możliwości wejścia do rejonu działania we wczesnej fazie rozwijającego się konfliktu. Brygada taka będzie stanowiła **rdzeń** SON o możliwościach realizacji postawionych przed nią zadań w czasie mniejszym niż 30 dni od podjęcia w tym zakresie stosownych decyzji. Jak wskazują dotychczasowe doświadczenia, brygady rozwijane we wczesnej fazie konfliktu są w większości samowystarczalne i niezależne od sił natychmiastowego reagowania.

Tworzenie SON, w tym również komponentu lądowego realizowane będzie głównie w oparciu o CJSOR. Proces ten jest podobny do obowiązującego obecnie w sojuszu procesu aktywacji sił (ang. Force Generation) i obejmuje szereg przedsięwzięć o charakterze planistycznym.

Podstawowym zamierzeniem są cykliczne konferencje tworzenia SON (ang. Force Generation Conference) prowadzone zgodnie z zasadami określonymi w *Planie rotacji SON*. Ich celem jest określenie potrzeb w zakresie sił i środków (zdolności wojskowych) dla konkretnego zestawu SON oraz zgłaszanie przez poszczególne kraje sił spełniających wymagania w zakresie gotowości oraz dostępności określone przez *Dowódcę Strategicznego ds. Operacji*. Rezultaty konferencji przedstawiane są *Komitetowi Wojskowemu NATO*, którego zadaniem jest rozwiązanie ewentualnych problemów dotyczących braków w specyficznych obszarach. Po ich rozwiązaniu (lub nie) *Komitet Wojskowy NATO* informuje o ustaleniach *Konferencji Radę Północnoatlantycką*. Ich wynikiem powinno być opracowanie przez *Dowódcę Strategicznego ds. Operacji* zamiaru wykorzystania sił i środków (zdolności wojskowych) uzgodnionych w czasie konferencji w ramach planowanej operacji (ang. Force Tailoring). W celu ułatwienia tworzenia kolejnych komponentów SON, prowadzi się średnio i długoterminowe planowanie dowództw i sił (ang. Force Planning), które stanowią pulę dla przyszłych zestawów SON.

Ważnym elementem w przygotowaniu SON jest szkolenie, prowadzone w trzech etapach:

- Etap I - Szkolenie taktyczne oddziałów i pododdziałów - realizowane przez państwa wydzielające siły.
- Etap II - Szkolenie na szczeblu komponentu - szkolenie rozpoczyna się sześć miesięcy przed terminem osiągnięcia statusu „gotowości" i prowadzone jest przez wyznaczonego dowódcę komponentu.
- Etap III - szkolenie na szczeblu *Połączonych SON* - obejmować będzie szkolenie całej struktury dowodzenia na szczeblu połączonych SON i zakończy się, prowadzonym przez *Dowódcę Strategicznego ds. Operacyjnych*, połączonym ćwiczeniem mającym na celu sprawdzenie gotowości wyznaczonego zestawu sił do działania jako SON.

Odpowiedzialność narodowa za komponent SON nie kończy się po przejściu wydzielonych elementów do fazy szkolenia sojuszniczego. Państwo wydzielające pozostaje odpowiedzialne za zabezpieczenie ich udziału w ćwiczeniach poza terytorium polski, w tym w ćwiczeniu certyfikującym Siły Połączone.

Siły Odpowiedzi NATO nie tworzą stałej struktury militarnej, a wojska i dowództwa wchodzące w ich skład są okresowo wydzielane przez państwa, zgodnie z zapotrzebowaniem przedstawionym w CJSOR, stąd niezmiernie istotną kwestią staje się rotacja sił. Zestaw SON będący w fazie „gotowości" jest zdolny do szybkiego przerzutu. W tym samym czasie inne określone dowództwa i wojska szkolą się i przechodzą certyfikację osiągając zdolność do użycia w następnej rotacji.

W celu osiągnięcia skuteczności militarnej oraz równomiernego podziału obciążenia, doświadczeń i możliwości bojowych, SON działają w oparciu o zasadę rotacji sił i dowództw zgodnie z opracowanym przez *Dowódcę Strategicznego ds. Operacji* „Planem rotacji SON" oraz ustaleniami podjętymi w czasie *Konferencji Tworzenia SON*. Konferencje te prowadzone będą na 12 miesięcy przed rozpoczęciem szkolenia kolejnego komponentu lub sił połączonych. Pozwoli to na sześciomiesięczne ich szkolenie, a następnie na sześciomiesięczny okres pozostawania w gotowości do użycia.

Dotychczasowe doświadczenia w zakresie rotacji sił wskazują na szereg problemów i konieczność usprawnienia niektórych procedur. Dla przykładu, doświadczenia z udziału w SON zdobyte przez 3. Korpus Sił Szybkiego Reagowania (ang. 3 NRDC-T) wskazują na kilka możliwych rozwiązań[88], które powinny zapewnić lepszy rozwój koncepcji Sił Odpowiedzi i sprawne ich funkcjonowanie w kolejnych rotacjach. W rozwiązaniach przedstawionych poniżej zasadniczo skupiono się na komponencie lądowym Sił Odpowiedzi.

Rozwiązanie 1

Okres pozostawania w gotowości do użycia powinien wynosić 12 miesięcy, zamiast obecnych 6 miesięcy. Pomogłoby to sojuszowi w zredukowaniu ilości odbywających się konferencji, mających na celu generowanie kolejnych sił (ang. FGC[89]) jako Sił Odpowiedzi i w lepszym przygotowaniu i zintegrowaniu się sił w tym wydłużonym okresie.

Rozwiązanie 2

Powinny funkcjonować dwa autonomiczne zestawy Sił Odpowiedzi. Ich okres pozostawania w gotowości wynosiłby 12 miesięcy, co w znacznym stopniu wpłynęłoby na uproszczenie procesu rotacji. Wymienione Siły powinny być wydzielane przez dwa Połączone Dowództwa.

Rozwiązanie 3

Należy utworzyć siły, które przy zachowaniu odpowiedniej rotacji stale wykonywać będą zadania jako Siły Odpowiedzi. Takie rozwiązanie może pomóc w lepszym przygotowaniu i integracji tych sił, a przy tym zredukuje ilość konferencji związanych z przygotowaniem kolejnych zmian i wymaganej ilości ćwiczeń, które określają ich gotowość do wypełniania zadań w ramach Sił Odpowiedzi. Przy takim rozwiązaniu trzeba jednak poddać analizie zasadność jednego z założeń Sił Odpowiedzi, które mówi o celowości częstych rotacji jako transformacji i szybszej adaptacji wszystkich sił sojuszu do zmian, jakie się w nim odbywają.

Rozwiązanie 4

Kolejnym rozwiązaniem, zaproponowanym przez NRDC-T, jest zbudowanie

[88] *NATO Response Force 2 (NRF-2) Findings and Lessons Learned, NRDC-T*, 07.2004.
[89] FGC - Force Generation Conference.

komponentu lądowego Sił Odpowiedzi na bazie istniejących już w sojuszu Brygad Szybkiego Reagowania, zamiast tworzenia kolejnych sztabów brygad na kolejnych konferencjach generowania Sił Odpowiedzi. Takie rozwiązanie pomoże zredukować wysiłek związany z przygotowaniem dla uzyskania odpowiedniej integracji tych sił, jak i ograniczyć nakłady finansowe. Jednak jako główną zaletę tego rozwiązania wymienia się zminimalizowanie umiędzynarodowienia, gdyż takie brygady występują jako narodowe[90].

Polskie oddziały i pododdziały z poszczególnych rodzajów sił zbrojnych wydzielane do 9 i 10 zestawu SON i utrzymywane w gotowości w okresie od 1 lipca 2007 r. do 31 czerwca 2008 r. zostały określone w rozkazie Szefa Sztabu Generalnego WP w sprawie przygotowania i utrzymania gotowości sił i środków do 9 i 10 zestawu Sił Odpowiedzi NATO. Dotychczasowe, lądowe komponenty Sił Odpowiedzi NATO były w różnym zakresie wspierane elementami innych rodzajów sił zbrojnych. Przyjęto założenie, że komponent specjalistyczny pojawi się w strukturze Sił Odpowiedzi wtedy, jeśli sytuacja operacyjna będzie tego wymagać. Doświadczenia z ćwiczeń wskazują, że mechanizmy dowodzenia i kontroli muszą być tak zorganizowane, aby komponent specjalistyczny mógł funkcjonować jako oddzielne dowództwo lub być zintegrowany z innym komponentem, np. lądowym. Wymagane może być posiadanie w komponencie lądowym jednostki działań specjalnych i działań psychologicznych, rozpoznania strategicznego oraz CIMIC.

Zabezpieczenie logistyczne sił wydzielanych do 9. i 10. zestawu SON było wspólną odpowiedzialnością *Dowódcy Połączonych Sił Ekspedycyjnych NATO* (ang. DJTF[91]) i państw wysyłających (ang. TCN[92]). Szerokie spektrum operacji, do jakich przewidziane są SON wymaga stworzenia ciągłego i niezawodnie działającego (wielowariantowego) systemu zabezpieczenia logistycznego.

---

[90] *NATO Response Force 2 (NRF-2) Findings and Lessons Learned, NRDC-T*, 07.2004.
[91] Deployable Joint Task Force.
[92] Troops Contribiuting Nation – kraj wysyłający.

Grupy Bojowe Unii Europejskiej

W 2004 r. Polska wyraziła polityczną wolę uczestniczenia w tworzeniu jednej z Grup Bojowych Unii Europejskiej (GB UE) w charakterze państwa ramowego[93]. Koncepcja Grup Bojowych jest obecnie priorytetowym przedsięwzięciem w ramach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, w tym ogólnej poprawy zdolności operacyjnych przyszłych sił Unii Europejskiej.

Poziom ambicji operacyjnych UE określony został w *Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa*[94]. Definiując główne zagrożenia i wyzwania, jakim Unia powinna sprostać, wymieniono: terroryzm, proliferację broni masowego rażenia, konflikty regionalne oraz przestępczość zorganizowana.

W programie zatytułowanym *Cel Operacyjny 2010,* państwa członkowskie Unii zobowiązały się do osiągnięcia pełnej zdolności do prowadzenia operacji w ramach reagowania kryzysowego, wymienionych w Traktacie o Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem misji humanitarnych i ratowniczych, operacji utrzymywania pokoju, w tym przywracania pokoju i stabilizacji sytuacji po konfliktach (tzw. misje petersberskie). Podejmowane działania mogą także objąć, zawarte w *Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa*, wspólne działania rozbrojeniowe, misje wsparcia wojskowego dla państw trzecich w walce z terroryzmem międzynarodowym oraz programy reformowania sektora obronnego w państwach trzecich[95]. Powyższa koncepcja oparta jest na następujących założeniach:

- posiadanie jednostek o wysokim stopniu gotowości zdolnych do prowadzenia samodzielnych działań;
- zdolność do prowadzenia dwóch operacji jednocześnie;
- utworzenie 7-9 grup bojowych w sile 1500 żołnierzy każda;

---

[93] W styczniu 2003 r. – Komitet Wojskowy UE zaakceptował - Koncepcję Szybkiej Odpowiedzi Militarnej, natomiast „Koncepcja Grup Bojowych" została przyjęta w kwietniu 2004 r. W konsekwencji ministrowie obrony UE w maju 2004 przyjęli europejski Cel Operacyjny 2010 – EHG – który zakładał utworzenie europejskich sił szybkiego reagowania wielkości korpusu (50 – 60 tys. żołnierzy), zdolnych do użycia (rozwinięcia) w ciągu 60 dni i utrzymania w strefie działań przez co najmniej rok.

[94] *European Security Strategy* - przyjęta 12 grudnia 2003 podczas szczytu w Brukseli.

[95] *Europejską Strategię Bezpieczeństwa* przyjęto w grudniu 2003 r. Jej celem jest wzmocnienie roli Unii jako globalnego aktora odgrywającego znaczącą rolę na arenie międzynarodowej oraz wsparcie porządku międzynarodowego opartego na efektywnym multilateralizmie we współpracy z ONZ. Dlatego niezbędne stało się sformułowanie nowego programu działania w dziedzinie podniesienia zdolności wojskowych, umożliwiającego Wspólnocie realizowanie wyznaczonych celów i sprostanie pojawiającym się wyzwaniom dla bezpieczeństwa międzynarodowego.

- gotowość do podjęcia działań w rejonie operacji – 15 dni;
- obszar działania – bez ograniczeń (poza obszarem UE);
- wstępne zdolności operacyjne – 2005 r.,

Wielkość i potencjał grupy bojowej są każdorazowo podyktowane określonymi potrzebami wynikającymi głównie z zadania, oceny zagrożeń oraz warunków działania. Powyższe uwarunkowania są jednocześnie wyznacznikami decyzji czy grupa powinna być tworzona na bazie pododdziałów czołgów, zmechanizowanych lub innych.

Proces powstawania europejskich grup bojowych został podzielony na trzy fazy. W pierwszej fazie, konieczne było opracowanie katalogu wymogów, gdzie określono cele operacyjne europejskich grup bojowych. W fazie tej opracowano 5 scenariuszy potencjalnych rodzajów interwencji, w których mogłyby być wykorzystywane unijne grupy bojowe. W drugiej fazie opracowano katalog sił, czyli dokonano zgłoszeń narodowych kontyngentów. W trzeciej fazie podstawowym zadaniem była ocena zgłoszonych oddziałów wojskowych, w tym określenie braków i niedoborów oraz przedstawienie możliwości realizacji przyjętych założeń. Zgłoszone komponenty są katalogowane na podstawie ich skuteczności bojowej i gotowości operacyjnej do realizacji odpowiednich zadań. Zakłada się przy tym, że mają one podlegać wspólnym szkoleniom i odbywać wspólne ćwiczenia.

Zgodnie z wymienionymi dokumentami oraz jak wskazują doświadczenia z wielu powojennych konfliktów zbrojnych, zgrupowania zadaniowe tworzone są z reguły na strukturach batalionowych, rzadziej brygadowych lud dywizyjnych. Ponadto, rezultaty prognoz w zakresie charakteru przewidywanych zagrożeń militarnych wskazują na konieczność tworzenia elastycznych struktur pozwalających na szybkie zorganizowanie i użycie sił w zależności od wymagań sytuacji[96].

Integralną część koncepcji GB UE stanowią określone zdolności do przemieszczenia przy wykorzystaniu różnych, możliwych w danej sytuacji środków transportu, w tym zwłaszcza:

- strategicznego transportu lotniczego;

---

[96] M. Huzarski (kier. zesp.), *Operacyjno-taktyczne działania wojsk lądowych w sytuacjach kryzysowych poza granicami kraju, p.k. Kryzys 2*, AON, Warszawa 2004, s. 8.

- transportu lądowego korzystającego z zasobów własnych, tzw. kontraktów uśpionych oraz innych narodowych i wielonarodowych źródeł;
- transportu morskiego.

W ramach powoływania grup bojowych określono, iż mogą one być tworzone przez państwa wydzielające siły samodzielnie, w formule państwa ramowego (ang. framework nation), bądź też poprzez wniesienie wkładu do wielonarodowej grupy bojowej. Przykładową strukturę przedstawia załącznik nr 2.

Odpowiedzialność w zakresie powoływania, szkolenia i osiągania gotowości do działania spoczywa na państwach wydzielających siły i jest zbliżona do tej stosowanej w Siłach Odpowiedzi NATO.

Na państwo ramowe nakłada się odpowiedzialność za wydzielenie i zorganizowanie: elementów sztabowych, komórki wywiadu, ram zabezpieczenia logistycznego, znaczących środków i zdolności operacyjnych oraz koordynacji działań. Państwo ramowe zobowiązane jest także wnieść znaczący wkład do planowania na szczeblu strategicznym i operacyjnym oraz dyslokacji i wsparcia sił podczas działań.

Polska zobowiązała się do wystąpienia w ramach państwa ramowego i wydzielenia sił o wymaganej zdolności operacyjnej w postaci organicznego batalionu. Pełna zdolność operacyjna tejże grupy bojowej jest przewidziana na 2010 rok, a w jej strukturze znajdą się jeszcze elementy z Niemiec, Słowacji, Litwy i Łotwy.

W ramach przygotowania do tej deklaracji przez SZ RP opracowano harmonogram realizacji koncepcji utworzenia GB UE, w 2005 roku wypracowano struktury GB oraz uzgodniono szczegóły kontrybucji. W latach 2006 - 2008 uzupełniono zdolności operacyjne, a w 2009 roku przeprowadzono szkolenie i ćwiczenia zgrywające oraz certyfikację.[97].

Grupy Bojowe Unii Europejskiej są jednostkami bojowymi o znaczącym potencjale militarnym (od 1.500 do 2.500 żołnierzy). Ich kluczowym przeznaczeniem ma być szybka odpowiedź poprzedzona demonstracją sił. Zakłada się, że grupę

[97]Na podstawie wystąpienia R. Zająca, Szefa Oddziału Analiz i Prognoz SG, na temat: *Koncepcja tworzenia Grup Bojowych w aspekcie potrzeb obronnych UE*, AON, 2005 r.

bojową będą wspierać inne moduły utworzone z elementów sił powietrznych, marynarki wojennej oraz sił specjalnych.

Warianty strukturalne komponentu lądowego

Zgodnie z koncepcją GB UE zakłada się dwa sposoby ich tworzenia, samodzielnie przez poszczególne państwa lub w ramach formacji wielonarodowych. Duże państwa członkowskie UE zdecydowały o powołaniu narodowych grup bojowych, natomiast mniejsze państwa, wyraziły wolę wspólnego stworzenia oddziałów wielonarodowych (por. tab. 2). Docelowo, w ramach grup bojowych, Unia dysponować będzie potencjałem około 19 tys. żołnierzy.

Tabela 2. Kontrybucje narodowe do grup bojowych Unii Europejskiej

Grupy bojowe w formule narodowej	**Grupy bojowe w formule wielonarodowej**
Francja	Francja, Niemcy, Belgia, Luksemburg, Hiszpania
Włochy	Belgia, Niemcy, Holandia, Finlandia
Hiszpania	Wielka Brytania, Niemcy, Czechy, Austria
Wielka Brytania	Włochy, Węgry, Słowenia
	Polska, Niemcy, Słowacja, Litwa, Łotwa
	Włochy, Hiszpania, Grecja, Portugalia
	Szwecja, Finlandia, Norwegia, Estonia
	Wielka Brytania, Holandia
	Grecja, Bułgaria, Cypr, Rumunia
	Czechy, Słowacja

Źródło: M. Kerttunen, T. Koivula, T. Jeppsson, *EU Battlegroups. Theory and Development in the Light of Finnish-Swedish Co-operation", Series 2, Research Reports nr 30,* Department of Strategic and Defence Studies, National Defence College, Helsinki 2005, s. 34

Koncepcja nie określa ściśle kształtu i przeznaczenia grup bojowych i w zależności od potrzeb wybierane będą grupy, odpowiednie do realizacji określonego zadania. Planuje się jednoczesne utrzymywanie dwóch grup bojowych w danej gotowości i jednocześnie trwają prace nad scenariuszami ich użycia[98].

Odpowiedzialność za szkolenie, zabezpieczenie w uzbrojenie i sprzęt oraz zdolność do przerzutu (ang. strategic air or sea lift) grup bojowych w określonym czasie pozostaje w gestii państw zgłaszających. Dotyczy to również rotacji jednostek

[98] Opracowano scenariusze dla następujących sytuacji planistycznych: zapobieganie konfliktom (ang. Conflict Prevention), rozdzielenie stron przy użyciu siły (ang. Separation of Parties by Force), stabilizacja i rekonstrukcja oraz doradztwo wojskowe dla krajów trzecich (ang. Stabilization and Reconstruction and Military Advice to Third Country), operacje ewakuacyjne (ang. Evacuation Operation) oraz wsparcie operacji humanitarnych (ang. Assistance to Humanitarian Operations). Źródło: Sztab Generalny WP.

wydzielonych do tych formacji. Oprócz sił ogólnowojskowych koncepcja przewiduje możliwość tworzenia w przyszłości grup wyspecjalizowanych do działań w terenie zurbanizowanym, górzystym, pustynnym lub pododdziałów amfibijnych.

Ponieważ zapewnienie interoperacyjności, zorganizowanie transportu strategicznego i szkolenie pozostają kwestią narodową, przewagę w tworzeniu GB UE mają kraje zdolne do samodzielnego wystawienia jednostek narodowych.

Koncepcja utworzenia grup bojowych wychodzi naprzeciw zapotrzebowaniu UE na siły mobilne i gotowe do użycia w krótkim czasie, zdolnych do realizacji całego zakresu zadań petersberskich oraz misji wynikających z *Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa* i zakłada się, że staną się one trzonem sił szybkiego reagowania UE. Jednocześnie ocenia się, że grupy bojowe będą istotnym, jeśli nie decydującym, kryterium udziału we współpracy strukturalnej, przewidzianej w projekcie Traktatu Konstytucyjnego UE. Powyższa koncepcja jest istotnym krokiem w kierunku poprawy zdolności obronnych Unii Europejskiej, szczególnie w aspekcie jakościowym. Duże zaangażowanie się państw członkowskich w realizację tego projektu daje nadzieję, że być może po raz pierwszy Unia zyska realne zdolności wojskowe do podjęcia ambitnych zadań określonych w Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa.

Zaproponowana struktura grupy bojowej opiera się na doświadczeniach zdobytych przez polskie wojska lądowe w Iraku i w innych misjach poza granicami kraju, gdzie skład kontyngentu był międzynarodowy (por. zał. 2.).

Polska grupa ma być zdolna do działań w dowolnym regionie świata w ciągu maksymalnie 15 dni od zapadnięcia decyzji politycznych o jej użyciu. Będzie to zapewnione przez podstawową pulę pododdziałów organicznych i przydzielonych elementów wsparcia i zabezpieczenia, które pozwolą wykonać stawiane przed nią zadania. Jako rdzeń polskiej grupy bojowej Dowództwo Wojsk Lądowych zadeklarowało pododdział bojowy w sile batalionu z organicznymi pododdziałami wsparcia i zabezpieczenia w celu sprawdzenia realnych możliwości pododdziałów 53 wozowych na KTO Rosomak.

Ponadto, struktura organizacyjna jasno i klarownie będzie oddzielać element bojowy (pod polskim dowództwem), od pozostałych elementów wsparcia i zabezpieczenia,

które będą wydzielane przez kontrybutorów[99] na etapie formowania ostatecznego składu grupy. Muszą to, więc być formacje wszechstronne, a jednocześnie efektywne. Aby tak się stało, powinno być spełnionych kilka warunków.

Grupy muszą posiadać adekwatne do przewidywanych zadań struktury organizacyjne, wyposażenie bojowe i być stosownie wyszkolone. Muszą być wypracowane procedury współpracy z miejscową ludnością oraz należy zapewnić funkcjonowanie systemu jednolitej, zespolonej logistyki, w tym szczególnie zabezpieczenia medycznego.

Koncepcja kierowania (dowodzenia) grupami powinna zakładać podział na dwa zasadnicze kierunki. Kierunek operacyjny (pod polskim dowództwem) oraz kierunek zabezpieczenia działań (pod niemieckim dowództwem), czyli grupy będą dowodzone przez polskiego dowódcę wspieranego przez międzynarodowy sztab. Taki podział kompetencji powinien usprawnić dowodzenie i zapewne pozwoli uzyskać większą efektywność działań.

Koncepcje wykorzystania komponentu lądowego

Koncepcja grup bojowych, zakładała utworzenie formacji, stanowiących trzon Sił Szybkiego Reagowania UE, mających działać na podstawie mandatu ONZ zgodnie z Rozdziałem VI i VII Karty Narodów Zjednoczonych.

Inicjatywa znajduje swoje źródło w doświadczeniach z operacji *Artemis* w Demokratycznej Republice Konga[100], która potwierdziła potrzebę posiadania jednostek zdolnych do prowadzenia samodzielnych działań w krótkim okresie czasu, w określonym rejonie. Koncepcję przyjęto na szczycie Unii Europejskiej w Brukseli w dniu 14 czerwca 2004 r.

---

[99] Kontrybucja państw – są to siły i środki wydzielone przez poszczególne państwa wchodzące w skład polskiej GB UE stanowiące ogólne ramy (jaka zdolność, jakim pododdziałem), będzie reprezentowana przez dane państwo. Natomiast szczegóły będą ustalone przez *Porozumienie Techniczne*, które ustali tryb rozliczania się pomiędzy kontrybutorami w zakresie udzielanych świadczeń bądź uzupełnienia brakującej zdolności spowodowanej np.: stratą bezpowrotną zaistniałą w czasie trwania misji.

[100] Pierwsza autonomiczna operacja UE p.k. *Artemis* w Demokratycznej Republice Konga (od 12 czerwca do 31sierpnia 2003 r.) przeprowadzona została w oparciu o rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ. Krajem kierującym operacją (ang. framework nation) była Francja, wspierana przez kilka krajów członkowskich (m.in. Niemcy, Wielką Brytanię i Belgię). Polska nie brała udziału w operacji. Celem polityczno-wojskowym tymczasowych, wielonarodowych sił stabilizacyjnych UE była poprawa bezpieczeństwa i sytuacji humanitarnej w regionie, do czasu wzmocnienia sił ONZ przez dodatkowy kontyngent z Bangladeszu. Źródło: T. Kabs, *EU's Misssion to Congo*, NATO School, Polaris Quarterly, Spring 2004, Vol1, Issue 1 (www.natoschool-shape.de/site_polaris).

Optymalną ilość GB UE oceniono na 9-10. Taka ilość grup umożliwiłaby uniknięcie sytuacji konfliktowej w przypadku zgłoszenia przez niektóre kraje tych samych sił na potrzeby SON i GB UE[101].

Grupa bojowa z udziałem Polski ma być zdolna do udzielania pomocy w prowadzeniu działań humanitarnych, ewakuacyjnych w nieprzyjaznym środowisku (w tym ewakuacji ludności cywilnej), zapobiegania konfliktom oraz nadzorowania embarga ograniczonego do obszaru lądowego, rozdzielania stron konfliktu, włączając w to wymuszanie pokoju i ochronę linii zaopatrzenia, z wyjątkiem działań realizowanych w ekstremalnych warunkach pogodowych.

Do 2004 roku GB UE prowadziły 11 międzynarodowych operacji w ramach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, 2 misje wojskowe (wsparcie Unii Afrykańskiej w Darfurze oraz Bośnia i Hercegowina), 4 misje policyjne (Bośnia i Hercegowina, Macedonia, Autonomia Palestyńska i Kongo/Kinszasa), 2 misje związane z reformą wymiaru sprawiedliwości (Kongo i Irak) oraz misję monitorującą realizację porozumienia pokojowego w prowincji Aceh w Indonezji. Zakończono 4 operacje międzynarodowe – 2 misje wojskowe (Macedonia i Bunia/Kongo), misję policyjną w Macedonii oraz misję wspierającą reformę wymiaru sprawiedliwości w Gruzji[102].

Tabela 3. Rodzaje operacji GB UE i obszary ich prowadzenia

Rodzaj operacji pokojowej	***Obszar prowadzenia operacji pokojowej Operacje pokojowe Unii Europejskiej***
misje wojskowe	Darfur/Sudan (Darfur) Bośnia i Hercegowina (EUFOR-Althea)
misje policyjne	Bośnia i Hercegowina (EUPm)
misje związane z reformą wymiaru sprawiedliwości	Kongo (EUSEC DR Kongo) Irak (Eujust Lex)
misja monitorującą realizację porozumienia pokojowego	Prowincja Aceh w Indonezji
misja nadzoru nad granicą	przejście graniczne Rafah (EU Bam Rafah) granica mołdawsko-ukraińska

Źródło: Opracowanie własne

W 2005 r. Organizacja Narodów Zjednoczonych zwróciła się do Unii Europejskiej z prośbą o wsparcie trwającej od połowy 2003 r. operacji MONUC

[101] Wiele państw opowiada się za takim rozwiązaniem, zgodnym z zasadą *One Single Set of Forces*. Szerokie poparcie znajduje także postulat przyjęcia na potrzeby BG kryteriów i standardów opracowanych z myślą o Siłach Odpowiedzi NATO.

[102] G. Grevi, D. Lynch, A. Missirolli, *ESDP operations*, EU Institute for Security Studies, Paryż 2004.

w Demokratycznej Republice Kongo (DRK) (na czas wyborów prezydenckich i parlamentarnych). Do głównych zadań operacji MONUC należało: ochrona władz tymczasowych, czuwanie nad przebiegiem wyborów powszechnych, rozbrajanie, demobilizacja i reintegracja społeczna członków ugrupowań zbrojnych działających na terenie DRK oraz pomoc w restrukturyzacji sił zbrojnych i policji DRK. W misji uczestniczy około 16 tys. żołnierzy ONZ.

Mandat sił EUFOR obejmował m.in.: wspieranie MONUC w razie wystąpienia poważnych trudności w realizacji zadań, udzielanie pomocy w ochronie ludności cywilnej w przypadku bezpośredniego, fizycznego zagrożenia przemocą w obszarach rozmieszczenia EUFOR, udzielanie pomocy w ochronie lotniska w Kinszasie, zapewnienie bezpieczeństwa i swobody poruszania się personelu EUFOR oraz ochrona obserwatorów UE.

W operacji UE udział zadeklarowały: Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Niemcy, Polska, Portugalia, Szwecja, Włochy i Wielka Brytania. Funkcję Dowództwa Operacyjnego dla operacji pełniło niemieckie Dowództwo Operacyjne w Poczdamie. Natomiast Wielonarodowe Dowództwo Sił dyslokowano w Kinszasie (dowódca francuski). Do rejonu operacji przewidziano skierować siły UE o liczebności około 2000 żołnierzy, z których 1300 rozmieszczonych było w Gabonie, zaś pozostali w Kinszasie - stolicy DRK.

Polska wydzieliła do operacji UE personel żandarmerii wojskowej i wojsk lądowych, który tworzył Polski Kontyngent Wojskowy (PKW) o liczebności 130 żołnierzy.

Do głównych zadań PKW należało: ochrona Dowództwa Sił UE w Kinszasie, ochrona lotniska N`Dolo w Kinszasie, zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony personelowi międzynarodowemu ONZ i UE, współpraca z misją policyjną EUPOL w Kinszasie. Pododdziały ŻW wchodzące w skład PKW realizowały szkolenia specjalistyczne przygotowujące do realizacji zadań związanych z ochroną i obroną obiektów, doskonaliły znajomość zasad, procedur i technik w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa fizycznego personelowi UE i ONZ (patrolowanie, eskortowanie, konwojowanie, uwalnianie zakładników itp.).

W procesie przygotowania PKW przewidziano tematykę dotyczącą sytuacji społecznej, polityczno-militarnej oraz kulturowej. Cały stan osobowy zapoznany został również z zasadami zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom chorobami charakterystycznymi dla warunków klimatycznych, w jakich realizowana była misja (w szczególności żółta febra, malaria). Szkolenie specjalistyczne realizowane było w macierzystych jednostkach oraz w Ośrodkach Szkolenia Poligonowego.

Kolejny wariant użycia Grup Bojowych UE dotyczy działań stabilizacyjnych i budowania pokoju i obejmuje bardzo szeroki zakres działań organizacji pokojowych wspieranych przez siły zbrojne. Zalicza się do nich: demilitaryzację wojsk i ludności, pomoc w przeprowadzaniu demokratycznych wyborów, wspieranie sił policyjnych, pomoc w przemieszczaniu lub ewakuacji ludności, odbudowywanie urzędów i instytucji państwowych oraz zabezpieczanie dostaw pomocy humanitarnej. Powyższe przedsięwzięcia realizowane były w wyznaczonych strefach (rejonach) odpowiedzialności przydzielanych grupom zadaniowym.

Działania podejmowane są po doprowadzeniu do rozejmu i przejściu konfliktu w fazę wygasania (fazę pokonfliktową) i wówczas, gdy angażowanie sił międzynarodowych jest niezbędne do trwałego ustabilizowania sytuacji i odbudowania pokoju na terytorium objętym kryzysem.

Celem działań stabilizacyjnych jest:

- łagodzenie skutków konfliktu;
- pomoc w odbudowie struktur państwowych;
- umacnianie współpracy cywilno – wojskowej.

Rola sił wojskowych sprowadza się wówczas do nadzorowania przestrzegania porozumienia pokojowego (rozejmu), utrzymywania niezbędnych sankcji lub ograniczeń w celu uniemożliwienia wznowienia walk, jeśli porozumienie jest przez strony konfliktu (lub ich odłamy) naruszane.

Szczególnego znaczenia w stabilizowaniu sytuacji nabiera kontrola zbrojeń, której zasadniczym celem jest osiągnięcie lub utrzymanie stabilizacji na określonym obszarze, stanowiące zasadniczy warunek budowania wzajemnego zaufania. Chociaż kontrola zbrojeń obejmuje głównie przedsięwzięcia o charakterze dyplomatycznym, jednak siły zbrojne stanowią nieodzowny element systemu kontroli obejmującego:

inspekcje, kontrolowanie demobilizacji i niszczenia systemów uzbrojenia.

Kolejną grupę zadań stanowią przedsięwzięcia o charakterze ochronnym, które polegają głównie na osłanianiu i ochronie grup etnicznych, ludności poszkodowanej w rezultacie działań wojennych oraz ochronie konwojów i dóbr materialnych przed grabieżą.

Z punktu widzenia budowania przychylności ludności cywilnej niezwykle ważna jest pomoc sił pokojowych w odbudowie struktur państwa. Może przyjmować ona różne formy działań wspierających, takie jak: ochrona obiektów administracji państwowej, pomoc w organizacji i przeprowadzeniu demokratycznych wyborów, zapewnianie warunków do przyjęcia i dystrybucji środków pomocy.

Specyfika GB UE powoduje, że należy przypuszczać, że ewentualna interwencja będzie działaniem długotrwałym. Stawia to poważne wymagania wobec systemu zabezpieczenia i zaopatrywania sił w rejonie odpowiedzialności.

Reasumując, projekt utworzenia europejskich grup bojowych jest konieczny dla zwiększenia pozycji Unii w stosunkach międzynarodowych. Proces tych zmian nie powinien jednak służyć partykularnym interesom państw członkowskich Unii, lecz stanowić element służący wzmocnieniu bezpieczeństwa całej wspólnoty. Jest on powiązany z koniecznością rozwoju licznych elementów o charakterze czysto wojskowym, do których należy zaliczyć przede wszystkim kwestie uzyskania jednakowego poziomu szkolenia żołnierzy różnych narodowości i uzyskanie odpowiedniego poziomu interoperacyjności sił zbrojnych. Sprawą zasadniczą jest również zapewnienie transportu sił europejskich w obszar konfliktu. Aby przetransportować liczącą 1500 żołnierzy grupę bojową UE w miejsce prowadzenia działań, należy np. wykonać około 200 lotów samolotami transportowymi Hercules C-130 albo 30 lotów samolotami Boeing C 17 Globemaster. W Unii jedynie Wielka Brytania posiada samoloty tego typu. Przy braku własnych środków transportu lotniczego, tzw. strategiczna zdolność przenoszenia i dyslokacji żołnierzy i transportu sprzętu wojskowego Unii pozostaje bardzo ograniczona. Poza tym, można zaobserwować brak odpowiednich środków komunikacji, rozpoznania i brak zgodności członków Unii co do charakteru, definicji, znaczenia i przeprowadzenia konkretnych operacji wojskowych, co może negatywnie wpłynąć na skuteczność

działania unijnych grup bojowych[103].

Koncepcja unijnych grup bojowych posiada wiele wspólnego z Siłami Odpowiedzi NATO (por. tab. 4).

Tabela 4. Porównanie koncepcji grup bojowych UE z systemem operacyjnym NATO

	SON	GRUPY BOJOWE
Obszar działania	dowolne miejsce na obszarze odpowiedzialności NATO i poza nim	dowolne miejsce poza terytorium UE
Rodzaj sił	Połączone	Połączone, głównie lądowe
Struktura organizacyjna	Brygada WLąd, elementy RSZ	Batalion piechoty, elementy sił powietrznych i morskich
Wielkość sił	25 000 żołnierzy	1500 żołnierzy – element zasadniczy
Gotowość	5-30 dni	10 dni
Ciągłość działań	30 dni	30 dni
Ilość operacji	Jedna	Dwie
Zakres zadań	Pełny zakres misji Sojuszu	Pełny zakres misji petersberskich UE
Sposób tworzenia sił	Planowy, na zasadzie rotacji	Planowy, na zasadzie rotacji
Sposób oceny	Certyfikacja NATO	Certyfikacja UE
Sposób szkolenia	Narodowy i sojuszniczy	Narodowy

Źródło: Na podstawie wykładu R. Zająca, Szefa Oddziału Analiz i Prognoz SG, na temat: *Koncepcja tworzenia Grup Bojowych w aspekcie potrzeb obronnych UE,* wygłoszonego w AON w 2005 roku

Obie formacje mają być technicznie zaawansowanymi formacjami składającymi się z jednostek wielonarodowych, pozostających w pełnej gotowości bojowej do rozmieszczenia i prowadzenia działań poza obszarem traktatowej odpowiedzialności. Oba rodzaje sił mają posiadać zdolność do rozmieszczenia w czasie kilku dni. Stąd wielu obserwatorów podkreśla, że istnieje niebezpieczeństwo pojawienia się konfliktu interesów w fazie powstawania obu formacji i podczas przeprowadzania samych operacji. Oba rodzaje sił szybkiego reagowania tworzone są bowiem z tych samych jednostek państw należących jednocześnie do NATO i Unii, dlatego podział ich funkcji musi być precyzyjnie uregulowany, a standardy i procedury działania kompatybilne. W przeciwnym przypadku może zaistnieć realne niebezpieczeństwo konkurencyjności użycia jednostek, co może doprowadzić do gradacji ważności i znaczenia konfliktów, jak również do niekompatybilności ich

[103] M. Flournoy, J. Smith, G. Ben-Ari, K. Mcinnis, D. Scruggs, *European Defense Integration: Bridging Gap between Strategy and Capabilities*, Center for Strategic International Studies, październik 2005, s. 87-88.

wyposażenia, uzbrojenia oraz brak interoperacyjności ze standardami NATO i z innymi kontyngentami europejskimi. Należy jednak pamiętać, że istnieją zasadnicze różnice techniczne między obiema formacjami. Siły Odpowiedzi NATO składają się z wojsk lądowych ze zdolnością do zbrojnego wymuszania pokoju, z możliwością wsparcia przez komponent morski złożony z lotniskowcowej grupy uderzeniowej, desantowej grupy specjalnej, okrętowej grupy uderzeniowej i wsparcia przez komponent powietrzny będący w gotowości do 200 lotów bojowych dziennie. Jednostki te mają liczyć do 25 tys. żołnierzy. Natomiast unijne grupy bojowe mają składać się maksymalnie z 1,5 tys. żołnierzy z ograniczonymi zdolnościami morskimi i powietrznymi. Ich funkcje będą zależeć od konkretnej sytuacji operacyjno - taktycznej. Po drugie, istnieje zasadnicza różnica w rodzajach działań, jakie mogą być prowadzone przez obie formacje. Siły Odpowiedzi NATO będą mogły brać udział we wszystkich rodzajach działań z zakresu reagowania kryzysowego, w tym dotyczących art. 5. Traktatu Waszyngtońskiego.

Podkreślenia wymaga założenie, że komponent lądowy będzie składał się z pięciu mniejszych grup, z których trzy będą grupami powietrznodesantowymi albo spadochronowymi, wspieranymi przez znaczący komponent powietrzny. Stąd też Siły Odpowiedzi NATO będą mogły angażować się w operacje ekspedycyjne z użyciem siły, jak również operacje przywracania i utrzymywania pokoju. Natomiast unijne grupy bojowe będą mogły prowadzić jedynie działania o charakterze pokojowym lub stabilizacyjnym ze względu na dużo mniejszy potencjał w stosunku do SON.

Jednak przyjmuje się, że Grupy Bojowe Unii Europejskiej mają być jednostkami bojowymi o znaczącym potencjale militarnym i ich kluczowym przeznaczeniem ma być szybka odpowiedź poprzedzona demonstracją sił i gotowością ich użycia w dowolnym miejscu, ale na poziomie taktycznym.

2.3. Uwarunkowania środowiskowe, kulturowe i społeczne

Jedną z cech opisujących, a zarazem warunkujących prowadzenie działań militarnych jest środowisko, które często stawia trudne wyzwania zarówno przed żołnierzami, jak i techniką wojskową. Środowisko działań stało się więc jednym z zasadniczych determinantów rozwiązań taktycznych, a ocena jego czynników

jednym z głównych problemów prowadzonych obecnie analiz i kalkulacji.

Cechy charakterystyczne środowiska, w którym prowadzone będą działania, w sposób znaczący wpłyną na sposób, w jaki zostaną one praktycznie zrealizowane. Dowódcy, którzy odnoszą sukcesy na polu walki wykorzystają w sposób maksymalny zalety jakie stwarza teren, na którym prowadzą działania. Do ich prowadzenia wykorzystają taki teren, który odpowiadał będzie ich celom, z drugiej strony, który spowoduje utrudnienie działania przeciwnikowi.

Środowisko działania wojsk łączy w sobie wymiar ludzki oraz fizyczny. Wymiar ludzki – to walczący żołnierze, ich rolę i znaczenie należy rozpatrywać w aspekcie fizjologicznym, psychicznym i moralnym. Wymiar fizyczny tworzą cztery czynniki: *geografia, teren, pogoda i infrastruktura* wraz z przypisanymi im charakterystycznymi warunkami. Wszystkie te czynniki i ich elementy wpływają w zasadniczy sposób na prowadzenie działań bojowych powodując konieczność dodatkowego przygotowania wojsk do działań w określonych warunkach, przyjęcie innego, odpowiedniego do danego środowiska, sposobu działania[104].

Działania wojskowe nie dzieją się w próżni, żadna armia nie osiągnie powodzenia w walce, jeśli nie pozna środowiska naturalnego - w którym będzie działać. Tylko dowódcy, którzy rozumieją te warunki oraz wezmą je pod uwagę, nie zostaną przez nie zaskoczeni i będą w stanie wykorzystać je na swoją korzyść[105].

Jednym z czynników współdecydującym o uzyskaniu powodzenia lub poniesieniu klęski w walce jest teren, który odpowiednio przygotowany i wykorzystany walczy, czasami bardzo skutecznie, nawet z najsilniejszym i najlepiej wyposażonym przeciwnikiem. Umiejętność prawidłowego formułowania wniosków z oceny terenu powinna być cechą każdego dowódcy i oficera sztabu[106].

Analizując środowisko działań należy pamiętać, że poszczególnych jego elementów nie można traktować statycznie, ponieważ podlegają one oddziaływaniu takich czynników jak: warunki atmosferyczne, pora roku, gospodarcza działalność człowieka, co w czasie działań bojowych w istotny sposób wpływa na użycie środków

---

[104] G. Sobolewski, *Charakterystyka specyficznych warunków środowiska i jego wpływu na działania reagowania kryzysowego,* [w:] M. Huzarski (kier. zesp.) *Działania operacyjno – taktyczne wojsk lądowych w operacjach reagowania kryzysowego p.k. Moduł,* AON, Warszawa 2006, s. 79.

[105] *The British Military Doctrine*, British Army Doctrine Publication 1998.

[106] W. Lidwa (kier. zesp.), *Praca w terenie na szczeblu taktycznym*, AON, Warszawa 2004, s. 5.

walki i innego sprzętu. W zależności od miejsca i czasu teren może w różny sposób oddziaływać na prowadzenie działań.

Terenem z taktycznego punktu widzenia nazywamy dowolny wycinek obszaru Ziemi wraz z rzeźbą i pokryciem oraz właściwościami przyrodniczymi (pora roku, klimat, itp.)[107]. Teren nie jest neutralnym czynnikiem pola walki - pomaga on lub przeszkadza w prowadzeniu działań każdej ze stron konfliktu.

Oceniając naturalne warunki terenowe trzeba umieć dostrzegać wzajemne zależności pomiędzy poszczególnymi jego elementami. Pominięcie lub zlekceważenie któregoś z nich może spowodować wyciągnięcie błędnych wniosków, a to z kolei może stać się bezpośrednią przyczyną nie wykonania otrzymanego zadania. Prowadzenie działań w trudnym terenie wymaga tworzenia większej liczby elementów ugrupowania bojowego oraz zmusza do dłuższej samowystarczalności (autonomii) pododdziałów podczas wykonywania zadań.

W teorii działań taktycznych możemy się spotkać ze stwierdzeniem, że działania taktyczne w odniesieniu do środowiska mogą być prowadzone w warunkach normalnych i specyficznych. Najogólniej mówiąc za normalne warunki działań[108] możemy uznać teren, w którym nie są wymagane szczególne przedsięwzięcia natury przygotowawczej, natomiast specyficzne to takie, w którym wymagany jest pewien zakres i duża skala dodatkowych przedsięwzięć, jakie wojska muszą zrealizować oraz istnieje konieczność stosowania odmiennej koncepcji działań niż w normalnych warunkach. Ze względu na ukształtowanie terenu i jego pokrycie do specyficznych środowisk walki możemy zaliczyć: teren zabudowany, teren lesisty i lesisto-jeziorny, teren górzysty, teren pustynny, wybrzeże morskie; przeszkody wodne.

Klasyfikacja obejmująca specyficzne środowiska działań jak i szczególne warunki jest zbiorem otwartym. Należy oczekiwać, że zmiany będą zachodzić

---

[107] A. Bujak, *Działania bojowe związku taktycznego i oddziału w specyficznych warunkach*, AON, Warszawa 1999, s. 15.

[108] Teren normalny – to teren równinny lub pocięty, w którym wysokość względna wzniesień nie przekracza 50 m, a ich stoki są w miarę dogodne do pokonania przez czołgi i inne wozy oraz gdy pokrycie terenu, tj. zalesienia, wody lub zabudowa nie przekracza 50% rozpatrywanej powierzchni. Widoczność jest nie mniejsza niż 4 km, temperatura otoczenia waha się w granicach od -5 do +30 C, a grubość pokrywy śnieżnej w zimie nie przekracza 15 cm, *Organizowanie i prowadzenie powietrzno-lądowych działań taktycznych, p.k. Taktyka ogólna*, AON, Warszawa 1994, s. 119.

zarówno pod względem jej składu, jak i w kolejności wymieniania środowisk walki. Przykładowo coraz większego znaczenia nabiera środowisko terenu zabudowanego, gdzie głównie umiejscawiane są zagrożenia bezpieczeństwa, a zatem tam najbardziej pożądana jest działalność sił militarnych. Ponadto ostatnie działania na granicy Libanu z Izraelem, jak też brak pełnej stabilizacji w Iraku w sposób naturalny wywiera coraz to większe zapotrzebowanie na prowadzenie analiz głównych środowisk współczesnych działań militarnych, jakim jest teren zabudowany i pustynny.

Określenie typu terenu zabudowanego i jego wpływu na tereny przyległe to początek szczegółowej oceny, jaką należy przeprowadzić w ramach procesu IPPW. Dla wojsk działających w takim terenie istotna jest bardzo rzetelna i dokładna charakterystyka poszczególnych kwartałów oraz pojedynczych obiektów, przez co w ramach planowania działań można wygenerować całe spektrum zagrożeń i szans.

Środowisko pustynne jest bardzo nieprzyjazne, powodujące znaczne utrudnienia zarówno dla ludzi jak i sprzętu. Aby przetrwać i wygrać w tym środowisku, trudności stwarzane przez teren i klimat muszą być właściwie zrozumiane oraz podjęte stosowne środki zaradcze. Wyposażenie działających wojsk i zasady ich prowadzenia powinny być zmodyfikowane i dostosowane do pokrytego kurzem, nierównego krajobrazu, gdzie temperatura może się wahać od uciążliwego upału do mrozu, a widoczność w ciągu zaledwie kilku minut może się zmniejszyć z 40 km do kilku metrów[109].

Doświadczenia zdobyte przez wojska lądowe w szeregu misjach (tj.: w Afganistanie, w Iraku, w Pakistanie), wskazują na konieczność przygotowania stanu osobowego sił zadaniowych do zetknięcia się z innymi mentalnie i kulturowo ludźmi – autochtonami, którzy dysponować będą specyficznym doświadczeniem życiowym, innym charakterem, psychiką i temperamentem. Inne też będą tradycje kulturowe.

Każdy żołnierz musi być wyczulony na poszanowanie odrębności kulturowej, rasowej i tolerancji w kontaktach z tubylcami. Istotne natomiast wydaje się założenie, że każdy kontakt żołnierzy z ludnością lokalną, czy też każda aktywność nawet rutynowego patrolu będą wymagały znajomości zasad współpracy

[109] G. Sobolewski, *Charakterystyka specyficznych warunków...*, wyd. cyt., s. 91.

cywilno – wojskowej, a nawet podstaw dyplomacji. Żołnierze, oprócz umiejętności prowadzenia walki, będą musieli umieć działać na punktach kontrolnych, blokadach, w konwojach, a także współdziałać z organizacjami humanitarnymi.

Problemy pojawić się jednak mogą w chwili tworzenia nowej, bądź przebudowy istniejącej już struktury zadaniowej w trakcie prowadzonych działań. I taka właśnie sytuacja miała miejsce w VI zmianie PKW w Iraku.

Zgodnie z *Memorandum of Understanding* (ang. MoU) pododdział CIMIC (ang. Civil Military Co-operation) salwadorskiego batalionu rozmieszczony był w Al Kut (Camp Delta) i operować mógł jedynie w odległości 50 kilometrów od bazy. Zaistniała więc potrzeba przydzielenia Brygadowej Grupie Bojowej (ang. Brigade Combat Team – BCT) elementu CIMIC z polskiej grupy stacjonującej w Ad Diwaniyah (Camp Echo) tak, aby cały rejon odpowiedzialności grupy bojowej objęty był działalnością cywilno – wojskową. Jednakże w strukturze BCT nie istniała komórka sztabowa S-5 odpowiedzialna za doradzanie dowódcy i organizację współpracy cywilno – wojskowej. Z drugiej strony, w strukturze Centralnej Grupy Wsparcia Współpracy Cywilno – Wojskowej (CGWWC-W) z Kielc nie przewidziano elementów łącznikowych do sztabów pododdziałów, oddziałów czy związków taktycznych. W związku z tym rozważano trzy możliwe rozwiązania organizacji współpracy cywilno – wojskowej w rejonie odpowiedzialności BCT[110].

Jednym z nich było wydzielenie oficera z wydziału współpracy cywilno – wojskowej (G-9) szczebla dywizji do BCT. Rozwiązanie takie pozwoliłoby na nawiązanie bardzo dobrej współpracy pomiędzy różnymi szczeblami dowodzenia po linii funkcjonalnej, a oddelegowany oficer doskonale rozumiałby ideę prowadzenia współpracy cywilno – wojskowej przez Międzynarodową Dywizję Centrum – Południe (ang. Multinational Division Central South - MND CS). Niewątpliwą wadą tego rozwiązania byłoby uszczuplenie i tak skromnej obsady MND CS G-9.

Drugim z rozważanych rozwiązań było wyznaczenie dowódcy, bądź innego oficera, przydzielanego elementu CIMIC do pełnienia również funkcji doradczej dla dowódcy BCT. Niewątpliwa zaleta tkwiła w utrzymaniu liczebności stanu osobowego

[110] Por. A. Pągowski, *Tworzenie sił zadaniowych a przygotowanie dowództw i sztabów*, [w:] M. Kubiński, *Siły zadaniowe* ..., wyd. cyt., s. 114-115.

modyfikowanej grupy zadaniowej bez nadmiernej rozbudowy jej struktury. Zastanowić się jednak należało czy żołnierze operujący głównie poza terenem bazy, spędzający wiele godzin dokonując oceny sytuacji w terenie i realizujący projekty pomocowe, mogliby spędzać wystarczającą ilość czasu w sztabie, tak by efektywnie wykonywać dodatkowe zadania. Ponadto, dobór i szkolenie oficerów CGWWC-W polega na przygotowaniu specjalistów w zakresie np. infrastruktury cywilnej, ochrony dóbr kultury czy pomocy humanitarnej, a nie oficerów sztabowych. Zatem ich przydatność do zajmowania tychże stanowisk może być ograniczona.

Trzecim, możliwym rozwiązaniem było przygotowanie i przeszkolenie jednego z oficerów istniejącego już sztabu grupy zadaniowej np. oficera sekcji S-3. Wady tego wariantu to brak wystarczającej ilości czasu na przygotowanie i szkolenie oraz konieczność wykonywania dodatkowych obowiązków przez wyznaczonego oficera. Biorąc pod uwagę efektywność wykonywanych obowiązków wydaje się, że jest to wada decydująca o zaniechaniu takiego rozwiązania.

2.4. Zmiany zakresu i charakteru zadań

Uogólnienia i wnioski z analizy zagrożeń upoważniają do stwierdzenia, że zasadniczym przeznaczeniem wojsk lądowych w czasie pokoju jest udział w zapobieganiu powstawania sytuacji kryzysowej. Demonstrowanie wysokiego poziomu wyszkolenia, głównie podczas wielonarodowych ćwiczeń w ramach NATO i UE, przyczynić się może do realizacji jednego z ważniejszych celów, jakim jest zniechęcanie potencjalnego agresora do użycia siły zbrojnej. Jak wykazały wyniki przeprowadzonych analiz i ocen, do podstawowych zadań wojsk lądowych umożliwiających realizację powyższego celu należy: utrzymywanie wysokiej gotowości do podjęcia działań oraz realizacja zamierzeń szkoleniowych.

Jak wynika z prognozy rozwoju zagrożeń militarnych, główne zagrożenie w okresie **kryzysu** mogą stanowić ataki grup terrorystycznych agresora oraz zbrojne incydenty graniczne. Zaistnieć one mogą zarówno w kraju (kryzys z udziałem Polski), jak i w innej strefie odpowiedzialności sojuszu (kryzys poza granicami kraju).

Jak wykazały przeprowadzone analizy, w sytuacji kryzysu na obszarze kraju, przeznaczeniem wojsk lądowych będzie zapobieganie lub ograniczanie skutków

uderzeń terrorystycznych i dywersyjnych. Podejmowane działania wojskowe mogą być ukierunkowane z jednej strony na zwalczanie wymienionych grup, z drugiej zaś na wzmocnienie ochrony potencjalnych obiektów ich ataków.

Natomiast, w kontekście kryzysu w innym rejonie obszaru odpowiedzialności NATO, wojska lądowe przeznaczone będą, do udziału w operacjach wymuszania pokoju. Skuteczne przeciwdziałanie przygotowywanej agresji wymagać będzie prawdopodobnie użycia znacznie większego potencjału niż dysponują polskie wojska lądowe, czy też Siły Odpowiedzi NATO. Dlatego też kolejnym przeznaczeniem wojsk lądowych może być udział w osłonie wprowadzania sił sojuszniczych. Wyniki analiz wniosków z ćwiczeń w prowadzonych w układzie narodowym i sojuszniczym, pozwalają wnioskować, iż w okresie kryzysu, wojska lądowe, zgodnie z celami działania i ze swoim przeznaczeniem, wykonywać mogą następujące rodzaje zadań:

- likwidacja skutków klęsk żywiołowych;
- zwalczanie grup dywersyjno-rozpoznawczych;
- wzmocnienie ochrony ważnych obiektów;
- rozdzielanie spornych stron w ramach operacji wsparcia pokoju;
- stabilizowanie sytuacji w fazie pokonfliktowej;
- zwalczanie terroryzmu.

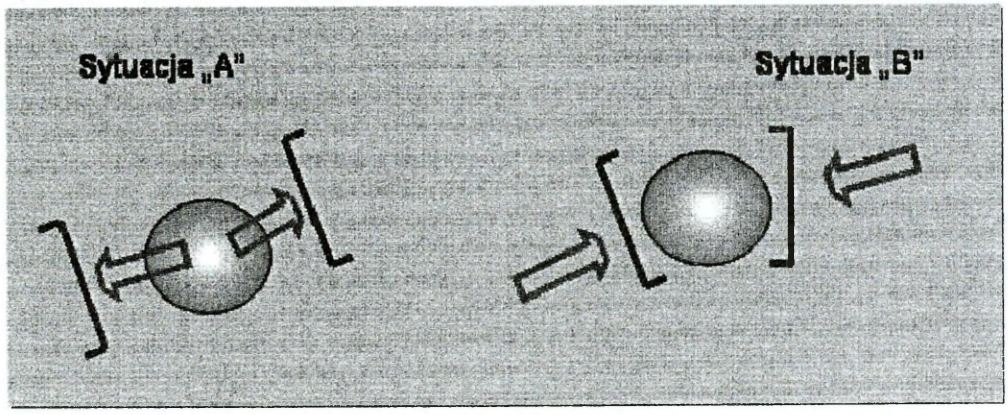
Analiza założeń wielu ćwiczeń dowódczo-sztabowych[111] wskazuje, że głównym zagrożeniem w początkowym okresie przygranicznego konfliktu zbrojnego będą uderzenia lotniczo-rakietowe, elektroniczne oraz desanty przeciwnika, a w następnej kolejności – uderzenie zgrupowań lądowych.

Dlatego też, zasadniczym przeznaczeniem wojsk lądowych będzie prawdopodobnie udział w planowym opóźnianiu wykonania uderzenia przez zgrupowania lądowe celem zyskania na czasie z zamiarem wprowadzenia kolejnych sił niezbędnych do skutecznego przeciwdziałania agresji.

Ważnym zadaniem, jakie mogą realizować wojska lądowe w początkowym etapie konfliktu zbrojnego będzie izolacja rozwijającego się konfliktu, czyli niedopuszczenie do rozprzestrzeniania się walk w inne rejony (por. rys. 4., sytuacja

[111] Por. Dokumentacje ćwiczeń: *Dragon 07*, *Anakonda*, *Pierścień 09*.

„A"). Może to przyczynić się do opanowania sytuacji konfliktowej, a w wypadku niepowodzenia, wymaga użycia odpowiednio zwiększonych sił i spowodować może większe straty, zwłaszcza wśród ludności niewalczącej. Zakładając, że reakcja państw ościennych może być trudna do przewidzenia, to nie ma pewności, iż w chwili rozpoczęcia działań, któreś z nich nie włączy się do walki przeciwko koalicji (rys. 4., sytuacja „B").

Rys. 4. Idea izolacji rejonu konfliktu
Źródło: Opracowanie własne

Wariant taki musi być brany pod uwagę, gdyż prawdopodobnie nie wszystkie państwa ościenne podejmą współpracę z interweniującymi wojskami NATO. Istnieje zatem uzasadniona obawa przed użyciem sił zbrojnych tych krajów przeciwko sojusznikom, dlatego też wojska lądowe mogą być przeznaczone do udziału w izolacji rejonu konfliktu, czyli niedopuszczeniu do włączenia się do niego sił z innych państw[112].

Przeprowadzone analizy pozwoliły na wyodrębnienie następujących zadań wojsk lądowych w początkowym okresie konfliktu zbrojnego:

- rozpoznanie;
- niszczenie obiektów;
- zwalczanie desantów przeciwnika;
- opóźnianie podejścia oddziałów wydzielonych przeciwnika;
- opanowanie i czasowe utrzymanie obiektów;

[112] Takie właśnie zadanie otrzymał do wykonania między innymi niemiecki bdsz z SNR NATO w konflikcie w rejonie Zatoki Perskiej, kiedy to został rozmieszczony zapobiegawczo na terenie Turcji.

- odblokowanie wojsk własnych i sojuszniczych;
- przejście do działań nieregularnych.

Odmienne zadania realizowały nasze wojska lądowe podczas działań stabilizacyjnych w Iraku, gdyż ze względu na dynamicznie rozwijającą się sytuację w Republice Iraku zmieniał się charakter zadań. Polski Kontyngent Wojskowy, w zależności od okresu działalności, realizował zadania stabilizacyjne i szkoleniowe.

Pierwsza zmiana realizowała zadania rozpoznawczo-stabilizacyjne, a dwie kolejne prowadziły głównie działania stabilizacyjne. Czwarta zmiana miała charakter stabilizacyjno-szkoleniowy, natomiast V rotacja wykonywała zadania szkoleniowo-stabilizacyjne. Z kolei zmiany VI-VIII realizowały w zasadzie zadania o charakterze szkoleniowym (szkoleniowo-doradczym). Z uwagi na narastanie zagrożenia oraz zwiększenie się liczby ataków sił nieprzyjaznych IX i X zmiana ponownie skupiły się na wykonywaniu zadań stabilizacyjnych, a także kontynuowały zadania szkoleniowe i doradcze.

Reasumując, zasadniczym przeznaczeniem wojsk lądowych w czasie pokoju jest udział w zapobieganiu powstawania sytuacji kryzysowej, poprzez demonstrowanie wysokiego poziomu wyszkolenia i udział w wielonarodowych ćwiczeniach w ramach NATO i UE.

W wypadku kryzysu na obszarze kraju, przeznaczeniem wojsk lądowych będzie zapobieganie lub ograniczanie skutków uderzeń dywersyjnych i terrorystycznych. W kontekście kryzysu w innym obszarze odpowiedzialności NATO, wojska lądowe przeznaczone są do udziału w operacjach wymuszania pokoju.

W początkowym okresie konfliktu zbrojnego siły zadaniowe mogą brać udział w planowym opóźnianiu wykonania uderzenia przez zgrupowania lądowe przeciwnika, celem zyskania na czasie z zamiarem wprowadzenia kolejnych sił niezbędnych do skutecznego przeciwdziałania agresji.

Zadania wojsk lądowych będą zróżnicowane, w zależności od fazy rozwoju stosunków międzynarodowych (pokój, kryzys, konflikt zbrojny) i od tego, czy będą to działania w układzie narodowym, czy też sojuszniczym. Zróżnicowanie zadań wymaga **budowania sił zadaniowych** oraz odpowiedniego, wielowariantowego przygotowania oraz uwzględnienia ich możliwości bojowych.

Zadania stawiane siłom zadaniowym będą z zasady wieloetapowe (stosownie do różnych wariantów rozwoju sytuacji), przy czym, ich sformułowanie nie powinno narzucać sposobu wykonania, lecz określać cel działania.

2.5. Projektowane zmiany potencjału techniczno-informacyjnego

Rozwój technologii informatycznych oraz dostęp do informacji w czasie rzeczywistym spowodował szereg przeobrażeń w sztuce wojennej, w tym w poglądach na temat potrzeb i możliwości użycia wojsk specjalnych w operacji połączonej. Informacja, jako wielkość stymulująca bezpośrednio działania bojowe, stała się niezaprzeczalnie ogniwem scalającym siły, obszar i czas w operacjach połączonych. Podobną rolę w operacjach połączonych odgrywają siły zadaniowe, które powoli, lecz zdecydowanie, przekształciły się z elementów podległych strukturalnie poszczególnym dowództwom rodzajów sił zbrojnych w samodzielny komponent, zdolny do realizacji różnorodnych zadań. Wymaga to jednak permanentnego doskonalenia potencjału techniczno-informacyjnego i wprowadzania na wyposażenie coraz to skuteczniejszych środków walki.

Nową kategorią sprzętu wchodzącą na wyposażenie wojsk lądowych są bezpilotowe aparaty latające. W czasie operacji *Iracka Wolność* armia Stanów Zjednoczonych dysponowała 10 rodzajami bezpilotowych środków latających, wśród nich najważniejsze to: *Predator, Global Hawk, Shadow, Pioneer* oraz *Dragon Eye*. Podstawowe dane aparatów użytych w Iraku przedstawiono w tabeli 5. Na rzecz środków rażenia ogniowego koalicji, powietrzne aparaty rozpoznawcze dostarczały danych przede wszystkim o pozycjach nieaktywnej ogniowo artylerii przeciwnika oraz o ruchach dużych kolumn wojskowych. Elastyczne i wieloźródłowe rozpoznanie umożliwiło wojskom sprzymierzonym zdobycie, a następnie utrzymanie dominacji ogniowej na polu walki, często nawet przy potencjalnie większej donośności ognia artylerii przeciwnika, a co najważniejsze, nie pozwoliło jej na skoncentrowanie ognia kilku baterii artylerii w jednym czasie. Ograniczyło to straty własne oraz dało swobodę manewru wojskom walczącym.

Tabela 5. Bezpilotowe środki rozpoznawcze

Charakterystyka	*Nazwa bezpilotowego aparatu latającego*					
	Dragon Eye	**Pointer**	**RQ7 Shadow**	**Pioneer**	**Hunter**	**Predator**
Rozpiętość skrzydeł (m)	1,14	2,8	4	5,5	8,9	16
Długość (cm)	9	2	3,7	4,7	6,9	91
Waga (kg)	2,5	4	162	230	600	1100
Prędkość lotu (km/h)	60	29–80	50	120	180	180
Zasięg (km)	10	7	50	185	125	700
Czas lotu (h)	1	1	4	5,5	11,6	24
Pułap (km)	0,1–0,2	0,2	5	3,6	5,4	7,6

Źródło: Z. Mierczyk, *Nowoczesne technologie systemów uzbrojenia,* WAT, Warszawa 2008, s. 480

Najistotniejsze parametry większości bezpilotowych środków rozpoznawczych pozwalają wykorzystywać je na różnych szczeblach dowodzenia. Dla potrzeb niniejszego opracowania przedstawione zostaną tylko te, które mają zastosowanie na szczeblach taktycznych i mogą być wykorzystywane w armii amerykańskiej przez zgrupowania lądowe.

Taktycznym, bezpilotowym aparatem latającym przeznaczonym do wykonywania zadań rozpoznawczych na szczeblu brygady jest *RQ-7 Shadow 200.* Napędzany 38-konnym silnikiem spalinowym, aparat może rozpoznać rejon zainteresowania brygady w promieniu do 50 km w ciągu czterech godzin. Maksymalny zasięg wynosi około 125 km i jest ograniczony możliwościami technicznymi środków łączności. W skład kompletu wchodzą 3 bezpilotowe aparaty latające, naziemna stacja kontroli lotu, automatyczny system kierowania maszyną podczas startu i lądowania, 4 pojazdy przewożące aparaty oraz części zamienne. Na pokładzie można zamontować kamerę elektrooptyczną i na podczerwień, a także w zależności od potrzeb, specjalistyczny sprzęt do przesyłania danych z rozpoznania.

Na szczeblu taktycznym sprawdzają się również mniejsze jednostki, takie jak np. *Dragon Eye.* Przeznaczony jest on do prowadzenia rozpoznania oraz „wcinania" celów na potrzeby pododdziałów zgrupowań wojsk lądowych. *Dragon Eye* przydatny jest głównie do obserwacji przeciwnika znajdującego się w bezpośredniej styczności z wojskami własnymi, umożliwia sprawdzanie dosłownie, „co się dzieje za

najbliższym wzgórzem". Jest to mały, całkowicie autonomiczny zestaw, który może być obsługiwany przez dwie osoby. Wysokość prowadzenia rozpoznania wynosi do kilkuset metrów, a maksymalny zasięg 10 km. Wyposażenie specjalistyczne pozwala na prowadzenie rozpoznania w czasie realnym zarówno w dzień, jak i w nocy, przy czym w dzień uzyskuje się kolorowe obrazy, natomiast w nocy czarno-białe. Elektryczny silniczek napędzający pojazd charakteryzuje się niskim poziomem hałasu, co w połączeniu z małymi gabarytami aparatu powoduje, że jest on bardzo trudny do wykrycia na polu walki. Baterie pozwalają na lot w czasie maksymalnym do 60 minut. Aparat wyposażony w kamerę może osiągnąć gotowość do startu w ciągu zaledwie 5 minut. W skład zestawu wchodzi przenośna konsola kontrolna składająca się z komputera oraz ekranu z mapą. Poprzez zwykłe kliknięcia myszką na mapie można programować lot aparatu, a także zmieniać zadanie już w czasie lotu. Obraz z kamery pokazywany jest na ekranie znajdującym się na przenośnej stacji kontrolnej. Wielką zaletą tego zestawu jest możliwość jego zastosowania na najniższych szczeblach dowodzenia do obserwacji ugrupowania oraz manewru przeciwnika bez narażania życia własnych żołnierzy.

Kolejnym godnym zainteresowania niskonakładowym, bezpilotowym aparatem latającym przeznaczonym do prowadzenia rozpoznania na szczeblu batalionu zmechanizowanego jest *Pointer*. Cały system obsługiwany jest przez 3 osoby i zawiera 3 aparaty latające oraz przenośną stację kontroli lotu. Pojazd napędzany 300-watowym silniczkiem elektrycznym z odwróconym śmigłem może poruszać się w odległości maksymalnej 5–7 kilometrów od stacji kontroli lotu. Aparat wykonany został z materiałów kompozytowych i składa się z 6 części, które mogą być wymieniane dowolnie pomiędzy różnymi pojazdami. Na pokładzie zamontowana jest kamera przekazująca obraz kolorowy w dzień i czarno-biały w warunkach ograniczonej widoczności. Mankamentem *Pointera* jest brak możliwości prowadzenia rozpoznania w nocy. Jednakże mały rozmiar oraz bardzo cicho pracujący silnik sprawia, że aparat ten jest bardzo trudny do wykrycia. Czas wykonywania zadania przez ten aparat jest relatywnie krótki i nie przekracza z reguły godziny. Dużą zaletą tego systemu jest stosunkowo niski koszt, mała ilość personelu zaangażowanego do obsługi i minimalne wymagania logistyczne.

Zaprezentowane parametry przedstawicieli bezpilotowych środków latających dowodzą, jak ważnym są one elementem współczesnych i przyszłych inteligentnych systemów rażenia. Analiza przebiegu współczesnych konfliktów zbrojnych oraz przewidywane zadania dla zgrupowań zadaniowych wojsk lądowych pozwala sądzić, że istnieje potrzeba wprowadzania do ich uzbrojenia skutecznych i o dużym zasięgu rażenia, a przy tym prostych w obsłudze systemów broni inteligentnej. Muszą to być środki uniwersalne, zdolne przede wszystkim do niszczenia czołgów, samolotów i śmigłowców, a także infrastruktury obronnej w każdych warunkach terenowych i klimatycznych. Kierunki i tendencje dotyczące modernizacji wojsk lądowych w nowoczesnych armiach pozwalają wnioskować, że broń precyzyjna jest bronią przyszłości, ale o jej skuteczności zadecyduje dokładne i dalekie rozpoznanie, ale także olbrzymiego znaczenia nabiera rodzaj i klasa stosowanej amunicji.

W założeniu nowoczesna broń musi cechować się następującymi parametrami: małe wymiary, sprawność, szybkostrzelność oraz krótki czas ładowania, natomiast amunicja przyszłości powinna być lekka i mieć zwiększoną zdolność rażenia w stosunku do zwykłych pocisków.

Jednym z dominujących kierunków rozwoju uzbrojenia i sprzętu wojskowego jest robotyzacja, czyli wprowadzanie systemów bezzałogowych zdolnych do realizacji różnorodnych zadań operacyjnych bez bezpośredniego zaangażowania ludzi. W przypadku bezzałogowych platform lądowych (BPL) jej podstawowym celem jest zwiększanie dystansu między żołnierzem a zagrożeniem[113]. Dotyczy to również działania sił w warunkach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla ludzi. Największy rozwój przeżywają aplikacje eliminujące bezpośrednie zagrożenie w dominujących obecnie konfliktach o niskiej intensywności. W konfliktach zbrojnych aspekt ludzki staje się więc czynnikiem krytycznym, a straty siły żywej są w zasadzie nieodtwarzalne. Dlatego bardzo ważne jest wdrażanie do Sił Zbrojnych techniki bojowej opartej na systemach bezzałogowych, które umożliwiają wykorzystanie zautomatyzowanych środków rozpoznania i precyzyjnego rażenia. Mogą one zostać wykorzystane do realizacji następujących zadań[114]:

---

[113] Z. Mierczyk, *Nowoczesne* ..., wyd. cyt., s. 485.
[114] Tamże, s. 471.

- głębokiego rozpoznania terytorium przeciwnika;
- precyzyjnego i zmasowanego niszczenia obiektów przeciwnika;
- rozpoznania powierzchni terenu, skażeń, przeszkód wodnych, wód przybrzeżnych oraz pól minowych;
- prowadzenia walki w terenie zurbanizowanym (w szczególności autonomicznego rozpoznawania i niszczenia obiektów obronnych przeciwnika, jego sił środków);
- działania w terenie skażonym, gdy stężenie toksyn (często bardzo małe) przekracza poziom dopuszczalny dla organizmu człowieka.

Do głównych krajowych ośrodków badawczo-rozwojowych rozwijających problematykę technologii platform bezzałogowych należą:

- w zakresie pojazdów lądowych; Wojskowa Akademia Techniczna, Politechnika Warszawska, Przemysłowy Instytut Automatyki i Pomiarów (PIAP);
- w zakresie środków latających: Instytut Techniki Lotniczej, Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych, Wojskowa Akademia Techniczna;
- w dziedzinie środków pływających: Akademia Marynarki Wojennej, Centrum Techniki Morskiej, Politechnika Gdańska i Politechnika Szczecińska.

Prowadzą one w głównej mierze projekty badawcze własne, które rzadko kończą się wdrożeniem (z wyjątkiem prac prowadzonych w PIAP). Brak jest ośrodka koordynującego w zakresie platform bezzałogowych oraz nie istnieje program resortowy lub rządowy, który określałby kierunek prac lub prowadzonych badań.

Problem pojazdów bezzałogowych został przyjęty jako jeden z priorytetów w ramach II Zespołu Platformy Technologicznej Systemów Bezpieczeństwa (której działalnością koordynacyjną zajmuje się Wojskowa Akademia Techniczna)[115].

W Polsce producentem robotów mobilnych do celów specjalnych jest Przemysłowy Instytut Automatyki i Pomiarów. Produkuje on roboty do zastosowań policyjnych *Inspector* i *Expert*, których funkcjonalność zyskała uznanie specjalistów i które pozostają w dalszym ciągu jedną z najbardziej zaawansowanych technologicznie konstrukcji robotów pirotechnicznych do zastosowań miejskich.

[115] Tamże, s. 485.

Do zastosowań militarnych mogą być wykorzystane nowo opracowane *Scout* i *IBIS*. Robot *Scout* charakteryzuje się małymi gabarytami, niewielką masą (może być przenoszony przez żołnierza) i dużą prędkością. Ponadto można dołączać dodatkowe urządzenia, takie jak manipulator z chwytakiem lub dodatkowe kamery, czy też różnego rodzaju czujniki lub uzbrojenie. Główną częścią robota jest baza mobilna, na którą składają się podwozie oraz umieszczone na nim dwie kamery.

Charakter najnowszych konfliktów zbrojnych (Irak, Afganistan) uzmysłowił pilną potrzebę posiadania przez pododdziały wojsk lądowych nowoczesnego uzbrojenia lekkiej broni przeciwpancernej jednorazowego użytku, gotowej do szybkiego użycia zarówno w czasie patrolu, jak i stanowisku obronnym, bazie, dlatego po latach zastoju wzrosło zainteresowanie tą klasą broni. Uwzględniając potencjalne cele do zwalczania (pojazdy nieopancerzone oraz budynki, w tym ufortyfikowane), przygotowano nawet wyspecjalizowane wersje broni, z głowicami o działaniu burzącym i odłamkowym lub dwustopniowymi (kumulacyino-odłamkowymi).

Aby zlikwidować lukę istniejącą w tym segmencie broni (w porównaniu z najnowocześniejszymi armiami), konieczna jest niezwłoczna modernizacja zarówno samej wyrzutni granatnika RPG (w tym urządzeń celowniczych), jak i amunicji oraz szybkie wprowadzenie do uzbrojenia nowego, lekkiego granatnika jednorazowego użytku (najlepiej w dwóch wersjach: z głowicą kumulacyjną oraz z głowicą burząca), który będzie wykorzystywany w działaniach obronnych i zaczepnych na szczeblu drużyny w pododdziałach zmechanizowanych, powietrznodesantowych oraz rozpoznawczych.

Ze względu na pilne potrzeby kontyngentów działających poza granicami kraju oraz obserwowany wzrost znaczenia tej broni na polu walki, niezbędny będzie zapewne interwencyjny zakup broni tego typu, chociaż docelowo należałoby podjąć produkcję w kraju własnego granatnika, ewentualnie z komponentami zagranicznymi. Polski przemysł obronny posiada bowiem niezbędne zaplecze produkcyjne, aby sprostać wysokim wymaganiom wojska w tym obszarze.

Ponadto, jak wskazują doświadczenia z udziału naszych pododdziałów w misjach poza granicami kraju, wojska lądowe pilnie potrzebują granatnika automatycznego kalibru 40 mm, który mógłby być wykorzystywany zarówno w wersji

naziemnej, jak i pokładowej po zamontowaniu na pojazdach oraz jednostkach pływających i śmigłowcach. Wyniki dotychczasowych prac nad skonstruowaniem takiej broni w Polsce, prowadzone przez Instytut Mechaniki Precyzyjnej z Warszawy Zakłady Mechaniczne Tarnów S.A., nie dały zadowalających rezultatów, dlatego Siły Zbrojne RP interwencyjnie pozyskały z zagranicy amerykańskie granatniki automatyczne *Mk 19,* których konstrukcja wywodzi się z lat 70. XX w. Wydaje się, że celowe byłoby szybkie dokończenie przez Zakłady Mechaniczne Tarnów S.A. prac nad polskim granatnikiem automatycznym (chociaż - zdaniem niektórych specjalistów - należałoby je przerwać dlatego, że zastosowane rozwiązania konstrukcyjne w opracowywanej od ponad dekady broni nie mają już dzisiaj cech nowości i oryginalności technicznej w porównaniu z najnowszymi granatnikami automatycznymi kalibru 40 mm)[116].

Zmiany dokonywane w ostatnich latach w strukturach organizacyjnych jednostek wojsk lądowych, wprowadzenie na ich uzbrojenie coraz doskonalszych, nowych środków transportu, a także wypracowanie nowych, teoretycznych założeń prowadzenia działań powietrzno-manewrowych, wskazują na znaczenie, jakie przywiązuje się do zwiększenia mobilności wojsk. Świadczą o tym dokonywane jednocześnie zabiegi organizacyjne i techniczne, zmierzające do wzrostu możliwości manewrowych pododdziałów.

Fundamentalne znaczenie dla skuteczności działań wojsk ma wybór odpowiedniego typu śmigłowca wsparcia. Występujący aktualnie w wojskach lądowych śmigłowiec Mi-24, na odpalenie rakiety potrzebuje 20 sekund, jednak, aby wystrzelić rakietę, musi być w zwisie (zatrzymany) do czasu jej naprowadzenia na cel. Oznacza to, że po odpaleniu nie może natychmiast zmienić pozycji i w tym czasie, w zasadzie jest bezbronny. Dodatkowym utrudnieniem jest fakt, że nawigacja i nakierowanie rakiety odbywa się wzrokowo, co oznacza, że Mi-24 nie może wykonywać lotów i strzelań w nocy oraz w warunkach ograniczonej widoczności (np. we mgle). Brak odpowiedniego wyposażenia nawigacyjnego, systemu SWÓJ-OBCY i odpowiednich środków łączności, tj. zgodnych z parametrami NATO, uniemożliwia mu wykonywania lotów w przestrzeni powietrznej sojuszu.

[116] Tamże, s. 336.

Śmigłowiec Mi-24 jest jednak jedynym śmigłowcem szturmowym na świecie, który może transportować 8 żołnierzy z pełnym wyposażeniem i po odpowiedniej modernizacji mógłby być wielce przydatnym dla jednostek desantowo-szturmowych. Tym bardziej, iż przewiduje się pozostawienie tych śmigłowców na wyposażeniu wojsk lądowych do końca 2015 roku, koniecznym jest ich gruntowna modernizacja. W perspektywie, planuje się modernizację 40 maszyn tego typu, a jej koszt jest porównywalny z ceną 4 nowych śmigłowców *Apache*[117]. Podobnie wielozadaniowy śmigłowiec wsparcia *W3W Huzar* wymaga udoskonalenia. Konieczne jest opancerzenie kabiny załogi, instalacja systemów obserwacyjno-celowniczych, wzmocnienie struktury kadłuba i belki ogonowej, przekonstruowanie głowicy wirnika głównego w celu zwiększenia odporności na ostrzał z ziemi oraz umożliwienie transportu w samolotach transportowych.

Rozważając możliwości przewozu transportem lotniczym bojowego sprzętu kołowego, będącego na wyposażeniu batalionu desantowo-szturmowego, należy stwierdzić, że w siłach powietrznych RP nie ma odpowiednich statków (zarówno śmigłowców jak i samolotów) do realizacji tego typu przedsięwzięć. Prowadzone w 13. Eskadrze Lotnictwa Transportowego próby załadowcze samolotu *CASA C-295M* wykazały, że samolot ten posiada możliwość załadowania zaledwie dwóch pojazdów osobowo-terenowych typu *Honker 2000* (po uprzednim przygotowaniu go do załadunku: zdemontowanie pałąków kabiny, upuszczenie powietrza z tylnych kół)[118]. Nie istnieje również możliwość transportu powietrznego pojazdów *HMMWV*. Realizacja zadań tego typu wymagała więc będzie przydziału wysiłku lotnictwa transportowego innych państw.

Jednym z samolotów przystosowanym do przewozu samochodów *HMMWV* jest samolot typu *C-130 Hercules*. Biorąc pod uwagę jego możliwości załadowcze można założyć, że do transportu pojazdów, uzbrojenia i sprzętu jednej taktycznej grupy zadaniowej niezbędnym jest użycie co najmniej 20 samolotów *C-130 Hercules*.

Dzięki statkom powietrznym możliwe jest dokonanie szybkiego przerzutu

---

[117]Na podstawie wywiadu z W. Michalskim [w:] *Kulisy wojska* – program wojskowy TV Polonia, 16.01.2000 godz. 16 00.

[118] Notatka Zespołu Sprawdzającego w sprawie weryfikacji możliwości transportowych samolotu C-295M z dnia 5.11.2003 r.

pododdziałów poza linię styczności wojsk i utworzenie ognisk walki wewnątrz ugrupowania bojowego przeciwnika, a tym samym stworzenie warunków do dezorganizowania od wewnątrz jego systemu walki i stworzenie niezbędnej przewagi w ściśle określonym miejscu i czasie. Jednak koniecznym warunkiem decydującym o powodzeniu tego typu działań, jest dysponowanie nowoczesnym, spełniającym wymogi załadunkowe, środkiem transportu powietrznego. Analizując wyposażenie batalionu desantowo-szturmowego oraz możliwości dostępnych statków powietrznych należy stwierdzić, że pełna realizacja tego typu działań jest możliwa tylko po otrzymaniu wsparcia innych państw.

Doświadczenia współczesnych wojen i lokalnych konfliktów zbrojnych jednoznacznie wskazują, że czołgi długi jeszcze czas będą stanowiły o sile wojsk lądowych. Jednocześnie wydaje się, że dotychczasowe konstrukcje pozostające na wyposażeniu armii wielu państw, ich parametry taktyczno-techniczne, walory bojowe i eksploatacyjne czołgów, zwłaszcza II generacji i ich wersji rozwojowych, nie spełniają wymagań współczesnego pola walki. Wprowadzone obecnie na wyposażenie wojsk lądowych nowe typy czołgów nazywane czołgami III generacji np.: amerykański *M-1 Abrams*, niemiecki *Leopard 2*, francuski czołg *Leclerc* czy izraelska *Merkava* oraz doświadczenia ostatniej wojny w Zatoce Perskiej, potwierdzają opinię wielu zachodnich specjalistów[119], że pomimo gwałtownego rozwoju techniki wojskowej czołgi przez długi jeszcze czas pozostaną głównym środkiem walki wojsk lądowych.

Istnieje zatem uzasadniona potrzeba ciągłego doskonalenia posiadanych czołgów, wprowadzania coraz doskonalszego wyposażenia przy równoczesnych pracach nad całkowicie nowymi konstrukcjami. Efektem pracy najwybitniejszych specjalistów nad ciągłą modernizacją jest pojawianie się ich kolejnych odmian i generacji skupiających w sobie najnowsze osiągnięcia światowej techniki. Utrzymujące się zapotrzebowanie na nowoczesny sprzęt, jest stymulatorem konkurencyjnym wyścigu w stosowaniu skutecznych i funkcjonalnych rozwiązań technicznych oraz technologicznych, zgodnie z prognozą obrazu pola walki.

Obecnie realizowany *Plan rozwoju Wojsk Lądowych w latach 2005-2010*

[119] T. Clancy, *Kawaleria pancerna*, Gdańsk 1998, s. 54.

zakłada szereg zmian strukturalno-organizacyjnych oraz sprzętowych w wojskach lądowych, prowadzących do zwiększenia ich podstawowych zdolności operacyjnych, w tym dostępności jednostek wydzielanych do wykonywania zadań poza terytorium kraju, a także poprawę ich zdolności przemieszczania do oddalonych rejonów operacji i samodzielnego prowadzenia tam działań (por. tab. 6.)[120].

Tabela 6. Limity uzbrojenia i sprzętu wojskowego wojsk lądowych do 2010 roku

Lp.	Grupa (typ) uzbrojenia i sprzętu wojskowego	Stan na 01.09.2004 r. (szt.)	Stan na 31.12.2006 r. (szt.)	Stan na 31.12.2010 r. (*) (szt.)	Uwagi
1.	Czołgi średnie:	595	879	361	
1.1.	- LEOPARD 2A4	128	128	128	
1.2.	- PT-91	233	233	233	
1.2.	- T-72	634	518	0	
2.	Bojowe wozy opancerzone:	1 653	1 725	1 405	
2.1.	- BWP-1	1 321	1 220	720	
2.5.	- BROM-2 - wszystkie typy	323	315	230	
2.6.	- KTO - razem	9	190	455	
3.	Samochody typu HMMWV	0	217	450	
4.	Śmigłowce:	155	135	122	
4.1.	- szturmowe Mi-24 D/W	42	23	16	
4.2.	- uzbrojone Mi-2 (URN, URP, "PLATAN")	22	22	21	
4.3.	- wielozadaniowe W-3W (SOKÓŁ)	34	34	34	
4.4.	- transportowe (Mi-8, Mi-17)	32	26	25	
4.5.	- pozostałe (Mi-2 różne wersje, Mi-8, W3)	29	30	26	
5.	Sprzęt artyleryjski i rakietowy „Z-Z":	1 096	933	705	
5.1.	- 120 mm moździerze (wz. 38/65, 43/65 i 2S12)	184	159	57	
5.2.	- 98 mm moździerze M98	51	75	123	nie liczone do stanu ogólnego
5.3.	- 122 mm haubice 2S1 "GOŹDZIK"	533	414	288	
5.4.	- 152 mm aramto-haubice wz.77 "DANA"	111	111	111	
5.5.	- 203 mm samobieżne armaty 2S7 "PIŃ"	8	0	0	

Źródło: *Plan rozwoju wojsk lądowych w latach 2005 – 2010*

Cel ten zamierza się osiągnąć przez:

1. Zwiększenie potencjału bojowego wojsk lądowych, m.in. dzięki wprowadzeniu do uzbrojenia: kołowego transportera opancerzonego *Rosomak*, *ppk Spike*, samochodów ciężarowo-osobowych wysokiej mobilności (HMMWV) i modernizację śmigłowców *W-3 Sokół*.
2. Zmianę struktury jednostek operacyjnych Wojsk Lądowych na korzyść komponentów lekkiego i średniego (jednostki wyposażone w KTO i HMMWV).
3. Zwiększenie liczby jednostek bojowych, wsparcia i zabezpieczenia bojowego w siłach ekspedycyjnych, wyposażonych w sprzęt umożliwiający prowadzenie

[120] M. Huzarski (kier. zesp.), *Uzbrojenie i wyposażenie wojsk lądowych – kierunki ewolucji*, AON, Warszawa 2008, s. 46.

samodzielnych działań oraz przetrwanie w każdych warunkach pogodowo-klimatycznych.

4. Podwyższenie dostępności jednostek przez zwiększenie stopnia ich rozwinięcia oraz pełne uzawodowienie jednostek zdolnych do przerzutu.

W ślad za zmniejszaniem liczby jednostek oraz tworzeniem nowych, o innych strukturach organizacyjnych, równolegle rozpoczął się proces wycofywania sprzętu, który nie spełnia wymogów współczesnego pola walki. Należy jednak dostrzec, iż wycofanie z eksploatacji wymienionego sprzętu spowodowało, że możliwości bojowe związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów pozostały czasowo ograniczone. Podejmowane jednak konsekwentnie w tym zakresie zabiegi miały wyeliminować ograniczoną mobilność jednostek i zwiększyć ich możliwość użycia poza granicami kraju. Wprowadzane zmiany dotyczyły również możliwości prowadzenia działań w nocy i w trudnych warunkach atmosferycznych.

Kosztem jednostek głównych sił obronnych, kontynuowano proces wyposażania jednostek przewidzianych do działania w ramach sił reagowania, co przyczyniło się do wzrostu możliwości bojowych jedynie tych ostatnich.

Pomimo znacznych wysiłków, nie zdołano zahamować spadku sprawności technicznej uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Ponad 30% jego stanu przekroczyło normy docelowej eksploatacji, a wymiana egzemplarzy starych na nowe przebiegała wolniej niż zakładano. Na podkreślenie zasługuje jednak fakt, że skutecznie zapoczątkowano wprowadzanie jakościowo nowego sprzętu pancernego oraz modernizację środków transportu kołowego. W ramach tego wprowadzono do wybranych jednostek wojskowych czołgi *Leopard 2A4*, czołgi *PT-91*, samochody ciężarowo - terenowe, zestawy transportowe oraz sprzęt do konteneryzacji i paletyzacji ładunków. Lata 2003-2004 przyniosły z kolei kontynuację dostosowywania jednostek do standardów NATO, zgodnie z *Harmonogramem osiągania standardów NATO przez jednostki Wojsk Lądowych.* Efektem takiej filozofii działania było podpisanie umowy na dostawy do Wojsk Lądowych kołowych transporterów opancerzonych, przeciwpancernych pocisków kierowanych oraz samochodów ciężarowo-osobowych wysokiej mobilności (samochody HMMWV). Ponadto modernizacja techniczna polegała na realizacji programów dostosowania

parametrów taktyczno-technicznych posiadanego UiSW do standardów i wymagań NATO, wykorzystując w tym celu przede wszystkim krajowy przemysł obronny.

Analiza tendencji rozwojowych broni pancernej pozwala sądzić, że nieustannie przybliżają się możliwości taktyczno–techniczne bojowych wozów piechoty i KTO. Pozwala to na postawienie tezy, że już w nieodległej przyszłości podstawowym środkiem walki wojsk lądowych będzie uniwersalny wóz bojowy. Z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, że wejdzie on na wyposażenie jednostek mobilnych, o wysokiej operatywności, tworzonych według potrzeb współczesnego pola walki.

Prognozowany uniwersalny kołowy wóz bojowy pozwoli na rozwiązywanie w przyszłości wielu trudnych problemów. Pierwszoplanową jawi się możliwość wprowadzenia jednolitej organizacji wojsk, pozwalającej na wielowariantowe wykorzystanie jednostek i wspólne wykonywanie przez nie zadań, dotychczas przypisywanych bądź to jednostkom zmechanizowanym bądź pancernym. W efekcie uprości to także proces decyzyjny oraz podwyższy funkcjonalność dowodzenia, a rozwiązywanie problemów taktycznych stanie się dużo łatwiejsze. Z kolei rozwiązania techniczne oparte na wymienialnych modułach pozwolą na wyposażenie wozu bazowego (konstrukcji zasadniczej) w różne zestawy uzbrojenia i urządzeń zabezpieczająco – wspomagających, przykładem czego może być projekt fińskiego transportera opancerzonego Patria.

Wnioski

Po przedstawieniu uzyskanych wyników badań, uznać można, iż zapowiedziany na wstępie rozdziału szczegółowy problem badawczy został rozwiązany na akceptowanym poziomie wiarygodności naukowej. Wieloaspektowe uwarunkowania, w tym zwłaszcza nowe wyzwania i zagrożenia, stanowią ogrom problemów, którym przeciwstawić się mogą tylko **siły zadaniowe**, budowane z przeznaczeniem do realizacji określanych zadań wynikających z nowych uwarunkowań.

Przywołane wielowymiarowe uwarunkowania normatywne, narodowe i sojusznicze, obligują do ich uwzględniania w projektach koncepcyjnych dotyczących kwestii organizacyjno – funkcjonalnych tworzonych sił zadaniowych. Wyeksponowano w tym względzie priorytetowe znaczenie narodowej i wojskowej strategii bezpieczeństwa oraz strategii NATO i Unii Europejskiej. W tworzonych Siłach Odpowiedzi NATO i Grupach Bojowych UE przewiduje się działania **sił zadaniowych** w wielowariantowych składach, stosownie do potrzeb i charakteru wykonywanych zadań. Specyfika użycia Sił Odpowiedzi NATO i Grup Bojowych UE skłania ku założeniu, że ewentualna interwencja militarna będzie działaniem długotrwałym. Stawia to poważne wymagania wobec zdolności w zakresie działań autonomicznych oraz skutecznego wsparcia i zabezpieczenia sił w rejonie działania.

Dokonując porównania zakresu planowanych zadań GB UE i SON należy stwierdzić, że nie jest on dublowany, lecz wzajemnie uzupełniający. Faktem jest jednak, że na poziomie pododdziału występują podobne wymagania dotyczące gotowości bojowej i zdolności operacyjnych. Ponadto, możliwość zaistnienia sytuacji, w której siły zgłoszone do konkretnej rotacji SON pokrywać się będą ze zgłoszonymi do puli GB UE jest bardzo prawdopodobna i implikuje szereg ograniczeń, takich jak:

- wymóg tworzenia dla potrzeb SON komponentu lądowego wielkości brygady zdolnej do udziału w operacjach o dużej intensywności;
- zdolności większych krajów do sprostania wymogom niezależnych kontrybucji do SON i GB UE;
- uczestniczenie w koncepcji SON krajów nie należących do Unii Europejskiej.

Przygotowania sił zadaniowych pod kątem działań ekspedycyjnych nadal należy uważać jako zadania podstawowe. Jednocześnie trzeba mieć na uwadze zakres zamierzeń w ramach reagowania kryzysowego na obszarze kraju przez tworzenie i utrzymanie w gotowości sił dyspozycyjnych wydzielanych z wojsk lądowych.

Odniesienie się do uwarunkowań **środowiska i kulturowo - społecznych** wynikało z potrzeby ciągłego uwzględniania zmienności i specyfiki tej grupy uwarunkowań w procesie przygotowywania sił zadaniowych do przewidywanych działań, zwłaszcza poza granicami kraju.

Aktywny udział Polski w przemianach i wydarzeniach XXI wieku na świecie

przyczynia się do rozszerzania zadań realizowanych przez wojska lądowe w operacjach poza granicami kraju – często w odmiennym środowisku i ekstremalnych warunkach. Bardzo często specyfika środowiska decydować będzie o wyposażeniu, uzbrojeniu, sposobie realizacji zabezpieczenia logistycznego (warunki socjalno-bytowe wojsk, zaopatrzenie, eksploatacja i remont sprzętu itp.) oraz szerokim spektrum przedsięwzięć dodatkowych w celu pokonania określonych trudności.

Współcześnie nikt już nie kwestionuje tezy, że środowisko jest jednym z zasadniczych czynników wpływającym na prowadzenie działań wojsk lądowych. Znajomość tych warunków i umiejętność ich wykorzystania jest jednym z silniejszych atutów w rękach każdego dowódcy, czego potwierdzeniem są przykłady z historii wojen, jak też aktualnych doświadczeń z prowadzonych działań w ramach rozwiązywania sytuacji kryzysowych na świecie. Dlatego tak ważnym jest umiejętność poprawnych analiz i ocen elementów środowiska, aby określić jego wpływ na działania wojsk. Sposoby i taktyka działania uzależnione zostają w głównej mierze od charakterystycznych właściwości specyficznych warunków. Efektywność i powodzenie działań jest przede wszystkim pochodną właściwej oceny terenu.

Ważnym elementem ocenianych uwarunkowań jest utrzymująca się tendencja do **zwiększania zakresu zadań** wykonywanych zarówno w działaniach wojennych, jak i innych niż wojna. Stąd w tworzonych siłach zadaniowych powinno się przewidywać moduły lądowe i powietrzne o konfiguracji organizacyjnej stosownej do charakteru przewidywanych zadań.

Do ważnych uwarunkowań w zakresie przedmiotu badań zaliczyć należy tendencje rozwojowe, wśród których wymienia się najczęściej informację i technologię. Generują one w odniesieniu do **sił zadaniowych wojsk lądowych** wymagania wysokiej ich mobilności, skuteczności działań i wprowadzania modułowego charakteru o zróżnicowanych profilach w zakresie zdolności bojowych, wsparcia i zabezpieczenia. Wśród projektowanych zmian w wojskach lądowych priorytetowo traktuje się systemy dowodzenia, śmigłowce, bezzałogowe aparaty latające oraz kołowe transportery opancerzone zapewniające wysokie bezpieczeństwo ich załogom.

Wymagania taktyczne wynikające z charakteru realizowanych zadań wskazują na konieczność zapewnienia autonomiczności środków wsparcia ogniowego, zwłaszcza w warunkach znacznego rozśrodkowania stanowisk ogniowych. Stąd też koniecznym staje się wyposażenie ich w automatyczną aparaturę nawigacyjną oraz dalsza automatyzacja najbardziej czasochłonnych czynności realizowanych w celu otwarcia ognia.

Wdrożenie do wojsk lądowych nowego wyposażenia skutkuje koniecznością wypracowania szczegółowych zasad jego wykorzystania w działaniach oraz przygotowania stanów osobowych do jego efektywnego użycia stosownie do realizowanego zadania.

ROZDZIAŁ 3. KONCEPCJE SIŁ ZADANIOWYCH W WOJSKACH LĄDOWYCH WYBRANYCH PAŃSTW

W armiach wielu państw prowadzone są prace mające na celu przygotowanie sił zbrojnych do sprawnego funkcjonowania w nowych uwarunkowaniach. Wykorzystuje się przy tym najnowocześniejsze środki, metody i sposoby prognozowania i modelowania kształtu sił zbrojnych. Jednak w wielu państwach, pomimo implementacji teoretycznych założeń najnowszych koncepcji i trendów dominujących w świecie, często stosowane są rozwiązania, które podkreślają narodowy charakter. Biorąc to pod uwagę zasadne staje się przedstawienie poglądów dotyczących kwestii przystosowania wojsk lądowych do nowych wyzwań i zagrożeń. Za reprezentatywne, z punktu widzenia celów i założeń pracy, przyjęto rozwiązania funkcjonujące w takich państwach, jak: Niemcy, Francja, Stany Zjednoczone i Federacja Rosyjska, na przykładzie których można wykazać zróżnicowane podejście i specyfikę narodowych koncepcji sił zadaniowych i wojsk lądowych.

Opis uzyskanych wyników analiz i ocen wykonany został z pewnym stopniem ogólności i zawiera najważniejsze kwestie związane z rozwojem koncepcji sił zadaniowych.

Mając na uwadze dążenie do zweryfikowania przyjętych założeń teoretycznych, badania w niniejszym rozdziale ukierunkowano na rozwiązanie następującego problemu badawczego: *Co z doświadczeń wojsk lądowych innych państw może zostać zaadoptowane w polskich siłach zadaniowych?*

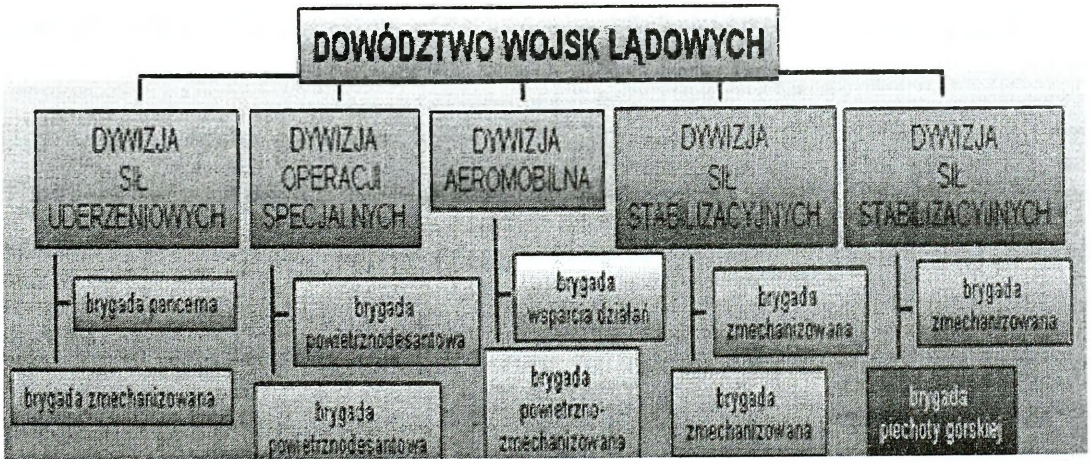
3.1. Wojska lądowe Niemiec

Począwszy od zjednoczenia Niemiec, wojska lądowe Bundeswehry już kilkakrotnie przechodziły zmiany strukturalne[121]. W 2001 roku, stanęły po raz kolejny przed gruntowną reformą, zmierzającą do utworzenia do końca 2010 roku nowych wojsk lądowych. Impulsem do podjęcia reorganizacji była zmiana zakresu zadań,

[121] B. Panek, *Kierunki transformacji wojsk lądowych Sił Zbrojnych Bundeswehry RFN*, AON, Warszawa 2006 r., materiał zamieszczony na stronie internetowej AON.

wśród których do priorytetowych zaliczono: obronę narodową, udział w przedsięwzięciach międzynarodowych, działania stabilizacyjne oraz akcje ratownicze[122].

Założono, że wojska lądowe powinien cechować zrównoważony charakter, od sił lekkich, poprzez średnie, do ciężkich[123]. Szczególną uwagę zwrócono na konieczność posiadania większego potencjału niż siły lekkie, ale też znacznej odporności na rażenie, posiadanie większej zdolność przetrwania, a przede wszystkim zdolność do szybkiego przerzutu[124]. Dlatego też koncepcja transformacji Bundeswehry obejmuje podział sił uwzględniający przewidywane zadania. Kryterium to wyróżnia trzy kategorie sił[125]: *siły uderzeniowe* (niem. Angreifkräfte) – zdolne do prowadzenia operacji wojennych (narodowych, jak i wynikających z zobowiązań sojuszniczych)[126]; *siły stabilizacyjne* (niem. Stabilisierungskräfte) – przeznaczone do operacji reagowania kryzysowego i pokojowych, zdolne do walki przeciw różnego rodzaju zagrożeniom asymetrycznym oraz *siły wsparcia* (niem. Unterstützungskräfte) – zapewniające odpowiednie wsparcie i zabezpieczenie sił obydwu poprzednich kategorii.

Rys. 5. Prognozowana struktura wojsk lądowych Niemiec
Źródło: A. Polak, *Związki operacyjne* ..., wyd. cyt., s. 296

[122] Por. P. K. Kiser, *Transformacja wojsk lqowych Bundeswehry,* materiał z wykładu w Wydziale Wojsk Lądowych AON, kwiecień 2004.
[123] C. Galiński, M. Ł. Grabania, H. Knapczyk, *Tendencje i kierunki transformacji Sił Zbrojnych państw zachodnich*, [w:] *Polska wizja przyszłego pola walki. Wymagania i potrzeby,* materiały z konferencji naukowej, Warszawa 2004.
[124] W. Brockmann, *Kształt i rola Bundeswehry po roku 2008*, Raport WTO (wydanie specjalne) 2003, s. 18.
[125] B. Panek, *Transformacja wojsk lądowych na przykładzie sił zbrojnych RFN*, cz.1, PWL 2006, nr 9, s. 69-70.
[126] Tamże, s. 69.

W prognozowanej strukturze wojsk lądowych (rys. 5.) ich podstawę stanowić będzie 5 reorganizowanych dywizji: sił uderzeniowych, operacji specjalnych, aeromobilna i 2 dywizje sił stabilizacyjnych[127]. Dywizja sił uderzeniowych, złożona z 2-3 brygad (pancernych i zmechanizowanych), przeznaczona będzie do działań w ramach operacji wojennej lub operacji wymuszania pokoju, jednak założono, że dywizja nie będzie posiadała organicznej logistyki, a wsparcie logistyczne będzie realizowane przez Bazę SZ Bundeswehry[128].

W skład Dywizji Operacji Specjalnych weszły 2 brygady powietrznodesantowe. Zadaniem jednej z nich będzie prowadzenie działań specjalnych, ratowniczych i ewakuacyjnych oraz walka z terroryzmem. Druga z brygad będzie częścią sił stabilizacyjnych, gdyż posiadając zdolność do szybkiego przerzutu i rozwinięcia, może być elementem inicjującym działania stabilizacyjne[129].

Podstawę struktury organizacyjnej dywizji aeromobilnej tworzą: brygada powietrzno-zmechanizowana oraz brygada wsparcia działań. Brygada powietrzno-zmechanizowana ma być najbardziej uniwersalną formacją wojsk lądowych, posiadającą w swoim składzie śmigłowce bojowe i transportowe, jak i organiczne oraz przydzielone oddziały piechoty.

Dywizja sił stabilizacyjnych przeznaczona jest do realizacji najbardziej prawdopodobnych zadań związanych z prowadzeniem działań stabilizacyjnych (rozdzielenie stron konfliktu, ochrona ludności, stworzenie warunków do odbudowy struktur państwowych). Posiada w swej strukturze brygadę zmechanizowaną i brygadę piechoty górskiej. Założono, że dywizje muszą być zdolne do prowadzenia działań wojennych, stąd, w składzie każdej z brygad są 3 bataliony bojowe oraz bataliony: logistyczny, rozpoznania, wsparcia dowodzenia i saperów. Ponadto, w zależności od sytuacji, przewiduje się ich wzmocnienie oddziałami artylerii, broni przeciwlotniczej i obrony przed BMR (z jednostek wsparcia działań wojsk lądowych)[130].

Podstawowym modułem w wojskach lądowych Niemiec jest batalion, który jest

---

[127] B. Panek, *Transformacja wojsk lądowych...*, wyd. cyt., cz.2, Przegląd Wojsk Lądowych 2006, nr 10, s. 69-72.

[128] A. Polak, *Operacyjne zgrupowania zadaniowe,* [w:] M. Kubiński, *Siły zadaniowe w działaniach taktycznych,* materiał pokonferencyjny, AON, Warszawa 2007, s. 66.

[129] J. Joniak, *Kierunki ewolucji wojsk lądowych w świetle amerykańskiej koncepcji „Join Vision 2020" oraz doświadczeń z wojen i konfliktów zbrojnych początku XXI wieku,* AON, Warszawa 2006, s. 61.

[130] B. Panek, *Transformacja wojsk lądowych...*, wyd. cyt., cz. 2, PWL 2006, nr 10, s. 69-72.

wzmocniony (niem. Verstarkten Kampftruppenbatalions [VrKpfTrBtl])[131] w zależności od zadania, jakie otrzyma do wykonania, oceny potencjalnego przeciwnika oraz warunków, w jakich będą prowadzone przyszłe działania. Do modułu, jakim jest batalion przydzielane są kompanie „walczące" i pododdziały innych rodzajów wojsk, tworząc tzw. mieszane bataliony. Szczególne miejsce w wojskach lądowych Niemiec zajmują bataliony czołgów. W dokumentach doktrynalnych przyjęto, że batalion może prowadzić walkę w ramach brygady lub samodzielnie. Podkreśla się przy tym, że największą skuteczność w walce osiągnąć może poprzez współdziałanie z innymi rodzajami wojsk. Szczególne znaczenie dla skuteczności działań czołgów zajmują pododdziały grenadierów pancernych[132]. Inne pododdziały przydziela się stosownie do zadania, jakie ma wykonać batalion i tworzą one tzw. **moduł opcjonalny**. Zakłada się, że niezbędnym warunkiem skutecznego współdziałania batalionu z innymi rodzajami wojsk jest jasny podział sił na jednostki wydzielane i podporządkowane. Zakres współdziałania pomiędzy poszczególnymi elementami ustala dowództwo, w skład którego wchodzą oficerowie specjaliści z przydzielonych rodzajów wojsk, którzy są doradcami dowódcy batalionu w sprawach specjalistycznych[133]. Dowodzenie wzmocnionym batalionem przejmuje dowódca batalionu, na bazie którego jest on tworzony. Dla przykładu, batalion ogólnowojskowy może posiadać następujący **moduł opcjonalny**:

- kompanię grenadierów pancernych lub czołgów;
- baterię przeciwlotniczą;
- pluton saperów;
- pluton przeciwpancerny.

Na szczeblu batalionu wykonuje się dokument w postaci tabeli podporządkowania/przekazania/współdziałania, w której określa się szczegółowe zasady podporządkowania.

Batalion grenadierów pancernych uważa się za zdolny do prowadzenia

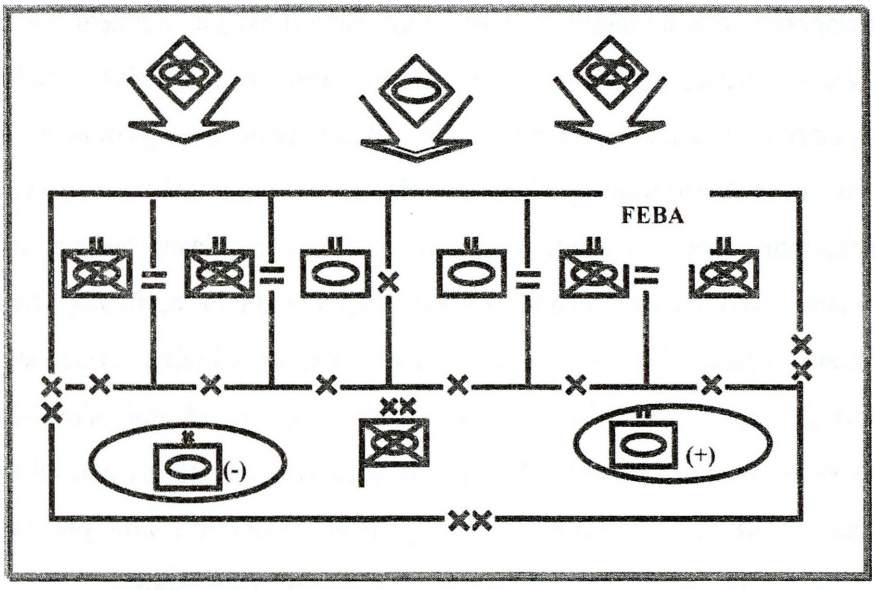
---

[131] *Kampftruppenbatalions (KpfTrBtl)* nazwa ta oznacza jednostki walczące batalionu np. kompanie czołgów, natomiast nazwa *wzmocnienie* (verstarken) oznacza, iż batalion wzmocniony można nazwać *VerstarkenKampftruppenbatalions.*

[132] *Ausbildungsgebiet „Fuhrung im Gefecht" TAKTIK Teil B:Zusammenwirken mit anderen TrGtg 4.2 PzBtl 3. Fuhrung des Panzerbatallions im kampf.*

[133] *Grundsatze Panzerbataillon HDv 221/100 Zusammenwirken mit anderen TrGtg – Grubdeatze.*

skutecznej walki przeciwko piechocie, lekko opancerzonym pojazdom, a także czołgom. Zadania może wykonywać samodzielnie, jednak jako typowe działanie uważa się jego walkę w ścisłym współdziałaniu z czołgami. Dlatego też regulamin niemiecki dopuszcza możliwość, w której w szczególnych sytuacjach dowódca może nakazać podwładnym rezygnację z odwodów i użycie całości sił jednocześnie (rys. 6.). Jego obowiązkiem jest wówczas utrzymanie odpowiednich odwodów. W wyjątkowych sytuacjach dowódca może zastrzec dla siebie użycie odwodów podporządkowanych mu wojsk[134].

Rys. 6. Wariant ugrupowania bojowego dywizji, w którym całość sił pierwszorzutowych użytych jest jednocześnie
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *HDv 100/100*, p. 740

Z przytoczonych rozważań wynika, że nie ma szablonu na tworzenie ugrupowania bojowego. Podstawą zatem staje się rola dowódcy i sztabu dywizji w umiejętnym wykorzystaniu dużych możliwości i szerokiego wachlarza sposobów tworzenia ugrupowania bojowego.

Batalion czołgów i zmechanizowany mogą być wspierane przez dywizjon artylerii (w nomenklaturze niemieckiej batalion artylerii). Do batalionu ogólnowojskowego przydziela się oficera ogniowego (niem. Feuerunterstutzungsoffizier [FUO]) z dywizjonu artylerii, który uczestniczy

[134] *HDv* ..., punkt 740.

w planowaniu, do kompanii przydziela się sekcje wysuniętych obserwatorów, (niem. Vorgeschobeber Beobachter [VB]), których zadaniem jest koordynacja ognia artylerii zgodnie z planem wsparcia oraz koordynowanie ognia nieplanowego (na wezwanie z pola walki) lub poprzez przydział do batalionu grupy rozpoznania artylerii (niem. Artilleriebeobachtungsradargruppe [ABRA])[135].

Regułą w zakresie osłony przeciwlotniczej jest przydział bplot do batalionu ogólnowojskowego. Jeżeli batalion działa na głównym kierunku, to może być dodatkowo wzmocniony baterią rakiet przeciwlotniczą. Na bazie pododdziałów inżynieryjnych tworzy się grupy saperskie i przydziela do batalionu. Są to siły wielkości plutonu saperów np.: czołgi saperskie (niem. MiRPz) KEILER, samobieżne mosty (niem. BrPz) BIBER oraz samobieżne ustawiacze min (niem. MiWuPz) SCORPION. Ogień przeciwpancerny zapewnia kompania wsparcia, w której występuje pluton ppanc w składzie pięciu samobieżnych ppk JAGUAR.

Jak wynika z powyższych przykładów, w zależności od zadania, batalion czołgów lub grenadierów pancernych odpowiednio wzmacnia się, poprzez przydzielenie im sił niezbędnych do wykonania zadania.

3.2. Wojska lądowe Francji

Różnorodność działań, do jakich angażowane są jednostki francuskich wojsk lądowych wymusiła konieczność weryfikacji struktur organizacyjnych na szczeblach brygady i batalionu. W wyniku szeregu zmian, poziom brygady stał się podstawowym szczeblem organizacyjnym wojsk lądowych Francji, gdzie do niedawna dominowały struktury dywizyjne i pułkowe. Przystępując do zmian strukturalnych założono, iż szczeble taktyczne powinny być przygotowane do prowadzenia autonomicznych działań zarówno w czasie pokoju, kryzysu, jak i konfliktu zbrojnego. Przy czym celem działań kryzysowych powinno być przede wszystkim stabilizowanie sytuacji w określonym rejonie oraz odstraszanie potencjalnego agresora. Osiągnąć to można poprzez między innymi:

- wzmacnianie ochrony i obrony obiektów;

[135] *Handbuch fur den Gefechtsstand des verstarkten Kampftruppenbatalions, Zusammenwirken mit Kampfunterstuzung-Zusammenwirken mit Artilerie*, str . 179.

- interwencję siłową;
- prewencyjne rozmieszczenie sił.

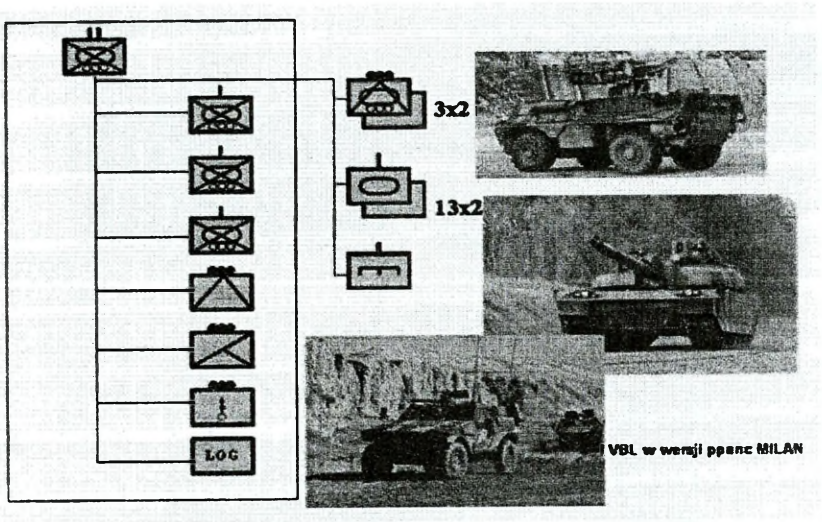
Natomiast podczas konfliktu zbrojnego należy być przygotowanym zarówno do działań defensywnych, jak i ofensywnych. Powyższe założenia uzupełniono wnioskami z doświadczeń jednostek francuskich z udziału w wielu powojennych konfliktach, z których wynikało między innymi, iż w zasadzie każda brygada ogólnowojskowa powinna być zdolna do wydzielenia do czterech samodzielnych taktycznych grup bojowych tworzonych na bazie batalionów, które w razie konieczności mogą być wzmacniane lub wspierane odpowiednimi siłami ze szczebla nadrzędnego.

Konieczność tworzenia taktycznych grup bojowych wynika z przewidywanego celu oraz oczekiwanego rezultatu działań, oceny przeciwnika i w ogólnym tego słowa znaczeniu warunków, w jakich mogą być prowadzone hipotetyczne działania.
Stąd też taktyczną grupę bojową cechować powinno:

- posiadanie znaczących możliwości uderzeniowych;
- zdolność do prowadzenia ognia pośredniego i bezpośredniego;
- zapewnione wsparcie mobilności;
- możliwość prowadzenia autonomicznych działań.

Wielkość taktycznej grupy bojowej jest każdorazowo podyktowana określonymi potrzebami pola walki i wynika głównie z: zadania, oceny zagrożeń oraz warunków działania. Powyższe uwarunkowania są jednocześnie wyznacznikami decyzji czy taktyczna grupa bojowa powinna być tworzona na bazie pododdziałów czołgów, czy też pododdziałów zmechanizowanych.

W dokumentach normatywnych wojsk lądowych Francji proponuje się wiele wariantów składu TGB w zależności od przewidywanych działań, np. do działań zaczepnych, rozpoznania walką, działań w terenie zurbanizowanym lub do kontroli strefy rozdzielenia w ramach wymuszania pokoju.

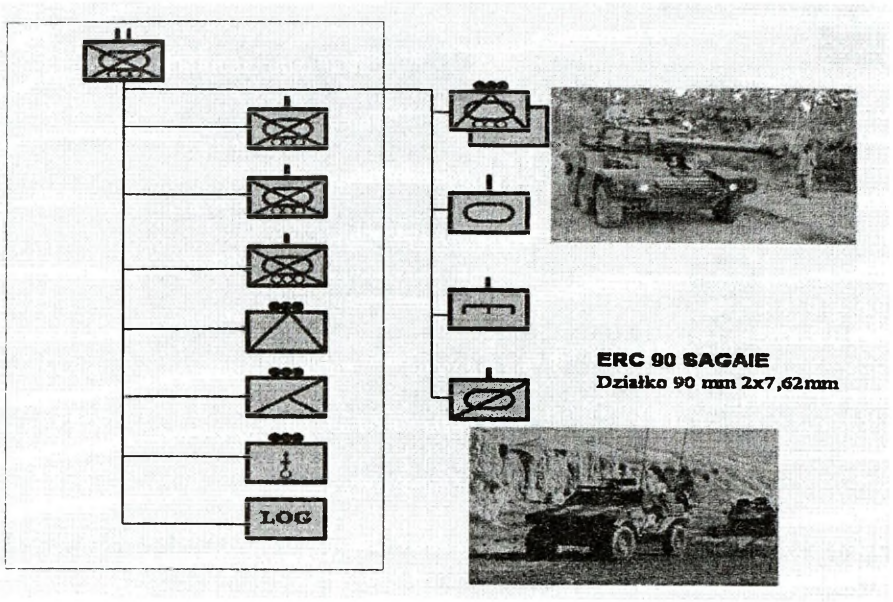

Rys. 7. Wariant taktycznej grupy bojowej przeznaczonej do prowadzenia działań zaczepnych

Opracowano na podstawie: *Doktryna użycia wojsk lądowych Francji,* Centrum Studiów i Doktryn, Paryż, czerwiec 1999

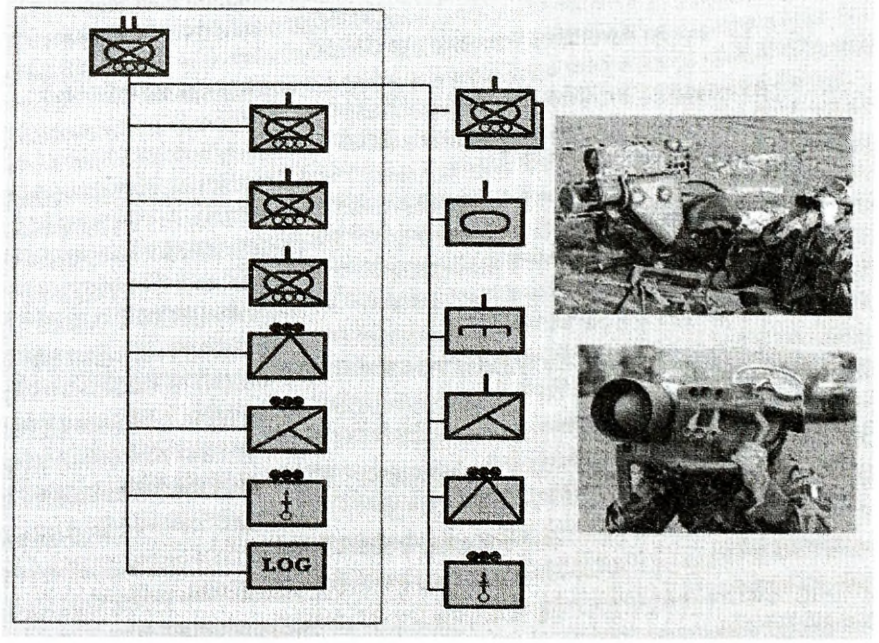
Wspólną cechą proponowanych wariantów jest ten sam pododdział bazowy, czyli batalion zmechanizowany. Wyróżnikiem jest natomiast dobór modułu opcjonalnego w zależności od rodzaju działań.

Pierwszym przykładem jest wariant TGB przewidywanej do prowadzenia działań zaczepnych (por. rys. 7.). W tym wariancie pododdział bazowy został wzmocniony między innymi dwoma kompaniami czołgów (po 13 czołgów każda), dwoma plutonami przeciwpancernymi wyposażonymi łącznie w 6 pojazdów typu VAB z wyrzutniami ppk HOT o zasięgu do 4 km.

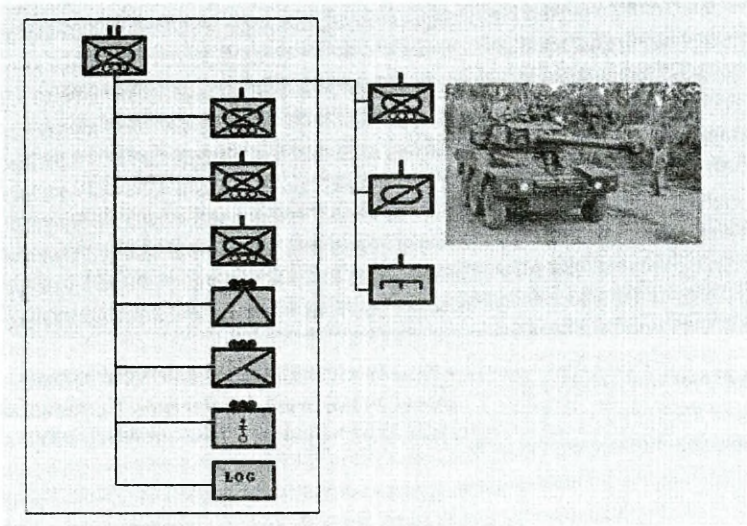

Rys. 8. Wariant taktycznej grupy bojowej do prowadzenia rozpoznania walką
Opracowano na podstawie: *Doktryna użycia* ..., wyd. cyt.

Kolejny przykład, to TGB stworzona w celu prowadzenia rozpoznania walką (rys. 8.). W skład modułu opcjonalnego weszły dwa plutony przeciwpancerne, jedna kompania czołgów oraz kompania rozpoznawcza na transporterach kołowych typu ERC 90 SAGAIE z działkiem 90 mm.

Rys. 9. Wariant taktycznej grupy bojowej przeznaczonej do prowadzenia działania w terenie zabudowanym
Opracowano na podstawie: *Doktryna użycia* ..., wyd. cyt.

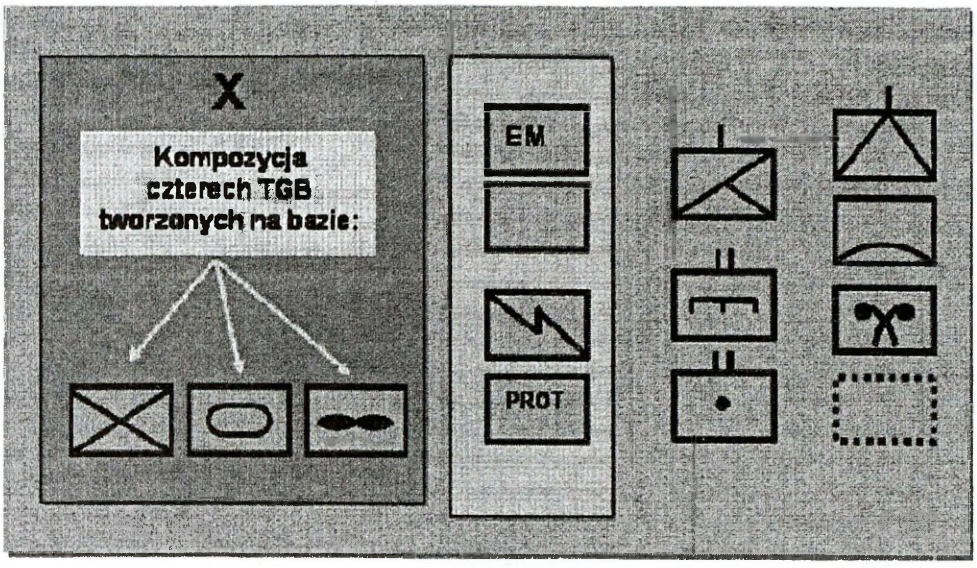
Do prowadzenia działań w terenie zabudowanym (rys. 9.), przewidziano z kolei włączenie do modułu dwóch kompanii zmotoryzowanych, jednej kompani czołgów, plutonu przeciwpancernego z zestawami krótkiego zasięgu ERYX oraz pluton moździerzy 120 mm lub opcjonalnie 81 mm.

Rys. 10. Wariant taktycznej grupy bojowej do kontroli strefy rozdzielenia
Źródło: *Doktryna użycia* ..., wyd. cyt.

Ostatni przykład dotyczy wariantu TGB przewidzianej do prowadzenia działań w strefie rozdzielenia (rys. 10.), w skład której oprócz pododdziału bazowego włączono kompanię zmotoryzowaną, kompanię rozpoznawczą oraz kompanię saperów.

We wszystkich wskazanych wariantach TGB tworzonych w wojskach lądowych Francji, w skład modułu opcjonalnego weszła kompania saperów, inną cechą jest również dość duże nasycenie środkami przeciwpancernymi.

Rys. 11. Istota tworzenia brygady operacyjnej w wojskach lądowych Francji
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *La Brigade Interarmes Generique*, Commandement de la Doctrine et de L'enseignement Militaire Superieur de L'armee de Terre, edition 2000, s. 27

Konsekwencją tworzenia TGB na poziomie batalionu są zmiany na szczeblu brygady, stąd też w wojskach lądowych Francji wprowadzono termin **brygada operacyjna** (rys. 11.).

W czasie pokoju brygady organiczne posiadają stałe struktury organizacyjne. Jak już wspomniano, zakłada się jednak, że każda brygada ogólnowojskowa powinna być zdolna do wydzielenia czterech batalionowych TGB.

Brygada operacyjna jest kompozycją TGB szczebla batalionu czołgów, zmechanizowanych lub innych. Ilość TGB włączonych w skład brygady operacyjnej zależy od wielu kryteriów, w tym głównie od zadania, zagrożeń oraz warunków prowadzenia działań. Konieczność tworzenia brygad operacyjnych wynika również z faktu, iż w zasadzie pełna autonomiczność batalionowych TGB jest trudna do osiągnięcia, zwłaszcza w zakresie dowodzenia, łączności czy też ochrony. Stąd też konieczne jest wspieranie działań batalionowych TGB przez elementy pozostające w dyspozycji dowódcy brygady operacyjnej lub też szczebla nadrzędnego.

3.3. Wojska lądowe Stanów Zjednoczonych

Dotychczas w armii amerykańskiej istniały dwa rodzaje brygad ogólnowojskowych: ciężkie i lekkie. Doświadczenia z ostatnich konfliktów zbrojnych, zwłaszcza w rejonie Bałkanów, wskazywały jednoznacznie na konieczność posiadania formacji, która charakteryzowałaby się jednocześnie znaczną siłą ognia i dużą mobilnością. Założenia przyszłego kształtu organizacyjnego wojsk lądowych wyrażone zostały między innymi w koncepcji transformacji wojsk lądowych, będącej jednym z podstawowych założeń *Joint Vision 2020*[136]. Obejmuje między innymi propozycje zmian strukturalno-organizacyjnych.

Jako jeden z etapów przemian, związanych z nowymi wyzwaniami, było utworzenie **brygadowych zespołów (grup) bojowych (BZB [BGB]).** Podstawowymi dokumentami normującymi powyższą problematykę są: *FM 3-21.31, The Stryker Brigade Combat Team,* oraz *The tank and mechanized infantry battalion task force, Field manual NO. 3-90.2.*

Istotą zapoczątkowanych 2001 roku zmian jest uzyskanie przez wojska lądowe większych zdolności bojowych oraz zwiększenie efektywności działania w konfliktach XXI wieku[137]. Określono przy tym, że głównym zagrożeniem dla Stanów Zjednoczonych będą przede wszystkim grupy terrorystyczne oraz bojówki prowadzące działania partyzanckie. Założono, że nowoczesne wyposażenie oraz przewaga informacyjna powodują, że do osiągania celów walki zbrojnej nie potrzeba obecnie dużych sił. Ideą tych zmian jest tworzenie lżejszych i bardziej mobilnych (niż dotychczas) jednostek wojsk lądowych, mniejszych liczebnie, ale lepiej uzbrojonych i wyposażonych. Odzwierciedleniem tych prac jest realizowany od końca lat 90-tych program FCS (ang. Future Combat System), zapowiadający przejście amerykańskich wojsk lądowych na system brygadowy. Przejście do nowych połączonych struktur zadaniowych, dobieranych do charakteru określonej operacji oznacza zerwanie z dotychczasowym rozwiązaniem, wydzielania związków taktycznych (ZT)

[136] J. Joniak, *Kierunki ewoucji* ..., wyd. cyt., s. 73-74.
[137] R. Czulda, *Ewolucja koncepcji sił modułowych amerykańskiej armii,* Przegląd Wojsk Lądowych nr 6 (024), czerwiec 2009, s. 56.

i oddziałów sił zbrojnych integrujących się dopiero podczas prowadzenia działań[138]. Konsekwencją tych zmian ma być tworzenie przyszłych sił połączonych i zarazem kres sztywnego podziału na całkowicie oddzielne jednostki rodzajów sił zbrojnych.

Intencją autorów FCS jest tworzenie armii lżejszej, modularnej, łatwiejszej do przerzutu. Brygady postanowiono zorganizować tak, aby dysponowały wszelkimi możliwymi środkami, ale jednocześnie tak, aby nie obciążać ich nadmiarem sprzętu, pochłaniającego znaczne ilości zaopatrzenia[139].

W efekcie, zmodernizowane wojska lądowe powinny sprostać nie tylko nowym wyzwaniom, lecz także wymaganiom działań konwencjonalnych[140]. Kierując się takim założeniem uznano, że skuteczność działań wymaga między innymi utworzenia lekkich i mobilnych sił. Określono, że będzie to możliwe dzięki utworzeniu małych (batalion – brygada), średnich (dywizja) lub dużych (kilka dywizji) kontyngentów ekspedycyjnych. Stąd też powstała koncepcja przekształcenia wojsk lądowych w siły modułowe (ang. Modular Forces), w myśl której, zbudowane z modułów wojska lądowe pozwolą na sprawne tworzenie różnych zgrupowań w zależności od wymagań wynikających z danej operacji[141]. Możliwe to będzie dzięki temu, że wszystkie brygady będą mieć ten sam standard.

W tym celu opracowano plan utworzenia 42 brygadowych zespołów bojowych (ang. Brigade Combat Team - BCT) oraz brygadowych zespołów wsparcia (ang. Suport Modular Brigade – SMB). Zespoły mogą przybierać formę ciężkich brygad (ang. Heavy Brigade Combat Team - HBCT), brygady piechoty (ang. Infantry Combat Team – IBCTs) lub tak zwanych brygad Stryker (ang. Stryker Brigade Combat Team - SBCT). Od początku stawiano na lekkość i samodzielność, co oznacza, że brygady mają być bardziej samowystarczalne, uniwersalne i mobilne, zgodnie z założeniem, że: *dobre jest to, co da się zmieścić w luku C – 130.* Dlatego też, koncepcja organizacji brygady bazuje na dwóch założeniach.

Po pierwsze - musi posiadać zdolność do prowadzenia działań bojowych oraz

---

[138] M. Lisowski, W. Łuczak, S. Załoga, *Armia czasów wojny i transformacji,* Raport WTO 2003, nr 11, s. 6.

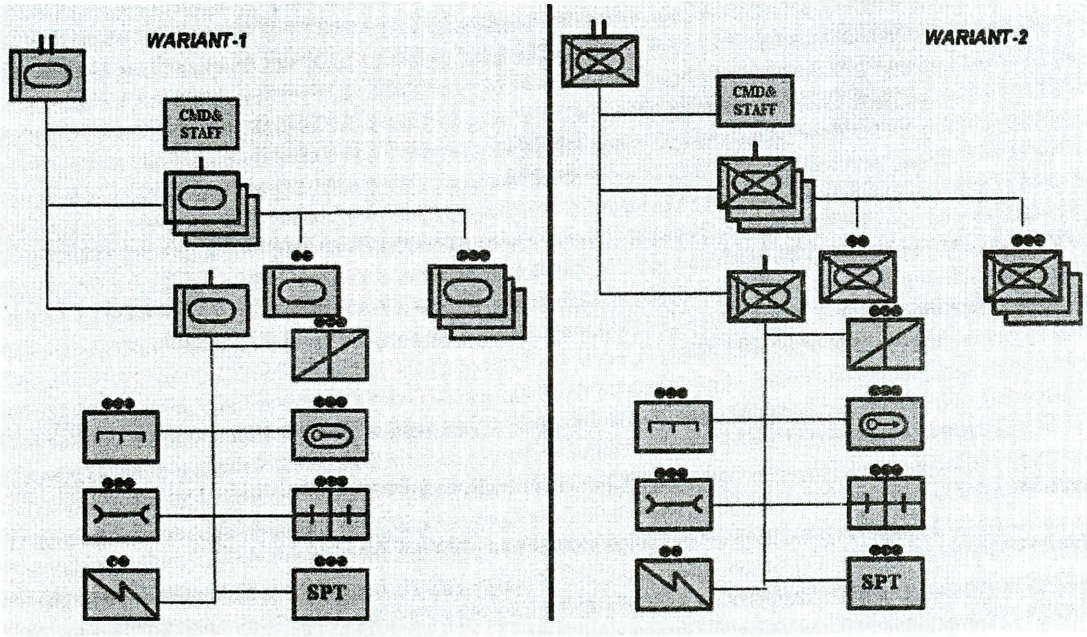
[139] M. Fiszer, J. Gruszczyński, *Organizacja i działanie brygady Stryker*, Poligon 2006, nr 3, s. 2. Wszystkie kołowe transportery opancerzone występujące w brygadzie to pojazdy typu Stryker (o różnym przeznaczeniu). Ponadto brygada dysponuje ciężarówkami i pojazdami HMMWV.

[140] D. Miles, *QDR Provides Vector for Defense Transformation.* American Forces Press Service, Waszyngton, 26 stycznia 2006 r.

[141] Por. R. Czulda, *Ewolucja ...*, wyd. cyt., s. 56.

do reagowania w sytuacjach kryzysowych, w tym zwłaszcza reagowania wobec zagrożeń asymetrycznych.

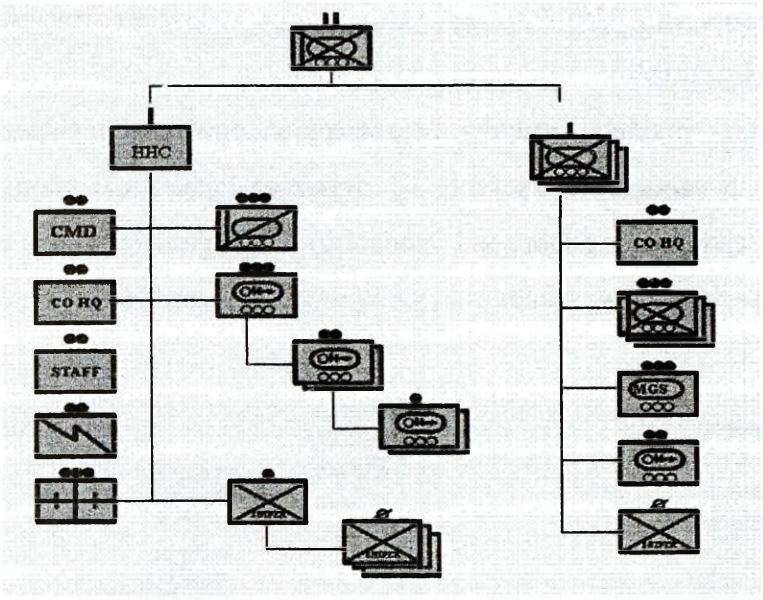
Po drugie - przyjęta struktura organizacyjna powinna charakteryzować się modułowością do najniższych szczebli, tj. zwłaszcza batalionu i kompanii, co ma pozwolić na odpowiedni dobór sił (modułów) do pojawiających się zagrożeń: działania bojowe, wsparcie działań sił pokojowych czy też działania stabilizacyjne (por. rys. 12-13.).

Rys. 12. Warianty sił zadaniowych budowanych na bazie batalionów: zmechanizowanego i czołgów
Źródło: *The tank and mechanized infantry battalion task force*, Field manual NO. 3-90.2 (Fm 71-2), Headquarters Department Of The Army Washington, D.C., 11 June 2003

Poprzez przyjęcie odpowiedniej struktury organizacyjnej oraz wyposażenia, uzyskano zdolność do przerzutu brygady drogą powietrzną (samolotami C 130) wszędzie tam, gdzie zaistnieje taka potrzeba, w każdy rejon świata. Każda z wymienionych brygad (wyposażona w FCS) powinna się składać z: 3 batalionów manewrowych (batalion broni połączonych), batalionu rozpoznawczego, batalionu logistycznego, dywizjonu artylerii (dalekiego zasięgu) oraz kompanii: dowodzenia, łączności, wywiadu, przeciwpancernej i saperów. W składzie brygady może się również znaleźć eskadra lotnictwa[142].

[142] J. Matuszak, *Kluczowe słowo – moduł*, Wojska Lądowe 2006, nr 15, s. 10.

Rys. 13. Wariant organizacji sił zadaniowych tworzonych na bazie batalionu lekkiego USA

Źródło: *The tank and mechanized infantry battalion task force*, Field manual NO. 3-90.2 (Fm 71-2), Headquarters Department Of The Army Washington, D.C., 11 June 2003

Z amerykańskich doświadczeń z Iraku i Afganistanu wynika, że wojska lądowe powinny być przygotowane do szybkiego ich użycia poza granicami kraju. Jednak jak zauważono, mobilizacja dużych sił jest trudna i czasochłonna. Wyjściem z tej sytuacji miało być utworzenie brygadowych zespołów bojowych, które już w czasie pokoju są przygotowane do takich wyzwań i nie wymagają dodatkowej mobilizacji, gdyż posiadają 100 % ukompletowania. Stąd też w założeniach przyjęto, że brygadowy zespół bojowy powinien posiadać zdolność dotarcia w rejon konfliktu w 96 godzin, a pięć dywizji w czasie krótszym niż 30 dni.

Transformacja wojsk lądowych wymaga zmian w wyposażeniu, a głównie przewartościowania w rodzajach podstawowych jednostek sprzętowych tj. zmniejszenia ilości pojazdów gąsienicowych (czołgów i transporterów). Zmniejszy się również liczba jednostek artylerii o 37% i obrony przeciwlotniczej o 29%, przy jednoczesnym zwiększeniu liczby jednostek żandarmerii o 41% i jednostek transportowych 16%[143].

[143] D. Goure, *Nowa wizja wojsk lądowych Stanów Zjednoczonych*, Myśl Wojskowa 2002 nr 5 (622), s. 164-173.

Tabela 7. Konwersja wojsk lądowych Stanów Zjednoczonych na strukturę modułową (w kolejnych latach)

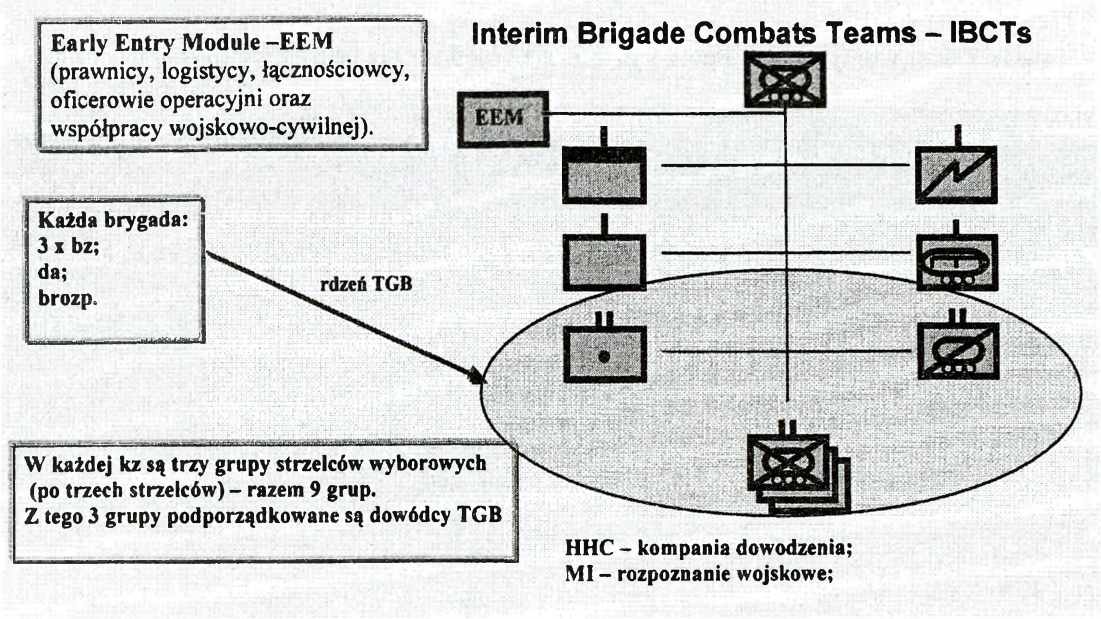
Lata		2009	2010	2011	2012	2013
Służba czynna (ang. Active Komponent)						
BCT	*(ilość)*	42	44	48	48	48
SMB		76	79	82	82	83
Razem		**118**	**123**	**130**	**130**	**131**
%		90	94	99	99	100
Gwardia Narodowa (ang. Army National Guard)						
BCT	*(ilość)*	28	28	28	28	28
SMB		76	78	84	84	84
Razem		**104**	**106**	**112**	**112**	**112**
%		93	95	100	100	100
Siły rezerwy (ang. US Army Reserves)						
SMB		48	48	58	58	60
%		80	80	97	97	100
Łącznie w US Army		***270***	***277***	***300***	***300***	***300***
%		89	91	99	99	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *2008 Army Posture Statement,* Departament od the Army, 2008, s. B-10

Konfrontacja wymagań wynikających z zaangażowania się Stanów Zjednoczonych w konflikty w Iraku i w Afganistanie z realnymi możliwościami i zdolnościami bojowymi wojsk lądowych, doprowadziła do konieczności zwiększenia liczby brygadowych zespołów bojowych w wojskach operacyjnych z 42 do 48 oraz brygadowych zespołów wsparcia w Gwardii Narodowej i Siłach Rezerwy (tab. 7.).

Fundamentalnymi wyznacznikami potencjału nowych brygad pozostają[144]: zdolność do prowadzenia działań rozstrzygających, poprzez użycie spieszonej piechoty, wspartej przez organiczne środki prowadzenia ognia (bezpośredniego i pośredniego); wzrost wspólnego rozumienia (uświadomienia) sytuacyjnego[145], a przede wszystkim, wysoka mobilność na poziomie taktycznym, operacyjnym i strategicznym. Wysoka mobilność, oprócz zdolności do manewru bojowego (poruszania się w trudnym terenie), ma się przejawiać też zdolnością do przerzutu. Te nowoczesne modułowe brygady mają być zdolne do przerzutu w każdy rejon świata, w czasie 4-5 dni[146].

[144] J. Joniak, *Kierunki ewolucji...*, wyd. cyt., s.103.
[145] D. Gmurczyk, *Transformacja sił zbrojnych USA*, Raport WTO 2003, nr 7, s. 5.
[146] J. Matuszak, *Kluczowe słowo ...*, wyd. cyt., s. 11.

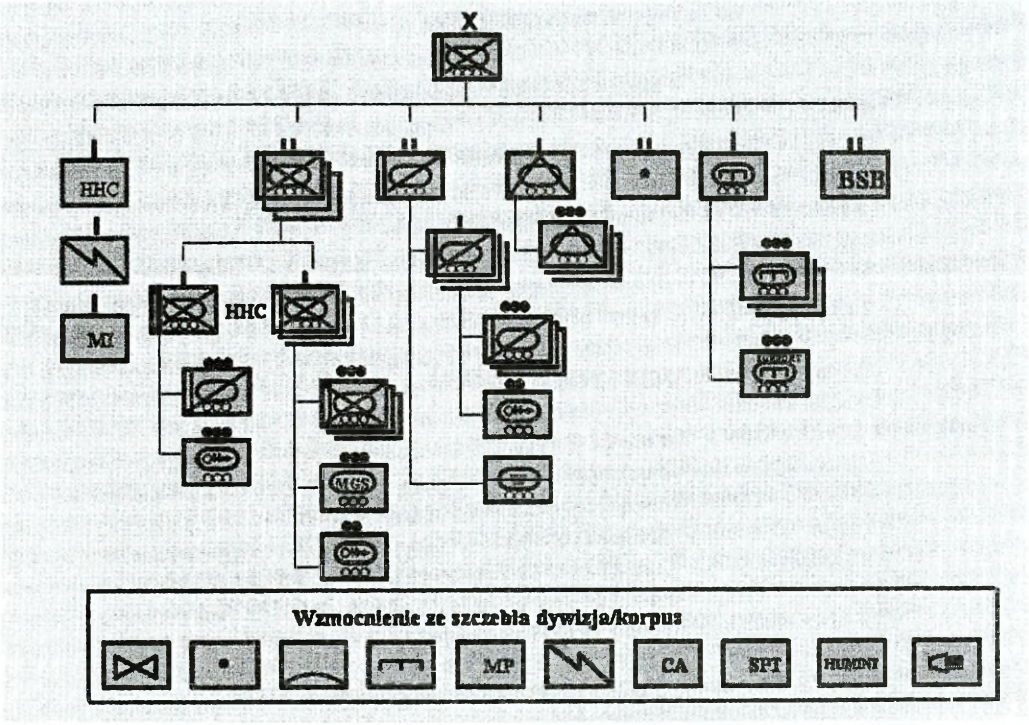

Rys. 14. Struktura brygadowej grupy bojowej wojsk lądowych Stanów Zjednoczonych
Źródło: *Terre magazine*, nr 141, luty 2003, s. 46

Zakłada się przy tym, że brygada może prowadzić działania samodzielnie lub też w składzie dywizji lub jako element korpusu. Jest ponadto przygotowana do prowadzenia zarówno działań obronnych, zaczepnych oraz stabilizacyjnych.
Każda brygada składa się z (por. rys. 14.):

- trzech batalionów zmechanizowanych na transporterach kołowych;
- jednego dywizjonu artylerii;
- batalionu rozpoznawczego.

Te pięć batalionów tworzy rdzeń brygadowej grupy bojowej[147]. Dodatkowo w skład brygady wchodzi kompania rozpoznania wojskowego, kompania saperów i kompania łączności (por. rys. 14-15.). W tematyce szkoleniowej BGB akcentowane jest działanie w terenie zurbanizowanym, stąd też w skład każdej kompanii zmechanizowanej wchodzi zespół strzelców wyborowych (trzech strzelców). Trzy inne zespoły podporządkowane są dowódcy batalionu.

[147] *FM 3-21.31 The Stryker...*, wyd. cyt., rozdział 1-12.

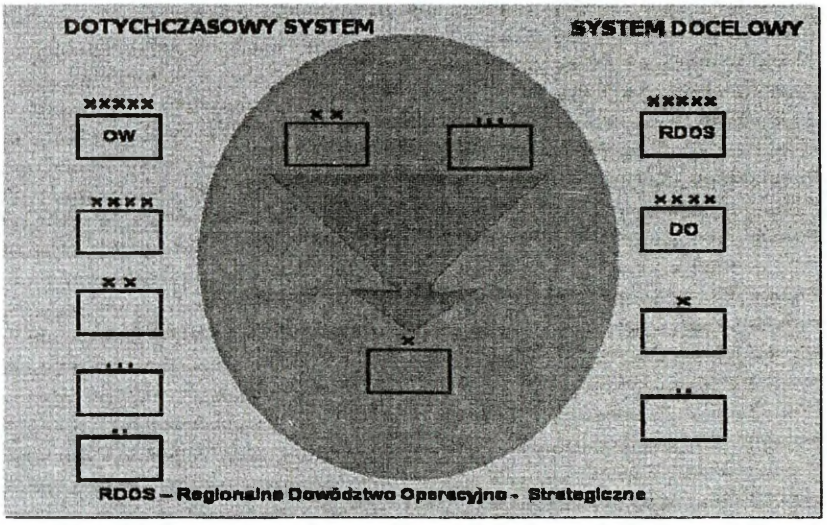

Rys. 15. Brygada typu Stryker wojsk lądowych USA
Źródło: *FM 3-21.31, The Stryker Brigade Combat Team*, Headquarters Department Of The Army, March 2003

Prowadzenie działań stabilizacyjnych poza obszarem kraju wymusiło potrzebę włączenia w skład BGB grupy przygotowawczej (ang. Early Entry Module – EEM). Liczy ona około czternastu specjalistów reprezentujących: prawo, logistykę, łączność, oficerów operacyjnych oraz współpracy wojskowo-cywilnej. Jej głównym przeznaczeniem jest przygotowanie wprowadzenia zasadniczych sił BGB w rejon. Jednak jest ona wprowadzana poza sporny obszar z zadaniem zorganizowania bazy tranzytowej i uszczegółowienia warunków użycia BGB.

Analogicznie, jak w przypadku wojsk lądowych Francji, struktura amerykańskiej brygadowej grupy bojowej oparta jest na założeniu, że zarówno szczebel batalionu, jak i kompanii, powinny być zdolne do prowadzenia autonomicznych działań. Stąd też w ich strukturach występują różne rodzaje broni, elementy wsparcia i zabezpieczenia. Na poziomie BGB występuje brygadowy batalion zaopatrzenia (ang. BSB), który zapewnia autonomiczność BGB pod względem logistycznym na okres 72 godzin.

3.4. Wojska lądowe Federacji Rosyjskiej

Jednym z bardziej interesujących aspektów ogłoszonych zmian w wojskach lądowych Federacji Rosyjskiej jest odejście od struktury dywizjonowo-pułkowej i przechodzenie na struktury brygadowe[148]. Powyższa zmiana wynika z szerszego kontekstu zakładającego zmianę poziomów dowodzenia z czterech: okręg wojskowy, armia, dywizja, pułk, na trzy poziomy: okręg wojskowy, dowództwo operacyjne, brygada, czyli rezygnacja ze szczebli dowodzenia, jakim są: dywizja i pułk oraz utworzenie brygad (rys. 16.).

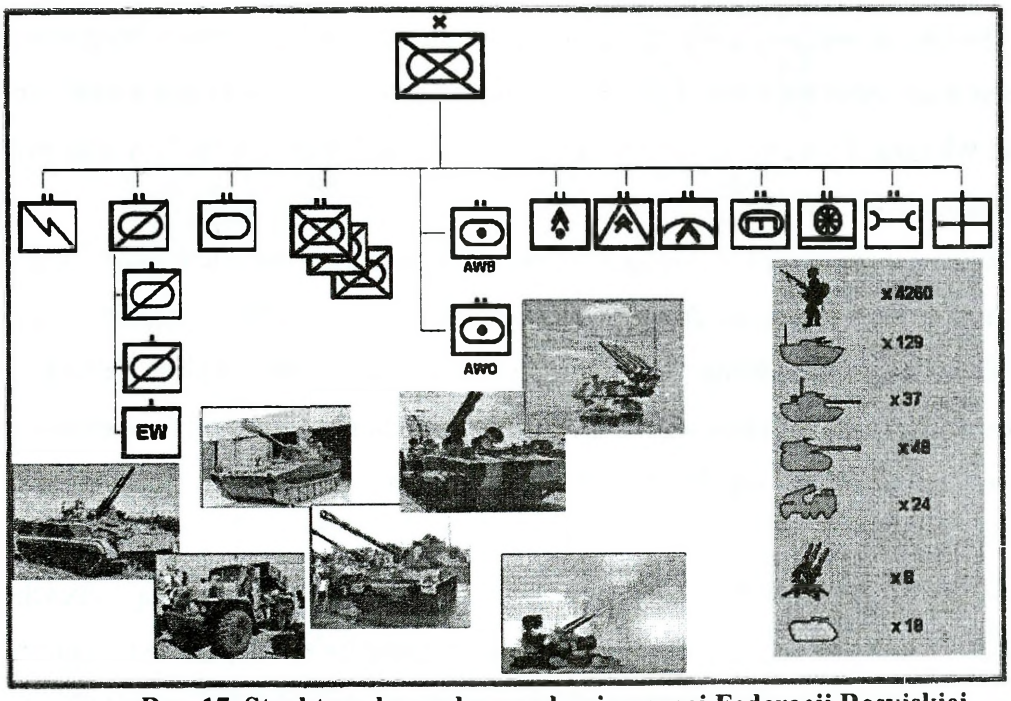

Rys. 16. Istota transformacji wojsk lądowych Federacji Rosyjskiej
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Siły Zbrojne Federacji Rosyjskiej i kierunki ich rozwoju w kontekście obecnego kryzysu finansowego*, prezentacja, DWLąd Zarząd Rozpoznania i WE, Warszawa 2009

W ramach podjętych prac dostrzec można dwa zasadnicze aspekty. Pierwszy dotyczy przekształcenia jednostek bojowych wojsk lądowych w siły o pełnej gotowości bojowej, tzn. z natychmiastowym czasem gotowości do użycia, bez konieczności mobilizowania. W ocenie specjalistów z Zarządu Rozpoznania i WE DWLąd, jest to radykalny krok w stronę podwyższenia gotowości bojowej wojsk w czasie pokoju i odejście od dotychczasowej zasady podlegającej pełnemu rozwinięciu sił tylko po ogłoszeniu mobilizacji. O ważności wprowadzanych zmian świadczyć może argument, że w latach osiemdziesiątych, wojska lądowe Federacji Rosyjskiej miały cztery kategorie dywizji pancernych i zmechanizowanych

[148] *Vademecum wiedzy rozpoznawczej, cz. I Zakres wiedzy o armiach innych państw (blok wschodni)*, DWLąd, Warszawa 2009, s. 24.

w zależności od stopnia ich ukompletowania w czasie pokoju, a spośród 200 dywizji tylko koło 50 było w tak zwanej kategorii „A", czyli w 100% ukompletowane i posiadały gotowość do natychmiastowego użycia. Pozostałe 150 dywizji wymagały częściowego lub pełnego ukompletowania po mobilizacyjnym uzupełnieniu rezerwami, co wymagało długiego czasu.

Rys. 17. Struktura brygady zmechanizowanej Federacji Rosyjskiej
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Struktura nowoformowanych brygad w SZ Federacji Rosyjskiej*, prezentacja, DWLąd Zarząd Rozpoznania i WE, Warszawa 2009

Drugi aspekt zmian dotyczy odejścia od struktur pułkowych i dywizyjnych w stronę brygad. Istotnym krokiem w kierunku nowych struktur wojsk lądowych jest transformacja na poziomie brygad (por. rys. 17.). Dotychczasowa organizacja wojsk lądowych podporządkowana była założeniu, że podstawową ich siłą były dywizje pancerne i zmechanizowane o organizacji czteropułkowej (zwykle trzy pułki czołgów i jeden pułk zmechanizowany w dywizji pancernej. W dywizji zmechanizowanej były to odpowiednio jeden pułk czołgów i trzy pułki zmechanizowane.

Trzy-cztery dywizje zazwyczaj tworzyły armię, która była podporządkowana dowództwu okręgu wojskowego. W latach dziewięćdziesiątych w wojskach lądowych utworzono samodzielne brygady zmotoryzowane. Jednocześnie na Północnym Kaukazie sformowano kilka brygad o nowej organizacji, jak np. dwie brygady

zmotoryzowane piechoty górskiej, co w ocenie rosyjskich specjalistów uznano za udany eksperyment organizacyjny.

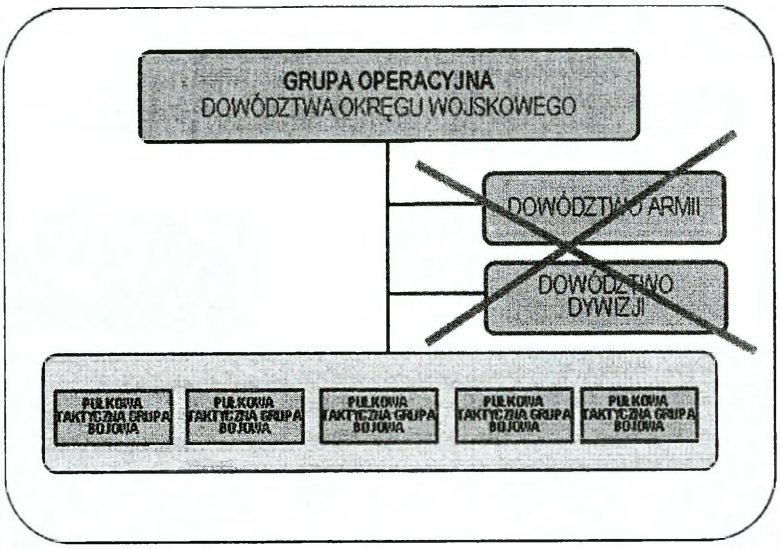
Analizując struktury nowoformowanych brygad, nasuwa się wniosek, że są one taktycznym połączeniem pomiędzy dywizją i pułkiem, które ewaluuje w kierunku dawnych, samodzielnych pułków. Uogólniając, proponowana organizacja rosyjskiej brygady bazuje na wzmocnieniu jej środkami wsparcia i zabezpieczenia bojowego, które dotychczas umiejscowione były na poziomie dywizji. Takie połączenie powinno zapewnić większą ich elastyczność i zwiększyć potencjał bojowy, a także w znaczny sposób je usamodzielnić.

Zmianie ulega również podporządkowanie nowoformowanych brygad. Wraz z rezygnacją ze szczebla dowodzenia, jakim jest dywizja, brygady będą podporządkowane bezpośrednio Dowództwu Operacyjnemu, dzięki czemu założono, że uzyska się efekt połączoności działań, czyli zjednoczenia pod jednym dowództwem wszystkich rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk, włączając w to lotnictwo i wojska rakietowe.

Według opinii rosyjskich dowódców[149], najbardziej sporną częścią wprowadzanej reorganizacji wojsk lądowych jest odejście od dywizjonowego ogniwa dowodzenia. Takie rozwiązanie niewątpliwie zwiększa samodzielność brygad, ale może też powodować określone trudności w zakresie ich współdziałania na polu walki. Powyższy kierunek zmian, czyli likwidacja dywizjonowego ogniwa dowodzenia i w zasadzie pełne usamodzielnienie brygad może zbytnio „zorientować" rosyjskie wojska lądowe na zdolność jedynie do reagowania w konfliktach o niskiej skali intensywności. Z jednoczesnym ograniczeniem ich zdolności do działania przeciwko silnemu przeciwnikowi w konflikcie o dużej skali.

Ocenia się przy tym, że na kształt wprowadzanych zmian znaczący wpływ mógł mieć konflikt z Gruzją, gdzie podczas działań bojowych w Południowej Osetii, Rosjanie użyli pięć pułkowych taktycznych grup bojowych. Przy czym, co jest ważne, dowodzenie tym ugrupowaniem realizowane było nie z poziomu dywizji, które wydzieliły siły, a nawet nie z poziomu armii, a bezpośrednio przez grupę operacyjną wydzieloną z okręgu wojskowego (rys. 18.).

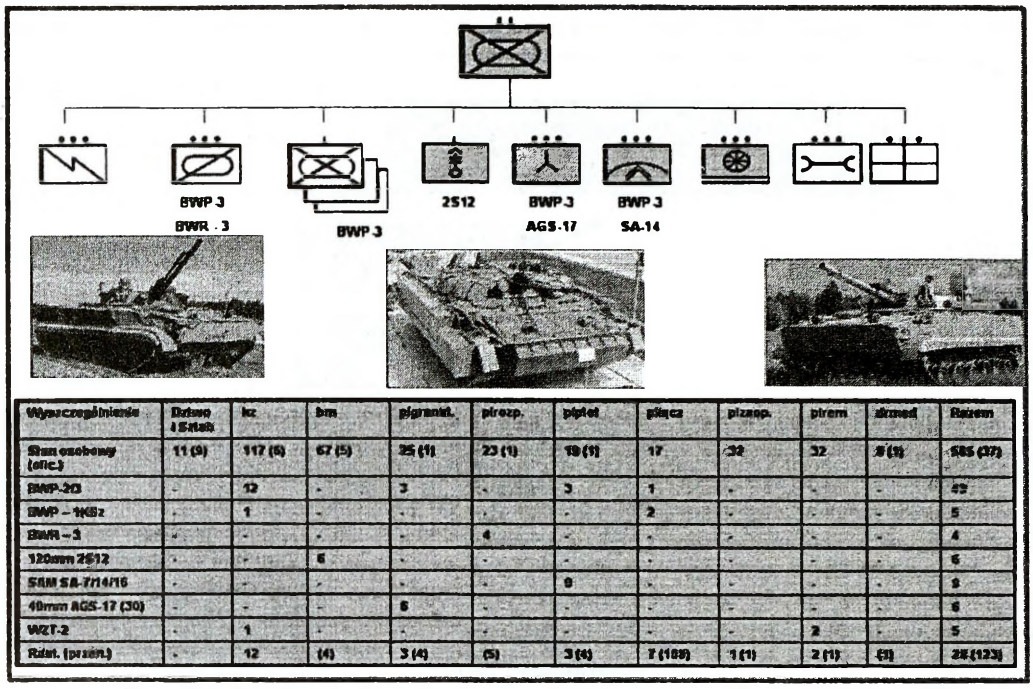
[149] Na podstawie wywiadów z oficerami Zarządu Rozpoznania i WE DWLąd.

Rys. 18. Poziomy dowodzenia sił ekspedycyjnych Federacji Rosyjskiej w konflikcie w Południowej Osetii
Źródło: Opracowanie własne

Prognozy w zakresie zmian w strukturach i wyposażeniu wojsk lądowych opublikowano w danych o planowanych dostawach techniki bojowej w dokumencie: *Państwowy Program Uzbrojenia na lata 2007-2015*[150]. Zaznaczono w nim, że w tym okresie armia rosyjska powinna otrzymać wyposażenie dla 22 batalionów nowych czołgów i 23 batalionów zmodernizowanych czołgów, a także nowoczesne wyposażenie dla ponad 170 batalionów zmotoryzowanych.

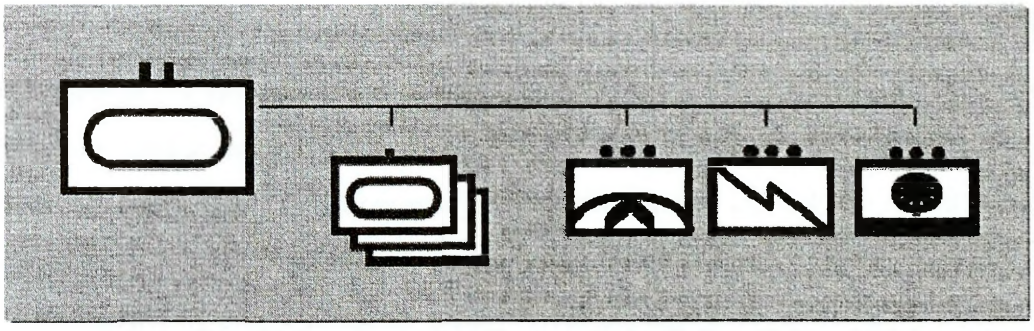
[150] Tłumaczenie własne.

Wyszczególnienie	Dowód i Sztab	kz	bm	pigmist.	plrozp.	pplot	pląca	plzaop.	plrem	dzmed	Razem
Stan osobowy (ofic.)	11 (3)	117 (5)	67 (5)	25 (1)	23 (1)	19 (1)	17	32	32	8 (1)	365 (37)
BWP-2G	-	12	-	3	-	3	1	-	-	-	42
BWP – 1KSz	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	5
BWR – 3	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
120mm 2S12	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	6
SAM SA-7/14/16	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	9
40mm AGS-17 (30)	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	6
WZT-2	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	5
Razt. (przem.)	-	12	(4)	3 (4)	(5)	3 (4)	7 (189)	1 (1)	2 (1)	(3)	28 (123)

Rys. 19. Struktura batalionu zmechanizowanego Federacji Rosyjskiej
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Vademecum wiedzy rozpoznawczej, cz. I Zakres wiedzy o armiach innych państw (blok wschodni),* DWLąd, Warszawa 2009, s. 24

Założeniem realizowanym na niższych szczeblach dowodzenia jest ujednolicenie struktur dowodzenia, tzn. dla przykładu, struktura dowództwa, w tym i sztabu batalionu jest taka sama dla pododdziałów zmechanizowanych, zmotoryzowanych, jak i czołgów.

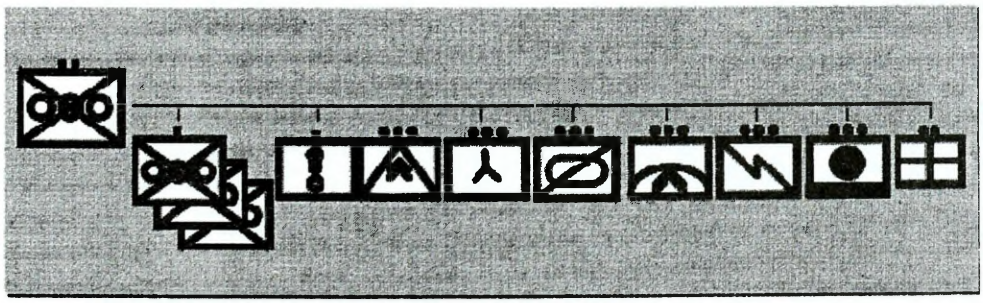
Rys. 20. Struktura batalionu czołgów Federacji Rosyjskiej
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Vademecum* ..., wyd. cyt., s. 34

Tabela 8. Podstawowe wyposażenie batalionu czołgów Federacji Rosyjskiej

	kcz	plplot	plł	pl zaop	Dowódz.	RAZEM
STAN OSOBOWY	41	19	15	27	14	198
BWP – 1/2/3		3				3
T- 64 /72/80/90	13				1	40
BWP-1KSz					1	1
BTR – 145BM			2			2
5.45mm AKS-74	15	13	13	25	8	104
9mm Pm	26	6	2	2	6	94
40mm RPG-7					2	2
SA-7/14/16		9				9
TRAŁ KMT-6/8	3					9

Źródło: *Vademecum* ..., wyd. cyt., s. 34

W prezentowanych strukturach batalionów pozostawiono tzw. *struktury trójkowe* (por. rys. 19 – 21.). Powyższe rozwiązanie oceniać należy *a priori* jako mało optymalne, gdyż niejako wymusza reorganizację batalionu np. przy budowaniu ugrupowania bojowego w działaniach bojowych, obronie, czy natarciu.

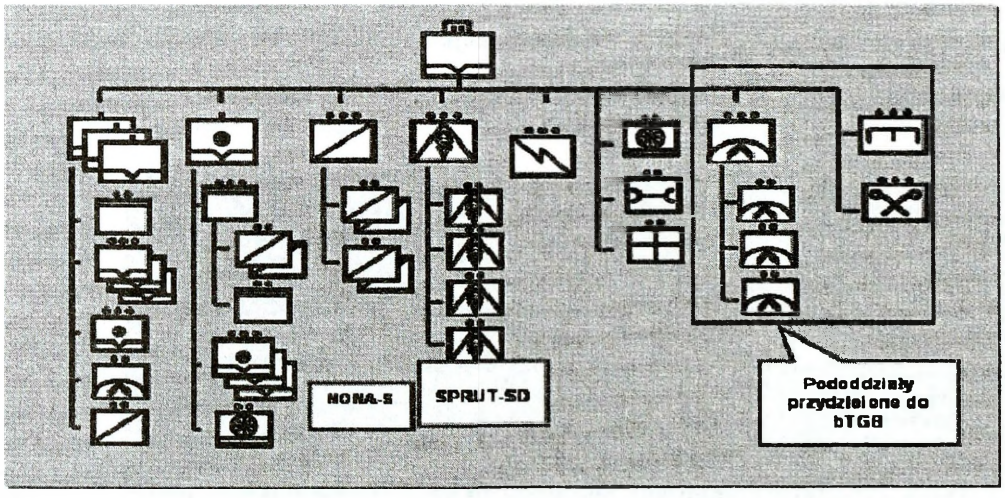

Rys. 21. Struktura batalionu zmotoryzowanego Federacji Rosyjskiej
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Vademecum* ..., wyd. cyt., s. 37

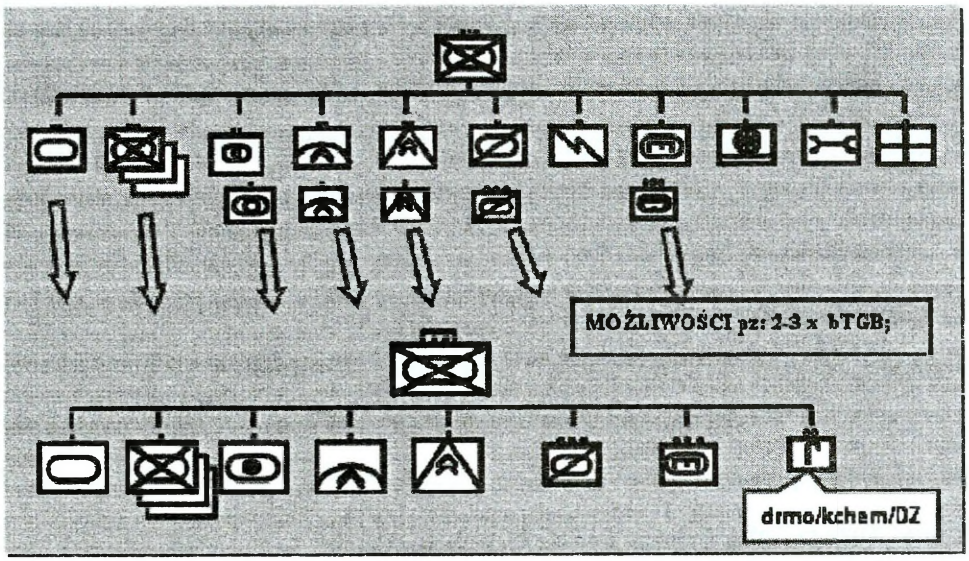
Tabela 9. Podstawowe wyposażenie batalionu zmotoryzowanego Federacji Rosyjskiej

Wyszczególnienie	Dow. i sztab	kz	bm	Pl. granat	Pl. ppanc	Pl. Rozp.	Pl. łącz.	Pl. zaop.	dr medl	RAZEM
Stan osobowy (oficerow)	10 (3)	107 (5)	64 (5)	26 (1)	31(1)	23	16	32	8	531 (30)
BTR-70/80/90		11		3	5	2	1			44
BTR-70/80/90K						1	1			2
BTR60 R-145BM							1			1
PPK 9K111 FAGOT					6					6
PPK 9K115 METYS		3								9
73mm SPG-9					1					1
82 mm 2B9 WASILOK			6							6
40 mm RPG-7		9	3	3		2	1	1		37
Granatnik 40mm AGS-17 (30)				6						6
Granatnik 40 mm GP-25 (30)		12								36
7.62mm km PKS		3								9
5.45mm km RPK		9				2				29
5.45mm AK-74 (AKS)	10	62	64	19	31		16	32	8	430
7.62mm kb. SWD		12				2				38
5.45mm AKS-74U	10	31	6	6	1	14				58
Radiostacje (przenośne)		11	(4)	3 (3)	5 (5)		7 (108)[1]	1 (1)	(1)	16 (10)

Źródło: *Vademecum* ..., wyd. cyt., s. 34

Rys. 22. Formowanie bTGB na bazie batalionu desantowo – szturmowego
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Vademecum* ..., wyd. cyt., s. 86

Rys. 23. Formowanie batalionowej taktycznej grupy bojowej na bazie bz i bcz
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Vademecum* ..., wyd. cyt., s. 86

Opierając się na doświadczeniach wyniesionych z konfliktów zbrojnych, rosyjskie wojska lądowe do realizacji zadań taktycznych organizują doraźnie taktyczne grupy bojowe.

Podstawowym modułem bojowym jest batalion, na bazie którego, adekwatnie do zadań oraz warunków ich realizacji, formuje się samodzielne batalionowe grupy bojowe. Bazując na wnioskach z konfliktu gruzińskiego, wojska lądowe Federacji Rosyjskiej wypracowały sposoby formowania batalionowych grup bojowych przedstawione na rys. 22-23.

Wnioski

Zasadniczy moduł bojowy w wojskach lądowych analizowanych państw stanowią brygady i jest to logiczną konsekwencją głównego celu ich reorganizacji tj. usamodzielnienia poziomu taktycznego, a jest to właśnie możliwe na szczeblu brygady. Dzięki temu wojska lądowe mogą posiadać już w okresie pokoju siły zdolne do szybkiej reakcji militarnej.

Koncepcja transformacji Bundeswehry obejmuje podział sił uwzględniający przewidywane zadania i wyróżnia ich trzy kategorie: *siły uderzeniowe* zdolne do prowadzenia operacji wojennych (narodowych, jak i wynikających z zobowiązań sojuszniczych); *siły stabilizacyjne* przeznaczone do operacji reagowania kryzysowego

i pokojowych, zdolne do walki przeciw różnego rodzaju zagrożeniom asymetrycznym oraz *siły wsparcia* zapewniające odpowiednie wsparcie i zabezpieczenie sił obydwu poprzednich kategorii. Dodatkowo, zwiększono nacisk na komponent sił specjalnych, tworząc brygadę sił specjalnych, w ramach której funkcjonuje dowództwo sił specjalnych.

Ciekawym rozwiązaniem jest również koncepcja utworzenia brygady powietrzno-zmechanizowanej, która ma być najbardziej uniwersalną formacją wojsk lądowych, posiadającą w swoim składzie śmigłowce bojowe i transportowe, jak również pododdziały piechoty.

Podstawowym modułem w wojskach lądowych Niemiec jest batalion, który jest wzmacniany w zależności od zadania, jakie otrzyma do wykonania, kompaniami bojowymi i pododdziałami różnych rodzajów wojsk, tworząc tzw. **mieszane bataliony**.

Francuzi zaprojektowali utworzenie **brygady operacyjnej** w myśl założenia, że każda brygada ogólnowojskowa powinna być zdolna do wydzielenia do czterech samodzielnych **taktycznych grup bojowych,** tworzonych na bazie batalionów, które w razie konieczności mogą być wzmacniane lub wspierane odpowiednimi siłami ze szczebla nadrzędnego. Ponadto, w dokumentach normatywnych wojsk lądowych Francji proponuje się wiele wariantów składu **sił zadaniowych,** w zależności od charakteru działań (**zmienne zależne**, por. zał. 1.), np. do działań zaczepnych, rozpoznania walką, działań w terenie zurbanizowanym lub do kontroli strefy rozdzielenia w ramach wymuszania pokoju.

Amerykanie utworzyli brygadę typu Stryker, która w strukturze pokojowej może prowadzić i prowadzi samodzielne działania, czyli dostosowali strukturę pokojową brygady do struktury wojennej. Przejście do nowych połączonych struktur zadaniowych, dobieranych do charakteru określonej operacji oznacza zerwanie z dotychczasowym rozwiązaniem wydzielania związków taktycznych i oddziałów sił zbrojnych integrujących się dopiero podczas prowadzenia działań. Konsekwencją tych zmian ma być tworzenie przyszłych **sił połączonych** i zarazem **kres sztywnego podziału na całkowicie oddzielne jednostki rodzajów sił zbrojnych**.

Kierunkiem realizowanym w wojskach lądowych Federacji Rosyjskiej jest rezygnacja z ogniwa dowodzenia, jakim jest dywizja i **usamodzielnienie brygad**, które mają być podporządkowane bezpośrednio Dowództwu Operacyjnemu. Ponadto, jednostki bojowe wojsk lądowych Federacji Rosyjskiej zostaną przekształcone w siły o pełnej gotowości bojowej, tzn. z natychmiastowym czasem gotowości do użycia, bez konieczności mobilizowania.

Analiza kierunków zmian w organizacji sił zbrojnych członków NATO, Rosji i USA, wyzwań i zadań stojących przed nimi wskazuje również na kierunki rozwoju środków walki. Poza rozwojem typowych wojsk pancernych zaistniała konieczność posiadania wysoce mobilnych, lekkich sił. Założono przy tym, że powinny one być wyposażone w środek walki pozwalający szybko i sprawnie przemieszczać się w każdych warunkach terenowych i wesprzeć swoją siłą ognia, podobnie jak czołgi czy BWP, działającą piechotę. Takim środkiem jest kołowy transporter opancerzony.

Wiele przesłanek przemawia za tym, aby przyjąć kierunek zmian strukturalnych brygad zmierzający do uniwersalnych, jednolitych struktur. W opracowaniu nowego modelu polskich sił zbrojnych zauważane są różne opcje i kierunki ich rozwoju. Ważnym problemem tego modelu powinno być dostosowanie struktur organizacyjnych do prognozowanych (nowych) warunków pola walki oraz do wymagań interoperacyjności ze strukturami Paktu Północnoatlantyckiego. W rozwinięciu tego problemu dostrzega się konieczność budowy takich struktur, które gwarantują samodzielność bojową, poczynając od podstawowych ogniw taktycznych oraz zdolność do funkcjonowania w ramach zgrupowań wielonarodowych, dowodzonych przez dowództwa operacyjne w składzie międzynarodowym. W wojskach lądowych powinny być zatem tworzone samodzielne bojowo oddziały, przez powiększenie batalionów i włączenie do nich pododdziałów innych rodzajów wojsk.

ROZDZIAŁ 4. DOŚWIADCZENIA Z DZIAŁAŃ SIŁ ZADANIOWYCH W OPERACJACH EKSPEDYCYJNYCH

Obecność Polski w działaniach na rzecz utrzymania i przywracania pokoju na świecie trwa nieprzerwanie od 1953 roku. Wówczas to Wojsko Polskie wydzieliło zespół obserwatorów i personelu pomocniczego do Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei. W latach 1953-2008 w 66 operacjach około 70 tys. żołnierzy i pracowników wojska wykonywało szeroko rozumiane zadania wspierając wysiłki społeczności międzynarodowej podejmowane na rzecz pokoju.

Złożony charakter kontekstu użycia sił wojskowych poza granicami kraju podkreślany jest w opiniach wielu ekspertów[151]. Akcentowano w nich, że zadania wykonywane w ramach reagowania kryzysowego poza granicami sojuszu stają się obecnie priorytetowe, a ich zakres rozszerza się (por. zał. 3.). Wynika to z wzrastającej ilości sytuacji kryzysowych, pojawiających się nowych zagrożeń, w tym zwłaszcza terrorystycznych i relatywnych potrzeb ich neutralizacji.

Celem niniejszego rozdziału jest udzielenie odpowiedzi na następujące pytanie problemowe: *W jakim stopniu doświadczenia z udziału w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych poza granicami kraju kształtują siły zadaniowe?*

4.1. Struktury zadaniowe szczebla pododdziału i oddziału w konflikcie w byłej Jugosławii

W 1996 roku do IFOR wytypowano[152] jeden z batalionów ze składu 6. BDSz[153]. Zmieniono jego strukturę organizacyjną oraz wyposażenie. Zmiany wynikały z potrzeb związanych ze specyfiką zadań oraz warunków jego wykonania. Podobne zależności występowały podczas udziału naszych komponentów w SFOR i KFOR.

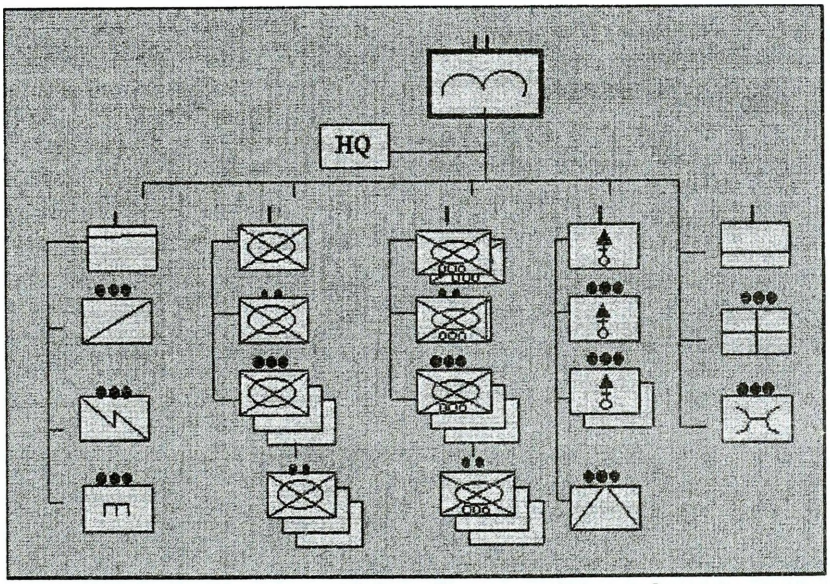
---

[151] Szerzej na ten temat M. Kubiński, *Siły Odpowiedzi NATO* [w:] M. Huzarski, *Udział komponentu SZ RP w Siłach Odpowiedzi NATO, p.k. Komponent*, AON, Warszawa 2007, s. 47.

[152] 5 grudnia 1995 r. Rada Ministrów RP uchwałą nr 141J95 podjęła decyzję o wysłaniu Polskiego Kontyngentu, który zostanie włączony do sił pokojowych NATO w Bośni. Kontyngent liczył łącznie 660 żołnierzy. Już w dniu 13 grudnia 1995 r. w Warszawie odbyło się spotkanie przedstawicieli państw, których wojska wchodzić miały w skład Nordycko-Polskiej brygady w operacji pokojowej IFOR w BiH.

[153] Pomimo, że z nazwy był to batalion powietrznodesantowy, to zmiany organizacyjne wynikające z charakteru misji spowodowały, że na jego bazie utworzono typowy batalion zmechanizowany z dodatkowymi elementami wsparcia i zabezpieczenia.

Sytuacja powtórzyła się – choć w innym wymiarze - podczas działań w Iraku i Afganistanie. IFOR powodował nową jakościowo sytuację, gdyż była to pierwsza rdzenna jednostka naszych wojsk lądowych skierowana do wykonywania zadań poza granicami kraju[154]. Na bazie tegoż batalionu utworzono zgrupowanie taktyczne, które wraz z batalionami duńskim, fińskim, szwedzkim i norweskim weszło w skład Brygady Nordycko – Polskiej (NPB)[155].

Rys. 24. Struktura 16. batalionu powietrznodesantowego w IFOR
Źródło: Opracowanie własne

Specyfika działania w Bośni wymagała dostosowania struktury organizacyjnej i wyposażenia batalionu pod kątem przewidywanych zadań (rys. 24.). W tym celu dokonano następujących zmian:

- batalion udał się do Bośni bez bppanc i bplot, które pozostały w MSD w kraju;
- wyposażono go w sprzęt nie występujący dotychczas w 6. BDSz. Były to BWP-1 –10 pojazdów oraz BRDM (BRDM-2 i BRDM2-R5) w ilości 42 pojazdów;
- batalion uzupełniono w nowoczesny sprzęt medyczny, w tym w pojazdy sanitarne, większą ilość samochodów osobowo-terenowych i ciężarowo-terenowych;

[154] Por. F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Toruń 1999, s. 143.
[155] Praca zbiorowa, *Działalność 16. batalionu powietrznodesantowewgo w Bośni i Hercegowinie w ramach sił IFOR*, Kraków 1997, s. 17.

- do składu osobowego batalionu wcielono specjalistów wojskowych spoza jednostki (np. kierowcy-mechanicy BWP, kierowcy BRDM, działonowi, itp.).

Batalion był przewidziany do wykonywania następujących zadań:

- rozdzielenia sił militarnych dotychczasowych stron konfliktu;
- nadzorowania linii rozdzielenia (ang. Inter Entity Border Line – IEBL);
- patrolowania strefy odpowiedzialności (ang. Area of Responsibility – AOR);
- zabezpieczenia systemu ochrony i obrony rejonu (rejonów) rozmieszczenia swoich pododdziałów;
- nadzorowania i utrzymania dróg w rejonie odpowiedzialności;
- eskorty konwojów;
- utrzymywania punktów kontrolnych (PK) na głównych drogach prowadzących do strefy rozdzielenia (ZOS), a przekraczających IEBL (3 stałe i 2 czasowe PK);
- utrzymywania systemu posterunków obserwacyjnych (1 stały i czasowe w zależności od potrzeb);
- organizacji doraźnych punktów kontrolnych;
- utrzymywania Sił Szybkiego Reagowania w celu udzielania wsparcia własnym elementom oraz pozostałym batalionom brygady;
- kontroli zadeklarowanych miejsc składowania broni i sprzętu Stron;
- nadzorowania rozminowania prowadzonego przez Strony;
- demonstracji siły militarnej;
- ochrony lub monitorowania ważnych obiektów (rejonów);
- nadzorowania bezpieczeństwa i swobody poruszania się osób cywilnych (uchodźców i wysiedleńców);
- wspierania działalności humanitarnej[156].

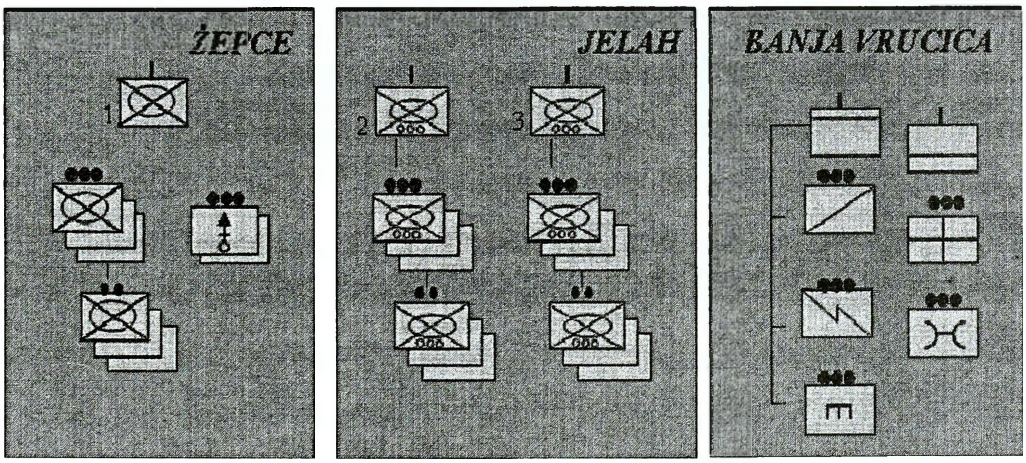
Doświadczenia z IFOR, upoważniają do sformułowania kilku wniosków cząstkowych:

1. Udział polskiego kontyngentu w siłach IFOR zapoczątkował nowy jakościowo etap w naszej działalności na forum NATO, bo oto po raz pierwszy do

[156] Tamże, s. 17.

wykonywania zadań poza granicami kraju wyznaczono organiczną jednostkę wojskową, a był nią samodzielny batalion.

2. Sytuacja operacyjno – taktyczna w rejonie odpowiedzialności wymagała utworzenia na bazie tegoż batalionu autonomicznego zgrupowania taktycznego.
3. Specyfika działania w IFOR, tj. przydzielenie samodzielnych rejonów odpowiedzialności poszczególnym pododdziałom zgrupowania batalionowego, spowodowała uzasadnioną konieczność usamodzielnienia również kompanii i nadania im charakteru **kompanijnych zgrupowań taktycznych** (rys. 25.).
4. Zgrupowania batalionowe były o różnym składzie i wyposażeniu (jedna kompania wyposażona w BWP-1, a dwie kompanie wyposażone w BRDM).

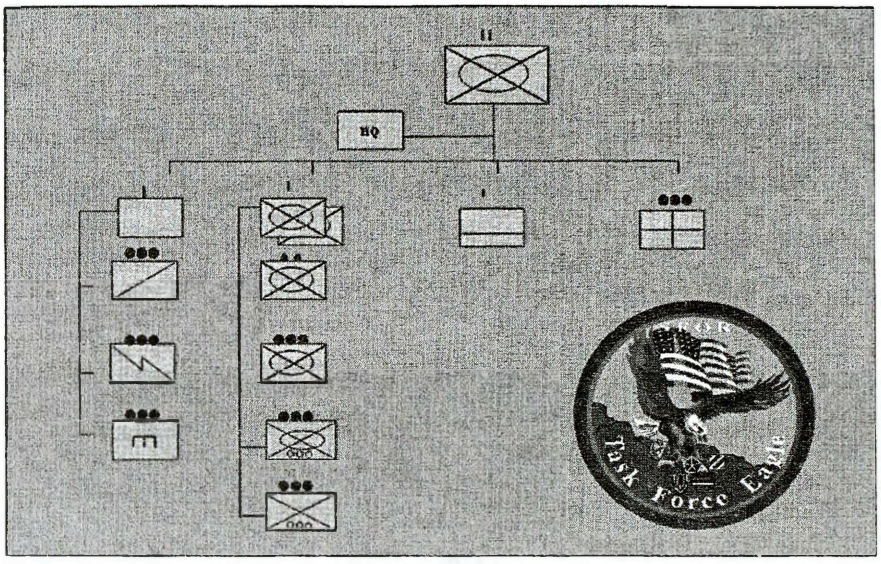

Rys. 25. Zgrupowania taktyczne szczebla kompanii w IFOR
Źródło: Opracowanie własne

Operacja IFOR doprowadziła do faktycznej kontroli uzbrojenia posiadanego przez strony walczące oraz stworzyła podstawy do budowy środków zaufania i bezpieczeństwa, skutecznie powstrzymując wrogie zamiary stron. Miało to istotne znaczenie dla procesu pokojowego, gdyż walczące armie zostały pozbawione zdolności do prowadzenia działań zbrojnych, a jednostki wojskowe wycofano do koszar. Spełniono w ten sposób podstawowy warunek zaistnienia trwałego pokoju w Bośni i Hercegowinie (BiH).

Siły PKW SFOR powołane zostały do działania po zakończeniu mandatu sił IFOR. Rada Bezpieczeństwa ONZ w grudniu 1996 r. podjęła decyzję o przedłużeniu działalności misji pokojowej w Bośni. Z dniem 20 grudnia 1996 r. zakończył działanie

IFOR, a przejął obowiązki SFOR, powołany zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1088 z grudnia 1996 r.

Zmiana charakteru misji, tj. przejście ze struktur IFOR na SFOR spowodowała między innymi redukcję stanu osobowego naszego zgrupowania do 500 żołnierzy.

Rys. 26. Struktura 16. batalionu powietrznodesantowego w SFOR
Źródło: Opracowanie własne

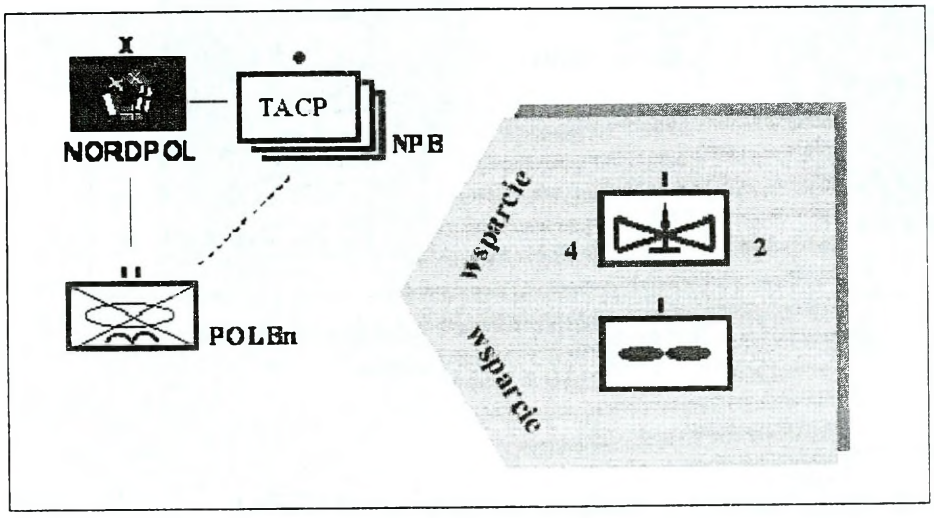
Oprócz redukcji stanów osobowych, przejście ze struktur IFOR na struktury SFOR implikowało kolejną reorganizacją struktury zgrupowania (por. rys. 26.).

Polegała ona między innymi na tym, iż:

- siły Polbatu zredukowano do około 420 żołnierzy, czyli o około 1/3;
- w nowych warunkach zmieniono strukturę organizacyjną batalionu poprzez wycofanie jednej kompanii szturmowej oraz kompanii wsparcia, co było naturalną konsekwencją postępującego procesu pokojowego;
- ujednolicono strukturę i wyposażenie kompanii szturmowych, które wyposażono zarówno w bojowe wozy piechoty BWP-1 jak i wozy BRDM (łącznie w batalionie było 10 BWP, 17 BRDM i 3 BRDM R-5).

Idea tworzenia zgrupowań taktycznych na przykładzie działań polskiego zgrupowania w SFOR wynikała w dużej mierze z przyjętych dla potrzeb misji zasad użycia siły (ang. ROE). Wynikało z nich między innymi, iż podczas wykonywania zadań mandatowych, NPB w tym polskie zgrupowanie, miało zapewnione wsparcie

ogniowe, w razie zaistnienia takiej konieczności (rys. 27.). Realizowane ono było przez 4. eskadrę 2. Pułku Kawalerii[157], stacjonującego w Commanche Base w miejscowości Tuzla oraz przez lotnictwo Sił Powietrznych USA rozlokowane w bazach we Włoszech.

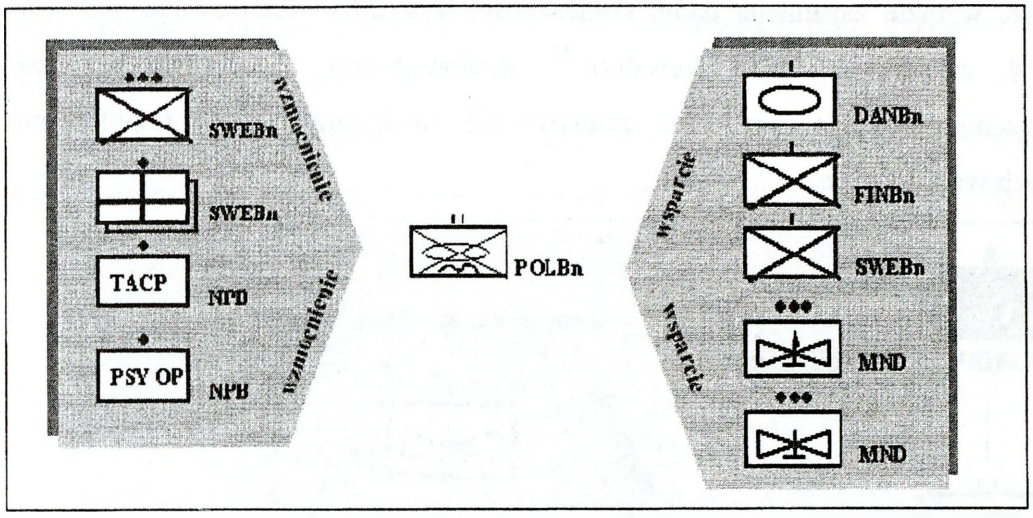

Rys. 27. Idea tworzenia zgrupowań zadaniowych w SFOR
Źródło: Opracowanie własne

W przypadku konieczności wsparcia zgrupowania przez lotnictwo sił powietrznych realizowane ono było między innymi przez samoloty F-16 C Falcon i F-18 Hornet (por. rys. 27.). Do kierowania wsparciem lotniczym z ziemi przeznaczone były Zespoły Kierowania Uderzeniami Lotnictwem (ang. TACP) w Doboju. Na szczeblu brygady były trzy takie zespoły, które współpracowały ze zgrupowaniami batalionami, a w razie potrzeby były do nich przydzielane.

W ramach NPB tworzone były ponadto zgrupowania zadaniowe, które przeznaczone były tylko do wykonania jednego określonego zadania, np. zapewnienia bezpieczeństwa w trakcie uroczystości religijnych. Takim przykładem jest zgrupowanie zorganizowane w celu zabezpieczenia uroczystości religijnych w miejscowości Komusina.

Do wykonania tego zadania na bazie polskiego batalionu utworzono zgrupowanie, dla którego przewidziano siły wzmocnienia i wsparcia (rys. 28.).

[157] 4. eskadra lotnicza składała się z: 31 śmigłowców OH-58 Kiowa Warrior i 15 śmigłowców UH-60 Black Hawk.

Rys. 28. Batalionowe zgrupowanie zadaniowe w SFOR
Źródło: opracowanie własne

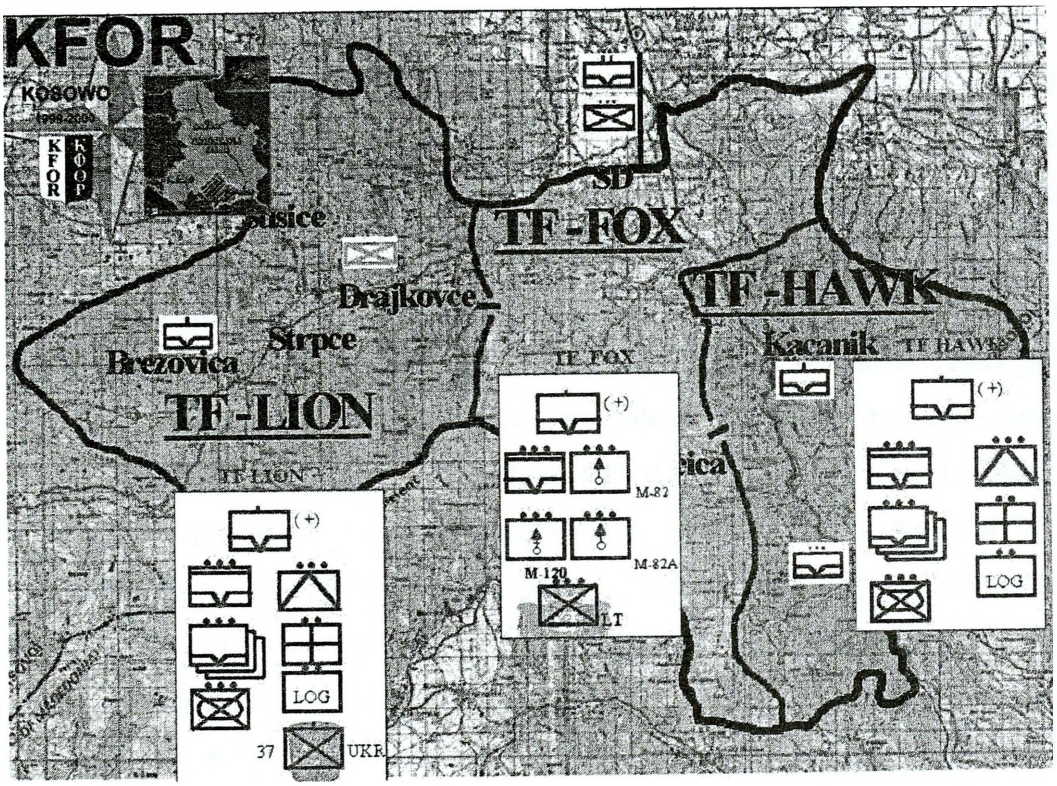
1. Zgrupowanie wzmocniono między innymi:
   - jednym plutonem piechoty z batalionu szwedzkiego (SWEBn);
   - dwoma sekcjami medycznymi z batalionu szwedzkiego (SWEDMEDCOY);
   - jednym zespołem kierowania uderzeniami lotnictwem (TACP);
   - jednym zespołem działań psychologicznych.
2. Zgrupowanie było wspierane przez:
   - jedną kompanią piechoty z batalionu szwedzkiego w gotowości do działania 30 min;
   - jedną kompanię piechoty z batalionu fińskiego (FINBn) będącej w gotowości 30 min;
   - jedną kompanię czołgów z batalionu duńskiego DANBn w gotowości 60 min;
   - plutonem śmigłowców (2 śmigłowce AH-64 i 2 śmigłowce OH-58D;
   - plutonem śmigłowców transportowych (8 śmigłowców UH-60).

Wskazany przykład świadczy o elastyczności składu i wyposażenia batalionowego zgrupowania taktycznego, które było każdorazowo modyfikowane w zależności od potrzeb wynikających z rozwoju sytuacji w rejonie działań.

Działalność polskiego batalionu w siłach SFOR wskazuje, iż, po pierwsze - koniecznym jest, aby zgrupowanie tworzone na szczeblu batalionu było na tyle elastyczne, by mogło zmieniać swój kształt w zależności od potrzeb. Po drugie -

istnieje realna możliwość budowania samodzielnych zgrupowań taktycznych na bazie rdzennych kompanii. Po trzecie - istnieje konieczność wprowadzenia do struktury sztabu zgrupowania, zespołu kierowania uderzeniami lotnictwa.

Kolejnych doświadczeń dostarczył udział naszych jednostek w KFOR (rys. 29.).

Rys. 29. Zgrupowania taktyczne w KFOR
Źródło: Opracowanie własne

W skład polskiego kontyngentu w siłach NATO w Kosowie weszły:

- kompania ukraińska;
- 30 żołnierzy litewskich z Kowieńskiego Batalionu Jegrów;
- trzy sekcje z kontyngentu amerykańskiego: łącznikowa, analizy i kontroli oraz łączności.

Analizując udział polskiego zgrupowania w siłach KFOR poczynić można wiele ciekawych spostrzeżeń, szczególnie w zakresie możliwości tworzenia na jego bazie wielonarodowych zgrupowań taktycznych.

Analogicznie, jak to było w siłach IFOR i SFOR, ze zgrupowania batalionowego wydzielono samodzielne zgrupowania taktyczne.

Działanie w KFOR pokazuje, iż zarówno batalion, jak i kompania, mogą być

szczeblem organizacyjnym, który może tworzyć zgrupowania wielonarodowe[158].

4.2. Wielonarodowy związek taktyczny na przykładzie działań stabilizacyjnych w Iraku

Działania stabilizacyjne[159] podejmowane są po doprowadzeniu do rozejmu i przejściu konfliktu w fazę wygasania (fazę pokonfliktową), a ich celem działań jest łagodzenie skutków konfliktu i pomoc w odbudowie struktur państwowych[160].
W Iraku wskazane działania realizowane były przez taktyczne grupy bojowe szczebla brygady i batalionu. Dla przykładu, jedna z polskich brygad zmechanizowanych otrzymała zadanie utworzenia części komponentu wojskowego – brygadowej grupy bojowej (ang. Brigade Combat Troops) w sile batalionu zmechanizowanego. Jednak pokojowa struktura batalionu (batalion w kraju funkcjonował w siłach szybkiego rozwinięcia) różniła się od tej, jaka była wymagana w działaniach w Iraku. Stąd też na czas działań został on wzmocniony jednostkami żandarmerii wojskowej i taktycznym zespołem działań psychologicznych. Weszły one w struktury sztabu batalionu. Ponadto, kompanię dowodzenia wzmocniono plutonem saperów oraz drużyną ochrony i regulacji ruchu. Kompania zmechanizowana natomiast składała się z dwóch plutonów. Kompania rozpoznawcza również miała w swoim składzie dwa plutony, natomiast kompania logistyczna – pluton zaopatrzenia, pluton remontowy i pluton medyczny. W strukturę batalionu włączono również łotewską kompanię zmotoryzowaną i litewski pluton zmotoryzowany[161].

Jak wskazuje zaprezentowany przykład, specyfika zadań przewidywanych do wykonania spowodowała znaczne zmiany strukturalne batalionu. Powstała w ten

---

[158] T. Bąk, *Udział i sojusznicze współdziałanie żołnierzy WP w operacji pokojowej NATO w Kosowie*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 2002, s. 137.

[159] Działania stabilizacyjne nie są nowym zjawiskiem w historii państw i ich sił zbrojnych. Siły zbrojne, jako instrument siły państwa wspierały interesy narodowe, przychodziły z pomocą ludności cywilnej budując drogi i kanały, likwidował skutki katastrof, neutralizowały wewnętrzne konflikty oraz były narzędziem polityki zagranicznej, Por. A. Tyszkiewicz, *Operacje stabilizacyjne*, Bellona, Warszawa 2005, s. 15.; Według *Regulaminu Działań Wojsk Lądowych*, działania stabilizacyjne (jako jeden z trzech zasadniczych rodzajów działań taktycznych) mają na celu unormowanie sytuacji w rejonie konfliktu i redukcję poziomu przemocy. Narzucają utrzymanie bezpieczeństwa i kontroli w całym obszarze odpowiedzialności przy wykorzystaniu możliwości bojowych wojska do czasu odtworzenia zdolności do działania służb i urzędów cywilnych, por. *Regulamin Działań Wojsk Lądowych*, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 2008.

[160] M. Banasik, *Strategiczna koncepcja rozwoju i operacyjnego wykorzystania sił NATO w perspektywie najbliższych 15 lat*, Polskie Narodowe Przedstawicielstwo Wojskowe przy SHAPE, materiały z wykładu wygłoszonego w SG WP, Warszawa luty 2005 r.

[161] Z. Szczybyło, *Przygotowania* ..., wyd. cyt., s. 34.

sposób taktyczna grupa bojowa stała się jednym z elementów brygadowej grupy bojowej.

Kolejny przykład dotyczy szczebla brygady, tj. Brygady Międzynarodowej, która weszła w skład Dywizji Międzynarodowej. Brygadowa grupa bojowa składała się z:

- dowództwa;
- sztabu, w skład którego wchodzą przedstawiciele Danii, Fidżi i Mongolii;
- dwóch polskich batalionów zmechanizowanych, w tym jeden wzmocniony łotewską kompanią i plutonem zmotoryzowanym z Litwy;
- bułgarskiego batalionu zmechanizowanego;
- batalionu dowodzenia;
- grupy zabezpieczenia medycznego.

Do zasadniczych zadań stojących przed BCT należało:

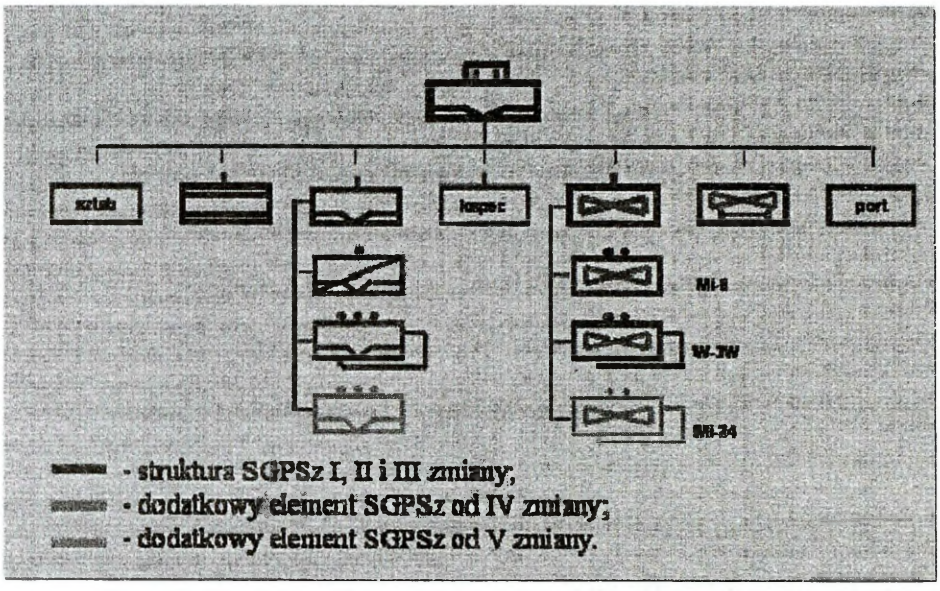
- pomoc w ustanowieniu nowych władz;
- wojskowe wsparcie administracji cywilnej;
- pomoc w odbudowie infrastruktury;
- wsparcie akcji humanitarnych i ochrony konwojów;
- zapewnienie porządku publicznego;
- ochrona ważnych obiektów użyteczności publicznej, infrastruktury, zabytków i miejsc kultu religijnego.

Ważnym elementem ugrupowania dywizji była Samodzielna Grupa Powietrzno-Szturmowa (SGPSz). Jako odwód dowódcy dywizji przeznaczona była do wsparcia działań oddziałów dywizji w razie nagłego zaostrzenia sytuacji, zwłaszcza w przypadku ataku na polskich żołnierzy. Doświadczenia wskazują, że struktura i wyposażenie tak zorganizowanej SGPSz zapewniała:

- błyskawiczną reakcję i wsparcie wszystkich oddziałów dywizji w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych w strefie odpowiedzialności;
- demonstrację siły;
- transport lotniczy, rozpoznanie z powietrza rejonów szczególnego zainteresowania oraz ewakuację rannych z rejonów porażenia;

- eskortę, ochronę VIP, konwojów oraz patrolowanie;
- realizację zadań specjalnych.

Samodzielna Grupa Powietrzno – Szturmowa liczy zazwyczaj ok. 300 żołnierzy, a jej głównym wyposażeniem są śmigłowce Mi – 8 i W – 3W oraz indywidualna i zespołowa broń strzelecka.

Rys. 30. Struktura Samodzielnej Grupy Powietrzno Szturmowej w Iraku
Źródło: Opracowanie własne

Rdzeń SGPSz stanowią: eskadra śmigłowców, szwadron kawalerii powietrznej oraz kompania specjalna (por. rys. 30.). W celu sprawnej realizacji zadań w całym sektorze odpowiedzialności dywizji, SGPSz została podzielona na dwie podgrupy bojowe rozlokowane w różnych miejscach. Ich skład zmieniał się w zależności od sytuacji w rejonie odpowiedzialności. Samodzielna Grupa Powietrzno Szturmowa z racji swojego przeznaczenia, zadań i wyposażenia zapewniała dowódcy dywizji wysoce manewrowy odwód oraz możliwość natychmiastowej reakcji na zagrożenia w całym obszarze odpowiedzialności dywizji.

Doświadczenia i wnioski z kolejnych zmian kontyngentu w Iraku, ciągle zmieniająca się sytuacja w strefie odpowiedzialności oraz wymagania stawiane przed SGPSz w rejonie odpowiedzialności wykazały, że celowym było dokonywanie zmian w strukturze i wyposażeniu pododdziału. Zmiany te w znaczący sposób wpływały na zwiększenie bezpieczeństwa żołnierzy, zwiększenie potencjału bojowego pododdziału

oraz spowodowały wzrost możliwości manewrowych i skuteczniejszego działania na wielu samodzielnych kierunkach.

Działania w Iraku były dla polskich wojsk lądowych szczególnym wyzwaniem, gdyż od czasów drugiej wojny światowej nasza armia nigdy nie była zaangażowana w operację na tak dużą skalę. Wojska lądowe podczas pięciu lat funkcjonowania w Iraku zdobyły bezcenne doświadczenie, którego nie sposób nabyć na placach ćwiczeń i w koszarach. Aby wykonać stawiane zadania, dywizja prowadziła działania kinetyczne oraz niekinetyczne[162].

Działania kinetyczne obejmowały prowadzenie tzw. operacji Cordon & Search oraz Cordon & Knock, patrolowania, konwojowania i eskortowania, organizowania tymczasowych punktów kontrolnych (lądowych i powietrzno-lądowych), a także działań specjalnych.

Uogólniając, taktykę działań kinetycznych w operacji stabilizacyjnej można wyrazić za pomocą następujących sposobów: rozpoznanie rejonów zagrożeń, blokowanie swobody manewru (działania) wrogich sił, izolowanie miast, opanowanie wyselekcjonowanych obiektów, sprawdzenie i oczyszczenie obiektu (wychwycenie celów), stopniowe przejmowanie kontroli nad miastem, wchodzenie do miasta częściami, pomoc humanitarna oraz ostateczne przejęcie kontroli nad miastem[163].

Z kolei działania niekinetyczne miały na celu „zdobycie serc i umysłów" społeczności irackiej. Obejmowały one przede wszystkim operacje CIMIC (budowa infrastruktury lokalnej, pomoc humanitarna, wsparcie rolnictwa), działania informacyjne, mające na celu kompleksowe informowanie ludności o celach działania wojsk koalicji oraz działania w ramach ochrony wojsk. Wysiłek dywizji wielonarodowej w realizacji zadań w ramach CIMIC ukierunkowany był na zadania pomocowe, które przyniosły poprawę warunków bytowych mieszkańców i przyczyniły się do stworzenia miejsc pracy. Źródłem finansowania projektów był tzw. fundusz CERP (ang. Commander's Emergency Response Program).

Działania informacyjne, jako kolejny przykład działań niekinetycznych, stanowiły bardzo istotny element taktyki działania w Iraku. Zadania w tym zakresie

---

[162] Terminy *działania kinetyczne* i *niekinetyczne* za T. Buk, *Udział wojsk lądowych w operacji stabilizacyjnej w Iraku – doświadczenia i taktyka działań*,tekst występienia podczas seminarium naukowego w AON 2008 r.
[163] Tamże.

organizował wydział działań informacyjnych we współpracy z wydziałem prasowym oraz z dywizyjnym elementem wsparcia psychologicznego. W ich ramach przygotowywano programy telewizyjne emitowane w irackich stacjach telewizyjnych i liczne programy radiowe. Ponadto organizowano i prowadzono: konferencje prasowe, komunikaty prasowe, spotkania z lokalnymi mediami, radiospoty, akcje ulotowe i plakatowe oraz podejmowano inne działania promujące udział polskich wojsk w operacji stabilizacyjnej.

4.3. Struktura i funkcjonowanie sił zadaniowych w działaniach przeciwterrorystycznych w Afganistanie

Zaangażowanie żołnierzy Wojska Polskiego w operacji wojskowej w Afganistanie zostało zapoczątkowane w 2002 roku, kiedy to do antyterrorystycznej operacji *Enduring Freedom* wydzielony został pododdział inżynieryjny, zespół działań specjalnych i okręt logistyczny.

Zasadniczymi elementami polskiego kontyngentu (por. zał. 4.) są: Polska Grupa Bojowa, Zespół Operacji Specjalnych, Zespoły Doradczo – Szkoleniowe (ang. OMLT –Operational Mentoring Liaison Team), Narodowy Element Zaopatrywania, Grupa Doradcy ds. Bezpieczeństwa i Transformacji (ang. Combined Security Transition Command Afghanistan - CSTC-A) oraz personel Kwatery Głównej ISAF (ang. International Security Assistance Forces).

Do głównych zadań PKW Afganistan należy:

- zapewnienie stabilizacji i bezpieczeństwa w przydzielonym rejonie odpowiedzialności;
- prowadzenie działalności operacyjnej przeciw ugrupowaniom terrorystycznym samodzielnie lub we współdziałaniu z siłami afgańskimi i państw sojuszniczych;
- współpraca z władzami lokalnymi w zakresie utrzymania bezpieczeństwa i wszechstronnego rozwoju;
- doradztwo, szkolenie i wspieranie sił Afgańskiej Narodowej Armii (ANA) i Afgańskiej Narodowej Policji (ANP).

Apele wysokich przedstawicieli sojuszu o zwiększenie zaangażowania w operację

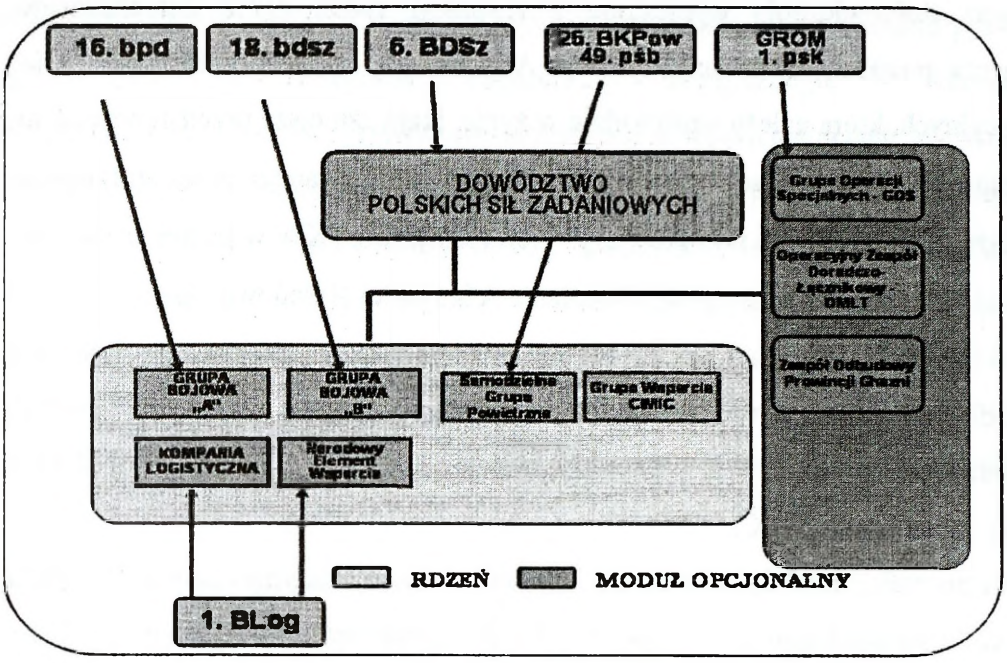
ISAF oraz doświadczenia wyniesione z realizacji zadań przez dotychczasowe kontyngenty polskich sił zadaniowych w Afganistanie, nakreśliły kierunki zmian organizacyjnych, które należy wprowadzić w życie. Najważniejsze przedsięwzięcia to:

- zapewnienie własnego wsparcia powietrznego realizowanego przez śmigłowce;
- dążenie do skupienia wysiłku wszystkich elementów PKW w jednej prowincji;
- zwiększenie zaangażowania w szkolenie Afgańskiej Narodowej Armii;
- zwiększenie zaangażowania w organizację Prowincjonalnych Zespołów Odbudowy (ang. Provincional Reconstruction Team – PRT) na zasadach partnerstwa - możliwość korzystania z amerykańskich funduszy pomocowych na działalność CIMIC.

Na początku 2007 r., w związku z wycofywaniem kontyngentu z Iraku, PKW Afganistan wzmocniono do ponad 1100 żołnierzy podlegających ISAF i rozlokowanych w różnych rejonach kraju (np. w bazach Bagram, Gardez czy Szaran, gdzie stacjonowała Polska Grupa Bojowa). Dlatego wraz z III zmianą kontyngentu rozpoczęto jego koncentrację w prowincji Ghazni, zakończoną 30 października 2008 oficjalnym przejęciem nad nią odpowiedzialności przez 1600-osobową IV zmianę PKW z powstałymi z polskiej grupy bojowej Polskimi Siłami Zadaniowymi (PSZ)[164]na czele.

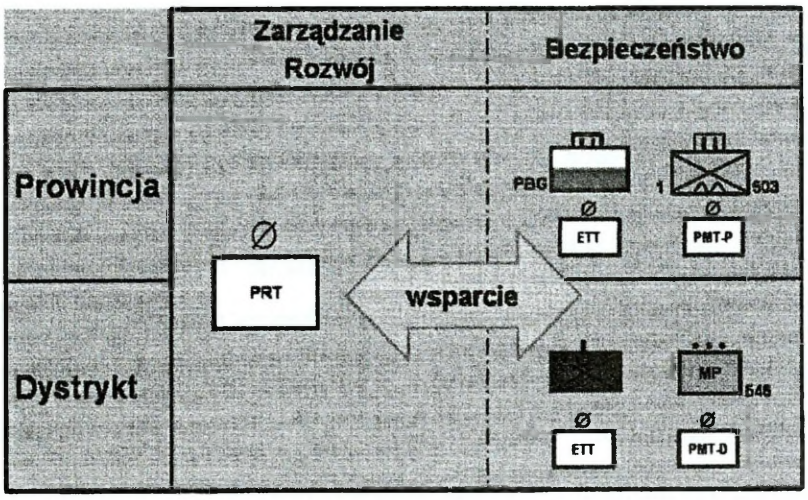
W strukturze polskich sił zadaniowych w Afganistanie wyróżnić możemy trzy zasadnicze elementy (por. rys. 31.): **dowództwo, rdzeń sił zadaniowych** oraz **moduł opcjonalny**.

[164] Termin: *Polskie Siły Zadaniowe (PSZ)* za R. Andrzejczakiem –dowódcą V zmiany w Afganistanie.

Rys. 31. Struktura V. zmiany polskich sił zadaniowych w Afganistanie
Źródło: Opracowanie własne

Rdzeń tworzą dwie grupy bojowe, Samodzielna Grupa Powietrzno-Szturmowa, grupa wsparcia CIMIC, kompania logistyczna oraz Narodowy Element Wsparcia.
Moduł opcjonalny zmieniał swój kształt w zależności od zmian w sytuacji operacyjno – taktycznej w rejonie odpowiedzialności, a w jego skład weszły: grupa operacji specjalnych, zespół doradczo- łącznikowy oraz zespół odbudowy prowincji.
Ponadto, wiosną 2009 r. polscy żołnierze przejęli odpowiedzialność za Międzynarodowy Port Lotniczy w Kabulu i aby to zadanie zrealizować, utworzono kolejny element sił zadaniowych - zespół obsługi portu lotniczego. Strukturę polskich sił zadaniowych zbudowano z elementów wydzielanych z ośmiu, różnych jednostek organicznych, głównie z 6. Busz, 25. BKPow oraz 1. Blog.

Rys. 32. Podział odpowiedzialności polskich sił zadaniowych w Afganistanie.
Źródło: A. Stręk, *Realizacja zadań przez polską grupę bojową sił ISAF,* materiał niepublikowany

W związku wiosenną ofensywą armii koalicji, poprzedzającą działania talibskie, wraz z V zmianą kontyngent został zwiększony do ok. 2000 żołnierzy, (z czego część służy na kabulskim lotnisku).

Główne zadania polskich sił zadaniowych oscylowały wokół dwóch obszarów: cywilnego i militarnego i były to (por. rys. 32.):

- w obszarze cywilnym - zapewnienie bezpieczeństwa i pomocy mieszkańcom prowincji,
- w obszarze militarnym - zabezpieczenie strategicznej drogi A1, wspomaganie 3. Brygady 203. Korpusu Afgańskiej Armii Narodowej, walka z oddziałami rebelianckimi.

Dlatego też, istotną rolę do spełnienia w strukturze polskich sił zadaniowych mają: Zespół Doradczo – Łącznikowy oraz Zespół Odbudowy Prowincji. Głównymi zadaniami Zespołu Doradczo-Łącznikowego jest:

- doradztwo i szkolenie Afgańskiej Armii Narodowej (ANA) w realizacji codziennych zadań służbowych włącznie z procedurami sztabowymi, zarządzaniem logistycznym i operacjami na szczeblu batalionu;
- pomoc w planowaniu działań bojowych przez sztab i jednostki ANA szczebla batalionu;
- pomoc w zakresie wykorzystania wsparcia artyleryjskiego, bezpośredniego wsparcia lotniczego oraz ewakuacji medycznej ze strony ISAF;

- organizacja i koordynacja współdziałania pomiędzy batalionem ANA, a siłami ISAF;
- jeżeli zaistnieje taka potrzeba, koordynacja wsparcia udzielanego przez stronę amerykańską.

Rolą Zespołu Odbudowy Prowincji jest umacnianie i rozszerzanie zasięgu afgańskiej władzy centralnej, pomoc w odbudowie instytucji administracji rządowej i lokalnej, ścisła współpraca z władzami afgańskimi (przedstawiciele rządu afgańskiego są delegowani do udziału w PRT), a ponadto, zapewnienie bezpieczeństwa poprzez rekonstrukcję struktur bezpieczeństwa, w tym szkolenie armii afgańskiej, gromadzenie, ocena i koordynacja wymiany informacji, monitorowanie sytuacji w rejonie odpowiedzialności, w tym prowadzenie patroli. W ramach odbudowy infrastruktury: uczestnictwo w PRT cywilnych agencji odbudowy gospodarczej, koordynacja projektów rekonstrukcji kraju z misją ONZ w Afganistanie, afgańskim rządem i władzami lokalnymi.

4.4. Warianty działań w sytuacjach kryzysowych poza granicami kraju

Przeciwdziałanie i rozwiązywanie sytuacji kryzysowych jest jednym z głównych zadań sojuszu ujętym w nowej *Koncepcji Strategicznej*, przyjętej podczas szczytu waszyngtońskiego. Przedmiotowy dokument przedstawia całe spektrum operacji reagowania kryzysowego mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa państwom członkowskim NATO. Operacje tego typu obejmują różnorodne działania polityczne, cywilne i militarne prowadzone zgodnie z obowiązującym prawem międzynarodowym w celu zapobiegania wszelkiego typu konfliktom i ich przezwyciężania[165].

Dotychczasowe ustalenia dotyczące systemu reagowania kryzysowego Sojuszu Północnoatlantyckiego rozproszone były w kilku odrębnych dokumentach, z których najważniejszy był opracowany w 1992 roku - *System Pogotowia Obronnego NATO*. Zadaniem tego systemu jest zapewnienie ogólnej gotowości potencjału wojskowo - cywilnego sojuszu do skutecznego przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym, włącznie

[165] *Doktryna* ...wyd. cyt., rozdział 6, pkt. 6054.

z gotowością do prowadzenia działań wojennych. Zasadniczym trzonem systemu reagowania kryzysowego NATO są etatowe organy istniejące w strukturze politycznej i wojskowej sojuszu. W Sztabie Międzynarodowym jest to Dyrektoriat Reagowania Kryzysowego i Operacji (ang. Crisis Management and Operations Directorate), a w Międzynarodowym Sztabie Wojskowym - Oddział Planowania Operacyjnego (ang. Operational Plans Branch), Oddział Operacji Bieżących (ang. Current Operations Branch) i Oddział Szkolenia i Ćwiczeń (ang. Exercise and Training Branch). Ich zadania polegają głównie na analizie sytuacji kryzysowych i opracowywaniu krótko i średnioterminowych ocen oraz na koordynowaniu wszelkich przedsięwzięć wynikających z ustaleń przyjętych przez Radę Północnoatlantycką i Komitet Wojskowy NATO. Ponadto w obszarze ich odpowiedzialności pozostaje problematyka planowania i organizowania ćwiczeń z zakresu reagowania kryzysowego, opracowywania i uaktualniania dokumentów doktrynalnych oraz koordynowania pracą Centrum Sytuacyjnego (ang. SITCEN), które zapewnia bieżące (24 godz. na dobę) monitorowanie zdecydowanej większości wszystkich światowych doniesień na temat sytuacji międzynarodowej i stanu struktur sojuszu.

W 1992 r. Komitet Wojskowy wydał *Military Decision MC 67/4*, a Komitet Planowania Obronnego zatwierdził wprowadzenie nowego systemu pogotowia NATO (ang. NATO Precautionary System), który ma na celu:

- zapewnić przygotowanie i gotowość potencjału wojskowo - cywilnego do działań;
- utworzyć elastyczny sojuszniczy system reagowania kryzysowego;
- wspierać planowe i uporządkowane przejście potencjału wojskowo – cywilnego ze stanu pokojowego do działań militarnych i powrotnej do stanu pokojowego;
- zapewnić odpowiednie środki zapobiegające powstawaniu kryzysów i jego eskalacji, a w wypadku konfliktu militarnego przejście do obrony kolektywnej.

Najważniejszą słabością dotychczasowego sojuszniczego systemu reagowania kryzysowego była niewystarczająca ilość instrumentów militarnych i pozamilitarnych, pozwalających szybko reagować na zagrożenia kryzysowe, w tym na ataki terrorystyczne. Ponadto raport z operacji w Kosowie (ang. Kosovo Lessons Learned Report) ujawnił niedostateczną elastyczność systemu reagowania kryzysowego

NATO. Z związku z powyższym, w sierpniu 2001 roku Rada Północnoatlantycka nakazała rozpoczęcie prac nad opracowaniem nowego Systemu Reagowania Kryzysowego NATO (ang. NATO Crisis Response System - NCRS). Nowy system charakteryzuje się następującymi cechami:

- w ramach jednego systemu zostały zawarte instrumenty reagowania kryzysowego dotychczas ujęte w ramach Systemu Pogotowia Obronnego NATO w *Wykazie Działań Zapobiegawczych* oraz w *Wariantach Reagowania Kryzysowego*;
- nastąpił przegląd dotychczasowych przedsięwzięć pogotowia (ang. Precautionary Measures) i opracowany został nowy system wariantów reagowania kryzysowego (ang. Crisis Response Options - CROs). Ich zakres został poszerzony m. in. o środki przeciwdziałania atakom terrorystycznym;
- NCRS ma zastosowanie zarówno w przypadku operacji z Art. 5, jak i operacji kryzysowych poza Art. 5. Traktatu Waszyngtońskiego, w tym również operacji prowadzonych pod kierownictwem Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz OBWE, a także jest przygotowany do wspierania działań prowadzonych przez inne organizacje bezpieczeństwa międzynarodowego;
- zwiększona została rola cywilnych i politycznych środków zapobiegania konfliktom i wzmocniona współpraca cywilno-wojskowa;
- dopuszcza się możliwości udziału (w ograniczonym zakresie) w NCRS krajów nie będących członkami NATO;
- zakłada się powiązanie NCRS z Wywiadowczym Systemem Ostrzegania (ang. NATO Intelligence Warning System - NIWS) oraz z Systemem Planowania Operacyjnego. Przewiduje się wprowadzenie systemu stanów alarmowych (ang. Alert States), które będą integralną częścią nowego systemu reagowania kryzysowego. NCRS zawierać będzie także opis przedsięwzięć antyterrorystycznych i antysabotażowych, wprowadzanych w przypadku zagrożenia lub ataku terrorystycznego, czy też aktu sabotażu, właściwych dla każdego z czterech stanów alarmowych (gotowości kryzysowej): ALFA, BRAVO, CHARLIE, DELTA.

Przebudowa systemu reagowania kryzysowego w NATO w konsekwencji

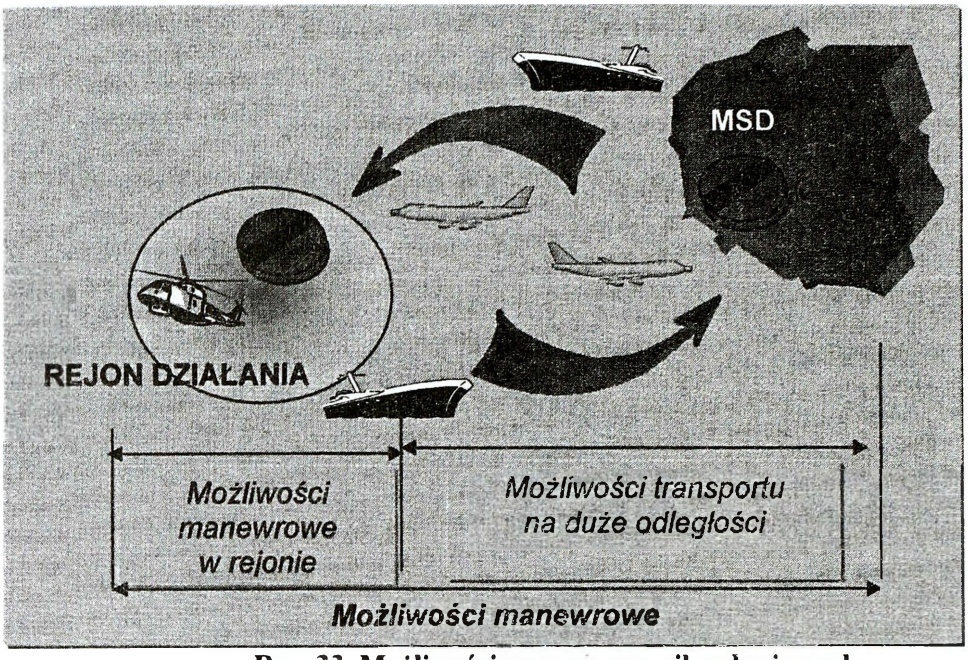
wymusza także na Polsce konieczność dostosowania narodowego systemu do procedur i przedsięwzięć wprowadzanych w sojuszu. W tego powodu konieczne będzie opracowanie nowego, narodowego systemu i instrukcji na bazie istniejących dokumentów oraz we współpracy MON z innymi ministerstwami, głównie z MSZ i MSWiA.

Wyniki przeprowadzonych analiz i prognoz zagrożeń militarnych, pozwoliły sformułować przypuszczenie, że w przypadku zaistnienia konfliktu zbrojnego, agresor będzie dążył do uzyskania zaskoczenia. Metodą faktów dokonanych, głównie przez wykonanie wydzielonymi siłami szybkiego i ograniczonego co do przestrzeni uderzenia, prawdopodobnie dążył będzie do aneksji spornego terytorium i do stworzenia trudnego do rozwiązania kryzysu. Może to doprowadzić do uzyskaniu akceptacji i mandatu „wspólnoty międzynarodowej", do siłowego rozwiązania konfliktu. Jest to kolejny, możliwy okres do użycia sił reagowania, przy czym przed ich wprowadzeniem, koniecznym jest dokonanie oceny sytuacji i przygotowania stosownej reakcji militarnej.

Przemieszczanie sił zadaniowych

Specyfika użycia i działania polskich jednostek poza granicami kraju wymusza konieczność wnikliwej oceny ich możliwości manewrowych, w tym głównie potrzeb w zakresie jego przerzutu na duże odległości (z MSD do rejonu działania) oraz w rejonie działania (rys. 33.).

Jak wykazują wnioski z analizy ćwiczeń sił NATO oraz nasze narodowe doświadczenia w tym zakresie, problematyka przerzutu sił na duże odległości staje się jednym z zasadniczych zagadnień wymagających dogłębnych analiz i ciągłego doskonalenia. Jest to tym bardziej ważne, że dotychczasowe nasze doświadczenia, w tym głównie wnioski wynikające z organizacji i przebiegu przegrupowań do Iraku i Afganistanu wskazują, iż przewóz operacyjny transportem kolejowym jest mało efektywny, a niekiedy wręcz niemożliwy.

Rys. 33. Możliwości manewrowe sił zadaniowych
Źródło: Opracowanie własne

Mając na uwadze powyższe wskazania, w rozprawie zaproponowano, aby na problematykę możliwości manewrowych spojrzeć w dwóch aspektach: możliwości transportu zgrupowania statkami powietrznymi i morskimi na duże odległości oraz możliwości manewrowych w rejonie działania (rys. 33.).

Problematyka przemieszczania naszych jednostek wojskowych poza granice kraju jest tematem wielu ćwiczeń i treningów prowadzonych w Sztabie Generalnym WP. Przykładem są między innymi ćwiczenie prowadzone w ramach zarządzania kryzysowego NATO p.k. CMX.

Tło jednego z ćwiczeń i jego założenia definiowały problem związany z narastającym kryzysem na wyspie NOG i udziału w jego rozwiązaniu Polskiej Grupy Bojowej PGB. Ćwiczenie było okazją do sprawdzenia Systemu Kierowania Reagowaniem Kryzysowym MON i wykazało niestety, ograniczone możliwości transportowe, pozostające w dyspozycji sił zbrojnych RP do przemieszczenia jednostek poza granice kraju oraz ograniczoną ilość kompatybilnego sprzętu.

Doświadczenia z ćwiczenia CMX oraz z udziału polskich kontyngentów wojskowych w operacjach pokojowych wskazują na potrzebę wydzielania sił w składzie minimum batalionu (batalionowej grupy bojowej). Jednostka o takiej wielkości może samodzielnie realizować większość zadań, zapewnia większe

bezpieczeństwo personelowi oraz dysponuje elementami wsparcia logistycznego.

Kolejne wnioski wynikają ze szkoleń Sztabu Kryzysowego MON, gdzie przeprowadzono zajęcia grupowe nt. *Planowanie przemieszczenia Polskiego Kontyngentu Wojskowego (PKW) do obszaru operacji reagowania kryzysowego.* Jednym z zakładanych celów szkolenia było wypracowanie wariantów przemieszczenia PKW do rejonu operacji reagowania kryzysowego, przeprowadzenie kalkulacji operacyjnych i finansowych. W ramach szkolenia zmiany dyżurne odpowiadały za wypracowanie optymalnego wariantu przemieszczenia odpowiednich sił PKW do rejonu operacji reagowania kryzysowego (terytorium Arabii Saudyjskiej – DESERTLAND). Konfiguracja sił PKW dla każdej zmiany była inna, jednak całościowo obejmowała wszystkie jednostki ze składu sił zbrojnych RP wydzielonych do Sił Szybkiego Reagowania NATO. Dzięki temu w wyniku przeprowadzonego szkolenia uzyskano materiał wyjściowy w zakresie określenia potrzeb związanych z zapewnieniem transportu strategicznego dla tych sił.

W przyjętej do ćwiczenia sytuacji, państwo wrogie APRICOTLAND – CZERWONI – licząc się z możliwością uderzenia państw koalicji antyterrorystycznej, przeprowadzili skrytą mobilizację sił zbrojnych oraz przegrupowali jednostki wojsk lądowych i obrony powietrznej do rejonów alarmowych. W ramach tych działań około 40 % sił lądowych rozwinięto do etatu „W".

Celem działania APRICOTLANDU jest osiągnięcie przywództwa wśród państw arabskich. W przypadku ewentualnego ataku koalicji państw antyterrorystycznych APRICOTLAND zamierzał podjąć działania obronne, włącznie z użyciem broni masowego rażenia. Jednocześnie należało liczyć się ze zintensyfikowaną działalnością terrorystyczną w krajach europejskich i Ameryce Północnej. Szczególnie zagrożone mogły być kontyngenty sił pokojowych na Bliskim Wschodzie, na Bałkanach i w Afganistanie.

Państwa koalicji antyterrorystycznej – NIEBIESCY- podjęły stosowne działania polityczne wsparte demonstracją sił reagowania i blokadą granic. W związku z brakiem rezultatów tych działań, państwa koalicji antyterrorystycznej zdecydowały przeprowadzić operację na terytorium APRICOTLANDU w celu likwidacji baz organizacji terrorystycznych i ujęcia ich przywódców oraz neutralizacji środków

masowego rażenia. Wykonanie tej decyzji rozpoczęto od przemieszczenia sił reagowania państw koalicji antyterrorystycznej do obszaru operacji reagowania kryzysowego, w ramach wzmocnienia komponentu sił natychmiastowego reagowania. Przeprowadzone szkolenie dostarczyło wielu ciekawych wniosków.

Określono, że optymalnym wariantem przemieszczenia sił wchodzących w skład PKW w rejon Bliskiego Wschodu (Arabia Saudyjska) - jest wariant mieszany:

- stan osobowy PKW, transportem kołowym do lotnisk załadunku na terytorium kraju;
- sprzęt, transportem kolejowym do portów załadunku na terytorium kraju;
- całości stanu osobowego PKW oraz sprzęt lotniczy wydzielany w ramach komponentu sił powietrznych[166] transportem powietrznym do lotnisk wyładunku lub bazowania na terytorium Arabii Saudyjskiej;
- całość sprzętu komponentu sił lądowych i morskich transportem morskim do portów wyładunku lub bazowania na terytorium Arabii Saudyjskiej.

Czas przemieszczenia PKW uzależniony jest od czasu przejścia transportu morskiego (minimum 24 doby), co wskazuje na możliwość użycia sił w zależności od przyjętego wariantu składu PKW w okresie nie krótszym niż 50 - 56 dni od chwili aktywacji tych sił[167]. W celu przemieszczenia pododdziałów PKW (głównie komponentu sił lądowych) niezbędne jest zaangażowanie sojuszniczych lub komercyjnych, morskich i lotniczych środków transportu strategicznego (promy Ro-Ro, samoloty CARGO przewoźników cywilnych).

Koszty przemieszczenia i udziału pododdziałów PKW w operacji reagowania kryzysowego w składzie Sił Szybkiego Reagowania NATO (z uwagi na wielkość dokonanych kalkulacji finansowych) powinny być pokryte z rezerwy ogólnej budżetu państwa. W tym celu niezbędne jest podjecie Uchwały przez Radę Ministrów w sprawie przyznania Ministerstwu Obrony Narodowej z rezerwy ogólnej budżetu państwa środków, z przeznaczeniem na pokrycie kosztów związanych z użyciem Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji reagowania kryzysowego w ramach

[166] Z wyjątkiem śmigłowców, których transport zaplanowano drogą morską.

[167] Uwzględniono w zależności od przyjętego wariantu: gotowość bojową jednostek - 4 kat./20 dób, 2-4 doby transport kolejowy / kołowy na terytorium kraju, 24 doby przejście drogą morską, 2-4 doby transport kolejowy kołowy do rejonu rozmieszczenia na terytorium państwa gospodarza; 2-4 doby odtworzenie zdolności bojowej.

sojuszu.

Nowym wyzwaniem oraz sprawdzianem wypracowanych w ćwiczeniu wniosków i rozwiązań było przemieszczenie polskich sił do Iraku.

Zgodnie z *Sojuszniczą Połączoną Doktryną Transportu i Ruchu Wojsk AJP-4.4*, państwo wysyłające (ang. Sending Nation – SN) jest odpowiedzialne za pozyskanie środków transportowych do przemieszczenia, utrzymania i kolejnego przemieszczania swoich sił. Państwo jest także odpowiedzialne za planowanie i kierowanie ruchem narodowych sił.

Przemieszczanie naszego kontyngentu do Iraku odbywało się w trzech zasadniczych etapach:

I – przemieszczenie grupy inicjatywnej (GI);

II – przemieszczenie grupy przygotowawczej (GP);

III – przemieszczenie sił głównych.

Zgodnie ze standardami obowiązującymi w Sojuszu Północnoatlantyckim w przerzucie wojsk na duże odległości (w tzw. transporcie strategicznym) stosuje się zasadę, że żołnierzy przemieszcza się transportem lotniczym, a sprzęt, wyposażenie i zapasy – transportem morskim.

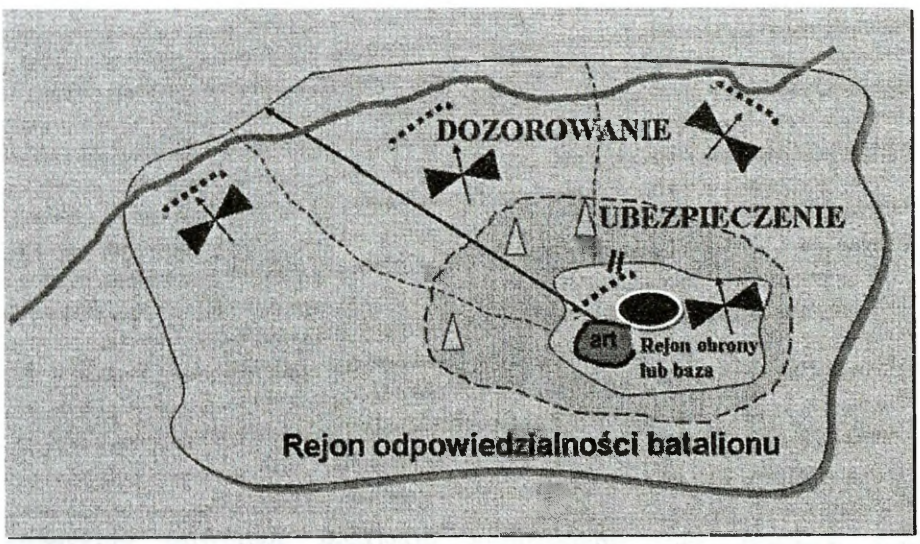
Ze względu na ograniczenia czasowe realizacji dwóch pierwszych etapów w planowaniu przemieszczenia przyjęto użycie tylko transportu lotniczego. Do transportu ludzi przewidziano: GI – samolotami Tu-154 M rządu RP oraz GP – samolotem amerykańskich sił powietrznych DC-10, natomiast sprzęt został przetransportowany samolotami: An-26 (GI), C-17 Globemaster III oraz An-124 Antonow (GP). W przypadku sił głównych przyjęto ogólną zasadę: sprzęt i zapasy popłyną trzema statkami typu Ro-Ro i jednym kontenerowcem, natomiast żołnierze przemieszczą się samolotami DC-10.

Największą trudność przy planowaniu przerzutu stanowiło określenie dokładnych danych transportowych, dotyczących sprzętu i uzbrojenia planowanego do przewozu (np. wymiary i masę) w sytuacji, gdy nie było jeszcze znane konkretne ukompletowanie jednostki.

Działania stabilizacyjne

Stabilizacja i budowanie pokoju obejmuje bardzo szeroki zakres działań organizacji pokojowych wspieranych przez siły zbrojne. Zalicza się do nich: demilitaryzację wojsk i ludności, pomoc w przeprowadzaniu demokratycznych wyborów, wspieranie sił policyjnych, pomoc w operacjach przemieszczania lub ewakuacji ludności, odbudowywanie urzędów i instytucji państwowych oraz zabezpieczanie dostaw pomocy humanitarnej[168]. Powyższe przedsięwzięcia realizowane są w wyznaczonych strefach (rejonach) odpowiedzialności przydzielanych samodzielnym zgrupowaniom taktycznym (taktycznym grupom bojowym).

Działania stabilizacyjne podejmowane są po doprowadzeniu do rozejmu i przejściu konfliktu w fazę wygasania (fazę pokonfliktową) i wówczas, gdy angażowanie sił międzynarodowych jest niezbędne do trwałego ustabilizowania sytuacji i odbudowania pokoju na terytorium objętym kryzysem.

Rys. 34. Zadania batalionu w działaniach stabilizacyjnych
Źródło: Dowództwo Wojsk Lądowych

Wnioski z obserwacji ćwiczenia Dragon 07 poszerzają nakreśloną rolę działań

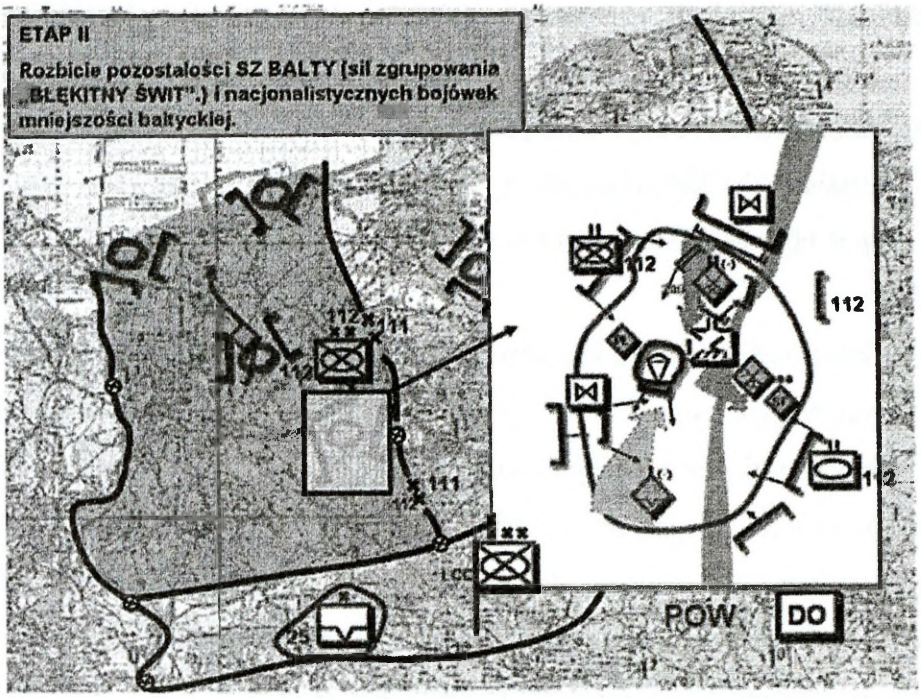
[168] Por. J. Zieliński (kier. zesp.), *Formy i metody prowadzenia działań przez zgrupowania taktyczne wojsk lądowych w operacjach pokojowych, p.k. Misje,* AON, Warszawa 2002, s. 38.

stabilizacyjnych o: osiągnięcie swobody działania wszystkimi elementami ugrupowania bojowego, konieczność zwalczania zbrojnego podziemia, przeciwdziałania aktom terroru i utrzymanie porządku publicznego. Ponadto wskazują, że batalion w działaniach stabilizacyjnych powinien być komponowany jako autonomiczny zespół bojowy (ZB) i adekwatnie do przewidywanego zadania (por. rys.34.) powinien:

- mieć możliwość obrony punktu kluczowego i możliwości prowadzenia działań manewrowych na przedpolu;
- w razie konieczności powinien być zdolny do przejścia do działań bojowych bezpośrednio ze stabilizacyjnych bez konieczności zmiany struktur;
- w razie konieczności przejścia do działań stabilizacyjnych bezpośrednio z bojowych, powinien swobodnie zrealizować to zadanie zapewniając głównie nadzór nad powierzonym obszarem bez reorganizacji struktur.

Analiza powyższych założeń skłania do wniosku, że batalion (zgrupowanie) w działaniach stabilizacyjnych powinien mieć zdolność do prowadzenia działań zarówno pokojowych, jak i bojowych, jeżeli zaistnieje ku temu potrzeba.

Newralgicznym etapem w tego rodzaju działaniach jest wygaszanie konfliktu (rys. 35.). W ćwiczeniu Dragon 07 celem działania w tym etapie było przejęcie odpowiedzialności od zgrupowań prowadzących działania bojowe oraz osiągnięcie gotowości do likwidacji sił przeciwnika, poprzez izolację okrążonych pozostałości sił zbrojnych przeciwnika i zniszczenie istniejących struktur bojówek.

Rys. 35. Działanie sił stabilizacyjnych w etapie wygaszania konfliktu
Źródło: Dokumentacja ćwiczenia Dragon 07

Kolejną grupę zadań stanowią przedsięwzięcia o charakterze ochronnym. W ćwiczeniu Dragon 07 akcentowano dodatkowo inny aspekt przedsięwzięć ochronnych, a mianowicie ochronę baz wojskowych i wojsk biorących udział w stabilizowaniu sytuacji. W tym celu ćwiczące sztaby zostały zobowiązane do opracowania *Planu ochrony wojsk.*

Z punktu widzenia budowania przychylności ludności cywilnej, niezwykle ważna jest pomoc sił pokojowych w odbudowie struktur państwa. Może przyjmować ona różne formy działań wspierających, takie jak: ochrona obiektów administracji państwowej, pomoc w organizacji i przeprowadzeniu demokratycznych wyborów, zapewnianie warunków do przyjęcia i dystrybucji środków pomocy[169].

Wnioski z ćwiczenia Dragon 07 potwierdzają złożony charakter i szeroki zakres zadań, jakie stawiane są jednostkom wojsk lądowych w działaniach stabilizacyjnych. Ćwicząca 112. BZ otrzymała następujące zadanie:

- przygotować wojska do prowadzenia działań stabilizacyjnych w swoim pasie odpowiedzialności;

[169] Tamże, s. 44.

- w nakazanym czasie przejść do działań stabilizacyjnych;
- prowadząc działania stabilizacyjne zneutralizować zagrożenia wynikające z działalności grup terrorystycznych;
- we współdziałaniu z siłami układu pozamilitarnego zapewnić bezpieczeństwo ludności cywilnej oraz wspierać działalność organizacji humanitarnych w pasie odpowiedzialności;
- we współdziałaniu ze Strażą Graniczną uszczelnić granicę państwa i wybrzeże morskie w celu niedopuszczenia do przerzutu ludzi i uzbrojenia w swoim pasie odpowiedzialności;
- utrzymywać odwód nie mniej niż taktyczna grupa bojowa do działania w obszarze tyłowym zgrupowania operacyjnego (ZO) POMORZE;
- stworzyć warunki do przywrócenia sprawnego funkcjonowania administracji cywilnej w swoim pasie odpowiedzialności;
- być w gotowości do przekazania władzy Terenowym Organom Administracji Państwowej (TOAP) po ustabilizowaniu sytuacji w obszarze odpowiedzialności.

Przy tak sformułowanym zadaniu, myślą przewodnią dowódcy 112. BZ było: *Zapewnienie bezpieczeństwa ludności cywilnej i wojskom po zakończonym konflikcie. Działaniami pododdziałów w rejonie odpowiedzialności, ostateczne zlikwidowanie pozostałych sił przeciwnika i nie dopuszczenie do ewakuacji. Przy ścisłym współdziałaniu z Policją, TOAP od 260001A WRZESIEŃ 07 neutralizowanie zagrożenia, wynikającego z działalności grup terrorystycznych. Działaniami sił reagowania z rejonów baz zapewnienie bezpiecznych warunków do przejęcia władzy przez administrację cywilną w rejonie odpowiedzialności. Po stworzeniu warunków do przejęcia władzy zorganizowanie wyjścia sił głównych do MSD, pozostawiając część sił w rejonie odpowiedzialności do wsparcia sił układu pozamilitarnego.*

Oczekiwanym stanem końcowym było ustabilizowanie sytuacji oraz stworzenie warunków do przejęcia władzy przez TOAP i samorządowej w rejonie odpowiedzialności.

Odmienną grupę zadań w działaniach stabilizacyjnych wykonują jednostki aeromobilne.

Jak wskazują dotychczasowe nasze doświadczenia z działań w Iraku oraz z ćwiczeń prowadzonych w kraju, najczęściej pododdziały 25. BKPow oraz 6. BDSz wyznaczane są do odwodu przełożonego.

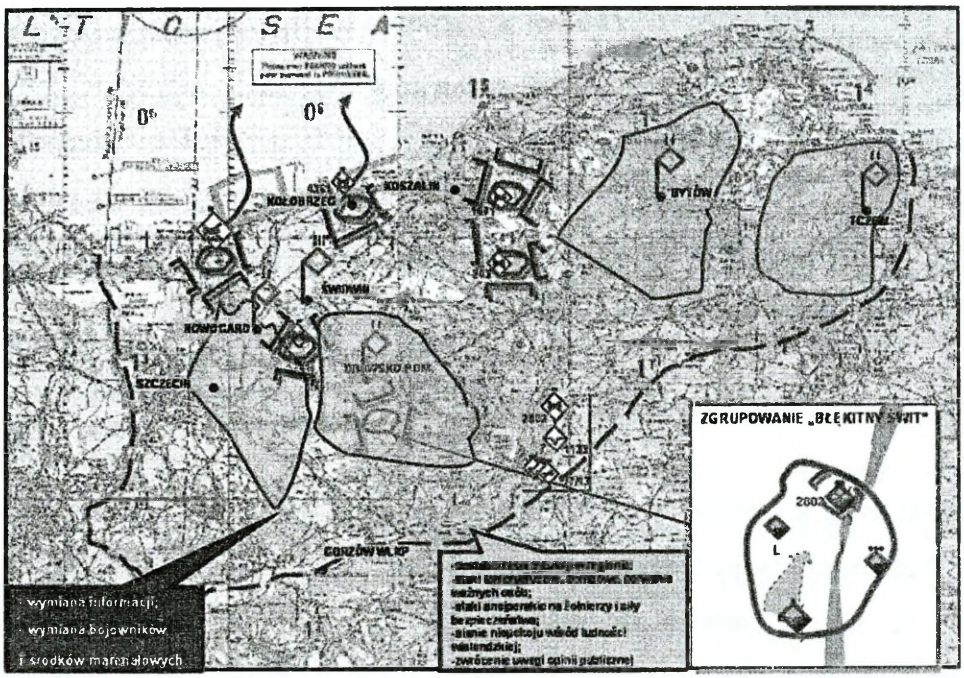
W ćwiczeniu Dragon 07, 125. BKPow otrzymała zadanie:

- być w gotowości jednym Aeromobilnym Zgrupowaniem Bojowym (AZB) do realizacji zadań w ramach wsparcia działań stabilizacyjnych w całym obszarze odpowiedzialności ZO POMORZE;
- utrzymać w gotowości jedno AZB jako odwód aeromobilny w obszarze ZO POMORZE;
- utrzymywać klucz śmigłowców Mi-8 do wsparcia działań 16. BDSz;
- we współdziałaniu z 112. DZ i 111. DKPanc zorganizować MEDEVAC w obszarze ZO POMORZE;
- utrzymywać Szwadronową Grupę Bojową (SzGB) wraz z zabezpieczeniem lotniczym do zabezpieczenia działań QRF.

Zaś ćwicząca 16. BDSz otrzymała zadanie:

- być w gotowości jedną grupą desantowo-szturmową (GDSz) do działania jako odwód zgrupowania w obszarze ZO POMORZE;
- utrzymywać jedną Grupę Powietrznodesantową (GPD) w gotowości do wsparcia działań antyterrorystycznych w obszarze odpowiedzialności ZO POMORZE.

W kolejnym dokumencie rozkazodawczym uszczegółowiono, że GPD ma być przygotowane do: monitorowania sytuacji na kierunku działania 112. DZ ze szczególnym uwzględnieniem rejonu działania zgrupowania BŁĘKITNY ŚWIT (Kohorta DRAWSKO POMORSKIE), odbijania i uwalniania zakładników z obiektów państwowych i wojskowych, chwytania i unieszkodliwiania terrorystów oraz poszukiwania i chwytania przestępców i zbrodniarzy wojennych (por. rys. 36.).

Rys. 36. Położenie sił przeciwnika w ćwiczeniu Dragon 07
Źródło: Dokumentacja ćwiczenia Dragon 07

Niestety treść postawionych zadań dla jednostek aeromobilnych może budzić pewne kontrowersje, gdyż ich mnogość oraz ich duże ich uszczegółowienie powodowały sytuację, w której rola dowódcy 125. BKPow ograniczała się jedynie do odpowiedniego podziału swoich sił i w znacznym zakresie ograniczała jakiekolwiek wariantowanie sposobu wykonania zadań. Z kolei, w zadaniu postawionym dla 16. BDSz, pewne kontrowersje budzić może część dotycząca wsparcia działań antyterrorystycznych.

Zasadniczym celem interwencji sił pokojowych w etapie wygaszania konfliktu jest doprowadzenie wszelkimi dostępnymi sposobami do ostatecznego zawieszenia broni i rozejmu.

Przeprowadzone analizy wskazują, że z reguły w rejon konfliktu wprowadzany jest komponent wojskowy składający się z kontyngentów wielu państw, którym przydzielane są samodzielne rejony odpowiedzialności w ustanowionej strefie rozdzielenia. Sprawne funkcjonowanie takiego komponentu wielonarodowego wymaga stworzenia elastycznych struktur pozwalających na szybkie zorganizowanie i użycie sił w zależności od wymogów sytuacji.

Według opinii ekspertów, struktura komponentu sił w działach stabilizacyjnych powinna bazować na elemencie lądowym wielkości brygady, uwzględniającym również elementy innych rodzajów sił zbrojnych. Ponadto, niezależnie od wielkości, komponent lądowy ze względu na specyfikę działań, powinien dysponować elementami wsparcia bojowego i zabezpieczenia logistycznego. Wymagane jest, aby wspomniane wsparcie zawierało elementy wsparcia lotniczego.

Wnioski

Przeznaczenie, a głównie zadania przewidywane do wykonania przez wojska lądowe w działaniach ekspedycyjnych, wpływają na ich struktury organizacyjne i wskazują, że **siły zadaniowe są dobrym rozwiązaniem dla współczesnych i przyszłych wyzwań.** Zwłaszcza, gdy jednym z wielu wymagań, jakie powinna spełniać każda struktura jest zapewnienie realizacji zakładanych celów i zadań oraz przygotowanie organizacji do zmiennego otoczenia.

W rozwiązywaniu konfliktu w byłej Jugosławii po raz pierwszy użyto w operacji pokojowej na terenie Europy, tak dużych sił o charakterze międzynarodowym. Wielkość kontyngentów była różnorodna - od batalionu do dywizji - w zależności od możliwości kraju wystawiającego określone siły.

Zgrupowaniom zapewniono wysoką mobilność, ochronę przed skutkami ostrzału oraz możliwość skutecznej odpowiedzi na prawdopodobne ataki. W skład **sił zadaniowych** wchodziły różne rodzaje jednostek, jednak ich rdzeń stanowiły wojska lądowe, co zapewniało ich samodzielność operacyjną. Włączenie do struktur sił specjalnych i jednostek walki elektronicznej umożliwiało terminowe uzyskiwanie informacji o stronach konfliktu, zaś silne wsparcie lotnictwa wojsk lądowych i sił powietrznych minimalizowało straty w wypadku starć zbrojnych.

Doświadczenia z Jugosławii, Iraku i Afganistanu wskazują, że batalion powinien być zdolny do prowadzenia autonomicznych działań w przydzielonych rejonach odpowiedzialności. Struktura organizacyjna batalionu powinna umożliwiać zorganizowanie samodzielnych zgrupowań kompanijnych. Wiąże się to miedzy innymi z wprowadzeniem do struktur kompanii, pododdziałów (plutonów, drużyn) wsparcia i zabezpieczenia. Koniecznym staje się utworzenie w strukturze sztabu

batalionu „komórki" przeznaczonej do kierowania uderzeniami lotnictwa. Ponadto zarówno batalion, jak i kompania mogą tworzyć zgrupowania wielonarodowe, stąd obostrzenia standaryzacyjne dotyczyć powinny już szczebla pododdziału.

Szczególnie cenne wnioski wynikają z działań w Iraku i Afganistanu, gdyż wskazują na podstawowe założenie, że **wojska lądowe czasu pokoju, powinny stać się wojskami gotowymi reagować skutecznie w sytuacjach kryzysowych,** a ponadto:

- podkreślają potrzebę dopasowania struktur organów dowodzenia oraz pododdziałów bojowych do stanu zapewniającego funkcjonowanie w okresie pokoju, kryzysu i wojny, w tym realizacji zadań w działaniach stabilizacyjnych;
- wskazują na potrzebę tworzenia jednostek „modułowych". Ich struktura organizacyjna powinna być dostosowana do przewidywanych i wykonywanych zadań. Przy ich budowie należy pamiętać o zmieniającym się charakterze zadań, przy czym główny akcent powinien być skierowany na podmioty wykonawcze (jednostki bojowe). Na potrzeby realizacji zadań dostrzeżono potrzebę tworzenia grup bojowych - w miarę możliwości – o podobnym składzie[170], podporządkowania grup specjalnych bezpośrednio dowódcy sił zadaniowych oraz wyłączenia śmigłowców bojowych poza struktury grup bojowych;
- potwierdzają zależność, że działania kinetyczne, nie wspierane działaniami niekinetycznymi, nie gwarantują osiągnięcia zamierzonego celu operacji.
- postulują, że w działaniach wojsk, w szerokim zakresie należy wprowadzać i wykorzystywać najnowsze zdobycze techniki, umożliwiające i ułatwiające prowadzenie różnorodnych działań, w tym w środowisku miejskim i nieprzyjaznym;
- akcentują, że szkolenie wojsk powinno być przeprowadzone w warunkach zbliżonych do panujących w rejonie odpowiedzialności oraz z odpowiednio dobranymi zagadnieniami szkoleniowymi.

Doświadczenia z udziału w operacjach ekspedycyjnych potwierdziły potrzebę dalszego rozwoju wojsk specjalnych oraz zdolności w zakresie dowodzenia

[170] Podobny wniosek wynika również z naszego udziału w rozwiązywanie konfliktu w byłej Jugosławii.

operacyjnego i rozpoznania, samodzielności jednostek wojskowych, a także rozwijania elementów wsparcia bojowego i zabezpieczenia.

Istotne znaczenie ma dalszy rozwój wywiadu osobowego oraz pododdziałów operacyjnych żandarmerii wojskowej, jednostek współpracy cywilno-wojskowej, a także oddziaływania psychologicznego. Cenne doświadczenia zebrane zostały w dziedzinie obrony i ochrony wojsk. Dotyczy to zarówno ochrony baz, jak i żołnierzy wykonujących zadania poza nimi.

Koniecznym jest rozwijanie zdolności w zakresie zwiększania mobilności (śmigłowce oraz budowa pojazdów odpornych na miny i improwizowane ładunki wybuchowe). Doskonalenia umiejętności prowadzenia działań informacyjnych, zabezpieczenia inżynieryjnego (siły i środki do rozpoznania i usuwania improwizowanych ładunków wybuchowych), także zdolność do działania w warunkach zagrożenia bronią masowego rażenia (ang. NBC-EOD Nuclear Biological Chemical - Explosive Ordnance Disposal) oraz prowadzenia działań w warunkach ograniczonej widoczności. Istotnym stało się także przygotowanie żołnierzy na wszystkich poziomach do działania w środowisku międzynarodowym (procedury i znajomość języka angielskiego).

W przyszłości, w jednostkach planowanych do udziału w misjach poza granicami kraju powinien być wykorzystany uniwersalny (optymalny) etat jednostki zbudowany na podstawie doświadczeń z działań ekspedycyjnych. Pozwoliłoby to na sprawne uzupełnienie jednostki żołnierzami oraz ukompletowanie w specjalistyczny sprzęt techniczny.

Przeprowadzone badania wskazują, że dokonująca się transformacja struktur oraz aktualnie posiadanych zdolności uwypukliła obszary, które powinniśmy jak najszybciej uzupełnić (nie pozwolić na zwiększenie dystansu pomiędzy nami, a innymi armiami Sojuszu NATO) o pulę **zdolności ekspedycyjnych,** umożliwiających sprawniejsze formowanie kontyngentów, jak i ich późniejsze zabezpieczanie w rejonie działań. Aby osiągnąć przyjęte założenia planistyczne, działalność wojsk lądowych koncentrować się powinna w czterech głównych obszarach tj.:

- doskonalenia zdolności operacyjnych;

- budowania modułowych struktur dostosowanych do realizacji nowych zadań;
- udoskonalenia procesu przygotowania wojsk do działania poza granicami kraju;
- wprowadzenia nowych technologii, zwłaszcza w zakresie świadomości sytuacyjnej wojsk i ich mobilności.

ROZDZIAŁ 5. UDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH W REAGOWANIU KRYZYSOWYM NA OBSZARZE KRAJU

Przeciwdziałanie i rozwiązywanie sytuacji kryzysowych jest jednym z głównych zadań sojuszu ujętym w nowej „Koncepcji Strategicznej", przyjętej podczas Szczytu Waszyngtońskiego. Przedmiotowy dokument przedstawia całe spektrum operacji reagowania kryzysowego[171], mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa państwom członkowskim NATO. Operacje tego typu obejmują różnorodne działania polityczne, cywilne i militarne, prowadzone zgodnie z obowiązującym prawem międzynarodowym, w celu zapobiegania wszelkiego typu konfliktom i ich przezwyciężania[172].

W naszym, narodowym rozumieniu, działania w ramach reagowania kryzysowego podejmowane są w razie pojawienia się zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa lub naszych sojuszników, czy też dla pokoju międzynarodowego.

Pod pojęciem *reagowanie kryzysowe* zrozumie się poczynania narodowe, jak i udział w wysiłkach międzynarodowych, prowadzonych w celu opanowywania kryzysu oraz zapewnienia osłony przed ich skutkami. Natomiast działania wojenne, podejmowane w razie agresji na Polskę lub jej sojuszników, przewidują wykorzystanie całego lub części potencjału państwa, niezbędnego do przygotowania i przeprowadzenia operacji wojennych, mających doprowadzić do odparcia obcej napaści.

Badania w niniejszym rozdziale ukierunkowano na udzielenie odpowiedzi na następujący problem badawczy: *Jaki jest wpływ zaangażowania wojsk lądowych w reagowanie kryzysowe na obszarze kraju na struktury komponentów wojsk lądowych?*

---

[171] *Operacje reagowania kryzysowego* to wielopłaszczyznowe działania obejmujące przedsięwzięcia polityczne, wojskowe i cywilne, inicjowane i realizowane zgodnie prawem międzynarodowym, zmierzające do zapobiegania i rozwiązywania konfliktów, a także zarządzania kryzysowego, służące wypełnianiu zadeklarowanych przez sojusz celów, J. Trembecki, *Operacje stabilizacyjne*, [w:] J. Kręcikij, J. Wołejszo (red.), *Podstawy dowodzenia*, AON, Warszawa 2007, s. 421.

[172] *Doktryna* ...wyd. cyt., rozdział 6, pkt. 6054.

5.1. Siły zadaniowe budowane na bazie batalionów

Wśród wielu zmian, określających przyszłe możliwości operacyjne wojsk lądowych, istotnym staje się usamodzielnienie batalionów, które według wielu teoretyków wojskowych są podstawowym modułem organizacyjnym i szkoleniowym wojsk lądowych, decydujących o sile brygad i dywizji.

Potrzeba usamodzielnienia tego szczebla dowodzenia wynika z charakteru współczesnych i perspektywicznych zagrożeń. Ogniskowość działań z jednej, a potrzeba łączenia wysiłku z drugiej strony, wymaga powstania „modułu" o dużej samodzielności z możliwością łączenia go w większe struktury organizacyjne. Zatem batalion powinien być postrzegany jako zgrupowanie taktyczne i posiadać w swoim składzie pododdziały różnych rodzajów wojsk, aby realne było samodzielne prowadzenie walki.

Analiza elementów strukturalnych batalionu wskazuje, że organizacja ta nie spełnia wymogu funkcjonalności, co powoduje konieczność modyfikacji w czasie planowania i prowadzenia działań taktycznych (taktyczne grupy bojowe na polu walki, taktyczne siły zadaniowe w działaniach pokojowych)[173]. Współczesny batalion zmechanizowany nie posiada środków ogniowych do osłony przeciwlotniczej, niewystarczający jest potencjał środków przeciwpancernych, ale też i elementów wsparcia inżynieryjnego oraz elementów rozpoznawczych.

Pomimo dokonanych w ostatnim czasie zmian w jego strukturze organizacyjnej tj. ograniczenia liczby batalionów z czterech po 30 wozów, na trzy bataliony ale po 40 wozów, nie zmienia się potencjał bojowy brygady. Ponadto przyjęcie takiego rozwiązania ogranicza możliwość wariantowania ugrupowania bojowego i wymusza konieczność tworzenia zgrupowań taktycznych.

Aby polski batalion miał wartość bojową porównywalną z batalionami innych armii NATO, należy zwiększyć jego potencjał, a zwłaszcza liczbę podstawowego uzbrojenia. Można w tym zakresie wzmocnić sprzętowo poszczególne kompanie lub zwiększyć ich liczbę. Wielu wojskowych za najbardziej optymalne uznaje rozwiązania przyjęte w armii niemieckiej, czyli bataliony z 53 czołgami, bwp czy transporterami

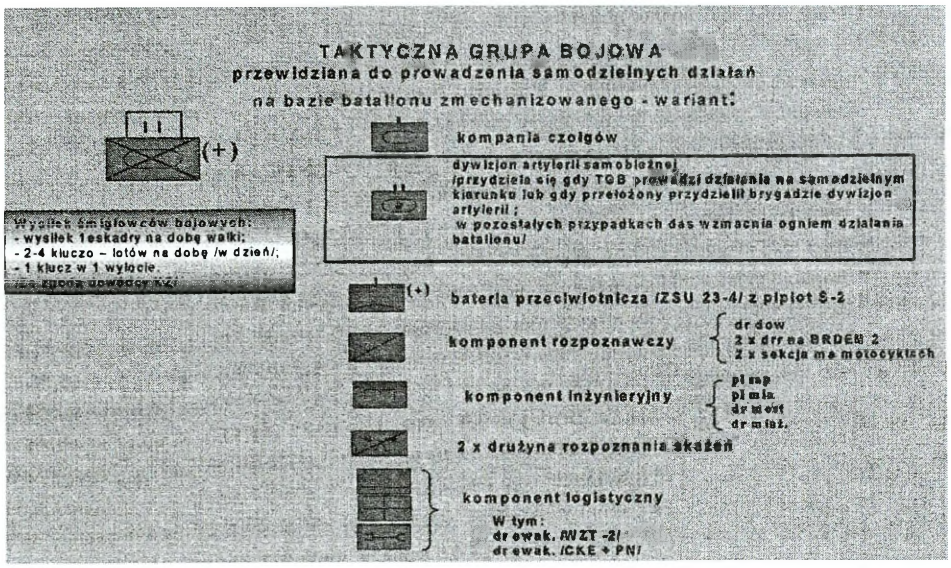
[173] M. Kubiński, *Tworzenie i użycie taktycznych grup bojowych,* AON, Warszawa 2007, s. 6.

opancerzonymi.

W polskich oddziałach zmechanizowanych konieczne jest również zwiększenie liczby moździerzy oraz środków przeciwpancernych, a także być może przenośnych zestawów rakiet przeciwlotniczych. Rozbudowa trzonu bojowego wymusza wzmocnienie pododdziałów logistycznych i dowodzenia. Może warto rozważyć zatem kwestie modyfikacji funkcjonalnej i stworzenie struktury batalionu, w skład którego wchodziłyby 4 kompanie (np. po 13 wozów każda), ewentualnie wprowadzenie struktury mieszanej np. kompanie zmechanizowane i czołgów oraz kompania zmotoryzowana. Ponadto, w skład batalionu powinny wchodzić: kompania wsparcia, wyposażona w lekkie moździerze i wyrzutnie przeciwpancernych pocisków kierowanych (ppk) oraz pododdziały dowodzenia i logistyczny.

Aktualna struktura organizacyjna naszych batalionów zmusza więc do tworzenia różnych wariantów zgrupowań taktycznych w zależności od otrzymanego zadania i warunków jego wykonania.

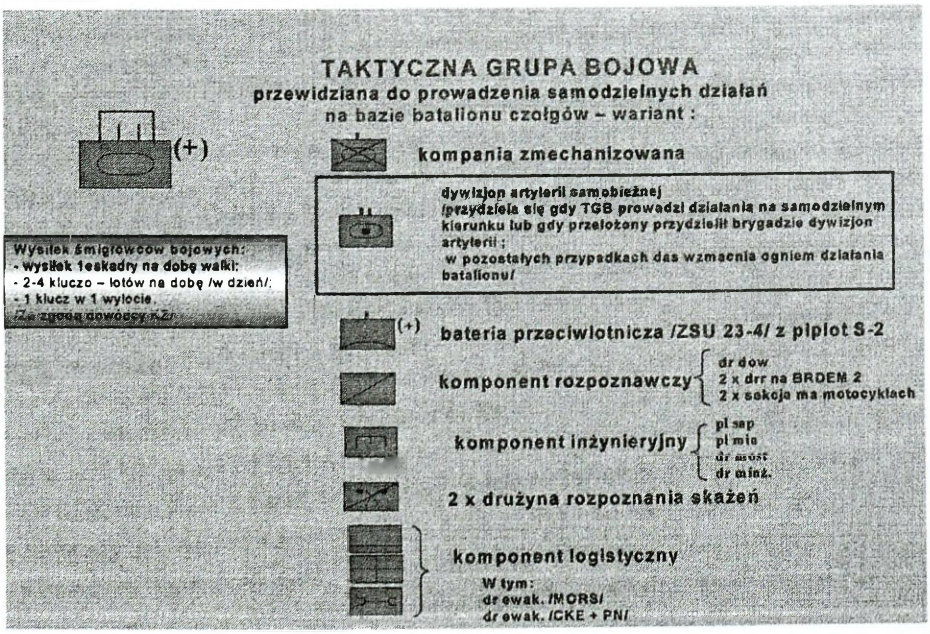
Wnioski z wielu ćwiczeń wskazują na różne rozwiązania. Dla przykładu - w 2002 r. w 1. Korpusie Zmechanizowanym zaproponowano utworzenie batalionowej grupy taktycznej na bazie batalionu wojsk pancernych lub zmechanizowanych, zwłaszcza w przypadku, gdy przewiduje się działania o dużym rozmachu i dynamizmie, a także przy założeniu, że ich skład powinien umożliwić prowadzenie przez batalion autonomicznych działań. W wariancie pierwszym, w skład batalionowej grupy taktycznej, oprócz batalionu zmechanizowanego weszły (rys. 37.): kompania czołgów, dywizjon artylerii samobieżnej, bateria przeciwlotnicza, pluton rozpoznawczy, pluton saperów, drużyna rozpoznania skażeń, pluton zaopatrzenia i pluton medyczny.

Rys. 37. Taktyczna grupa bojowa organizowana na bazie batalionu zmechanizowanego (wariant)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: D. Walczak, *Skład, zadania oraz zasady działania taktycznej grupy bojowej*, informacja przeprowadzona w 1 KZ w 2002 roku

W wariancie drugim (rys. 38.), zaproponowano utworzenie batalionowej grupy taktycznej na bazie batalionu czołgu. Wzmocniono go kompanią zmechanizowaną, a skład pozostałych sił jest podobny jak w wariancie pierwszym, z tą tylko różnicą, iż zrezygnowano z dywizjonu artylerii samobieżnej.

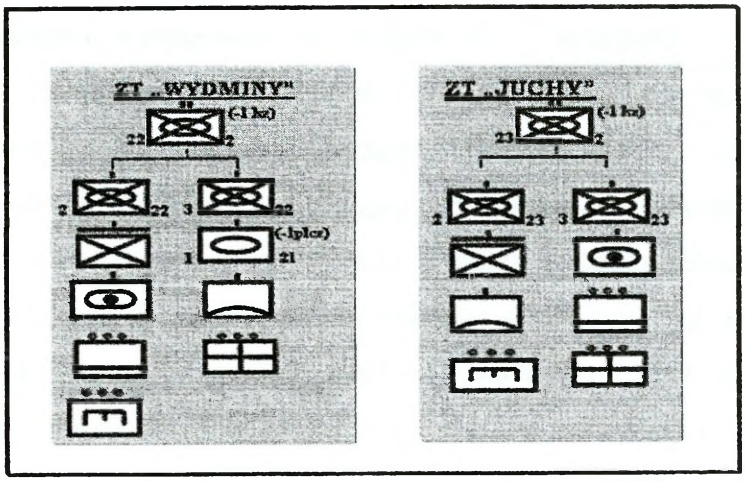

Rys. 38. Taktyczna grupa bojowa organizowana na bazie batalionu czołgów (wariant)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: D. Walczak, *Skład*, ..., wyd. cyt.

Uzyskane w ten sposób doświadczenia uprawniają do sformułowania następujących wniosków:

- w wariancie pierwszym, brak możliwości działania samodzielnie jednej lub dwóch baterii wymusza użycie dywizjonu artylerii całością sił;
- manewr sił i środków jest utrudniony ze względu na różne możliwości pokonywania terenu przez pojazdy wchodzące w skład taktycznych grup bojowych;
- w przypadku, gdy taktyczna grupa bojowa działa w znacznym oddaleniu od rubieży styczności wojsk, występuje potrzeba zaopatrywania drogą powietrzną;
- utrudnione jest dowodzenie ze względu na dużą ilość przydzielonych pododdziałów na czas wykonania zadania;
- brak śmigłowców transportowych w korpusie uniemożliwia zaopatrywanie drogą powietrzną, co wiąże się z potrzebą posiadania przez taktyczne grupy bojowe mobilnej logistyki, pozostawienie logistyki zmniejsza głębokość i czas działania;
- złożoność problemu związanego z ich działaniem wymusza na dowódcach batalionów i brygad potrzebę prowadzenie treningów i ćwiczeń w celu zapewnienia właściwego przygotowania się w czasie pokoju sztabów batalionów do skutecznego nimi kierowania.

W nieco odmienny sposób zorganizowano zgrupowania taktyczne w ćwiczeniu dowódczo-sztabowym prowadzonym w Akademii Obrony Narodowej p.k. Mazury, którego tematyka obejmowała prowadzenie działań bojowych w terenie lesisto - jeziornym.

Rys. 39. Batalionowe zgrupowania taktyczne (wariant)
Źródło: Opracowanie własne na bazie dokumentacji ćwiczenia dowódczo-sztabowego p.k. Mazury

W ćwiczeniu tym, na bazie batalionów zmechanizowanych utworzono dwa zgrupowania, w skład których włączono po jednej kompanii obrony terytorialnej.

Konieczność tworzenia samodzielnych zgrupowań taktycznych podyktowana jest często właśnie warunkami terenowymi. Stąd też, cechą charakterystyczną ugrupowania przyjmowanego w takich warunkach będzie tworzenie taktycznych zgrupowań batalionowych do zamykania i obrony poszczególnych zagrożonych kierunków (rys. 39.). W każdym ze zgrupowań taktycznych należy skupiać zasadnicze siły na odcinku, gdzie będzie najbardziej prawdopodobne uderzenie sił przeciwnika.

Praktycznie na każdym z zasadniczych kierunków zagrożenia będą tworzone samodzielne odwody specjalne. Należy przewidzieć wydzielenie z nich jeszcze mniejszych elementów (np.: plutonów, dział) do prowadzenia ognia (działania) w rejonach wąskich przejść (np.: przesmyków, dróg na groblach, przesiek). Odwody rozlokowano w kilku rejonach i dysponowały one przygotowanymi wcześniej drogami manewru.

W tworzeniu ugrupowania bojowego dążono do usamodzielnienia zgrupowań taktycznych działających na poszczególnych kierunkach, ponieważ ostateczny wynik prowadzonej walki zależeć będzie często od zmagań niewielkich pododdziałów.

Reasumując - bataliony powinny spełniać podstawowy warunek: powinny posiadać duży potencjał ogniowy i manewrowy. Oznacza to, że zarówno bataliony zmechanizowane, jak i czołgów, powinny posiadać większe niż dotychczas ilości środków walki. Należy sądzić, że powinno być około 50 jednostek podstawowych

środków walki w batalionie[174]. Ze względu na występującą potrzebę tworzenia odwodów w sposób zamierzony lub doraźny oraz zgrupowań taktycznych o mieszanym składzie (czołgi i BWP) następują zmiany podporządkowania, przede wszystkim batalionów. Stąd też przygotowanie batalionów do samodzielnego wykonywania zadań staje się zagadnieniem ważnym, szczególnie w zakresie zapewnienia ciągłości dowodzenia i zasilania logistycznego. Dlatego bardzo często, w zależności od treści otrzymanego zadania, tworzy się odpowiednią strukturę organizacyjną, czyli taktyczne grupy bojowe. Celem tworzenia takich zgrupowań jest uzyskanie efektu synergii.

Właściwości bojowe poszczególnych elementów struktury zgrupowania bojowego umożliwiają wykorzystanie uderzenia i ognia kierowanego przez odpowiedni/spójny system dowodzenia. Struktura taktycznej grupy bojowej powinna być elastyczna i umożliwiająca prowadzenie różnego rodzaju działań w zmieniających się warunkach klimatyczno - terenowych. Największy potencjał bojowy grup uzyskuje się poprzez właściwe wyszkolenie i przywództwo, a w szczególności poprzez:

- powszechną znajomość doktryny, taktyki, technik i procedur na wszystkich poziomach dowodzenia.
- dążenie do prowadzenia działań zaczepnych w sytuacjach umożliwiających zaskoczenie przeciwnika.
- utrzymanie wysokiego tempa działań (akcja-reakcja, decyzja-działanie)[175].

Reasumując, potrzeba usamodzielnienia szczebla dowodzenia, jakim jest batalion, wynika z charakteru współczesnego i perspektywicznego pola walki. Ogniskowość działań z jednej, a potrzeba łączenia wysiłku z drugiej strony, wymaga powstania „modułu" o dużej samodzielności z możliwością łączenia go w większe struktury organizacyjne[176].

---

[174] J. Zieliński, *Zarys teorii sztuki operacyjnej wojsk lądowych*, Toruń 1998, s. 94-95.
[175] *ATP-3.2* ..., wyd. cyt., rozdział I, s. 5.
[176] W. Lidwa, *Współdziałanie* ..., wyd. cyt., s. 64.

5.2. Zmiany strukturalne na szczeblach oddziału i związku taktycznego

Proponowane zmiany na szczeblu batalionów nie pozostają bez wpływu na wyższe szczeble organizacyjne wojsk lądowych – brygady i dywizje. Zwiększenie ilości wozów w batalionach spowodowało między innymi zmniejszenie ich ilości w brygadach do trzech. Dla przykładu, brygada zmechanizowana Bundeswehry posiada w swym składzie po dwa bataliony czołgów i zmechanizowane, czyli ponad 100 Leopardów.

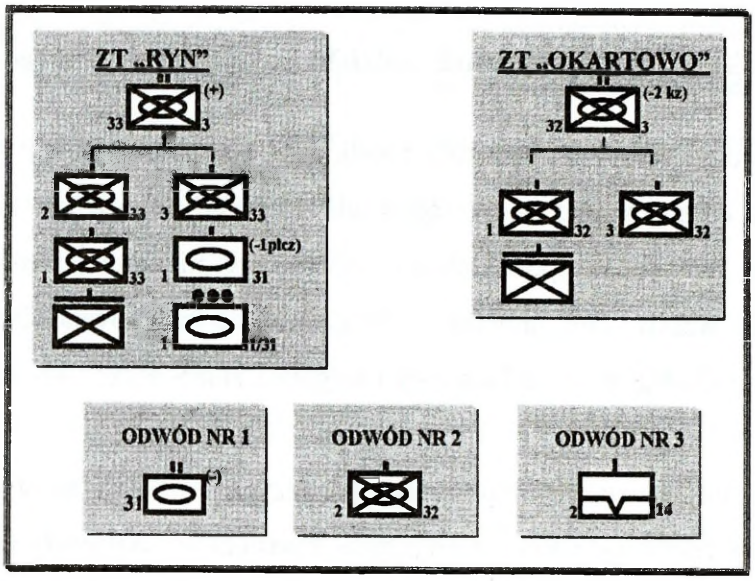
Przyjęcie dwójkowego modelu brygady w naszych wojskach lądowych wymusi najpewniej konieczność przyjęcia mniejszych batalionów. Alternatywą dla tego rozwiązania były właśnie liczniejsze bataliony i trójkowa struktura brygadowa.

Wymagania, jakie określono wojskom operacyjnym oraz zadania, do których wykonywania zostały powołane, wskazują na potrzebę posiadania manewrowych oddziałów i związków taktycznych zdolnych do prowadzenia działań o charakterze powietrzno-lądowym. Takim lekkim związkiem taktycznym powinna zostać brygada ogólnowojskowa w pełni samodzielna taktycznie. Powinna jednak być silna pod względem oddziaływania ogniowego i elektronicznego[177]. W proponowanych rozwiązaniach często wskazuje się na konieczność posiadania bpzmot, stanowisko akcentujące konieczność posiadania w strukturze oddziału takiego właśnie elementu prezentowane jest przez wielu teoretyków wojskowych.

Powyższe rozwiązanie urealnia znacznie możliwości oddziału w zakresie tworzenia elementów ugrupowania bojowego działających w wymiarze powietrzno-lądowym, jak np. GDSz, przy założeniu jednak, że oddział dysponowałby wysiłkiem śmigłowców. Ponadto na bazie tegoż batalionu można również organizować odwody przeciwdesantowe lub też wydzielać część sił jako oddział wydzielony (OW) do pasa sił przesłaniania. Jego lekkie uzbrojenie powodowało, iż był szczególnie przydatny do organizowania oddziałów obejścia, co jest niemal niezbędne podczas prowadzenia działań w specyficznym terenie.

---

[177] W. Kaczmarek, *Natarcie związku taktycznego*, AON, Warszawa 1997, s. 98.

Rys. 40. Podział brygady zmechanizowanej na batalionowe zgrupowania taktyczne (wariant)

Źródło: Opracowanie własne na bazie dokumentacji ćwiczenia dowódczo-sztabowego p.k. Mazury

We wspomnianym już ćwiczeniu dowódczo-sztabowym p.k. Mazury, ze składu ćwiczącej brygady wydzielono szereg zgrupowań taktycznych (por. rys. 40.) oraz wydzielono trzy małe, lecz mobilne odwody. W większości proponowanych przez ćwiczących rozwiązań, przydzielone bataliony OT zostały włączone w skład zgrupowań taktycznych, przejmując zadania wykonywane przeważnie przez bataliony zmotoryzowane.

Powyższe rozwiązanie wynika z projektowanych zadań oraz właściwości środków walki. Wskazują one, że brygada powinna opierać swoje działania na zgrupowaniach taktycznych, tworzonych na bazie batalionów wspartych środkami rodzajów wojsk.

Przewidywana powyżej zmiana przeznaczenia struktury organizacyjnej brygady, wskazuje na potrzebę dokonania zmiany charakteru i wyposażenia batalionów. Ponieważ one będą podstawą możliwości działania brygady, zatem ich struktura i możliwości bojowe powinny umożliwiać tworzenie z nich taktycznych grup bojowych. Zgrupowania te powinny mieć charakter dostosowany do zadań i dominujących środowisk walki.

Wszelkie rozważania i kalkulacje prowadzone w ramach użycia związku taktycznego (oddziału) w działaniach bojowych rozpoczynają się od oceny wartości

posiadanego potencjału bojowego i możliwości jego wykorzystania. Siła poszczególnych formacji zależy od funkcjonalności ich struktur organizacyjnych, budowanych pod kątem optymalnego wykorzystania, znajdujących się w dyspozycji sił i środków.

W 1993 roku dokonano w Wojsku Polskim restrukturyzacji dywizji na dywizje o mieszanym składzie brygadowym - po dwie brygady zmechanizowane i jednej brygadzie pancernej w każdej. Można przypuszczać, że takie podejście wynikało z zamiarów integracyjnych ze strukturami NATO, gdyż armie członkowskie paktu mają w swych strukturach brygady. Chodziło zatem o spełnienie wymagań interoperacyjności z tymi strukturami. Można się zastanawiać, czy nie było to zamierzenie podjęte zbyt szybko, gdyż np. Niemcy w tym czasie rozpoczęli restrukturyzację mającą na celu ujednolicenie strukturalne brygad.

Oceniając obecną strukturę brygadową dywizji z punktu widzenia taktycznego dostrzec można w pewnym sensie powrót do sytuacji z przed 1989 roku, kiedy to dywizje składały się z pułków o zróżnicowanym składzie. Ujemne strony takiego rozwiązania są obecnie również aktualne, z tym że brakuje czwartego oddziału w składzie organizacyjnym dywizji.

Wyniki analizy porównawczej struktury i potencjałów dywizji zmechanizowanych z dywizjami innych państw NATO, można dostrzec wyraźnie mniejszy procent udziału środków przeciwpancernych w ogólnym potencjale bojowym i brak śmigłowców bojowych. Ten drugi wskaźnik jest wyjątkowo niepokojący, gdyż świadczy o znaczącej różnicy jakościowej w stosunku do np. dywizji amerykańskiej czy rosyjskiej, które mogą w odróżnieniu od naszej dywizji prowadzić samodzielnie działania w wymiarze powietrzno-lądowym. Daje to podstawy do stwierdzenia, iż wyposażenie dywizji w nowego typu śmigłowce bojowe jest jednym z pilniejszych zadań w dalszym organizacyjno-technicznym rozwoju wojsk lądowych[178].

---

[178] Obecnie jedynie amerykańskie dywizje posiadają organiczne śmigłowce lotnictwa sił lądowych w składzie: batalion śmigłowców szturmowych (24 śmigłowce rozpoznawcze i szturmowe), dywizjon kawalerii powietrznej (dwie kompanie po 12 śmigłowców), batalion lotniczy ogólnego wsparcia (trzy kompanie po 8 śmigłowców), lotnicza kompania dowodzenia, ponadto, w dywizjach ciężkich, lotniczy batalion wsparcia logistycznego; Por. M. McMahon, *Aviation Restructure Initiative – corps aviation brigade, theater aviation*, US Army Aviation Digest, March/April 1994; T. Clancy, *Kawaleria pancerna*, Gdańsk 1998, s. 252-254.

Wiele przesłanek przemawia za tym, aby przyjąć kierunek zmian strukturalnych dywizji zmierzający do uniwersalnych jednolitych struktur. W proponowanym nowym modelu polskich sił zbrojnych zauważone są różne opcje i kierunki ich rozwoju (por. tab. 10.).

Tabela 10. Wyniki analizy porównawczej ramowych struktur dywizji i brygad

BPanc	BZ	DPanc / DZ
Dowództwo brygady		Dowództwo dywizji
Batalion dowodzenia		
min 3 bat. po 31 wozów (2 x bcz i 1 x bz)	min 3 bat. po 31 woz. (2 x bz i 1x bcz)	Skład: min 1 x BZ i 1 x BPanc
Dywizjon artylerii (wsparcie bliskie)		Dywizjon artylerii (wsparcie dalekie)
Bateria artylerii OPL		Dywizjon OPL
Batalion wsparcia inżynieryjnego (bojowy)		Batalion ogólnego wsparcia inż.
System ISTAR szczebla brygady		System ISTAR szczebla dywizji
Brygadowy element wsparcia psychologicznego		Dywizyjny element wsparcia psycholog.
Kompania chemiczna		
Pluton współpracy cywilno-wojskowej		Kompania współpracy cywilno-wojsk.
Batalion wsparcia logistycznego		Pułk logistyczny
Stan osobowy: min 4 000		nie dotyczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie W. Działowy, *Aktualny stan i przewidywany proces zmian w wojskach lądowych*, DWLąd, wrzesień 2008

Ważnym problemem tego projektu jest dostosowanie struktur organizacyjnych do prognozowanych (nowych) warunków pola walki oraz do wymagań wynikających z naszego zaangażowania w struktury sojusznicze.

W rozwinięciu tego problemu dostrzega się konieczność budowy takich struktur, które gwarantują samodzielność bojową poczynając od podstawowych ogniw taktycznych oraz zdolność do funkcjonowania w ramach zgrupowań wielonarodowych dowodzonych przez dowództwa operacyjne w składzie międzynarodowym. W wojskach lądowych powinny być zatem tworzone samodzielne bojowo oddziały, przez powiększenie batalionów i włączenie do nich pododdziałów innych rodzajów wojsk. Rozwiązanie to narzuca pewne ograniczenia w wykorzystaniu posiadanego potencjału bojowego[179].

Jak wskazano w poprzednich rozdziałach, przygotowanie sił wojskowych do reagowania na kryzysy (konflikty o małej intensywności), to bardzo ważny element naszej polityki obronnej, naszej wiarygodności wśród sojuszników oraz środek

[179] M. Huzarski, *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, A. Marszałek, Toruń 1999.

neutralizujący wszelkie zagrożenia (mogące przerodzić się w konflikty zbrojne) zagrażające stabilizacji w Europie i jej otoczeniu. Jednak siły reagowania kryzysowego (siły lekkie) nie mogą być lekarstwem na wszystkie wyzwania, z jakimi możemy się spotkać. Zwłaszcza, jeżeli weźmiemy pod uwagę ich liczebność, wymaganą dyspozycyjność oraz koszty wyszkolenia i utrzymania. Odpowiedzią na powyższe problemy mogą być stosunkowo rozbudowane siły osłony (obrony) terytorium Polski przed ewentualnymi skutkami kryzysów, o stosunkowo wysokiej mobilności (przede wszystkim na obszarze kraju) i wysokiej gotowości do działań. Ocenia się, iż jednostki tych sił w warunkach Polskich oraz w dobie niskiej liczebności wojsk okresu pokoju, mogą stanowić nawet do 50% (i więcej) całości wojsk lądowych i wcale nie muszą być takie „lekkie", ale z pewnością muszą wykorzystywać najnowocześniejsze technologie, mogące sprostać każdemu potencjalnemu agresorowi.[180] Dlatego biorąc powyższe pod uwagę, można rozważyć dwa główne kierunki rozwoju struktur organizacyjnych naszych wojsk lądowych[181].

Pierwszy kierunek, to stworzenie w składzie wojsk lądowych uniwersalnych związków taktycznych (samodzielnych oddziałów - tzw. brygad mieszanych). Byłyby one wyposażone w czołgi, BWP i KTO zdolne do obrony lądowego terytorium RP i jednocześnie gotowe do wydzielenia ze swojego składu sił lekkich (element ciężki tych jednostek mógłby znajdować się w stanie zalążkowym). Brygady te mogłyby realizować zadania reagowania kryzysowego (w ramach Artykułu 5. lub poza nim) na obszarze kraju, w jego pobliżu lub w znacznym oddaleniu od własnego terytorium oraz być gotowe do wypełniania zadań w ramach misji pokojowych.

Drugi kierunek, to stworzenie w wojskach lądowych dwu (może trzech) typów wysoce specjalizowanych związków taktycznych (oddziałów), z których ciężkie - przeznaczone byłyby do obrony terytorium Polski i charakteryzowałyby się wysoką mobilnością taktyczną[182]. Wyposażone byłyby w sprzęt ciężki, posiadałyby dużą siłę ognia i wysoki stopień zabezpieczenia przed

---

[180] G. Lewandowski, *Wymagania i ograniczenia dla tworzonych modeli organizacyjnych Wojsk Lądowych*, [w:] M. Wrzosek, *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym*, materiały z seminarium naukowego, Warszawa 2003, s. 21 – 22.

[181] Tamże, s. 24 – 25.

[182] Mobilność taktyczna - dotyczy walorów techniczno-bojowych danego sprzętu, a dokładniej jego walorów trakcyjnych (tzn. możliwości pokonywania terenu, zasięgu działania, prędkości poruszania się po drogach i w terenie).

oddziaływaniem ogniowym przeciwnika. Jednak byłyby o niskim ukompletowaniu w stosunku do etatu czasu „W" (np. 25-50% w stanie osobowym) i niskim stopniu gotowości do działań.

Natomiast drugi rodzaj sił, lekkie i lekko-ciężkie charakteryzować się powinny wysoką mobilnością strategiczną[183], przeznaczone do działań w ramach reagowania kryzysowego, w tym także do udziału w operacjach innych niż wojna w ramach operacji przygotowywanych przez organizacje międzynarodowe (np.: w ramach NATO, ONZ, czy UE) oraz umów dwustronnych z innymi państwami. Te jednostki z kolei byłyby wyposażone w sprzęt lekki (trakcja kołowa, uzbrojenie modułowe[184]), przystosowany do przerzutu na dalekie odległości zarówno transportem morskim jak i lotniczym.

Dokonane analizy wskazują, iż zarówno do użycia poza obszarem kraju, jak i na terenie Polski mogą być przygotowane zgrupowania wojsk operacyjnych w łącznej sile nie przekraczającej 15-16 tys. żołnierzy w trzech alternatywnych wariantach[185]:

- lądowego zgrupowania zadaniowego (z odpowiednimi komponentami innych rodzajów sił zbrojnych) do udziału w jednej operacji zgodnie z postanowieniami Art. 5., w łącznej liczbie 15-16 tys. żołnierzy (bez możliwości rotowania);
- udziału w dwu operacjach reagowania kryzysowego o wysokim poziomie intensywności (głównie na europejskim teatrze działań lub w jego pobliżu), siłami do dwóch lądowych zgrupowań zadaniowych w sile do 5 tys. żołnierzy każde (z możliwością rotowania co pół roku przez okres dwu lat);
- możliwości udziału jednocześnie batalionowych grup zadaniowych w kilku operacjach reagowania kryzysowego o niskim poziomie intensywności, każda grupa o liczebności do 2,5 tys. żołnierzy.

Ciekawą koncepcję użycia wojsk lądowych w ramach reagowania kryzysowego wypracowano podczas ćwiczenia dowódczo-sztabowego p.k. *Wspólne zadanie*

---

[183] Mobilność strategiczna - to zdolność do transportu wojsk (samolotami, okrętami, koleją, zestawami niskopodwoziowymi) na znaczne odległości w ramach obszaru strategicznego i operacyjnego zainteresowania.

[184] Opancerzone pojazdy kołowe stanowią uniwersalną platformę dla konfiguracji uzbrojenia najbardziej pożądanego w danej sytuacji.

[185] G. Lewandowski, *Wymagania* ...wyd. cyt., s. 19.

przeprowadzonego w AON w czerwcu 2003 roku. Określono, iż determinantami użycia wojsk lądowych hipotetycznego państwa Lendia będzie[186]:

- prowadzenie operacji z udziałem wojsk lądowych Lendii powinno się odbywać w ramach sojuszu z mandatem ONZ;
- warianty działania powinny być dostosowane do przewidywanej sytuacji i uwzględniać zarówno działania w odniesieniu do obszaru państwa – agresora, jak i w odniesieniu do obszaru własnego kraju (działania osłonowe wzdłuż granicy państwowej);
- narastanie sił sojuszu może nastąpić dopiero z chwilą eskalacji zagrożeń;
- istnieje potrzeba nawiązania współpracy wojskowej z sąsiednimi państwami;
- początkowy udział powinien mieć charakter demonstracji poparcia dla postanowień sojuszu.

Dla realizacji zakładanych celów i potrzeb wydzielenia sił, przyjęto schemat podnoszenia stanów gotowości bojowej wojsk lądowych:1. Uzyskanie pełnej gotowości do działania sztabu reagowania kryzysowego dowództwa wojsk lądowych.

2. Wprowadzenie stanu pełnej gotowości w siłach o Wysokiej Gotowości.
3. Wprowadzenie stanu podwyższonej gotowości bojowej:
    - w garnizonach przygranicznych z państwem Sambia;
    - w wybranych elementach dowództw korpusów i dywizji;
    - w siłach wydzielanych do Korpusu Sił Szybkiego Reagowania Sojuszu (ang. ARRC).

W sytuacji narastania kryzysu: wprowadzenie stanu pełnej gotowości bojowej dla jednostek wydzielanych do ARRC lub wprowadzenie stanu gotowości bojowej zagrożenia wojennego dla sił lądowych Lendia. Następnym krokiem było określenie możliwości wydzielenia wojsk lądowych do zadań reagowania kryzysowego. W tym celu przyjęto możliwości wydzielenia:

1. Wzmocnionego batalionu piechoty morskiej z sił o Wysokiej Gotowości do sił stabilizacyjnych ONZ (do 30 dni).

[186] Por. Dokumentacja ćwiczenia *p.k. Wspólne zadanie*.

2. Brygady zmechanizowanej w rejon przygraniczny (do 20 dni) do prowadzenia ćwiczeń i uszczelnienia granicy państwa.
3. Brygady zmechanizowanej i dowództwa dywizji (do 90 dni) do działania w ramach ARRC.
4. Brygady zmechanizowanej (do 150 dni) do działania w strukturach narodowej dywizji w ramach ARRC.
5. Brygady (do 180 dni) do działania w strukturach narodowej dywizji w ramach ARRC.
6. Części sił wojsk lądowych w ramach HNS do zabezpieczenia przerzutu wojsk sojuszu (ARRC) (do 30 dni).

Wnioski wynikające z powyższego ćwiczenia wskazują, iż z chwilą podjęcia decyzji o użyciu sił narodowych do działania w ramach sojuszu, koniecznym może być wydzielenie zgrupowań do osłony własnej granicy państwowej.

Nieco odmienne rozwiązania w zakresie tworzenia zgrupowań zadaniowych przewidywanych do reakcji w sytuacji zagrożeń, przyjmowane są w wojskach aeromobilnych, gdzie na bazie struktur brygadowych lub batalionowych i pułków śmigłowców, tworzone są samodzielne zgrupowania wojsk śmigłowcowych i desantowych. Istota ich tworzenia umożliwia efektywne współdziałanie, a przez to skuteczne wykonywanie zadań.

Wspólne zestawienie siły ognia elementów uderzeniowych, wsparcia i dowodzenia prowadzi do:

- zwiększenia zasięgu i dyspozycyjności sił;
- zagwarantowania elastycznej reakcji na zmieniającą się sytuację;
- zwiększenia żywotności i manewrowości wojsk aeromobilnych prowadzących działania w głębi ugrupowania.

Jak wskazują wnioski z przeprowadzonych ćwiczeń, 6. BDSz, 25. BKPow na bazie własnych struktur wraz z pułkami śmigłowców może utworzyć[187]:

- do pięciu oddziałów bojowych (OB);
- do pięciu lądowych oddziałów bojowych (LOB);

[187] W. Michalski, *Zasady działania wojsk aeromobilnych*, DWLąd, Warszawa 2001, s. 11.

- do trzech powietrznych oddziałów bojowych (POB).

Przy czym, pod pojęciem Oddział Bojowy rozumie się zwykle połączone zgrupowanie sił i środków bdsz, (bkpow), dywizjonu lotniczego (dlot) i eskadr pułku śmigłowców bojowych (pub) wraz ze wszystkimi powietrznymi oraz naziemnymi elementami, który jest zdolny do prowadzenia działań przez długi czas.

Z zasady takim zgrupowaniem dowodzi oficer wojsk desantowych, a jego zastępcą jest dowódca jednostki lotniczej. Jeśli Oddział Bojowy nie posiada żadnych komponentów lotniczych w tym przypadku mowa jest tylko o Lądowym Oddziale Bojowym (LOB).

Jako Powietrzny Oddział Bojowy (POB) rozumie się formację lotniczą składającą się z eskadr, które prowadzą działania powietrzno - manewrowe. Powietrzny Oddział Bojowy będzie tworzony w zależności od sytuacji operacyjno - taktycznej, a po wykonaniu zadania i odtworzeniu gotowości może zostać w starym składzie lub zostać ugrupowany w inny sposób (w skład POB – wchodzą śmigłowce bojowe, transportowe, łącznikowe itd.). Powietrzny Oddział Bojowy może wykonać różnorodne zadania. Do najczęstszych zadań możemy zaliczyć:

- zwalczanie broni pancernej i celów powietrznych wolno latających;
- niszczenie sił przeciwnika w głębi;
- rozpoznanie;
- ubezpieczenie i zabezpieczenie lądowania desantu powietrznego (spadochronowego) oraz jego wsparcie w walce.

Ważność powyższej problematyki potwierdza praktyka ćwiczebna, gdyż jednym z istotniejszych komponentów ugrupowania bojowego w działaniach obronnych staje się pododdział kawalerii powietrznej. Należy jednak pamiętać, iż jednostka kawalerii powietrznej może zostać użyta całością sił kolejny raz po trzech, czterech godzinach. Stwarza to zagrożenie, że przeciwnik może w tym czasie wykonać decydujące uderzenia.

Wykorzystując wspomniane siły w postaci dwóch - trzech samodzielnych zgrupowań bojowych, można wykonać sześć - dziewięć uderzeń. Natomiast jeżeli będzie walczyło 5 - 6 zgrupowań, to wykonają łącznie ok. 15-18 uderzeń. Będą to uderzenia o różnej sile, nie zawsze jednak będzie potrzeba i możliwość użycia

jednostki kawalerii powietrznej całością[188].

Reasumując, zaprezentowane zagadnienia dostrzegane są w wielu armiach, w których tworzenie zgrupowań stosownych do potrzeb wynikających z uwarunkowań i koncepcji prowadzenia działań traktowane jest priorytetowo. Struktury organizacyjne ze względu na szereg uwarunkowań nie pozwalają na ich ukształtowanie i utrzymanie w stanie umożliwiającym realizację wszystkich zadań, jakie mogą być przewidywane do wykonania. Dlatego też, wydzielane są stosownie do potrzeb siły i środki, które działają w ramach określonych zgrupowań[189]. Szybkie tworzenie zgrupowań celowych stanowić ma remedium na charakterystyczne dla wojen „trzeciej fali" dynamiczne zmiany w sytuacji niepewności przebiegu i rozwojów kryzysów.

5.3. Wybrane warianty reagowania w sytuacjach bezpośrednich zagrożeń militarnych

Szukając rozstrzygnięcia istoty działania: *Aby wyjaśnić komuś, w jaki sposób coś się robi, wystarczy odpowiedzieć na pytanie, jak się to robi*[190] – wyjaśnia T. Kotarbiński. Wykonując postawione zadania, wojska będą osiągały określone cele w konkretnych warunkach. Dlatego też ich działania będą wynikały głównie z treści zadań charakterystycznych dla okresu kryzysu i w sytuacji bezpośredniego zagrożenia militarnego kraju.

Jeśli założyć, iż podczas wykonywania zadań mogą zaistnieć różne, trudne do przewidzenia sytuacje i do działań w takich, zaskakujących okolicznościach trzeba być przygotowanym np. przez projektowanie (symulacje) wielowariantowych reakcji.

Zdaniem M. Huzarskiego: *Wariantowanie użycia pododdziałów wiąże się z rozwiązywaniem problemów o charakterze taktycznym, w wyniku których powstają koncepcje działania przetwarzane na zamiary i decyzje dowódców*[191].

Stąd też, warianty powinny umożliwić jak najlepsze wykorzystanie potencjału intelektualnego i materialnego wojsk, zgodnie z przyjmowaną w teorii organizacji i zarządzania zasadą optymalności, której treść sprowadza się do twierdzenia, że

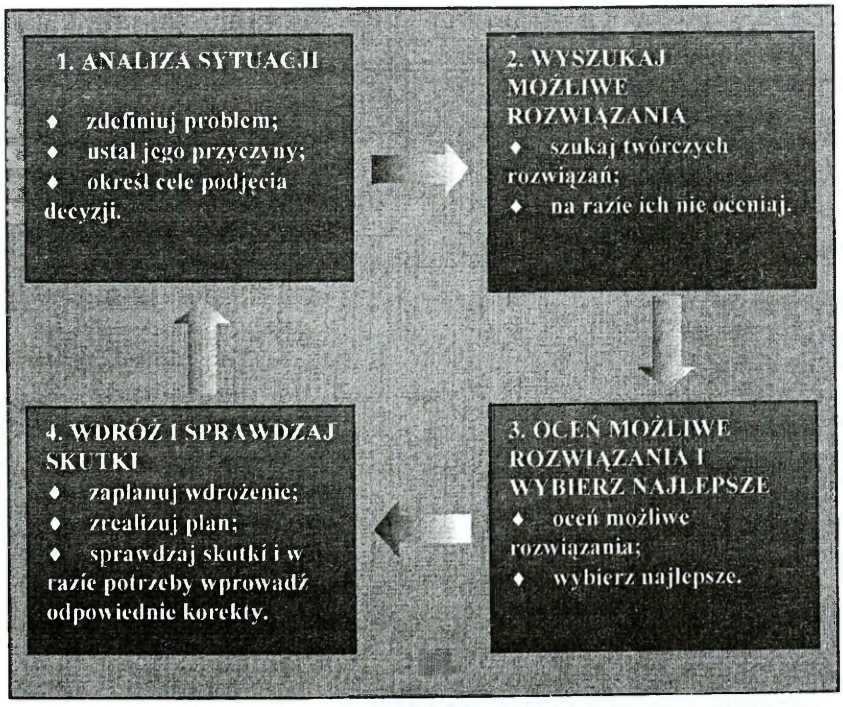
---

[188] Tamże, s. 63.
[189] J. Posobiec, *Koordynacja* ..., wyd. cyt., s. 110.
[190] T. Kotabinski, *Traktat o dobrej robocie*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdynia, 1973, s. 56.
[191] M. Huzarski, *Zagadnienia* ..., wyd. cyt., s. 56.

w procesie podejmowania decyzji poszukuje się najlepszego z możliwych w danej sytuacji sposobu działania[192]. Wymaga to jednak rozważenia różnych możliwości, z których wiele wiąże się z przyszłymi wydarzeniami, często trudnymi do przewidzenia. Ocenia się je według skali rozciągającej się od pewności (pełnej możliwości przewidywania), poprzez ryzyko, do niepewności (minimalnej możliwości przewidywania)[193].

W celu określenia optymalnego poziomu ryzyka w poszczególnych wariantach, teoria organizacji i zarządzania proponuje racjonalny model podejmowania decyzji (rys. 41.). Obejmuje on cztery etapy[194]:

1. Analiza sytuacji.
2. Wyszukanie możliwych rozwiązań.
3. Ocena możliwych rozwiązań i wybór najlepszego z nich.
4. Wdrażanie decyzji i śledzenie jej skutków.

Rys. 41. Racjonalny model podejmowania decyzji
Źródło: J.A.F. Stoner, C. Wankel, *Kierowanie*, Warszawa 1997, s. 249

W aspekcie wojskowym, punktem wyjściowym wskazanego modelu jest

[192] *Encyklopedia Organizacji i Zarządzania*, Warszawa 1981, s. 614.
[193] Por. J. A. F. Stoner, C. Wankel, *Kierowanie* ..., s. 246-247.
[194] Tamże, s. 249-259.

zazwyczaj otrzymanie zadania od przełożonego, w którym określa on podwładnemu cel, jaki powinien osiągnąć. Analiza sytuacji powinna zaś stworzyć warunki do sprecyzowania, jak ów cel ma być osiągnięty. W trakcie jej prowadzenia należy przeanalizować zadanie oraz ocenić warunki jego wykonania, tj. przeciwnika, wojska własne, otoczenie (warunki terenowe, atmosferyczne, itp.) oraz inne czynniki, które należy wziąć pod uwagę (np. czas).

Wyszukiwanie możliwych rozwiązań powinno bazować na założeniu, że jeżeli rozwiązanie umożliwia osiągnięcie celów organizacji, to oznacza, że jest skuteczne[195].

W etapie oceny możliwych rozwiązań i wyboru najlepszego z nich, należy dążyć do porównania wariantów, określenia wad i zalet każdego z nich w odniesieniu do: sił niezbędnych dla ich realizacji, zgodności z zamiarem przełożonego, prawdopodobnego działania przeciwnika, itp.[196]

Kryterium wyznaczającym warianty działań jest prakseologiczna reguła przygotowania się do działań przy najbardziej niekorzystnym wariancie rozwoju sytuacji[197]. Przeprowadzone badania wykazały, iż w układzie narodowym, zasadnicze zadania wojsk lądowych będą wykonywane w początkowym okresie konfliktu zbrojnego, w ramach strategicznej operacji obronnej. Należy zatem przewidywać, że jej pierwsza faza będzie połączoną operacją opóźniającą, prowadzoną siłami narodowymi, z możliwością wsparcia tych działań przez siły powietrzne państw sojuszniczych pod warunkiem jednak, że agresor nie będzie dysponował zdecydowaną przewagą w powietrzu[198]. Stąd też w dalszej części rozdziału zostały rozpatrzone warianty wykonania następujących zadań:

- *działania osłonowe*
- *działania opóźniające;*
- *działania blokujące;*
- *wsparcie działań antyterrorystycznych.*

---

[195] Tamże, s. 250.

[196] J. Kręcikij, *Przygotowanie działań taktycznych w NATO, (Na przykładzie procedur Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych USA)*, AON, Warszawa 1996, s. 16.

[197] *Każdą swoją strategię oceniaj wedle najgorszej ewentualności jaka może się zdarzyć, gdy ją zastosujesz.* T. Kotarbiński, *Arcydzieło praktyczności*, Warszawa 1972, s. 23.

[198] Por. A. Tomaszewski i in., *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju p.k. Armia*, AON, Warszawa 1998, s. 53.

Z przeprowadzonych wcześniej ocen wynika, że konflikt przygraniczny o ograniczonym zasięgu jest wariantem o znacznym prawdopodobieństwie zaistnienia. Rozpocząć się może niespodziewanym uderzeniem przeciwnika, z zamiarem opanowania określonego terytorium. W wypadku zaistnienia takiego rozwoju sytuacji, siły narodowe będą dążyć, wspólnie z siłami OT i układem pozamilitarnym do powstrzymywania i opóźniania podejścia przeciwnika. Ważnym zagadnieniem wymagającym szczegółowego rozpatrzenia jest czas niezbędny na przygotowanie działań. Ponieważ w literaturze przedmiotu podaje się różne wartości liczbowe, należy przypuszczać, że jest to problem nadal otwarty.

Jeżeli założyć, że jednym z warunków powodzenia działań jest uzyskanie zaskoczenia przeciwnika, to planując użycie zgrupowań taktycznych, należy brać pod uwagę możliwość wykonywania przez niego zadań w nocy i w trudnych warunkach pogodowych. Warunki nocne zmniejszają aktywność i skuteczność działań lotnictwa oraz zmniejszają lub wykluczają wykorzystanie wielu środków OPL, a to oznacza, iż znacznie zwiększają się szanse sił, którym prawdopodobnie przyjdzie się zmierzyć z dużo większym potencjałem przeciwnika. Ponadto, przy takim założeniu spełniona zostanie prakseologiczna reguła przygotowania się do działań przy najbardziej niekorzystnym wariancie rozwoju sytuacji.

Wariant działań osłonowych

Ochrona granicy państwowej pozostaje jedną z podstawowych funkcji państwa. Jej nienaruszalność jest zasadniczym czynnikiem zapewniającym byt narodu i suwerenność państwa. Powszechnie uznaje się, że *dobrze i skutecznie strzeżona granica jest odbierana (przez społeczeństwo) jako świadectwo siły i sprawności państwa, jako wyraz bezpieczeństwa jego obywateli* [199].

Z drugiej zaś strony, ochrona granicy jest dzisiaj jednym z instrumentów regulacji stosunków społeczno-gospodarczych z bliższym lub dalszym otoczeniem państwa. Dlatego też ochrona granicy państwowej pojmowana jest dziś wieloaspektowo, jako *zespół administracyjno-politycznych, celnych i sanitarnych oraz militarnych przedsięwzięć o różnym zakresie rygorów, podejmowanych przez każde suwerenne państwo w celu niedopuszczenia do nielegalnego przekraczania granicy*

[199] S. Ziółkowski, *W ochronie granicy państwowej*, „Polska Zbrojna" z 12.06.1995 r.

państwowej i przewożenia bez zezwolenia określonych towarów (...), zapobiegania przenikaniu przez granicę chorób zakaźnych [200].

Jak twierdzi B. Balcerowicz, państwo graniczne – to nie państwo frontowe lub nie koniecznie frontowe. Z obecnego położenia Polski powinna wynikać rola nie tyle swoistego „bufora", co „pomostu" spełniającego niezwykle ważną rolę w stosunkach z sąsiadami. Determinantami działalności w nowym położeniu są: konieczność podjęcia większych wysiłków w obronie zbiorowej sojuszu, w reagowaniu kryzysowym, w prewencji, a także w budowie partnerskich stosunków z sąsiadami [201].

Istotą osłony operacyjnej granicy państwa są uzgodnione i zorganizowane działania rozpoznawcze, graniczne, pogotowie i ewentualne działania obronne Straży Granicznej, sił OT i wydzielonych jednostek wojsk operacyjnych oraz przedsięwzięcia administracyjne (rygory), realizowane przez współdziałające ogniwa niemilitarne, ukierunkowane na wykrycie symptomów bezpośredniej groźby wybuchu konfliktu zbrojnego, manifestowanie suwerenności państwowej i odparcie ewentualnej agresji[202].

Z reguły celem osłony podczas kryzysu militarnego będzie zapewnienie dogodnych warunków dla przeprowadzenia mobilizacji i koncentracji oraz zorganizowanego wprowadzenia zasadniczych sił do bitwy obronnej lub też ochrona skrzydeł i tyłów zgrupowania, odpierającego agresję od strony granicy.

Jedną z cech osłony jest wyczekiwanie na działania przeciwnika i przeciwdziałanie im (reagowanie). Osłona granicy w czasie kryzysu jest połączeniem:

- działań operacyjno-rozpoznawczych (tzw. wywiadu płytkiego) Straży Granicznej;
- ochrony granicy przez Straż Graniczną;
- działań osłonowych jednostek obrony terytorialnej;
- działań jednostek administracji państwowej;

---

[200] *Leksykon* ..., wyd. cyt., s. 250.
[201] B. Balcerowicz, *Sojusz a obrona narodowa*, Bellona, Warszawa 1999, s. 141.
[202] Materiały z konferencji nt. *Wykorzystanie sił Obrony Terytorialnej w osłonie granicy państwowej*, Zamość 1999, s. 3.

- działań innych jednostek przewidzianych do osłony granicy, np. Policji Państwowej.

W ramach osłony w okresie kryzysu mogą być wykonywane następujące zadania:

- zapobieganie przenikaniu na obszar kraju agentury i grup dywersyjno – rozpoznawczych (GDR) przeciwnika oraz próbom przemytu broni i środków dywersyjnych;
- rozpoznawanie symptomów bezpośredniej groźby wybuchu konfliktu zbrojnego i uprzedzenie o możliwości wtargnięcia zgrupowań uderzeniowych przeciwnika (agresji);
- rozbudowa wzdłuż granicy państwowej i w głębi pasa przesłaniania - systemu pozycji, rejonów i punktów oporu oraz zapór i przygotowanie niszczeń.

Realizując osłonę, Straż Graniczna ochrania granicę państwa, prowadząc działania graniczne obejmujące działania: rozpoznawcze, pościgowe, zaporowe, likwidujące stan zagrożenia siłami odwodów.

Ważna rola w zakresie działań osłonowych przypada wojskom obrony terytorialnej, które jako część sił zbrojnych powinny stwarzać warunki do efektywnego wspierania, zabezpieczenia i uzupełniania działań prowadzonych przez Straż Graniczną w rejonach, gdzie występują zagrożenia, a jednocześnie osłaniać przygotowania obronne zasadniczych sił[203]. Rola OT może polegać na uszczelnianiu granicy w celu niedopuszczenia do nielegalnego przekraczania granicy przez grupy terrorystyczne i przestępcze, a także uchodźców.

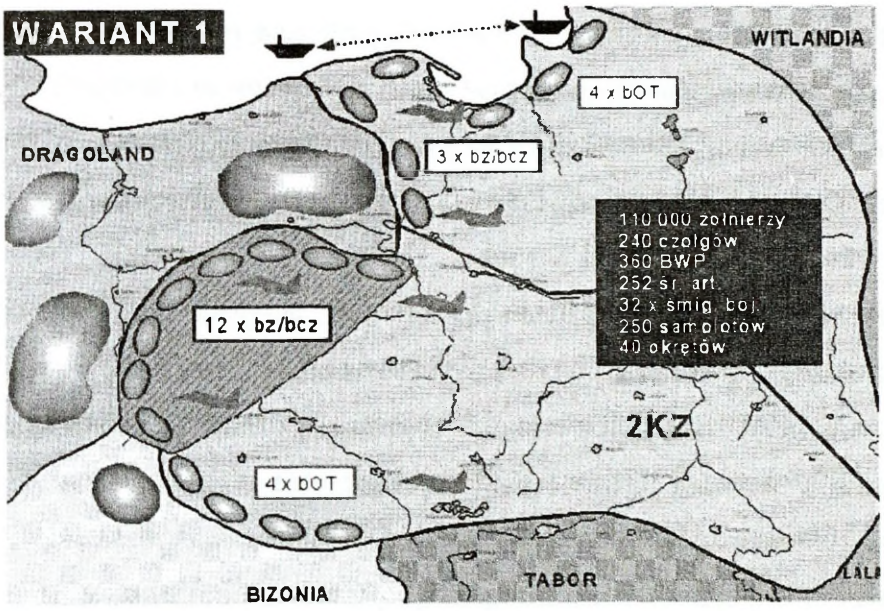
W razie eskalacji terroryzmu i zorganizowanej przestępczości mającej swoje podłoże w konfliktach lokalnych w pobliżu granicy Polski, wojska obrony terytorialnej mogą być wyznaczone do izolacji pewnych obszarów kraju, w celu niedopuszczenia do rozprzestrzeniania się tych zagrożeń.

Ciekawe wnioski wynikają z wielu ćwiczeń i treningów sztabowych prowadzonych w ostatnich latach w naszych siłach zbrojnych. Dla przykładu, w 2002 roku w Sztabie Generalnym WP, został przeprowadzony dwuszczeblowy trening sztabowy p.k. *Czerwiec*, na temat: *Rozwinięcie operacyjne elementów*

[203] J. Marczak, R. Jakubczak, K. Gąsiorek, *Obrona Terytorialna w obronie powszechnej RP*, AON, Warszawa 1998, s. 49.

Wojennego Systemu Dowodzenia (WSYD) w ramach osiągania wyższych stanów gotowości bojowej.

Celem szkoleniowym treningu było, między innymi, sprawdzenie zasadności przyjętych rozwiązań strukturalno-funkcjonalnych Połączonego Dowództwa Operacyjnego. Powyższy cel został przyjęty z uwagi na zmiany strukturalne zachodzące w Sz.Gen. WP, oraz z uwagi na podział kompetencyjnego zakresu zadań i funkcji wykonawczych nowoutworzonych organów dowodzenia, według nowej koncepcji Wojennego Systemu Dowodzenia, zakładający między innymi przejęcie dowodzenia nad wydzielonymi siłami przez Połączone Dowództwo Operacyjne.

Rys. 42.Wariant działania Sił Zbrojnych Wislandii w osłonie strategicznej
Źródło: Trening sztabowy p.k. *Czerwiec*, Generalny Zarząd Operacyjny SG, Zespół Planowania Operacyjnego

Na potrzeby treningu skonfigurowano aplikacyjne państwa umiejscowione na kontynencie, tj. Wislandię i Dragoland pozostające w stosunku do siebie w historycznie zadawnionym konflikcie (por. rys. 42.).

Jako czynnik równowagi polityczno-wojskowej utworzono „Sojusz Niebieskich", którego członkiem jest Wislandia, Lalandia, Turlandia, Urlandia. Jako państwa neutralne przyjęto Tabor i Witlandię.

W treningu założono ograniczone użycie sił zbrojnych zarówno przez przeciwnika, jak i wojsk własnych. Założono ponadto wyrażenie zgody przez sojusz

Niebieskich do organizacji działań przez narodowe dowództwo Wislandii we własnym zakresie, stosownie do skali konfliktu. Niepokojący wzrost napięcia, narastający w stosunkach pomiędzy Dragolandem, a Wislandią postrzegany był jako kryzys, który mógł przeistoczyć się w konflikt zbrojny. O możliwości podjęcia decyzji siłowego rozwiązania przez Dragoland zaistniałego kryzysu, świadczy zakres przedsięwzięć szkoleniowych, intensywność szkoleń mobilizacyjnych i sprawdzianów z gotowości bojowej i ćwiczeń.

Przeciwnik dążąc do osiągnięcia zakładanych celów poprzez uprzedzające uderzenia, dążył do opanowania spornego obszaru w zachodniej części kraju oraz pozbawienia możliwości obrony siły Niebieskich i w ciągu 4-6 dób opanowania spornego obszaru. Po zrealizowaniu celu operacji, przeciwnik zamierzał przejść do obrony opanowanej rubieży lub stworzyć warunki do rozwijania operacji zaczepnej w głąb Wislandii. W tym celu dokonał pełnego mobilizacyjnego rozwinięcia sił reagowania, przeprowadził rozpoznanie wzdłuż wschodniej i północnej. granicy z Wislandią, zintensyfikował szkolenie oraz ćwiczenia dowództw, sztabów i wojsk.

W związku z eskalacją napięcia, Wislandia podjęła działania przewidziane planem stosownie do rozwoju sytuacji kryzysowej, których celem było podwyższenie zdolności obronnych państwa. W tym celu zintensyfikowano proces szkolenia dowództw sztabów i wojsk, skupiając wysiłek szkoleniowy na przygotowaniu sił zbrojnych do prowadzenia operacji obronnej.

Dla realizacji zakładanych celów obrony, dowódca wojsk lądowych Wislandii zdecydował przejść dwoma związkami operacyjnymi do operacji obronnej na rubieży: Tczew, Grudziądz, Toruń, Września, Poznań, Zbąszynek, Bolesławiec, Duży Las.

W wypadku zdecydowanej przewagi przeciwnika, działaniami manewrowymi na kolejnych rubieżach obronnych dążyć do załamania jego natarcia przed linią: Konin, Jarocin, Rawicz, Legnica, stwarzając warunki do wykonania przeciwuderzenia z planowanej rubieży przez siły Sojuszu Niebieskich.

W tym celu organy władzy państwowej Wislandii przystąpiły do realizacji przedsięwzięć mających na celu podwyższenie gotowości obronnej państwa, realizując fazę ostrzegania i aktywacji, w tym rozwinięto krajowy system kierowania reagowaniem kryzysowym. Wprowadzono podwyższoną gotowość bojową w 2. KZ.

Rozporządzeniem Prezydenta wprowadzono częściową mobilizację SZ.

Opracowano trzy warianty prowadzenia działań osłonowych według następujących etapów[204]:

I - ostrzeganie i aktywacja;

II - rozwinięcie sił;

III - osłona i działania opóźniające;

IV - wycofanie sił. Zasadnicze różnice pomiędzy wariantami działania dotyczyły głównie rozmieszczenia lądowego komponentu sił osłony, głębokości ich ugrupowania oraz rejonu kluczowego obrony.

W etapie oceny proponowanych rozwiązań, dokonano porównania wariantów działania, przyjmując następujące kryteria: uwarunkowania polityczno - militarne, wielkość zaangażowanych sił, koncentracja wysiłku, możliwość manewru, ryzyko nie osiągnięcia celu, płynność przejścia do operacji obronnej, ochrona wojsk, zabezpieczenie logistyczne, relacje dowodzenia. Wyniki porównania wariantów działania wskazały na wariant trzeci jako ten, który był rekomendowany dowódcy i w efekcie końcowym stał się bazą do podjęcia decyzji. Do jego głównych atutów zaliczono między innymi niskie prawdopodobieństwo niewykonania zadania (realność wariantu). Ponadto powyższy wariant zapewniał uzyskanie odpowiedniego potencjału w wymaganym miejscu i czasie oraz dawał niezbędną swobodę manewru wojskom operacyjnym.

W dalszej części oceny zaproponowano również porównanie wariantów metodą wad i zalet (tab. 11.). Również ta metoda wskazała na wariant trzeci. W zaletach podkreślano ekonomię sił oraz możliwość reagowania na zmiany sytuacji operacyjno-taktycznej.

---

[204] *Warianty działania Sił Zbrojnych Wislandii w osłonie strategicznej,* informacja na temat treningu sztabowego p.k. *Czerwiec 2002*, Generalny Zarząd Operacyjny SG, Zespół Planowania Operacyjnego.

Tabela 11. Porównanie wariantów działania (metoda wad i zalet)

	WARIANT I	WARIANT II	WARIANT III
ZALETY	Absorbowanie znacznych sił przeciwnika na całej długości granic. W miarę równomierne zaangażowanie sił 1. i 2. KZ. Szczelność granicy z Dragolandem.	Skupienie wysiłku na kierunkach prawdopodobnych głównych uderzeń przeciwnika- ekonomia sił. Możliwość powstrzymywania przeciwnika w czasie umożliwiającym manewr pozostałymi siłami.	Głębokie ugrupowanie bojowe. Możliwość reagowania na zagrożonych kierunkach. Łatwe przejście z osłony strategicznej do operacji obronnej. Skupienie wysiłku na kierunkach prawdopodobnych głównych uderzeń przeciwnika- ekonomia sił.
WADY	Nie uwzględnia prawdopodobnego głównego kierunku uderzenia przeciwnika. Ograniczone możliwości wykonania manewru. Płytkie ugrupowanie bojowe. Brak odwodów. Utrudniona koordynacja współdziałania (zmiana podporządkowania sił).	Płytkie ugrupowanie bojowe. Brak odwodów. Utrudniona koordynacja współdziałania (zmiana podporządkowania sił).	Nieszczelność granicy (ograniczone siły w bezpośredniej odległości od granicy państwa).

Źródło: *Warianty działania Sił Zbrojnych Wislandii w osłonie strategicznej,* informacja na temat treningu sztabowego p.k. *Czerwiec 2002*, Generalny Zarząd Operacyjny SG, Zespół Planowania Operacyjnego

Działania opóźniające

Zgodnie z klasyfikacją działań taktycznych zawartą w narodowym regulaminie, działania opóźniające są jednym z podstawowych rodzajów walki.[205] Stanowisko takie znaleźć można również w regulaminach innych armii NATO[206].

Działania opóźniające obejmują: *szereg kolejnych starć o charakterze obronnym i zaczepnym,*[207] *szeroko stosowany manewr i działania osłabiające potencjał przeciwnika*[208]. Zatem cel główny działań opóźniających powinien być odnoszony do wymiaru czasowego, a jest nim odsunięcie w czasie dotarcia

[205] *Regulamin działań wojsk lądowych*, DWLąd, Warszawa 1999, s. 123-131.

[206] m.in. *Doktryna wojsk lądowych ATP-35(B); Regulamin walki wojsk lądowych Bundeswehry HDv 100/100; Podręcznik polowy 100-5. Działania wojsk lądowych armii Stanów Zjednoczonych;* Z. Ścibiorek, *Zasady prowadzenia działań opóźniających przez oddziały i pododdziały ogólnowojskowe p.k.Opór I*, AON, Warszawa 1996, s. 10.

[207] „Siły opóźniające muszą wykorzystywać każdą dogodną sytuację do wykonania zwrotów zaczepnych", *Regulamin* ..., wyd. cyt., s.124.

[208] Tamże, s. 123.

przeciwnika do określonego rejonu (rubieży), a po przez to „zyskanie czasu" na zorganizowanie innych działań[209]. Konieczność zyskania czasu na przygotowanie obrony w głębi jest szczególnie istotne w początkowym okresie konfliktu, w sytuacji, gdy agresor może uzyskać zaskoczenie, a zasadnicze siły obrońcy są w fazie osiągania gotowości do działania.

Zebrane wnioski i doświadczenia[210] z przeprowadzonych ćwiczeń oraz wyniki analizy literatury przedmiotu wskazują, że przed wyprowadzeniem uderzeń zgrupowań lądowych, przeciwnik starał się będzie uchwycić i umocnić obiekty decydujące o powodzeniu natarcia. Użyje w tym celu prawdopodobnie desantów i oddziałów wydzielonych (OW), które wykonując swoje zadania, wyzwolą ruch lądowych zgrupowań uderzeniowych. W razie zaistnienia takiego właśnie scenariusza rozwoju wydarzeń, jednym z ważniejszych celów działania obrońcy może być niedopuszczenie do połączenia się OW z wysadzonymi wcześniej desantami, co może w znacznym stopniu opóźnić i zdezorganizować natarcie zasadniczych sił przeciwnika.

Jak wskazują wnioski z wielu ćwiczeń[211], zadanie to może być skutecznie wykonywane przez jednostki aeromobilne lub desantowo-szturmowe, zwłaszcza te, wytypowane do Sił o Wysokiej Gotowości. Wymaga to jednak szczegółowego rozpatrzenia, tj. wyodrębnienia w nim zadań cząstkowych, do których można zaliczyć:

- rozpoznanie kierunków podchodzenia i składu OW;
- naprowadzenie na nie uderzeń zasadniczych sił zgrupowania;
- wykonanie zapór i niszczeń na drogach podchodzenia OW;
- obezwładnianie elementów ugrupowania OW.

Zasadnicza trudność w opóźnianiu podejścia OW polega na trafnym rozpoznaniu zamiarów przeciwnika i podjęciu stosownego przeciwdziałania.

---

[209] *Taktyka* ..., wyd. cyt., s. 104.

[210] Por. M. Kubiński, *Operacyjno – taktyczne warianty obronne przyjmowane w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia kryzysowego*, [w:] M. Huzarski, *Operacyjno – taktyczne działania wojsk lądowych na obszarze kraju w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia kryzysowego na obszarze kraju p.k. Kryzys*, AON, Warszawa 2003, s. 63.

[211] W ćwiczeniu dowódczo-sztabowym przeprowadzonym w październiku 2000 roku 18. bdsz, działając w pasie sił przesłaniania, otrzymał zadanie opóźnić i zdezorganizować wejścia do walki oddziałów wydzielonych przeciwnika. Podobne było działanie bdsz w ćwiczeniu p.k. *Tatry 96*, gdzie wspólnie z innymi jednostkami opóźniał podchodzenie sił przeciwnika.

Skutecznym sposobem rozpoznania kierunków podchodzenia i składu OW jest patrolowanie ze śmigłowców. Wykorzystując właściwości maskujące terenu, powietrzne patrole rozpoznawcze wyszukują cele, określają parametry ich ruchu (prędkość, kierunek) oraz skład OW. Wskazanym jest przy tym, niepodejmowanie walki z elementami rozpoznawczymi przeciwnika, a raczej pozwolenie im na „kontrolowaną" kontynuację rozpoznania. W przeciwnym razie, zasadnicze siły OW podejmą działania w celu uniknięcia uderzeń, np. poprzez zmianę kierunku podchodzenia, czy też mylenie. Dlatego też patrole rozpoznawcze powinny dążyć do wykrycia zasadniczych sił OW przeciwnika i z chwilą ich wykrycia, ograniczyć swoje działania do nakierowania na nie uderzeń zgrupowań taktycznych.

Jeżeli zaistnieją uzasadnione obawy o utracenie kontaktu z OW, np. poprzez jego wejście w duży kompleks leśny lub możliwe podejście innych sił przeciwnika, należy przystąpić do ataku lub przygotować zasadzkę. Niezależnie od przyjętego sposobu działania, należy dążyć do rozczłonkowania kolumn przeciwnika, a następnie niszczenia ich częściami. Dodatkowo organizowane zapory i niszczenia w rejonach węzłów komunikacyjnych zmuszą przeciwnika do szukania dróg obejścia.

Wnioski z wielu ćwiczeń wskazują, że w etapie działań opóźniających jednostki aeromobilne mogą zostać użyte w dwóch zasadniczych wariantach: zaczepnym lub obronno-opóźniającym. W wariancie zaczepnym, rozważane działanie polega na atakowaniu newralgicznych obiektów w ugrupowaniu przeciwnika. Często będzie to związane z koniecznością przeniknięcia w głąb jego ugrupowania, co z kolei będzie niezmiernie trudne, mając na uwadze fakt, iż przeciwnik będzie w tym czasie realizował powietrzną operację zaczepną.

W przypadku użycia do działań opóźniających jednostek aeromobilnych, z ich składu wydziela się zazwyczaj kilka podgrup w sile np. wzmocnionej kompanii szturmowej (ksz) każda oraz mobilne odwody, każdy w sile ok. plutonu. Taki podział sił umożliwia zorganizowanie: trzech pozycji opóźniania i jednej zasadzki powietrznej. Uzyskanie wysokiej skuteczności działań w powyższym wariancie wymaga szczegółowego zaplanowania poszczególnych jego etapów, tj. zajęcia rejonu wyjściowego i przelotu oraz działań po wylądowaniu. Zajęcie rejonu wyjściowego powinno odbyć się skrycie, wyznaczonymi zgrupowaniami, po różnych drogach

i w różnym czasie. W celu sprawnego załadowania i transportu sił w rejon planowanych działań, dla każdej z podgrup wyznacza się zasadniczy oraz zapasowy rejon załadunku o powierzchni ok. 1 km^2. Czas załadowania na śmigłowce jednej podgrupy w sile wzmocnionej ksz wynosi 25-30 min[212].

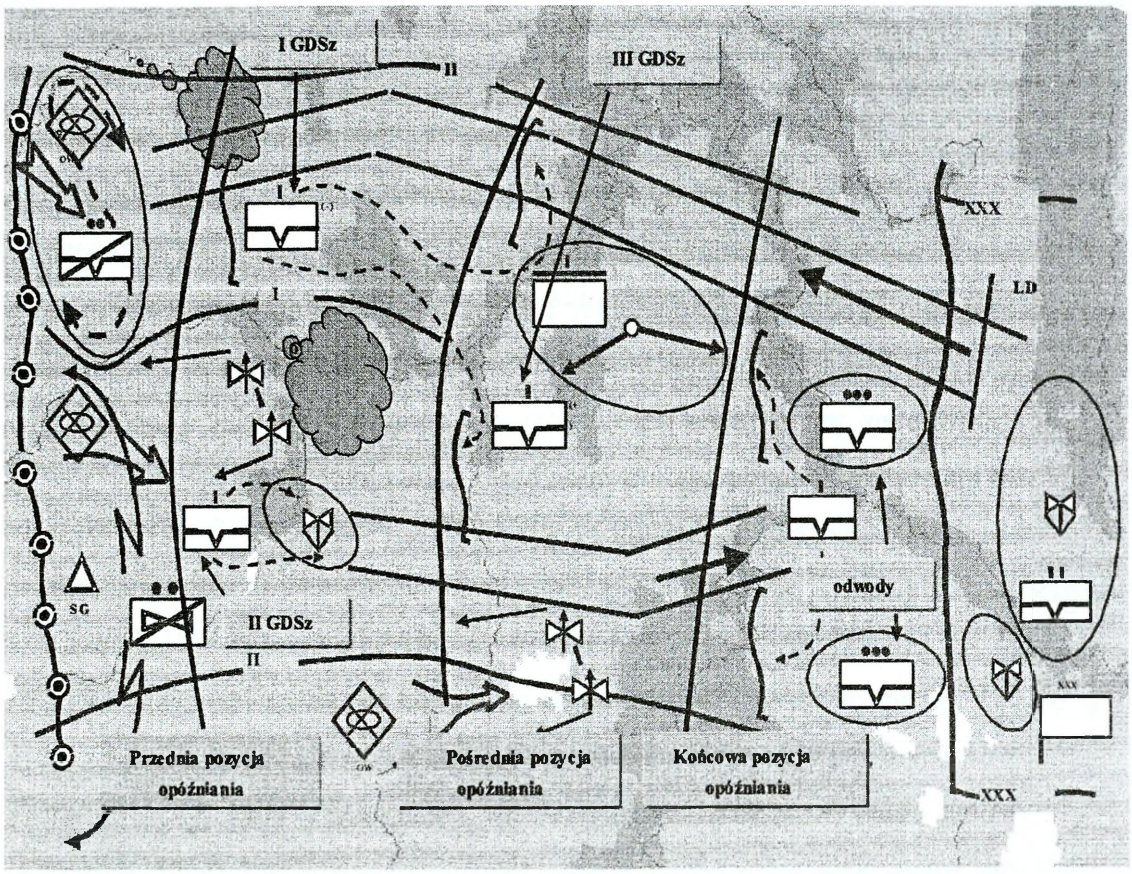
Jeżeli założyć, iż w jednym z warunków powodzenia działań jest uzyskanie zaskoczenia, to należy tak zaplanować przemieszczenie, aby możliwe było dotarcie GDSz w nakazane rejony w jak najkrótszym czasie, z zachowaniem maskowania przelotu i jego bezpieczeństwa. W tym celu należy opracować między innymi: trasy przelotu do celu i z powrotem oraz tabele przegrupowania powietrznego (harmonogram czasowy przewozu poszczególnych grup, kalkulacje czasowe przelotu, procedury dotyczące kontroli przestrzeni powietrznej, zakres i sposób koordynacji działań lotnictwa wojsk lądowych z środkami obrony powietrznej, lotnictwem taktycznym i wspierającą artylerią[213]. Przy planowaniu desantowania koniecznym jest ustalenie sposobu wprowadzenie sił w rejon obiektu, miejsce, czas i kolejność lądowania i rozmieszczenia grup po opuszczeniu śmigłowców.

Zakładając, iż działania mogą być prowadzone w sytuacji nie do końca rozpoznanych zamiarów przeciwnika, to po desantowaniu w pierwszej kolejności należy zorganizować system rozpoznania, zwłaszcza na kierunkach prawdopodobnego podejścia przeciwnika. Umożliwi to ubezpieczenie, alarmowanie i szybką reakcję, a w konsekwencji skuteczniejsze opóźnianie jego podejścia poprzez wykonanie uderzeń na podchodzącego przeciwnika w najmniej oczekiwanej dla niego chwili.

Walka już od pierwszej pozycji opóźniania powinna być na tyle uporczywa, aby przeciwnik nie mógł jej pokonać czołowymi pododdziałami i był zmuszony do wcześniejszego rozwinięcia i wprowadzenia do walki części swoich sił głównych. Dążyć przy tym należy do obrony najważniejszych obiektów i punktów terenowych, osłaniając ogniem luki i skrzydła. Działając z rejonów bazowych, zgrupowaniami wędrownymi lub zasadzkowymi, można prowadzić walkę na kolejnych pozycjach opóźniania.

---

[212]Por. T. Sapierzyński, *Co dowódca wiedzieć powinien*, Kraków 1995, s. 17.
[213]T. Berezowski i zespół, *Wybrane zagadnienia dowodzenia w wojskach aeromobilnych na szczeblu taktycznym*, Warszawa 2001, s. 35.

Rys. 43. Prowadzenie działań opóźniających przez batalion desantowo-szturmowy (wariant)
Źródło: Opracowanie własne

Wnioski z ćwiczeń potwierdzają, że bdsz może prowadzić działania na dużą głębokość - do 60 km od wojsk własnych i w krótkim czasie (2 -12 godzin), umożliwiając wchodzącym do walki związkom taktycznym zorganizowanie skutecznej obrony na wyznaczonych rubieżach terenowych (por. rys. 43.)[214].

Istotny wpływ na sposób prowadzenia działań opóźniających mają warunki terenowe. Od nich bowiem zależy w dużej mierze wybór poszczególnych pozycji opóźnienia oraz obiektów obrony. Usytuowanie ich w rejonach przeszkód terenowych (wzgórza, rzeki, kompleksy leśne), w sposób naturalny może utrudnić działanie przeciwnika, np. dzieląc jego ugrupowanie na odizolowane części. Ważną sprawą jest

[214] W ćwiczeniu dowódczo-sztabowym p.k. *Październik*, bdsz opóźniał podejście OW przeciwnika przez 6 godzin.

także to, aby przygotowane do obrony obiekty ułatwiały skryte odejście sił, a poszczególne pozycje zmuszały przeciwnika do częstych zmian stanowisk ogniowych i przegrupowania jego sił przed atakiem na kolejną pozycję opóźniania.

W założonym wariancie (por. rys. 43.), ze składu bdsz wydzielone zostały trzy GDSz oraz dwa mobilne odwody. Poszczególne GDSz rozmieszczone są na przedniej i pośredniej linii opóźniania. Druga GDSz prowadząca działania na przedniej pozycji opóźniania, pod osłoną śmigłowców szturmowych, oderwała się od sił przeciwnika i drogą powietrzną przemieściła się na pozycję końcową. Skraca to znacznie czas odejścia i umożliwia lepsze przygotowanie obrony na kolejnej pozycji.

Podczas odchodzenia z ostatniej pozycji, a więc w końcowej fazie walki, bdsz będzie współdziałać z oddziałami walczącymi w swoich pasach odpowiedzialności obronnej, np. pierwszorzutowymi jednostkami broniących się wojsk. Współdziałanie to umożliwia wprowadzenie w błąd przeciwnika co do przebiegu przedniej linii obrony i „wciągniecie" go w rejon kluczowy przygotowywanej obrony.

Istotną rolę w zwalczaniu przeciwnika odgrywają śmigłowce szturmowe, wspierając walkę bdsz, mogą niszczyć jego środki pancerne i opancerzone. Natomiast śmigłowce wielozadaniowe i transportowe, w powyższym wariancie, wspierają bdsz między innymi w zakresie: rozpoznania, transportu, stawianie narzutowych zapór minowych, ewakuacji rannych i chorych oraz zaopatrywania wojsk.

Analiza tempa natarcia przeciwnika wskazuje, iż przez pierwsze trzy godziny walki, będzie ono bardzo niskie, gdyż nie przekroczy wartości 0,5 km/h. Tak niskie tempo będzie prawdopodobnie efektem uzyskanego przez bdsz zaskoczenia (między innymi poprzez organizację zasadzki) i zorganizowania silnej pierwszej pozycji opóźniania. Z chwilą jej pokonania, tempo natarcia przeciwnika znacznie wzrośnie, osiągając wartość maksymalną 3,5 km/h w piątej godzinie walki.
Największe przesunięcie wojsk przeciwnika w prezentowanej sytuacji, następuje od trzeciej do piątej godziny walki.

Analiza dynamiki strat[215] wskazuje, że przeciwnik największe straty poniesie przez pierwsze dwie godziny walki (18%), jednak w każdej następnej godzinie, będzie

[215] Por. M. Kubiński, *Działania batalionu desanowo-szturmowego w Siłach Natychmiastowego Reagowania*, AON, Warszawa 2001, s. 76.

ich ponosił coraz mniej. Około 10% strat poniesie między drugą a trzecią godziną walki, w następnych godzinach ich dynamika będzie również coraz mniejsza. Z sumy straty bdsz poniesionych w poszczególnych godzinach walki wynika, że po ok. czterech godzinach walki będzie on na granicy utraty zdolności bojowej.

W powyższym wariancie istnieje uzasadniona konieczność zaangażowania całości lub większości sił bdsz do wykonania jednego zadania, stąd też bdsz może zostać użyty tylko jeden raz w ciągu doby, po czym powinien zostać wycofany do odwodu.

Działania blokujące

Konflikt może zaistnieć w bliższym lub w dalszym otoczeniu Polski. Kryzys, w którym Polska będzie stroną wymusi dostosowanie ugrupowania wojsk lądowych do przyjętej koncepcji działania. W miarę oceny skali, charakteru i kierunków zagrożeń agresją militarną, celowe jest odpowiednie ukierunkowanie szkolenia w kontekście przewidywanego użycia i jak najszybsze przemieszczenie sił na te kierunki. Przewidywać więc należy możliwość zwiększenia obszaru odpowiedzialności przewidzianego wojskom lądowym poprzez uwzględnienie rejonów odpowiedzialności wojsk OT oraz wzrostu zadań związanych z dowodzeniem siłami o różnym przeznaczeniu i możliwościach. Cel działań taktycznych, jaki wynika ze wspomnianej koncepcji sprowadza się do utrzymania możliwie największej części terytorium państwa, przy użyciu wszystkich dostępnych środków oraz odzyskania terenu utraconego. Wynika stąd, że w taktyce wojsk lądowych należy uwzględniać między innymi konieczność:

- prowadzenia walki przeciwdesantowej w całym obszarze odpowiedzialności;
- prowadzenia działań nieregularnych;
- jednoczesnego prowadzenia działań na całej głębokości ugrupowania.

Czas trwania walki zgrupowań taktycznych wynikać będzie z potrzeb wykonania zadań przez siły broniące się w punkcie ciężkości oraz ich możliwości bojowych, zaangażowanego potencjału przeciwnika i jego celu działania, skutecznego działania na każdym szczeblu, jak też celowości decyzji podejmowanych w toku walki.

Dzisiejsze działania taktyczne charakteryzują się między innymi mobilnymi i efektywnymi środkami walki, szeroko stosowaną elektroniką i integralnie związane są z systemem informacyjnym, dużą precyzją i skutecznością środków rażenia, co stawia wysokie wymagania w czasie prowadzenia działań. Wprowadzenie nowych rodzajów środków walki wskazuje na konieczność dokonania zmian w kształcie ugrupowania bojowego i wymusza zmiany w taktyce. Każdy nowy rodzaj uzbrojenia wprowadzany do wojsk własnych, czy też przeciwnika, zmusza do wprowadzenia zmian w działaniach bojowych, co rzutuje na skład i przeznaczenia elementów ugrupowania bojowego. Takim przykładem jest pojawienie się na szeroką skalę śmigłowców bojowych i postępujący wzrost ich roli i znaczenia, co umożliwia szersze ich wykorzystanie, a tym samym stanowi zagrożenie dla nieodpowiednio przyjętego ugrupowania bojowego.

Przy tendencjach zmierzających w kierunku zmniejszenia ilości posiadanych sił i podwyższenia ich jakości, szczególnego znaczenia nabiera racjonalne wykorzystanie posiadanego potencjału bojowego. Istotnym czynnikiem jest wymiar powietrzno-lądowy walki oraz potrzeba dostosowania rozwiązań koncepcyjnych do funkcjonowania praktycznych struktur organizacyjnych[216].

Wielowymiarowość operacji oraz ich nieliniowy charakter prowadzą do rozdzielenia działań, to jest do powstawania uniezależnionych od siebie ognisk walki. Na podstawie dotychczasowych konstatacji można z dużą dozą prawdopodobieństwa stwierdzić, że w przyszłych działaniach może dojść do rezygnacji z koncentracji sił w określonym miejscu i czasie na rzecz koncentracji wysiłków (skutków oddziaływania).

Również przed brygadami pojawił się problem przygotowań do działań autonomicznych w różnych sytuacjach operacyjnych, jednak z pełną wyrazistością może on wystąpić podczas wykonywania zadań na samodzielnych kierunkach. Z praktyki prowadzonych ćwiczeń[217] wynika, iż przyjmowanie ugrupowania obronnego przez brygadę samodzielnie, wymaga utrzymywania większości sił w głębi ugrupowania, zachowując średnią proporcję miedzy pierwszym rzutem,

[216] M. Huzarski, *Obrona i natarcie dywizji*, AON, Warszawa 1997, s. 75.
[217] Por. Dokumentacje ćwiczeń: *Mazury 2003, Akademicki Pierścień 2008* oraz *Dragon 07*.

a odwodem (odwodami). Silny odwód (odwody) pozwala na zdecydowane reagowanie w rejonach i na kierunkach gdzie zarysowuje się zagrożenie. Ponadto podczas samodzielnego wykonywania zadań przez brygadę występują charakterystyczne uwarunkowania, które nakazują osłonę skrzydeł oraz utrzymywanie ciągłej gotowości do obrony okrężnej. Odpowiednia głębokość ugrupowania i jego koliście rozmieszczone elementy skracają drogę manewru i sprzyjają szybkiemu reagowaniu, stosownie do zaistniałej sytuacji.

Dla przykładu, w ćwiczeniu dowódczo-sztabowym p.k. „Pierścień", prowadzonym w Akademii Obrony Narodowej, 7. DZ otrzymała zadanie: Od granicy państwowej przejąć odpowiedzialność za zwalczanie przeciwnika (por. zał. 6.). Kanalizować jego natarcie na kierunkach: Dęblin, Stoczek Łukowski, Siedlce; Biała Podlaska, Łosice, Siedlce. W pierwszym dniu walki opóźniać natarcie przeciwnika do linii ŻÓŁTA i w D+1 dążyć do zerwania operacji zaczepnej na linii CZERWONA.

Dowódca 7. DZ zamierzał, współdziałając z siłami OT i Straży Granicznej, opóźniać i dezorganizować natarcie przeciwnika od granicy państwowej, stwarzając warunki do zerwania operacji zaczepnej przeciwnika w głębi pasa opóźniania. W przydzielonym pasie zorganizować cztery pozycje opóźniania: BIAŁA, ZIELONA, ŻÓŁTA i CZERWONA. Działaniami na pozycji BIAŁA opóźniać natarcie przeciwnika do H+6, nie dopuścić do pokonania jej z marszu i zmusić przeciwnika do rozwinięcia sił głównych. Działaniami w głębi opóźniać natarcie przeciwnika: na pozycji ZIELONA do H+10, na pozycji ŻÓŁTA do H+16. Zadać przeciwnikowi maksymalne straty i kanalizować jego natarcie w nakazanych kierunkach. Brygadą odwodową przejść do obrony na linii CZERWONA i we współdziałaniu z częścią sił wycofanych z pierwszej pozycji opóźniania, w D+1 dążyć do zerwania operacji zaczepnej przeciwnika. Ugrupowanie bojowe w jeden rzut z odwodem: pierwszy rzut: 71. BZ, 73. BPanc, odwód: 72. BZ.

Tak sformułowane zadanie dla dywizji oraz przyjęty sposób jego wykonania wynikał ze złożoności sytuacji, gdyż dywizja przejmowała odpowiedzialność za zwalczanie przeciwnika już od granicy państwowej, opóźniała operację zaczepną przeciwnika i w efekcie końcowym dążyła do jej zerwania w kolejnych dniach operacji. Wymagało to odpowiedniego uszykowania sił dywizji, gdzie zasadnicze

z nich, tj. dwie brygady w pierwszym rzucie prowadziły działania opóźniające. Natomiast brygada odwodowa organizowała obronę w głębi, a jej zadaniem było zatrzymać natarcie przeciwnika. Dodatkowym utrudnieniem w wykonaniu zadania były duże rejony i pas obrony. Wymuszało to konieczność prowadzenia działań na samodzielnych kierunkach, a tym samym organizowanie samodzielnych zgrupowań taktycznych (por. zał. 6.).

W wypadku nasilania się zagrożeń i jawnych oznak interwencji zbrojnej, szczególnie narażonymi na ataki obiektami będą prawdopodobnie lotniska oraz porty morskie. Stąd też jednym z ważniejszych przedsięwzięć obronny w ramach reagowania kryzysowego staje się przygotowanie obrony wymienionych obiektów.

Obrona portów morskich i wybrzeża są o tyle ważne, iż prawie cała granica morska Polski stwarza dogodne warunki do wysadzenia desantu. Dlatego siły wyznaczone do tego typu działań muszą mieć na względzie tę ewentualność i być w gotowości do szybkiej reorganizacji swoich sił i przemieszczenia ich na zagrożone kierunki.

Specyfika działań obronnych na wybrzeżu morskim wynika z charakteru przestrzeni, z której może nastąpić zagrożenie – morza. W tych warunkach z jednej strony trudno jest ocenić prawdopodobny kierunek podejścia sił przeciwnika, z drugiej zaś przeciwnik nie ma możliwości ukrycia swojego zgrupowania na morzu[218].

Obrona wybrzeża składa się z dwóch głównych składników: obrony na morzu i obrony brzegu[219]. Obrona na morzu obejmuje działania marynarki wojennej i sił powietrznych, mające na celu przeciwdziałanie zagrożeniu desantem morskim przeciwnika. Obrona prowadzona będzie przez marynarkę wojenną i siły powietrzne wsparte posiadaną artylerią[220]. Będą one obserwować działania przeciwnika i atakować jego siły, zadając maksymalne straty oraz dezorganizując ruch jego wojsk, zyskując tym samym czas na zorganizowanie obrony na brzegu na wykrytym kierunku podejścia sił desantowych. Celem tych działań jest zniszczenie zgrupowań desantowych przeciwnika, dopóki znajdują się na morzu i są wrażliwe na uderzenia.

---

[218] Por.: W. Kaczmarek, *Związek taktyczny (oddział) w obronie wybrzeża morskiego*, AON, Warszawa, 1997.
[219] M. Huzarski (red.), *Aspekty narodowe i sojusznicze w teorii taktyki ogólnej wojsk lądowych p.k. Garda*, AON, Warszawa 2000, s. 236.
[220] Por.: T. Gander, *Sweden's powerful anti-invasion force*, Jane's Defence Weekly, 1986, vol. 6, nr 24, s. 1458-1459.

Obrona na brzegu powinna być skupiona wokół terenu kluczowego i najbardziej prawdopodobnych miejsc desantowania z jednoczesnym dozorowaniem innych rejonów wybrzeża[221]. Jak wynika z perspektywicznych ocen, obrońca z reguły, nie będzie posiadał dostatecznych sił do zorganizowania silnej obrony wzdłuż całego wybrzeża[222]. Posiadane siły powinien więc odpowiednio ugrupować, umożliwiając podjęcie skutecznej walki na dowolnym kierunku.

Na ugrupowanie bojowe w obronie wybrzeża morskiego wpływa bezpośrednio stosunkowo szeroki pas (rejon) obrony. Tak więc, by można było mówić o skutecznej obronie więcej niż jednego odcinka desantowania przeciwnika, celowym jest podczas tworzenia ugrupowania organizowanie większej ilości odwodów. Ważnym jest również to, by planując obronę umiejętnie wykorzystać wszystkie siły znajdujące się w pasie (rejonie) obrony, np. wojsk OT.

Bardzo dużą rolę w tworzeniu wariantu ugrupowania obronnego odgrywa teren przylegający do wybrzeża morskiego. Należy dążyć, by w maksymalnym stopniu go wykorzystać, a wszystkie elementy ugrupowania tak wkomponować w jego ukształtowanie, by zapewnić im odpowiednie warunki pod względem zabezpieczenia bojowego, logistycznego, jak również możliwości manewru.

Siły organizujące obronę na poszczególnych kierunkach (odcinkach) powinny być zdolne do odparcia uderzenia i niszczenia desantu przeciwnika na plażach. W sytuacji, gdy nie będą posiadać dostatecznych sił do realizacji tego zadania, powinny podjąć walkę z desantem w celu zapewnienia dogodnych warunków do szybkiej koncentracji mobilnych odwodów i ich uderzenia na siły desantu zanim umocnią się na uchwyconym przyczółku. Ponieważ obrońca musi być przygotowany na lądowanie sił desantu na całej długości rejonu odpowiedzialności, to podstawowym problemem w tych warunkach jest znalezienie odpowiedzi na pytanie, jak ugrupować siły i środki oraz gdzie podjąć rozstrzygającą walkę z desantem morskim.

Obrońca szczególną uwagę musi zwrócić na desanty przeciwnika wysadzane w głębi lądu. Jak wskazują doświadczenia, powinny one być natychmiast izolowane, pozbawione możliwości uchwycenia wzniesień, punktów kanalizujących ruch i innych

[221] M. Huzarski (red.), *Aspekty ..*, wyd. cyt., s. 237.
[222] Z. Bieżuński, *Przeciwdesantowa obrona wybrzeża morskiego*, AON, Warszawa 1991.

kluczowych obiektów terenowych, z których mogłyby kontrolować przegrupowanie sił obrońcy i w ten sposób pozbawiać go swobody manewru. Z powyższego wynika też wniosek, że możliwe rejony wysadzenia desantu przez przeciwnika powinny być wcześniej rozpoznane i zabezpieczone, w ich obszarze powinna zostać rozmieszczona część odwodów[223].

Do ważnych właściwości wynikających ze specyfiki terenu zaliczyć również trzeba znaczenie rozbudowy inżynieryjnej pasa nadbrzeżnego i wód do niego przyległych[224]. Bardzo istotnym jest, aby przygotowując się do obrony wybrzeża, stworzyć pas zapór przeciwdesantowych zarówno na morzu, jak i na lądzie, w portach oraz bazach morskich. Powinny one w znacznym stopniu utrudnić desantowanie sił przeciwnika.

W obronie szczególne znaczenie będzie miała trwałość obrony sił prowadzących obronę na brzegu w rejonie lądowania desantu przeciwnika i manewrowość odwodów w połączeniu z natychmiastowym przejściem do działań ofensywnych w celu zniszczenia desantowanych sił[225].

Wsparcie działań przeciwterrorystycznych

Oceniając rozwój zagrożeń militarnych wskazano na coraz to częstsze przypadki występowania zagrożeń wynikających z możliwości wykonania ataków terrorystycznych na obiekty położone zarówno na terenie kraju, jak poza nim. Zagrożenia militarne w otoczeniu Polski, uległy odczuwalnemu zmniejszeniu. Bardzo mało prawdopodobna, aczkolwiek niewykluczona jest groźba wojny na dużą skalę, jednak bardziej prawdopodobne są konflikty lokalne w otoczeniu Polski oraz w obszarze oddalonym od naszego terytorium. Skutki samobójczych uderzeń w Stanach Zjednoczonych spowodowały konieczność weryfikacji oceny zagrożeń i uznania terroryzmu, jako zagrożenia obecnie postrzeganego za najbardziej prawdopodobne i najbardziej niebezpieczne.

Szczególnie narażone mogą być koszary naszych jednostek wojskowych biorących udział w działaniach poza granicami kraju. Działania związane

---

[223] A. Bujak, Z. Śliwa, *Działania bojowe* ..., wyd. cyt., s. 95.

[224] Por. J. Garstka, *System zapór i niszczeń w obronie przeciwdesantowej wybrzeża morskiego*, Myśl Wojskowa 1994, nr 3.

[225] Por.: M. Hewisch, *Obrona wód przybrzeżny i wybrzeży*, Internationale Defense Review 1986, vol. 19, nr 9, s. 1259-1262 [w:] Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1989, nr 1, s. 48.

z walką i przeciwdziałaniem terroryzmowi wykonywane są z zasady przez policję, służby specjalne oraz różne agendy rządowe. Celem tych działań jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania organów administracji państwowej i porządku publicznego w danym rejonie[226]. Wnioski z analizy i prognozy zagrożeń pozwoliły postawić tezę, iż agresor poprzez działania militarno - terrorystyczne będzie próbował niszczyć wybrane obiekty cywilne i wojskowe a przez to, dezorganizować i paraliżować przygotowania obronne. Na podstawie przeprowadzonych analiz uznano, iż szczególnie narażone na jego oddziaływanie będą w tym okresie jednostki wojskowe (w tym zwłaszcza siły wysokiej gotowości) w MSD i rejonach ześrodkowania, a także lotniska i porty morskie, składy amunicji, paliw, obiekty administracyjne, zwłaszcza te rozmieszczone w obszarach przygranicznych. Wprawdzie główny ciężar działań ochronnych spoczywa na jednostkach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA) oraz batalionach ochrony i obrony obiektów, to jednak gwałtowne nasilanie działań grup dywersyjno – rozpoznawczych, czy też grup terrorystycznych lub zbrojnych band, może wymusić konieczność wzmocnienia ochrony tych obiektów.

Jednak w wypadku nagłego nasilenia się takich zagrożeń, tym bardziej jeśli są one skierowane na obiekty wojskowe, koniecznym może być wzięcie pod uwagę użycia jednostek wojsk lądowych, zwłaszcza aeromobilnych do wsparcia działań sił specjalnych. Zakładając, że organizacje terrorystyczne mogą mieć swoje siedziby w innym państwie, to konieczna jest ścisła współpraca sił z wielu państw, w celu uzyskania wymaganej ilości informacji, zwłaszcza w zakresie: miejsca pobytu terrorystów, ochrony, miejsc spotkań, zwyczajów, trybu życia. Dotyczy to zwłaszcza tzw. operacji ratunkowych, tj. sytuacji, gdy nasi obywatele staliby się zakładnikami terrorystów. Warianty wykonania takiego zadania zależeć będą od stadium, w jakim znajduje się przygotowywany atak terrorystyczny.

Można bowiem rozróżnić jego trzy fazy[227]:

- planowanie zamachu przez terrorystów – jest to faza najtrudniejsza do wykrycia przez siły zapobiegawcze;

---

[226] Por. I. Płonka, *Przygraniczny konflikt zbrojny w warunkach Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa, 1993, s. 91.
[227] K. Jałoszyński, *Działania militarne Izraela w walce z terroryzmem; w:* Zeszyty Naukowe AON nr 2 (35) z 1999, s. 204.

- zbieranie informacji o obiekcie ataku – jest to najbardziej dogodna faza do podjęcia działań prewencyjnych, można bowiem łatwo wychwycić osoby zainteresowane danym miejscem, np. zachowujące się nietypowo;
- wykonanie zamachu – w fazie tej można zatrzymać sprawców podczas ataku lub przeprowadzić akcję odwetową.

Najbardziej „korzystną" sytuacją taktyczną byłoby wykonanie uderzenia na terrorystów w momencie planowania przez nich ataku. Pododdziały wojsk lądowych w ramach wsparcia działań grup specjalnych, mogą być użyte do rozbijania oddziałów terrorystycznych lub niszczenia infrastruktury grup terrorystycznych. W czasie uderzenia jednostek antyterrorystycznych na konkretny obiekt, np. w celu uwolnienia zakładników, pododdziały ogólnowojskowe mogą jednocześnie uderzyć na siedziby oraz obozy szkolenia danej frakcji terrorystycznej lub też na ich budynki, magazyny broni, itp.

W wypadku otrzymania potwierdzonych informacji o przekroczeniu lub próbie przekroczenia granicy państwa przez zbrojne grupy agresora, zaistnieje konieczność szybkiej reakcji w celu uniemożliwienia im wykonania niszczeń lub zminimalizowania ich skutków.

Jak wykazują przeprowadzone analizy, w ramach wzmocnienia ochrony obiektów, wojska operacyjne mogą wykonywać następujące zadania cząstkowe:

- rozpoznanie rejonów i kierunków podchodzenia grup przeciwnika;
- zorganizowanie bezpośredniej ochrony obiektów;
- ubezpieczenie rejonów wokół obiektów.

Skuteczność ochrony obiektów, zależy w dużej mierze od rozpoznania rejonów lub kierunków sprzyjających działaniom przeciwnika. Umożliwi to ich wykrycie już w momencie podchodzenia do obiektu. Natomiast bezpośrednia ochrona obiektów powinna zapobiec skrytemu przedostaniu się na jego teren osób niepowołanych. Ubezpieczanie rejonów wokół obiektów przyczynić się może do wcześniejszego wykrycie wrogich grup i zapobiec niespodziewanym uderzeniom i zniszczeniu obiektu z dużej odległości np. ogniem przeciwpancernych pocisków kierowanych. Zawsze jednak należy dążyć do wcześniejszego wykrycia sił zagrażających obiektowi i ich zniszczenia, a w niesprzyjających warunkach, zadania im znacznych strat, wyparcia

poza obiekt, a przez to stworzenia dogodnych warunków do ich likwidacji wspólnie z siłami ubezpieczającymi obiekt.

Wnioski

Zgodnie z zamierzeniami reagowania kryzysowego, wojska lądowe w swym perspektywicznym kształcie powinny posiadać zdolność do działań operacyjno-taktycznych o charakterze obronnym, których myślą przewodnią jest reakcja na przewidywane, w bliższym i dalszym horyzoncie czasowym, bezpośrednie zagrożenia kryzysowe. Jednak złożony charakter działań podejmowanych na obszarze kraju wymaga przygotowania już w okresie pokoju **sił zadaniowych,** przygotowanych do realizacji zadań wynikających ze zobowiązań w ramach reagowania kryzysowego na obszarze Polski (zakres zobowiązań narodowych prezentuje załącznik 5.).

Oddziały przewidziane do działań na obszarze kraju nie mogą stanowić swoistego lamusa sprzętu wojskowego. Aby takiego stanu uniknąć, należy wdrożyć kompleksowy proces ich modernizacji. Wskazane jest opracowanie racjonalnego harmonogramu przedsięwzięć w tym zakresie, który uwzględniałby sprawdzone trendy w środkach rażenia i wyposażenie w nie modernizowanych czołgów i BWP, przy pełnym wykorzystaniu możliwości krajowego przemysłu zbrojeniowego.

Zebrane doświadczenia i pojawiające się przesłanki wskazują na racjonalnie uzasadnioną potrzebę grupowania (wydzielania) określonych sił, stosownie do przewidywanych zadań. Odnosi się to przede wszystkim do prowadzonych już działań zbrojnych, ale także, potrzeba ta ma zastosowanie w obronnym reagowaniu na bezpośrednie zagrożenia kryzysowe.

Przy akceptacji powyższego założenia koncepcyjnego, w omawianych sytuacjach kryzysowych na obszarze kraju, wskazane jest w pierwszej kolejności dążenie do rozpoznania stopnia zagrożenia, możliwych sił strony przeciwnej i wariantów czasowo-przestrzennych ich użycia. Na tej podstawie **powinny być tworzone siły zadaniowe** o adekwatnym do zagrożenia składzie. Standardem staje się gotowość do działań w wymiarze powietrzno-lądowym. Zależnie od azymutu zagrożenia kształtuje się zasada włączania do tych zgrupowań formacji obrony

terytorialnej, dyslokowanych na terenie przewidywanym do obrony, policji czy też straży granicznej.

W tworzonych siłach zadaniowych istotny element stanowić będą elementy aeromobilne, przeznaczone do szybkiego reagowania, z zamiarem dezorganizacji działań agresywnych strony przeciwnej i stworzenia dogodnych warunków do działań komponentom lądowym. Nowym elementem ugrupowania sił zadaniowych, w dalszej perspektywie czasowej, może być wydzielona jednostka sił specjalnych. Siły te bowiem mogą być w przyszłości znacznie rozbudowane i szeroko wykorzystywane, również w reagowaniu kryzysowym.

Prawdopodobnym jest, że tak kształtowane siły zadaniowe będą głównie używane do działań obronno-prewencyjnych[228] w sytuacjach bezpośrednich zagrożeń kryzysowych na obszarze kraju. Polegać one mogą m.in. na blokowaniu rejonów, kompleksów miejsko-przemysłowych, czy też ważnych obiektów administracyjnych i gospodarczych. Celem tych działań może być izolacja ognisk rodzących się sytuacji kryzysowych o charakterze polityczno-ekonomicznym, terrorystycznym lub związanym z klęskami żywiołowymi. W tej grupie uwzględnić należy także działania podejmowane po różnego rodzaju katastrofach.

Wyniki badań wskazują, że złożony charakter działań realizowanych na obszarze kraju wymaga przygotowania już w okresie pokoju sił zdolnych do natychmiastowej reakcji militarnej w ramach reagowania kryzysowego. Ich budowanie powinno się odbywać stosownie do ocenianych wariantów bezpośredniego zagrożenia kryzysowego i formułowanych na tej podstawie zadań.

---

[228] Termin *działania obronno – prewencyjne* za M. Huzarski, *Operacyjno – taktyczne działania* ..., wyd. cyt., s. 92.

ROZDZIAŁ 6. PROJEKT KONCEPCYJNY SIŁ ZADANIOWYCH WOJSK LĄDOWYCH W DZIAŁANIACH TAKTYCZNYCH

Rozpatrując problematykę sił zadaniowych, zasadnym jest sięgnięcie do teorii organizacji i zarządzania, która może stanowić punkt odniesienia do poprawnego projektowania i budowania sił zadaniowych, przy założeniu, że siły zadaniowe są organizacją, gdyż jest to zespół żołnierzy wraz ze środkami, uformowany w odpowiednią strukturę i powołany do wykonywania określonego zadania. W teorii organizacji i zarządzania wypracowano zbiór empirycznie zweryfikowanych twierdzeń dotyczących sprawnego funkcjonowania organizacji[229]. Jak podkreśla W. Kieżun, *Rozwój organizacji polega na stałej zmianie (usprawnianiu). Im krótszy czas potrzebny jest na wprowadzenie usprawnień, tym organizacja jest sprawniejsza, bardziej elastyczna, przystosowana do otoczenia*[230]. Zmiany są więc niezbędnym czynnikiem przetrwania i rozwoju każdej organizacji[231], również wojskowej, gdyż zmieniające się uwarunkowania kształtują nowe oblicze działań taktycznych.

Należy w tym miejscu podkreślić, że kwestie sprawności funkcjonowania organizacji od lat znajdują się w obszarze naukowego zainteresowania teoretyków i praktyków cywilnych i wojskowych[232]. Jak podkreśla Z. Ścibiorek, ... *przyszłe pole walki wymagać będzie nowoczesnych środków walki i sprawnych struktur organizacyjnych*[233]. Z punktu widzenia dokonywanych zmian, ich charakter może nabrać cech innowacyjnych lub adaptacyjnych. Zmiany innowacyjne polegają na dostosowaniu się do wyzwań i wprowadzają nowe rozwiązania, które sprawdzać się będą w przewidywanym działaniu. Często ich skutki i efektywność nie są jeszcze znane, a konsekwencje mogą mieć inny niż spodziewany efekt. Może on być pozytywny, czyli pożądany lub negatywny, stwarzający potrzebę dalszej modyfikacji zmierzającej do osiągnięcia pozytywnego rezultatu. Zmiany adaptacyjne polegają na dostosowaniu się i w zasadzie doskonaleniu istniejących struktur. Są niejako nadążaniem za zmianami uwarunkowań i wynikają z potrzeby poprawy

[229] Por. P. Tyrała, *Kierowanie organizowanie zarządzanie,* Toruń 2003, s. 53.
[230] W. Kieżun, *Sprawne zarządzanie organizacją,* Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 1998, s. 383.
[231] Z. Ścibiorek, *Ludzie podczas zmian w organizacji,* Adam Marszałek, Toruń 2005, s. 52.
[232] Z. Ścibiorek, *Podejmowanie decyzji,* Warszawa 2003, s. 7.
[233] Z. Ścibiorek, *Wojna czy pokój,* Ossolineum, Wrocław 1999, s. 81.

dotychczasowego poziomu funkcjonowania[234].

Wyniki badań zaprezentowane w poprzednich rozdziałach stały się kanwą do zaproponowania optymalnego procesu budowania sił zadaniowych na bazie struktur wojsk lądowych. Rozwiązanie wieloaspektowych i złożonych zagadnień ukierunkowane zostało na znalezienie odpowiedzi na następujące pytanie badawcze: *W jaki sposób budować, przygotowywać i używać siły zadaniowe?*

6.1. Założenia wyjściowe i metodyka projektowania

Szanse i zagrożenia współczesnego świata, jego wielowątkowość, nieliniowość oraz nieprzewidywalność zmian w otoczeniu, zmuszają organizacje do poszukiwania takich rozwiązań w ich funkcjonowaniu, które poza utrzymaniem się na powierzchni będą w stanie osiągać coraz to większe korzyści przy minimalizowaniu nakładów.

I tak, zwiększamy sprawność, jeżeli uzyskujemy albo większy wynik z danego nakładu, albo taki sam wynik przy zmniejszonych nakładach[235]. Stąd też, wynikają ciągłe zmiany wewnętrzne (strukturalne) organizacji. Sprawność organizacji wojskowej, to zwiększanie jej możliwości bojowych przy jednoczesnym zmniejszeniu jej liczebności. Brytyjski teoretyk Bevin Alexander w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku prognozował, że w przyszłości *...siły lądowe działały będą w składzie o wiele mniejszych jednostek niż w wojnach przeszłości, ale dysponować będą różnorodniejszą i potężniejszą bronią niż miało to miejsce poprzednio. Te małe siły będą tworzyły grupy bojowe*[236].

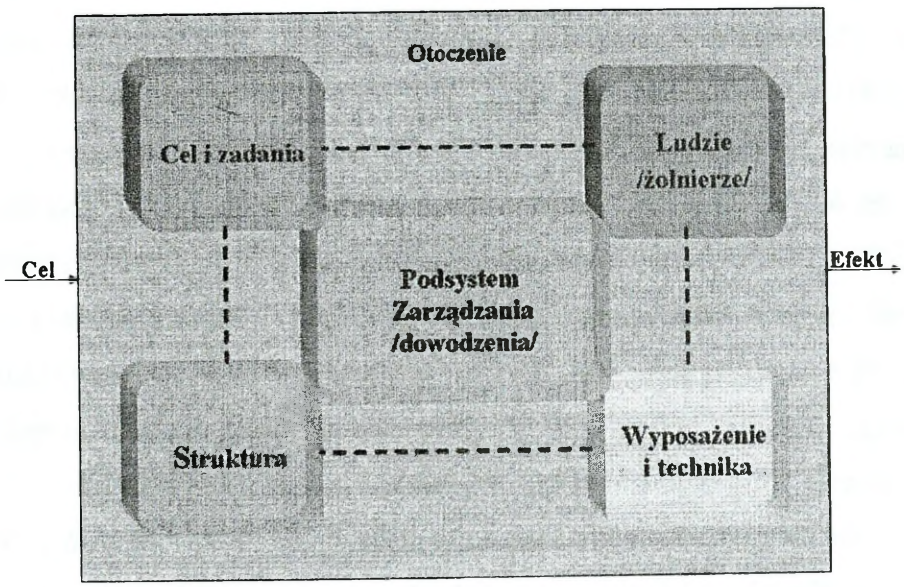
Dokonując prób zdefiniowania organizacji wojskowej, zastosowano podejście systemowe, stosowane w ogólnej teorii organizacji i zarządzania, które umożliwiło wyodrębnienie, uporządkowanie i przeanalizowanie elementów w organizacji wojskowej, które można i trzeba zmienić, by osiągnąć zakładane cele. Jak twierdzą J. A. F. Stoner i C. Wankel w pozycji *Kierowanie*: *Organizacje, aby przetrwać, muszą współdziałać z otoczeniem. Każdy czynnik otoczenia, zmniejszający zdolność*

---

[234] J. Posobiec, *Teoretyczne podstawy tworzenia zgrupowań w działaniach taktycznych*, [w:] M. Kubiński (red.), *Siły zadaniowe* ..., wyd. cyt., s. 98.
[235] S. P. Robbins, D. A. De Cenzo, *Podstawy zarządzania*, PWE, Warszawa 2002, s. 32.
[236] B. Alexander, *The Future of Warfare*, W.W. Norton & Company Ltd., London 1995, s. 83-84.

organizacji (...) staje się siłą wywołującą zmianę[237]. Natomiast M. Huzarski w opracowaniu *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych* napisał, że: *W działaniach taktycznych biorą udział siły i środki w odpowiedni sposób zestawione organizacyjnie, z zamiarem stworzenia dogodnych warunków do racjonalnego i efektywnego ich wykorzystania*[238].

W celu opisu metodyki projektowania sił zadaniowych, posłużono się następującym schematem współzależnych elementów organizacji (rys. 44.).

Rys. 44. Współzależne elementy organizacji
Źródło: Opracowanie własne na podstawie M. Bielski, *Organizacje istota, struktury, procesy,* Łódź 1996, s. 86

Zmiana dokonana w jednym podsystemie powoduje zmiany w pozostałych podsystemach. Jednak każda zmiana musi czemuś służyć. Nie chodzi bowiem o to, by zmiany następowały przy założeniu, że *jeżeli nie może być lepiej, to niech będzie inaczej*. Aby się tego ustrzec, należy sobie odpowiedzieć na pytanie: *Co chcę osiągnąć w wyniku zmian?* To proste pytanie niesie za sobą szereg uporządkowanych czynności realizowanych zarówno w fazie projektowania sił, jak i ich budowania, dla których nadrzędnym będzie kolejne pytanie: *Czemu te zmiany mają służyć?* Odpowiedź na to drugie pytanie, w aspekcie *sił zadaniowych* będzie prosta – zmiany mają umożliwić realizację zadań. Zadanie natomiast, zawsze będzie wynikało z celu głównego

[237] J. A. F. Stoner, C. Wankel, *Kierowanie* .., wyd. cyt., s. 305.
[238] M. Huzarski, *Zagadnienia* ..., wyd. cyt., s. 75.

organizacji. Decyzja o utworzeniu i funkcjonowaniu sił zadaniowych wynikać powinna z przekonania, że zespół ten jest niezbędny do wykonania określonego zadania. Nie powinna to być moda, czy rozpaczliwe poszukiwanie rozwiązania trudnych problemów. Każdorazowo zdawać sobie należy sprawę ze wszystkich konsekwencji, jakie wiążą się z taką decyzją. Aby ją podjąć należy znać procesy zachodzące w zespołach oraz zastosować odpowiednią procedurę ich powoływania[239].

Filozofią sprawnego funkcjonowania sił zadaniowych jest zmiana mentalności żołnierzy i/lub innych członków zespołu poprzez przejście od zachowań indywidualnych w działania zespołowe. Jest to o tyle trudne, że jak wskazują dotychczasowe doświadczenia, bardzo często siły zadaniowe są budowane z żołnierzy funkcjonujących w różnych jednostkach wojskowych, posiadających zróżnicowane umiejętności i doświadczenia bojowe. J. Antoszkiewicz[240] podkreśla, że wszystkie personalne atrybuty wnoszone do zespołu przez jego poszczególnych członków kształtują się i rozwijają wraz nimi. Ewolucyjne przejście od zbioru indywidualności do zwartego zespołu ujmuje on w sześć faz rozwoju zespołu: rozpoznania, różnicowania się, integracji, kooperacji, dryfowania i załamania spójności.

Faza rozpoznania obejmuje wzajemne poznawanie się, kształtowanie. W fazie różnicowania się powstają struktury grupy i przewodzenia, często prowadzące do napięć i sporów. W zespołach, które pomyślnie przetrwały pierwsze kryzysy następuje faza integracji. Charakteryzuje się ona doprecyzowaniem elementów kultury zespołu, konsolidacją jego członków wokół wspólnych wartości i nastawieniem na jak najlepsze wykonanie zadania.

W fazie kooperacji, współpraca zaczyna przebiegać rutynowo i przynosić coraz lepsze efekty. W wyniku rozpoznania możliwości wykonawczych poszczególnych członków zespołu następuje w zespole kolejna faza - dryfowania. Wzajemne poznanie prowadzić może do wykorzystywania niektórych cech i umiejętności przez innych członków zespołu. Kooperacja może wtedy przerodzić się w nierównomierne obciążenie pracą,

---

[239] M. Strzoda, *Zespoły zadaniowe* ..., wyd. cyt., s. 15.

[240] J. Antoszkiewicz, *Firma wobec zagrożeń. Identyfikacja problemów,* Poltext, Warszawa 1998, s. 217; B.W. Tuckman wymienia pięć etapów rozwoju grup: etap kształtowania się, etap burzliwy, etap tworzenia norm, etap efektywności, etap kończenia działalności, B.W. Tuckman, M.A.C. Jensen, *Stages of Small-Group Development Revisited,* "Group and Organization Studies", 1997, s. 419-427.

co jest zazwyczaj konsekwencją nadużywania statusu i pozycji w zespole. Sytuacja taka prowadzi do kolejnej fazy - załamania spójności zespołu. Następuje ona po przekroczeniu dopuszczalnego poziomu tolerancji lub nadużywania pozycji w zespole. Powstające destrukcyjne siły odśrodkowe mogą w skrajnych przypadkach doprowadzić do kryzysu oraz konfliktu. Jeśli nie zostanie on zażegnany może doprowadzić do buntu, złamania konsolidacji zespołu i jego rozpadu.

Wskazane fazy rozwoju wynikają głównie z zachowań ludzkich, stąd też należy zakładać, że mają w pełni zastosowanie w przypadku wojskowych sił zadaniowych, z taką jednak różnicą, że zespoły wojskowe muszą funkcjonować do czasu wykonania zadania, do którego zostały powołane, czyli przeważnie przez okres kilku miesięcy. Rolą dowództwa zespołu jest czuwanie nad przechodzeniem zespołu w kolejne fazy i kontrolowanie jego przebiegu. Jeżeli wspomniana funkcja kontrolna spełnia rolę, istnieje szansa na uzyskanie efektu synergii, co zaskutkuje wysoką sprawnością zespołu.

Biorąc pod uwagę powyższe, należy głęboko przemyśleć, kiedy nową strukturę najlepiej wykorzystać tj., w jakiej fazie jej cyklu *życia*, aby osiągnąć maksimum efektów. Zestawiając to w oś czasu można wygenerować wniosek, iż niecelowe jest stawiane trudnych zadań zespołom w początkowym okresie – o *niedotartych* relacjach wewnętrznych, jak również w końcowym okresie tj. momencie *przetarcia się* wzajemnych relacji. W przypadku budowania sił zadaniowych z przeznaczeniem do wysłania ich poza granice kraju ważnym jest, aby etap docierania się realizowany był przed wyjazdem w rejon konfliktu. Dlatego też zasadnym jest, aby z chwilą zaprojektowania struktury sił zadaniowych mogły one wspólnie szkolić się i przygotowywać do wyjazdu w rejon działań.

Aby wyzbyć się chaosu podczas projektowania sił zadaniowych[241], należy kierować się znanym w teorii i popartym praktyką cyklem organizacyjnym[242], który

---

[241] Procedura tworzenia i szkolenia IV zmiany PKW w Iraku przewidywała udzielenie odpowiedzi na następujące pytania: *Czego oczekuje koalicja od naszego kontyngentu?, jaki będzie cel jego działania?, jakie będą zadania i w jakich warunkach będą realizowane?, jaka powinna być wobec tego organizacja kontyngentu (bo liczebność jest narzucowna politycznie)?, jaki sprzęt jest potrzebny do wykonywania takich zadań, w takich warunkach?*. Na podstawie wniosków z IV zmiany PKW w Iraku, G. Sobolewski, *Teren zabudowany a siły zadaniowe*, [w:] M. Kubiński (red.), *Siły zadaniowe w działaniach* ..., wyd. cyt., s. 89.

[242] Henry Louis Le Chatelier (1850-1936) - francuski chemik, fizyk i organizator - twórca cyklu organizacyjnego.

jest logicznym układem następujących pięciu etapów[243]:

1. Zdefiniowanie jasnego i ściśle określonego celu.
2. Zbadanie środków i warunków, które trzeba zastosować, aby osiągnąć zamierzony cel – planowanie działań.
3. Przygotowanie sił, środków i warunków uznanych za niezbędne do realizacji wytyczonych zadań.
4. Urzeczywistnienie, czyli wykonanie (realizacja) zamierzonych zadań stosownie do przyjętego planu działania.
5. Kontrola wyników i wyciągnięcie z nich wniosków.

Cykl ten ma zastosowanie niemalże we wszystkich dziedzinach funkcjonowania organizacji, można go również wykorzystać w odniesieniu do projektowania zmian strukturalnych.

Projektowanie organizacji, jak twierdzi H. Bieniok powinno mieć zawsze charakter wielowariantowy i wielopłaszczyznowy. Wskazane jest szerokie poszukiwanie źródeł usprawniania organizacji w obszarze takich pięciu podstawowych sposobów (kierunków, możliwości) doskonalenia organizacji, jak[244]:

1. *Eliminacja* zbędnych elementów struktury i ludzkiego działania. Należy ona do najkorzystniejszych i najbardziej pożądanych sposobów usprawniania organizacji. Eliminacja zbędnych elementów działania prowadzi do specjalizacji, umożliwiającej zwiększenie do granic optymalnych stopnia powtarzalności, a przez to do ekonomizacji działania.
2. *Zamiana* (zastąpienie, przegrupowanie itp.), polegająca na zastąpieniu danego elementu organizacji innym, lepiej realizującym cel oraz bardziej dostosowanym do potrzeb i warunków.
3. *Łączenie* (scalanie, integracja, fuzja, także powiększenie), jest działaniem polegającym na przestrzennym, czasowym lub funkcjonalnym scalaniu przynajmniej dwóch przedmiotów lub podmiotów działania w celu uzyskania poprawy sprawności ich łącznego funkcjonowania.
4. *Dzielenie* (oddzielenie, rozdzielenie, dezintegracja, także zmniejszenie), polega na

[243] H. J. Zieleniewski, *Organizacja i zarządzanie*, PWE, Warszawa 1981.
[244] H. Bieniok (kier. zesp.), *Metody sprawnego zarządzania*, Biblioteka Biznesmena, A.W. „Placet", Warszawa 1997, s. 57.

rozbiciu danej złożonej całości lub zespołu na mniejsze elementy, w celu osiągnięcia wyższej łącznej sprawności funkcjonowania całego układu. Podział pracy na prostsze elementy składowe i powierzenie ich do realizacji wyspecjalizowanym organom (podział zespołu np. przy nadmiernej rozpiętości kierowania), czy też oddzielenie nie dostosowanych do siebie pod pewnym względem wykonawców jest częstym i bardzo efektywnym sposobem usprawniania pracy.

5. *Upraszczanie* (symplifikacja, modyfikacja), w myśl zasady, że określone cele należy uzyskiwać możliwie najprostszymi środkami i sposobami, jeśli nie pociąga to za sobą obniżenia jakości wytworu lub zmniejszenia sprawności funkcjonowania danej całości. Obiekt lub działanie pod pewnym względem prostsze sprawia mniej trudności podmiotowi działania, a także organowi kierującemu tym działaniem (zwłaszcza zespołowym). Uproszczenie osiąga się przez analizę i rozdzielenie danego przedmiotu lub działania na elementy proste, a następnie eliminację elementów zbędnych.

Nowo powstająca struktura wyznacza ramy funkcjonowania i odpowiada lansowanej w teorii zarządzania koncepcji wielowymiarowych struktur organizacyjnych[245]. Koncepcja ta postuluje rozpatrywanie budowania struktury organizacyjnej w wielu wymiarach[246]:

Konfiguracji obejmującej kształt struktur, ról i pozycji organizacyjnych (np. rozczłonkowania organizacji, proporcji składowych, rozpiętość kierowania, hierarchiczność zgrupowania). *Centralizacji,* która charakteryzuje rozmieszczenie uprawnień decyzyjnych na poszczególnych szczeblach, poziomach hierarchicznej struktury zgrupowania (koncentracje władzy). *Specjalizacji* podziału obowiązków i zadań pomiędzy elementy organizacji (elementy składowe zgrupowania). *Standaryzacji* wskazującej na typowość działań i zachowań w procesach postępowania oraz powtarzalność procedur (np. SOP- stałe procedury operacyjne obowiązujące w siłach zadaniowych). *Formalizacji,* obejmującej system wzorów, reguł działania utrwalonych w regulaminach i dokumentach normatywnych.

Analiza i ocena powyższych postulatów wskazuje, że znajdują one swoje pełne

---

[245] K. Mreła, *Struktury organizacji. Analiza wielowymiarowa,* PWE, Warszawa 1989, s. 14.

[246] Tamże, s. 14-15; E. Głuszek, J. Skalik (red.), *Czynniki i zasady kształtowania struktur organizacyjnych. Projektowanie organizacji instytucji,* Wrocław 1992, s. 50.

odzwierciedlenie w procesie budowania sił zadaniowych. Centralizacja, specjalizacja, standaryzacja i formalizacja są bowiem swoistymi wyznacznikami pozwalającymi je opisać. Jednak z istoty projektowania sił zadaniowych nie wynika jednoznacznie, *czy jest to struktura stała, czy tymczasowa?* Wnioski z ostatnich lat wskazują, że odpowiedź na powyższe pytanie nie jest jednoznaczna. Często bowiem w trakcie realizacji zadań długoterminowych występuje potrzeba reorganizacji i dokonania zmian w trakcie realizacji zadania, dodatkowo zmianie może ulec również samo zadanie. Należy sądzić, że jest to zjawisko naturalne, wynikające z samego charakteru zadań, które zmieniają się w trakcie prowadzenia działań przez siły zadaniowe wskutek czynników niezależnych od wykonawców[247].

6.2. Proces budowania i przygotowania sił zadaniowych

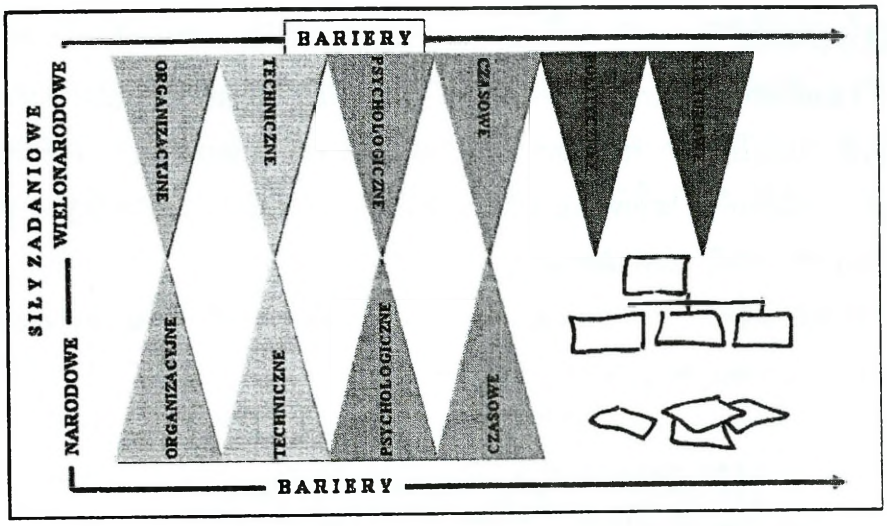
Istota tworzenia sił zadaniowych wyraża się w założeniu, iż w zależności od treści otrzymanego zadania tworzy się odpowiednią strukturę funkcjonalną, przeznaczoną do jego wykonania. Zakłada się przy tym, że siły zadaniowe powinny być zdolne do prowadzenia autonomicznych działań w przydzielonych rejonach odpowiedzialności.

Ważnym „momentem" w budowaniu sił zadaniowych jest uzmysłowienie sobie trudności wynikających z barier i obawy przed zmianami (lub przed nowymi wyzwaniami) w sytuacji zmian innowacyjnych. Pojawiające się bariery wpływają negatywnie na proces budowania sił zadaniowych. Zarówno przy tworzeniu sił narodowych, jak i wielonarodowych, należą do nich bariery: organizacyjne, techniczne, psychologiczne i czasowe[248].

Jest to tym bardziej trudne, jeżeli istnieje potrzeba/konieczność zbudowania sił zadaniowych wielonarodowych (por. rys. 45.). Doświadczyli tego niestety polscy dowódcy dywizji i brygad w poszczególnych zmianach w działaniach stabilizacyjnych w Iraku.

---

[247]Por. J. Posobiec, *Teoretyczne podstawy*..., wyd. cyt., s. 100.
[248] Tamże, s. 98.

Rys. 45. Bariery w procesie budowania sił zadaniowych
Źródło: Opracowanie własne

Wypracowane w fazie negocjacji stanowiska poszczególnych kontrybutorów, a w zasadzie ograniczenia w zakresie użycia poszczególnych komponentów narodowych, „spędzały sen z powiek" polskich dowódców. W kontekście wielonarodowości sił dodatkowo należy uwzględnić bariery polityczne i kulturowe (por. rys. 45.). Dlatego też istotnym jest, aby rozważania w zakresie budowania sił zadaniowych ujmować przez pryzmat nie tylko potrzeb, ale możliwości, zwłaszcza w kontekście sił wielonarodowych.

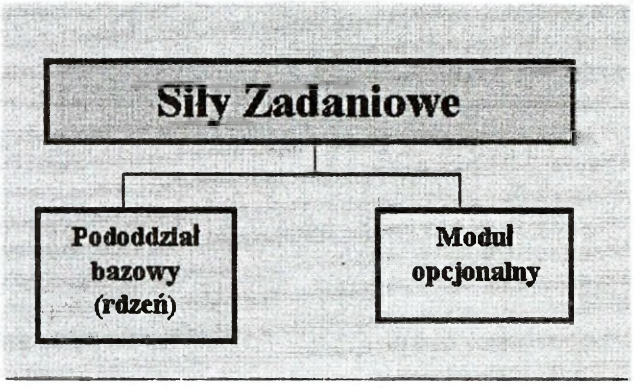
Jak podkreśla J. Wołejszo, z punktu widzenia strategii projektowania struktur,[249] budowa struktur sił zadaniowych może być dokonywana różnymi metodami, które ze względu na kryterium przedmiotowe można podzielić na metody: diagnostyczną, prognostyczną, diagnostyczno-prognostyczną i funkcjonalną. Przy wyborze metody budowy struktur zgrupowania taktycznego, celowy wydaje się kompromis pomiędzy nimi[250]. Wynika to z potrzeby określenia stanu rzeczywistego (np. stan sił i środków, dotychczasowe straty, ilość zasadniczego sprzętu bojowego, dane o przeciwniku, terenie działań, itp.) oraz prognozy przebiegu przyszłych działań bojowych. Ten stan rzeczy pozwala przewidywać potrzeby i cele w zakresie tworzenia

[249] J. Wołejszo, *Wybrane problemy projektowania struktur organizacyjnych*, [w:] *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym*, materiały z seminarium naukowego, AON, Warszawa 2003, s. 66.
[250] W. Zawadzki, *Zasady projektowania działań zorganizowanych*, AON, Warszawa 1997, s. 32-36.

zgrupowań taktycznych[251].

Celem budowania *sił zadaniowych* jest uzyskanie efektu synergii. Potencjał poszczególnych elementów struktury *sił zadaniowych* powinien umożliwiać wykorzystanie możliwości bojowych (np. uderzenia i ognia), kierowanych przez odpowiedni, spójny system dowodzenia.

Struktura *sił zadaniowych* powinna być elastyczna i umożliwiać prowadzenie różnych działań w zmieniających się warunkach.

Rys. 46. Elementy składowe sił zadaniowych
Źródło: Opracowanie własne

Wnioski z doświadczeń innych państw (por. rozdział 3) wskazują, że siły zadaniowe powinny być zbudowane z dwóch zasadniczych elementów: pododdziału bazowego zwanego rdzeniem sił zadaniowych i modułu opcjonalnego (por. rys. 46.).

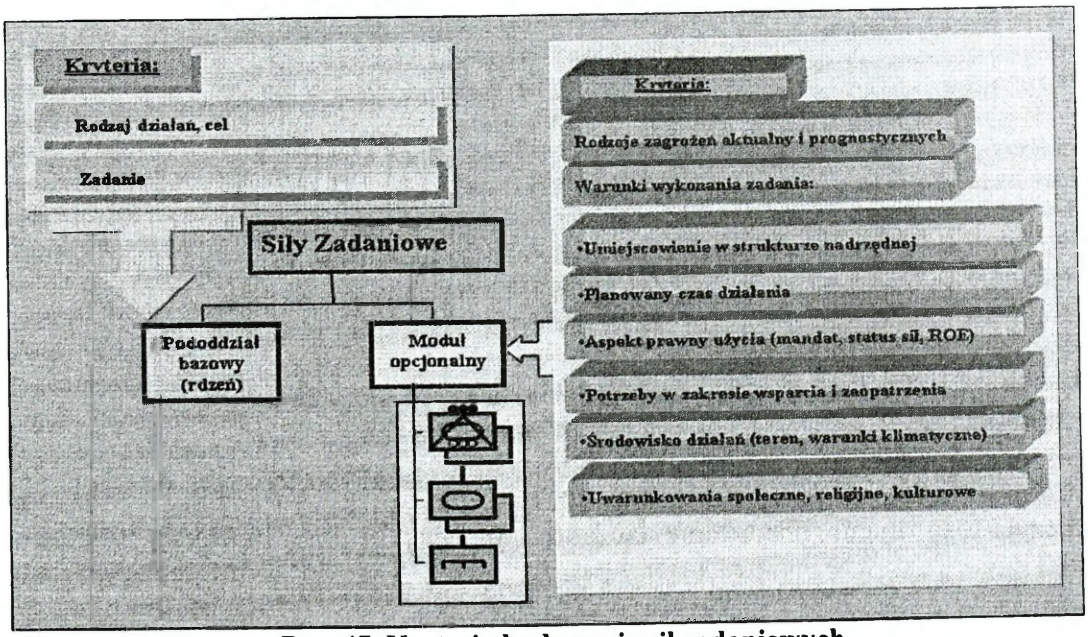
Rdzeń tworzony jest zazwyczaj na bazie pododdziałów: zmechanizowanych, zmotoryzowanych, czołgów, aeromobilnych lub też innych w zależności od potrzeb. Głównym wyznacznikiem decydującym o doborze pododdziału bazowego jest rodzaj działań (charakter zadania) oraz cel, jaki należy osiągnąć w działaniach (por. zmienne i wskaźniki, zał. 1.).

Pododdział bazowy determinuje styl działania i sposób osiągania celu. Planując użycie *sił zadaniowych* należy uwzględniać specyfikę wszystkich elementów wpływających na wykonanie zadania (np. zasady użycia siły, reguły użycia). Jednak taktyka działania będzie podporządkowana i niejako narzucona przez pododdział bazowy. Stąd też analizując otrzymane zadanie, należy jasno zdefiniować jego

[251] Z. Mazurek, A. Bujak, Z. Śliwa, *Zgrupowania taktyczne, ich rola i miejsce w walce*, AON, Warszawa 2002, s. 49.

parametry taktyczno - operacyjne oraz specyfikę, co w rezultacie doprowadzi do wyboru *pododdziału bazowego* grupy zadaniowej oraz *modułu opcjonalnego*. Pomocne w tym zakresie mogą być zmienne i wskaźniki zaproponowane w załączniku 1. Zmiana charakteru zadania lub warunków jego wykonania może doprowadzić do konieczności zmodyfikowania składu modułu opcjonalnego lub nawet zmiany pododdziału bazowego. Dobór elementów modułu opcjonalnego wynika głównie z (por. rys. 47.):

1. Rodzaju zagrożeń aktualnych i przyszłych;
2. Warunków wykonania zadania, a w tym:
   - umiejscowienia sił zadaniowych w strukturze komponentu operacyjnego;
   - przewidywanego czasu działania i potrzeb w zakresie autonomii;
   - prawnych aspektów użycia sił (mandat, status sił, porozumienia międzynarodowe, zasady użycia sił);
   - potrzeb w zakresie rozpoznania i wsparcia ogniowego;
   - środowiska (teren, warunki klimatyczne);
   - uwarunkowania społeczne, religijne i kulturowe.

Rys. 47. Kryteria budowania sił zadaniowych (wariant zmiennych zależnych i niezależnych)
Źródło: Opracowanie własne

Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że dowodzenie *siłami zadaniowymi* powinien przejąć dowódca komponentu, na bazie którego są one tworzone. W skład dowództwa włącza się oficerów specjalistów w zależności od rodzajów komponentów wchodzących w skład *sił zadaniowych* (por. rys. 48.).

Dowódcy podlegają bezpośrednio dowódcy zespołów zadaniowych oraz zastępca, szef sztabu i grupa dowódcy. Posiada on uprawnienia do wydawania rozkazów wszystkim żołnierzom i pracownikom wojska. Ma prawo wydawać rozkazy, polecenia, wytyczne i instrukcje we wszystkich sprawach dotyczących danego szczebla organizacyjnego[252]. Z kolei *zastępca* asystuje dowódcy przy wykonaniu zadań, realizuje polecenia określone przez dowódcę oraz zastępuje go podczas jego nieobecności. Koordynuje realizację zadań zleconych przez dowódcę oraz ma prawo do wydawania poleceń i wytycznych wszystkim osobom funkcyjnym dowództwa[253].

Grupa dowódcy składa się z osób funkcyjnych i komórek organizacyjnych, z którymi bezpośrednio pracuje dowódca w zakresie: prawa, finansów, ochrony tajemnicy czy ochrony zdrowia.

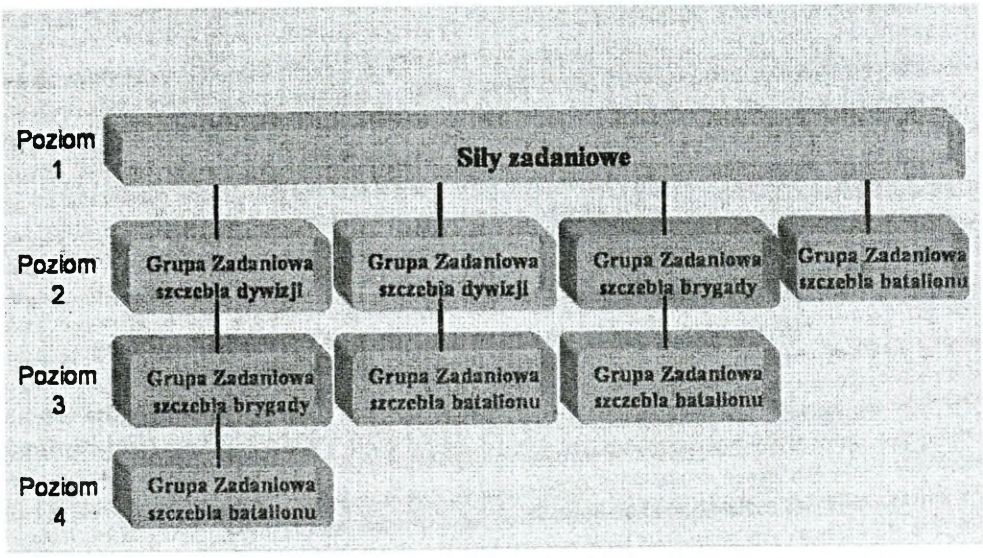

Rys. 48. Proponowany skład dowództwa sił zadaniowych
Źródło: Opracowanie własne

Grupa główna obejmuje szereg specjalistów, do najważniejszych z nich należy zaliczyć: rozpoznanie, planowanie, łączność i informatykę oraz współpracę cywilno – wojskową. *Oficerowie rodzajów wojsk* mają do spełnienia dwie zasadnicze funkcje.

[252] Por. J. Michniak, *Dowodzenie i łączność*, AON, Warszawa 2005, s. 55; J. Kręcikij, J. Wołejszo (red.), *Podstawy dowodzenia*, AON, Warszawa 2007, s. 204.
[253] J. Posobiec, *Dowodzenie w środowisku sieciocentrymcznym*, Zeszyty Naukowe AON - dodatek, Warszawa 2008, s. 119.

Po pierwsze, powinni być doradcami dowódcy w sprawach specjalistycznych, a po drugie powinni utrzymywać kontakt z pododdziałami specjalistycznymi poprzez grupy łącznikowe[254].

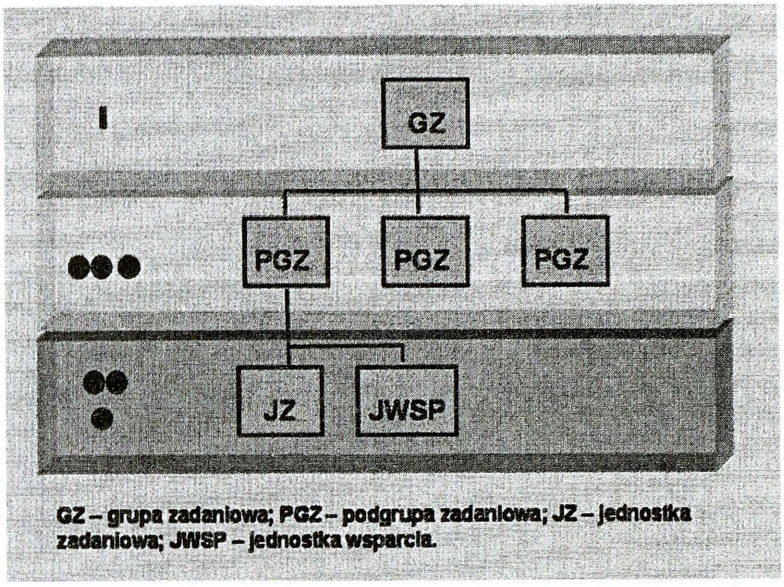
Szczebel organizujący *siły zadaniowe* powinien zapewnić im dane z rozpoznania oraz niezbędne wsparcie i zabezpieczenie.

Rys. 49. Poziomy dowodzenia taktycznymi grupami zadaniowymi
Źródło: Opracowanie własne

Z kolei tworzone najczęściej na szczeblu batalionu grupy zadaniowe, mogą mieć różne podporządkowanie (por. rys. 49.). Mogą stanowić element brygadowej grupy zadaniowej lub podlegać dowództwu dywizji, czyli być jej elementem ugrupowania. Wariantem rzadziej stosowanym, lecz możliwym, jest ich bezpośrednia podległość dowódcy operacyjnemu, gdyż rozwiązania stosowane w wielu państwach wskazują na dążenie do „spłaszczania" poziomów dowodzenia (por. rozdział 3.).

[254] M. Kubiński, *Tworzenie i użycie*..., wyd. cyt., s. 48.

Rys. 50. Szczeble organizujące grupy zadaniowe
Źródło: Opracowanie własne

Niezależnie od podległości funkcjonalnej, każda *GZ* składa się z kilku *podgrup zadaniowych (PGZ)* tworzonych najczęściej na szczeblu plutonu (por. rys. 50.). *Podgrupy zadaniowe* powinny być również w znacznym stopniu usamodzielnione i najczęściej każda podgrupa zadaniowa składa się z *jednostki zadaniowej (JZ)* i *jednostki wsparcia (JWSP).* Przy czym pod pojęciem jednostki zadaniowej rozumie się pododdziały ogólnowojskowe. Jednostki wsparcia, to z kolei takie pododdziały, jak np. wsparcia ogniowego, obrony przeciwlotniczej, ale też i logistyczne. Zalicza się do nich również pododdziały obrony terytorialnej lub też elementy układu pozamilitarnego, jak doradcy, tłumacze itp.[255]

Struktury organizacyjne sił zadaniowych mają dynamiczny charakter, ze względu na ich zróżnicowanie i permanentne dostosowywanie do prognozowanych zadań, a okres funkcjonowania nowoutworzonych struktur zadaniowych uzależniony jest od czasu wykonania zadania.

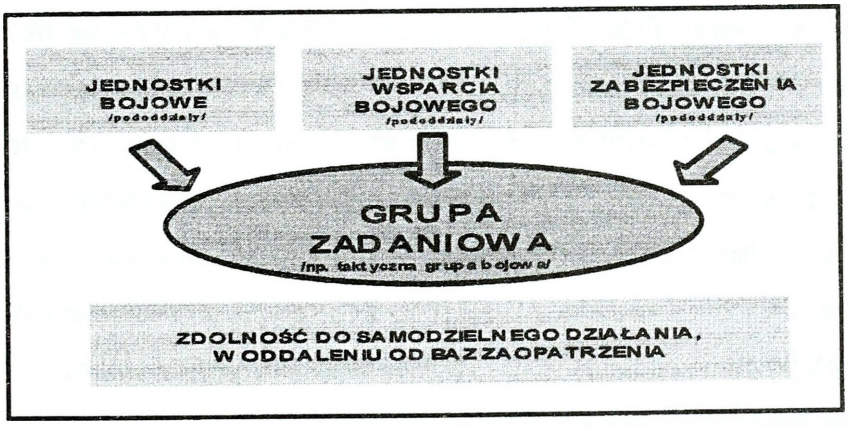
Zasadniczym wyróżnikiem sił zadaniowych jest tymczasowość istnienia i działania w ramach formowanej struktury. Przy czym doraźność nigdy nie może oznaczać deprecjonowania wymagań. Jedną z zasadniczych przesłanek tworzenia sił zadaniowych jest właśnie potrzeba spełnienia wyższych wymogów niż są w stanie

[255] Tamże, s. 53.

sprostać tradycyjnie istniejące struktury organizacyjne, które dodatkowo działać muszą w tzw. „otoczeniu burzliwym"[256].

W projekcie doktryny szkoleniowej SZRP DD/7[257] zapisano między innymi, że: *(...) stosownie do zmieniających się zagrożeń, szkolenie wojsk nakierowane jest na osiągnięcie przez wojska samodzielności (autonomiczności) i zdolności do działań (w tym poza granicami kraju), w znacznym oddaleniu od stacjonarnych baz, w określonym miejscu i czasie oraz w określonych warunkach środowiska (region świata, strefa klimatyczna, warunki terenowe itp.).*

Autonomiczność danej jednostki osiąga się poprzez jej właściwy skład organizacyjny, wyszkolenie i skoordynowanie wszystkich elementów składowych (komponentów). Model jednostki autonomicznej przedstawia rys. 51[258].

Rys. 51. Model jednostki autonomicznej
Źródło: *Projekt doktryny szkolenia sił zbrojnych RP DD/7*, Warszawa 2004

Warunkiem prowadzenia autonomicznych działań w wojskach lądowych jest tworzenie modułów bojowych (grup zadaniowych), których podstawą są bataliony. Pododdziały bojowe na poziomie taktycznym (taktyczne grupy bojowe) uzupełniane są pododdziałami wsparcia i zabezpieczenia działań[259].

Jednak szkolenie pododdziałów wsparcia i zabezpieczenia powinno być ściśle powiązane z cyklem szkolenia modułów bojowych - grup zadaniowych (taktycznych grup bojowych) i powinno polegać na wszechstronnym skorelowaniu i dostosowaniu

[256] J.A.F. Stoner i inni, *Kierowanie* ..., wyd. cyt., s. 319.
[257] *Projekt doktryny szkolenia sił zbrojnych RP DD/7*, Warszawa 2004.
[258] Tamże, s. 7.
[259] Tamże, pkt. 5006.

ich działań do potrzeb grupy zadaniowej[260].

Zbliżone podejście do modelu tworzenia TGB zaprezentowali J. Policha i Z. Zalewski w artykule: *Osłona przeciwlotnicza taktycznej grupy bojowej*. Jednak w swoim opracowaniu uwzględniają ponadto moduł decyzyjny obejmujący dowództwo i sztab brygady lub batalionu wraz z oddelegowanymi oficerami rodzajów wojsk i z przydzielonych pododdziałów[261].

Przygotowanie sił zadaniowych

Częste zmiany sytuacji taktycznej oraz sposobów działania sił nieprzyjaznych w konfliktach w byłej Jugosławii, Iraku oraz Afganistanie skutkowały reorganizacją struktur sił zadaniowych oraz ewolucją ich taktyki działania. W znaczący sposób zmieniły również podejście do problematyki **przygotowania** kolejnych zmian sił zadaniowych (por. zał. 7.). Szczególnie ważne w powyższym zakresie okazało się doskonalenie systemu obiegu informacji w skali całego kontyngentu, głównie drogą radiową, zapewniające otrzymywanie informacji od najmniejszych elementów ugrupowania, poprzez szczeble pośrednie, aż do dowódcy sił zadaniowych. Obieg informacji w czasie realnym (możliwie najkrótszym) pozwala na sprawne podejmowanie decyzji i reakcję na zagrożenia. Natomiast doskonalenie taktyki działania wojsk powinno obejmować następujące zagadnienia szkoleniowe[262]:

- reakcja dowódców i wojsk na ostrzał pośredni;
- działanie patrolu (konwoju) - szczególnie w terenie zabudowanym;
- działanie na punktach kontrolnych i wzajemne ubezpieczanie się;
- udział w akcjach prewencyjnych, blokowanie i panowanie nad tłumem oraz przeszukiwanie i postępowanie z zatrzymanymi;
- odpieranie ataku na patrole (konwoje) oraz kierowanie ogniem drużyny, plutonu w trakcie tych zdarzeń;
- **współdziałanie elementów lądowych i powietrznych sił szybkiego reagowania (ang. QRF), w tym procedury nawiązywania i utrzymywania łączności radiowej oraz wspólnego strzelania;**

---

[260] Tamże, pkt. 5007.

[261] J. Policha, Z. Zalewski, *Osłona przeciwlotnicza taktycznej grupy bojowej*, PWL nr 8 (530), sierpień 2003, s. 23.

[262] Por. T. Buk, *Udział wojsk* ..., wyd. cyt.

- wykonywanie zadań bojowych w warunkach ograniczonej widoczności przy użyciu sprzętu noktowizyjnego.

Jak podkreśla T. Buk[263], należy jednak pamiętać, iż w przygotowaniu wojsk do udziału w podobnej operacji nie można pomijać innych obszarów wyszkolenia wojsk, do których należy zaliczyć: szkolenie ogniowe, ochronę i obronę obiektów oraz osób, terenoznawstwo, OPBMR, szkolenie inżynieryjno-saperskie, szkolenie sanitarne, szkolenie techniczne i inne (stosownie do potrzeb).

Przygotowanie sił do realizacji zadań w rejonie odpowiedzialności powinno się odbywać zgodnie z przeznaczeniem kontyngentu oraz wymaganiami operacyjnymi określonymi przez dowództwo narodowe wystawiające kontyngent. Doświadczenia z przygotowania komponentów do Iraku i Afganistanu wskazują, że proces szkolenia sił zadaniowych powinien przebiegać w trzech etapach: przygotowawczy, szkolenie i zgrywanie komponentów sił zadaniowych oraz końcowy. Zakładanym stanem końcowym podejmowanych działań powinno być upewnienie się, że komponenty są zdolne do prowadzenia samodzielnych działań w wyznaczonym rejonie odpowiedzialności oraz że siły zadaniowe osiągnęły gotowość do przemieszczenia w rejon operacji (por. zał. 7.).

W opinii ekspertów[264] **etap przygotowawczy** powinien obejmować zaplanowanie i zorganizowanie niezbędnych przedsięwzięć inicjujących dla poszczególnych komponentów wchodzących w skład sił zadaniowych. Celem działania w tym etapie jest sformowanie poszczególnych komponentów przez kontrybutorów wydzielających siły.

Zasadniczymi zamierzeniami etapu są:

- opracowanie *Harmonogramu zasadniczych przedsięwzięć przygotowania komponentów do udziału w operacji*;
- przeprowadzenie wstępnego kwalifikowania żołnierzy do obsadzenia stanowisk w siłach zadaniowych;
- zorganizowanie i rozpoczęcie badań lekarskich celem uzyskania certyfikatów zdrowia;

---

[263] Tamże, s. 3.

[264] Na podstawie wywiadów z: Dowódcą 21. BSP T. Bąkiem; Szefem Sztabu sił specjalnych J. Gutem oraz Szefem Szkolenia sił specjalnych P. Wałęgą.

- studiowanie materiałów nt. doświadczeń z poprzednich zmian oraz innych konfliktów na obszarze przyszłych działań;
- rozpoczęcie indywidualnego szkolenia żołnierzy w drugiej specjalności wojskowej;
- rozpoczęcie indywidualnego szkolenia na kursach specjalistycznych w Centrach i Ośrodkach Szkolenia;
- przygotowanie bazy szkoleniowej, zgromadzenie sprzętu i środków materiałowych do szkolenia;
- opracowanie *Wykazu stanowisk, z którymi wiąże się dostęp do informacji niejawnych oraz osób dopuszczonych do pracy lub służby na tych stanowiskach*;
- rozpoczęcie procesu wszczęcia postępowań sprawdzających w sprawie wydania żołnierzom i pracownikom wojska poświadczeń bezpieczeństwa, którzy posiadają dostęp do informacji niejawnych oznaczonych klauzulą tajności niższą niż jest to wymagane w w/w wykazie;
- opracowanie koncepcji szkolenia sił zadaniowych, w tym zamierzeń metodyczno – szkoleniowych oraz szkolenia dowództw i sztabów;
- udział w przedwstępnej konferencji planistycznej do ćwiczenia certyfikującego;
- rekonesans rejonu działań;
- wyznaczenie oddziałów gospodarczych do zabezpieczenia finansowego i materiałowego poszczególnych komponentów sił zadaniowych;
- zgłoszenie potrzeb w zakresie UiSW oraz środków materiałowych do zabezpieczenia procesu szkolenia;
- sformowanie komponentów sił zadaniowych.

W kolejnych etapach przygotowania sił zadaniowych realizowane są przedsięwzięcia przygotowawcze o charakterze organizacyjnym, zgodnie z *Harmonogram zasadniczych przedsięwzięć przygotowania komponentów do udziału w operacji*, które nie były możliwe do zrealizowania w ramach etapu pierwszego.

Ważnym zagadnieniem tego etapu jest opracowanie niezbędnej dokumentacji planistycznej i rozkazodawczej, w tym wydanie *Rozkazu Dowódcy sił zadaniowych w sprawie sformowania i przygotowania Kontyngentu.*

Teoria organizacji i zarządzania oraz wnioski z przygotowania kontyngentów do Iraku i Afganistanu wskazują, że z chwilą sformowania sił zadaniowych, powinny one być szkolone wspólnie.

Jak potwierdzają eksperci[265] **etap drugi** powinien obejmować szkolenie i zgrywanie komponentów sił zadaniowych, realizowane według decyzji dowódców formujących te komponenty, a w ramach niego:

- szkolenie i zgrywanie komponentów, które nie powinno być, jak dotychczas realizowane w jednostkach macierzystych;
- zgrywanie całości sił zadaniowych;
- zaplanowanie i przygotowanie przemieszczenia sił i środków w rejon działań.

Celem działania w tym etapie jest przygotowanie (wyszkolenie) komponentów sił zadaniowych do realizacji zadań zgodnie z wymogami, zgranie do działania w składzie kontyngentu oraz osiągnięcie gotowości do przemieszczenia w rejon działania. Przedsięwzięcia tego etapu realizuje się w trzech okresach szkolenia zgodnie z opracowanym *Programem szkolenia.*

Pierwszy okres szkolenia, to szkolenie specjalistyczne, szkolenie w zamienności funkcji, szkolenie zespołowe drużyn/obsług/sekcji.

Zasadniczymi zamierzeniami tego okresu powinny być:

- szkolenia poligonowe;
- narady metodyczno – szkoleniowe;
- kursy instruktorsko – metodyczne dla dowódców drużyn i plutonów Zespołów Bojowych;
- udział we wstępnej konferencji planistycznej do ćwiczenia certyfikującego;
- doskonalenie indywidualne żołnierzy oraz szkolenie w drugiej specjalności wojskowej w Centrach i Ośrodkach Szkolenia;
- wykonanie indywidualnych strzelań szkolnych i bojowych;
- szkolenie z zakresu ochrony przed improwizowanymi ładunkami wybuchowymi (ang. IED) oraz międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych, znajomości zasad użycia siły, historii i kultury obszaru działań,

[265] Na podstawie wywiadów z oficerami 6. BDSz.

środowiska działań, negocjacji i mediacji w sytuacjach zagrożenia, udzielania pierwszej pomocy medycznej i procedur MEDEVAC, bytowania (przetrwania) w trudnych warunkach terenowych i klimatycznych;

- doskonalenie umiejętności wykorzystania i obsługiwania uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
- szkolenie zespołowe i zgrywanie bojowe do działania na poziomie taktycznym;
- zespołowe strzelania sytuacyjne;
- przygotowanie psychologiczne dowódców i żołnierzy do służby w warunkach przyszłych działań (czynniki wpływające na psychikę, adaptacja do nowych warunków, budowanie zespołu, kierowanie);
- dokonanie przesunięć sprzętu między jednostkami niezbędnego do zabezpieczenia procesu szkolenia;
- przyjęcie i zgromadzenie UiSW oraz środków materiałowych na zabezpieczenie procesu szkolenia;
- złożenie zapotrzebowań na indywidualne wyposażenie zabierane w rejon działań;
- zgłoszenie potrzeb na środki finansowe niezbędne na zakup indywidualnego wyposażenia nie ujętego w tabelach należności.

Drugi okres szkolenia powinien obejmować szkolenie zespołowe w składzie plutonu, doskonalenie i zgrywanie dowództw i sztabów. Zasadnicze zamierzenia tego okresu to:

- szkolenie poligonowe zespołów i grup oraz dowództwa i sztabu sił zadaniowych;
- kursy instruktorsko – metodyczne dla dowódców kompanii i dowódców zespołów bojowych;
- trening sztabowy dla sztabu sił zadaniowych;
- kontynuacja szkolenia na kursach w Centrach i Ośrodkach Szkolenia dla specjalistów w niezbędnym zakresie;
- szkolenie zespołowe i zgrywanie bojowe do działania w składzie plutonu;
- strzelania bojowe i strzelania sytuacyjne w składzie plutonu;

- szkolenie z taktyki prowadzenia działań przez pluton i technik operacyjnych stosowanych w rejonie misji;
- szkolenie w zakresie wykorzystania bezzałogowych samolotów rozpoznawczych oraz interpretacji zdjęć lotniczych i satelitarnych;
- doskonalenie indywidualnych umiejętności i zgrywanie do działania w składzie komórek funkcjonalnych dowództw i sztabów;
- doskonalenie w zakresie: znajomości zasad użycia siły, udzielania pierwszej pomocy medycznej i procedur MEDEVAC, umiejętności prowadzenia pojazdów w trudnym terenie, kondycji marszowej, umiejętności bytowania (przetrwania) w trudnych warunkach terenowych i klimatycznych, szkolenie psychologiczne przygotowujące żołnierzy do działania w warunkach ekstremalnych (stres pola walki, procedury odreagowywania, sytuacje kryzysowe);
- udział w konferencjach planistycznych do ćwiczenia certyfikującego;
- odbiór oraz dystrybucja indywidualnego wyposażenia dla żołnierzy.

Dotychczasowe wnioski z przygotowania PKW Afganistan wskazują, że trzeci okres szkolenia powinien dotyczyć szkolenia zgrywającego do działania w składzie zespołów/grup bojowych oraz zgrywania w składzie sił zadaniowych.

Zasadnicze zamierzenia tego okresu obejmują:

- ćwiczenie grupowe i ćwiczenie dowódczo – sztabowe z dowództwami zespołów bojowych;
- udział w ćwiczeniu certyfikującym;
- zgrywanie bojowe do działania w składzie kompanii i zespołu bojowego;
- szkolenie z taktyki prowadzenia działań przez kompanię/zespół bojowy i technik operacyjnych stosowanych w rejonie działań;
- zgrywanie dowództw i sztabów różnych poziomów dowodzenia;
- strzelania bojowe i strzelania sytuacyjne;
- dalsze doskonalenie w zakresie: znajomości zasad użycia siły, udzielania pierwszej pomocy medycznej i procedur MEDEVAC,

- psychologiczne przygotowanie żołnierzy do działania w warunkach stresu pola walki;
- opracowanie dokumentacji planistycznej do przemieszczenia w rejon działania;
- osiągnięcie gotowości do przemieszczenia sił zadaniowych w rejon działania.

Etap trzeci przygotowania – *końcowy* powinien obejmować przedsięwzięcia związane z przekazaniem dokumentacji do oddziału gospodarczego sił zadaniowych, w celu założenia ewidencji mienia zabranego z kraju oraz zorganizowanie przemieszczenia sił i środków do rejonu odpowiedzialności. Celem działania w tym etapie jest utrzymanie stałej gotowości do przemieszczenia w rejon odpowiedzialności. Zasadniczymi zamierzeniami tego etapu są[266]:

- składanie zapotrzebowań na wydanie *Pozwolenia na marsz* na obszarze kraju;
- opracowywanie wykazów żołnierzy do przemieszczenia (ang. *Personel list for aircraft)* i przekazanie ich stosownym organom wojskowym odpowiedzialnym za transport wojsk poza granice kraju – 30 dni przed wyznaczonym terminem wylotu;
- składanie zapotrzebowań na transport stanów osobowych na lotniska załadowania w terminie do 7 dni przed planowanym wylotem;
- opracowywanie dokumentów celno - przewozowych i dokonanie czynności celnych w rejonach przygotowania ładunków – dzień przed planowanym wylotem;
- organizowanie i przeprowadzanie szkolenia dla stanu osobowego z zasad przemieszczenia do lotnisk załadowania oraz na transport lotniczy – dzień przed planowanym wylotem;
- przekazywanie dokumentacji w celu założenia ewidencji mienia zabranego z kraju – do 10 dni od wylotu ostatniej tury;
- przekazanie zmiany w podporządkowanie Dowódcy Dowództwa Operacyjnego SZ RP.

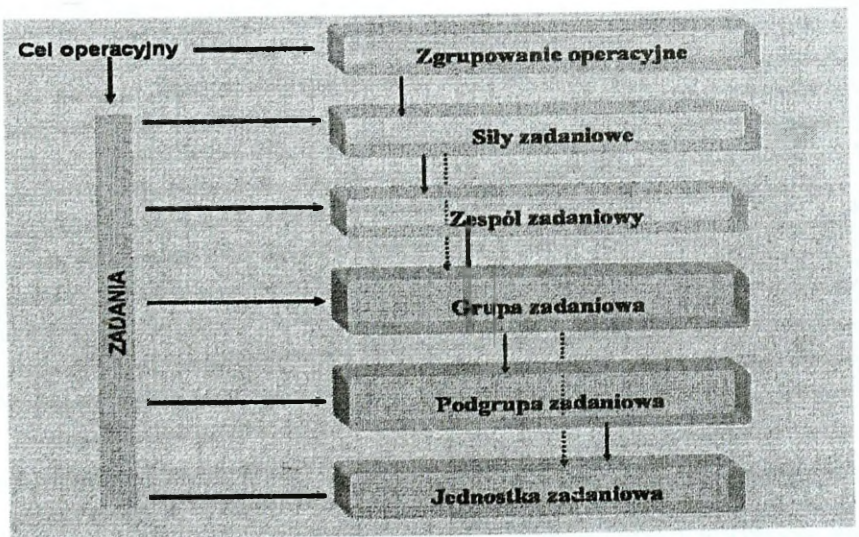
Jak wskazują wnioski z PKW w Iraku proces przygotowania, a w tym

[266] Opracowano na podstawie analizy dokumentów: *Rozkazy Dowódcy Wojsk Lądowych w sprawie sformowania i przygotowania kolejnych zmian Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskiej Republice Afganistanu* oraz *Harmonogramy zasadniczych przedsięwzięć przygotowania komponentówPKW Afganistan.*

przygotowania dowództwa, realizowany powinien być w trzech etapach: przygotowawczym, szkolenia specjalistycznego i zgrywającego oraz końcowym[267]. Przygotowanie dowództw i sztabów powinno być realizowane poprzez szereg ćwiczeń: ćwiczeń przygotowawczych, treningów sztabowych, ćwiczeń dowódczo – sztabowych i ćwiczeń z wojskami. Cykl przygotowania i szkolenia kończy się z chwilą zrealizowania ćwiczenia dowódczo – sztabowego z wojskami, będącego formą sprawdzenia stanu przygotowania stanu osobowego kontyngentu do udziału w operacji[268].

6.3. Warianty strukturalne sił zadaniowych

Abstrahując od zawiłych zagadnień dowodzenia operacyjnego, przyjęto założenie zaproponowane przez A. Polaka, że zgrupowaniem operacyjnym określane są siły i środki wydzielane w ramach związku operacyjnego (ZO) do prowadzenia działań na oddzielnych kierunkach (w części obszaru operacyjnego)[269]. Przy czym, jak podkreśla A. Polak, nie musi to być regułą, albowiem dowódca ZO może zdecydować o podziale na zgrupowania taktyczne (w sile wzmocnionej dywizji lub brygad).

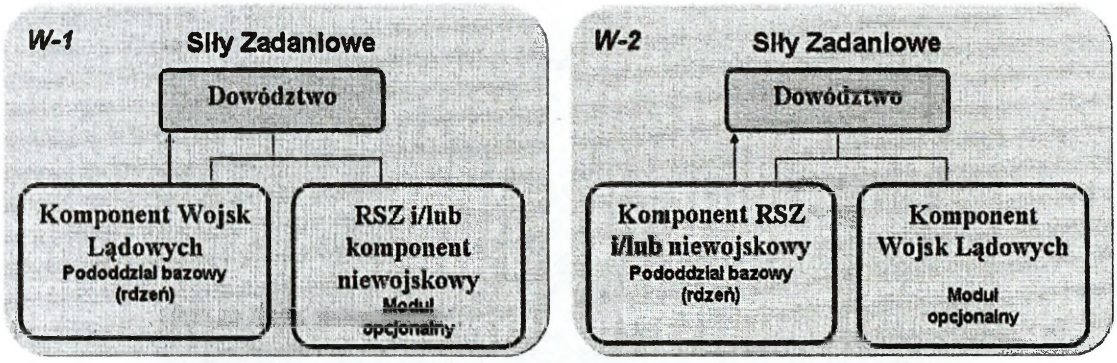

Rys. 52. Relacje pomiędzy strukturami zadaniowymi poziomu operacyjnego i taktycznego
Źródło: Opracowanie własne

[267] Por. J. Wołejszo (red.), *Przygotowanie oficerów do udziału w operacjach wielonarodowych*, AON, Warszawa 2005, s. 120.
[268] Tamże, s. 124.
[269] A. Polak, *Związki operacyjne...*, wyd. cyt., s. 301.

Wychodząc z założenia, że na poziomie operacyjnym, związek operacyjny wydziela zgrupowanie operacyjne (por. rys. 52.), to **jak wskazują wyniki badań z poprzednich rozdziałów, zgrupowanie sił na poziomie taktycznym powinno być określane terminem *siły zadaniowe.*** Inaczej rzecz ujmując, siły zadaniowe mogą wchodzić w skład zgrupowań operacyjnych lub działać samodzielnie. Z kolei, jak wskazują dotychczasowe wnioski z Afganistanu, w skład sił zadaniowych wchodzą dwa lub trzy zespoły zadaniowe, nazywane często zespołami bojowymi. Najczęściej stosowanym rozwiązaniem w naszych wojskach lądowych jest reguła, że rdzeń zespołu zadaniowego wystawiany jest z poziomu brygady. Zespoły zadaniowe składają się z grup zadaniowych, a grupy z jednostek zadaniowych i jednostek wsparcia.

Powyższe ustalenia terminologiczne zgodne są z propozycjami rozwiązań w tym zakresie przyjętymi w wojskach lądowych państw analizowanych w rozdziale 3. oraz z dotychczasowymi polskimi doświadczeniami z udziału w wielu powojennych konfliktach zbrojnych.

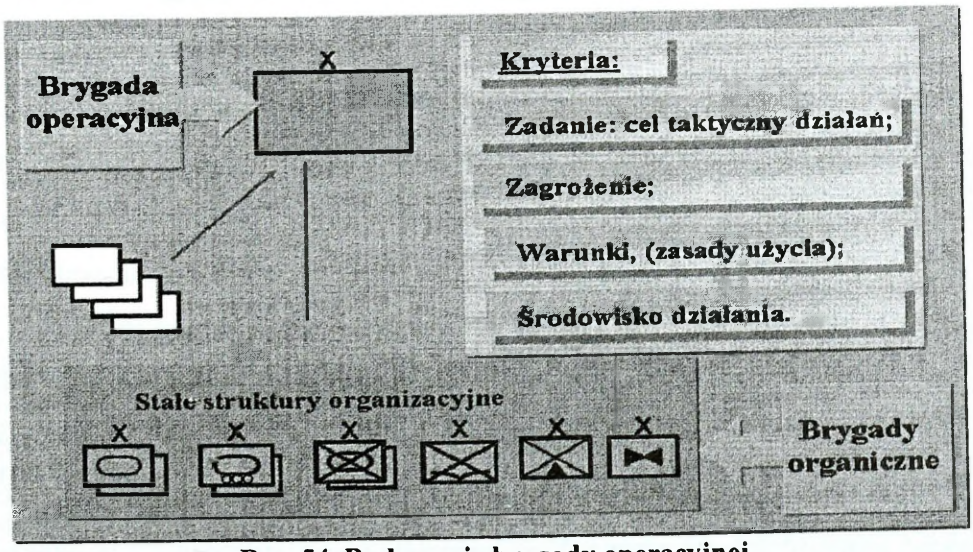

Rys. 53. Miejsce komponentu wojsk lądowych w siłach zadaniowych
Źródło: Opracowanie własne

Analizując strukturę sił zadaniowych, a zwłaszcza dobór rdzenia i modułu opcjonalnego, wyróżnić możemy dwa warianty umiejscowienia w nich komponentu wojsk lądowych (rys. 53.). W wariancie pierwszym, komponent wojsk lądowych jest elementem bazowym (rdzeniem) sił zadaniowych i jest to wariant najczęściej stosowany w dotychczasowej praktyce budowania sił zadaniowych do działania poza granicami kraju. Jednak teoretycznie, chociaż rzadziej od wariantu pierwszego, może

zaistnieć sytuacja, w której pododdziały wojsk lądowych są umiejscowione w module opcjonalnym, a rdzeń stanowią inne siły wojskowe lub niewojskowe. Taki wariant miał miejsce w sytuacji, gdy PKW budowany był na bazie np. pododdziałów żandarmerii (np. konflikt w Kongo) lub na bazie sił policyjnych czy specjalnych. W przypadku działań humanitarnych może zdarzyć się sytuacja, w której rdzeń sił zadaniowych stanowić będą siły niewojskowe (np. organizacje humanitarne). Doświadczyły już tego wielokrotnie wojska lądowe Francji, gdzie dosyć często do osłony działań humanitarnych wyznaczany jest pododdział wojsk lądowych, żandarmerii wojskowej lub sił specjalnych.

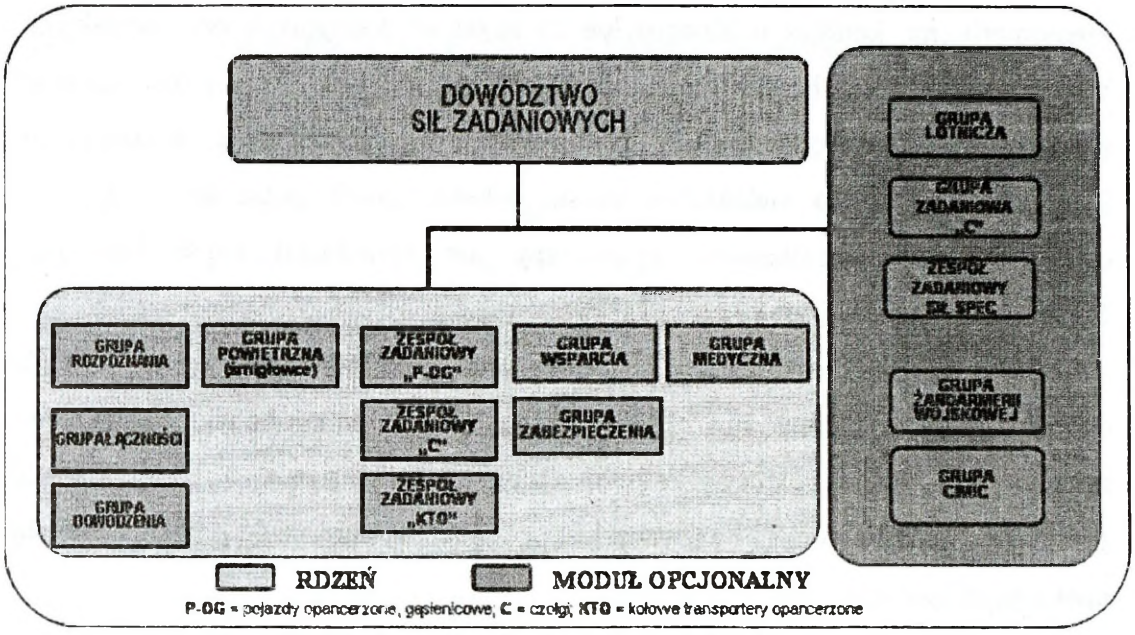
Wnioski z doświadczeń innych państw wskazują, że każda brygada ogólnowojskowa powinna być zdolna do wydzielenia kilku batalionowych grup zadaniowych lub też jednego zespołu zadaniowego. Brygada o takim właśnie potencjale i możliwościach, nazywana jest w nomenklaturze wielu państw **brygadą operacyjną** (por. rys. 54.).

Rys. 54. Budowanie brygady operacyjnej
Źródło: Opracowanie własne

Ilość grup zadaniowych włączonych w skład brygady operacyjnej zależy od wielu kryteriów (zmiennych - por. zał. 1.), w tym głównie od zadania, zagrożeń oraz warunków prowadzenia działań. Konieczność tworzenia brygad operacyjnych wynika również z faktu, iż w zasadzie pełna autonomiczność batalionowych grup zadaniowych jest trudna do osiągnięcia, zwłaszcza w zakresie dowodzenia, łączności

czy też ochrony. Stąd też konieczne jest wspieranie ich działań przez elementy pozostające w dyspozycji dowódcy brygady operacyjnej lub też szczebla nadrzędnego.

Rys. 55. Wariant sił zadaniowych do działań bojowych
Źródło: Opracowanie własne

Zmienność sytuacji operacyjno-taktycznej w wielu konfliktach zbrojnych często wskazuje na uzasadnioną konieczność posiadania sił przygotowanych do prowadzenia działań bojowych, których uzbrojenie i wyposażenie nada im charakteru sił ciężkich Jak wskazują doświadczenia z byłej Jugosławii, niewielkie pododdziały ciężkie mogą być użyteczne w działaniach pokojowych i stabilizacyjnych[270].

W wariancie sił zadaniowych przewidzianych do prowadzenia działań bojowych (por. rys. 55.). zaproponowano utworzenie trzech zespołów zadaniowych: jeden wyposażony w czołgi, drugi w pojazdy opancerzone – gąsienicowe, a trzeci w kołowe transportery opancerzone. Ilość zespołów zadaniowych jest uzależniona od wielkości rejonu odpowiedzialności sił zadaniowych i stosowaną zasadą jest, że w zależności od sposobu jego podziału, do każdego samodzielnego rejonu wydziela się jeden zespół bojowy.

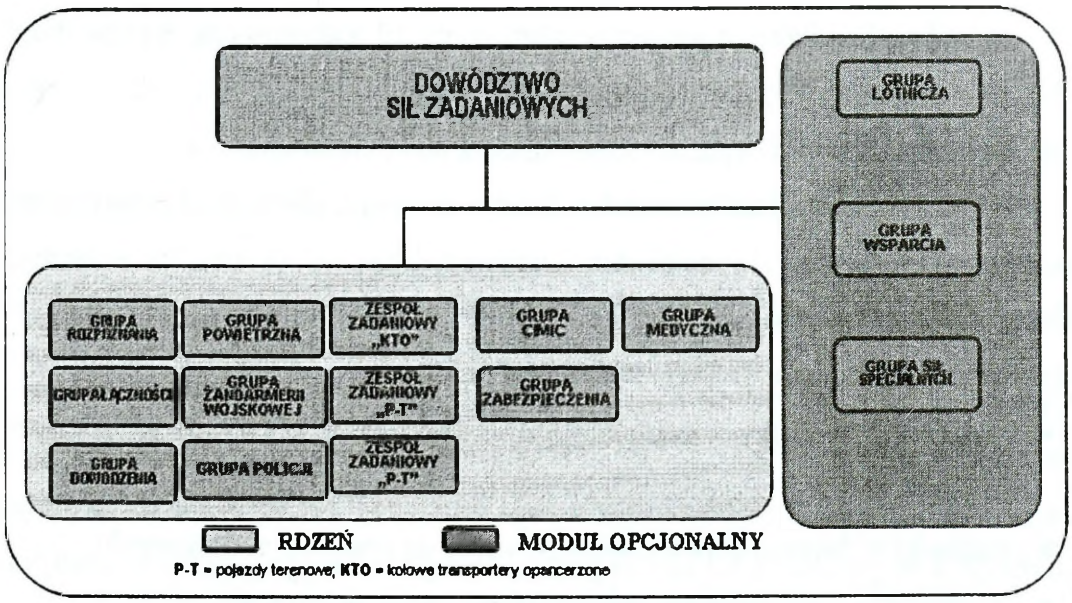
Ważne miejsce w omawianym wariancie sił zadaniowych spełnia grupa powietrzna na śmigłowcach, która z reguły pełni rolę mobilnego odwodu dowódcy sił zadaniowych.

[270] Por. J. Matuszak, *Kluczowe słowo – moduł ...*, wyd. cyt., s. 11.

Wskazane zespoły i grupa bojowa wraz z grupami: rozpoznania, łączności, dowodzenia oraz wsparcia i zabezpieczenia tworzą rdzeń sił zadaniowych i w zasadzie powinny być niezmienne, jeżeli nie nastąpią radykalne przewartościowania w rodzajach zagrożeń w rejonie odpowiedzialności sił zadaniowych.

W zależności od specyfiki zadań oraz warunków ich realizacji różny może być skład modułu opcjonalnego. Jednak doświadczenia z wielu konfliktów zbrojnych wskazują, że powinny się tam znaleźć: grupa lotnicza oraz zespół lub grupa sił specjalnych.

W związku z tym, że w większości przypadków działania taktyczne prowadzone są w środowisku zamieszkałym przez ludność niewalczącą, wskazanym jest, aby w skład modułu opcjonalnego przewidzieć żandarmerię wojskową oraz CIMIC. Obie te grupy powinny być przewidziane do ewentualnego prowadzenia działań niekinetycznych w stosunku do ludności zamieszkującej rejon prowadzonych działań bojowych. Ponadto - komponent żandarmerii wojskowej powinien być przeznaczony do wykonywania działań ochronno – obronnych w rejonie tyłowym sił zadaniowych, jak np. ochrona baz, stanowisk dowodzenia, czy lądowisk dla śmigłowców.

Rys. 56. Wariant sił zadaniowych do działań pokojowych
Źródło: Opracowanie własne

W wariancie sił zadaniowych przeznaczonych do prowadzenia działań pokojowych, zaproponowano trzy zespoły zadaniowe, przeznaczone do realizacji

typowych zadań mandatowych (rys. 56.). Znaczące miejsce w organizacji sił zajmują grupy: żandarmerii i policji. Włączenie ich do składu sił zadaniowych jest wręcz niezbędne w sytuacji, w której należy zakładać, że gros zadań w rejonie mandatowym będzie o charakterze „policyjnym", co z kolei nie jest przeznaczeniem sił wojskowych. Jak wskazują wnioski z działań naszych sił w konflikcie w byłej Jugosławii, większość podejmowanych działań pokojowych ma niestety wymiar wymuszania pokoju, stąd też koniecznym jest, aby zespoły i grupy zadaniowe miały możliwość otrzymania wsparcia, w tym wsparcia lotniczego.

Podstawową platformą zespołów zadaniowych powinny być kołowe transportery opancerzone oraz pojazdy terenowe. Takie wyposażenie zapewnia wymaganą ochronę żołnierzy sił pokojowych oraz umożliwia sprawne poruszanie się po drogach w środowisku miejskim.

Zaproponowane warianty sił zadaniowych posiadają cechy pozytywne i negatywne. Do cech pozytywnych należy zaliczyć przede wszystkim:

- precyzyjnie określone przeznaczenie i podział kompetencji w rejonie odpowiedzialności;
- ułatwioną koordynację pomiędzy elementami sił zadaniowych, krótkie drogi komunikacyjne (szybka wymiana informacji);
- dużą elastyczność i szybkość reagowania na nowe wyzwania.

Analiza struktur sił zadaniowych wskazuje, że oprócz znaczących pozytywnych aspektów, charakteryzują się one również szeregiem negatywnych cech, które obniżają efektywność zgrupowań w działaniach taktycznych.

Wśród negatywnych cech struktury zadaniowej najczęściej wymienia się:

- wyłączenie żołnierzy z działalności macierzystych jednostek organizacyjnych na okres realizacji przypisanych im zadań;
- trudności w doborze odpowiednich żołnierzy do zespołów zadaniowych;
- trudności w organizowaniu współdziałania członków zespołu;
- trudny powrót, po zrealizowaniu zadania, żołnierzy do macierzystych jednostek organizacyjnych;
- trudność w jednoznacznym określeniu zakresu uprawnień i odpowiedzialności zespołów zadaniowych i organizacji macierzystej.

Przydatność niektórych struktur organizacyjnych szczebla taktycznego wojsk lądowych w warunkach działań w konflikcie o małej intensywności, została sprawdzona podczas działań stabilizacyjnych w Iraku. Istotnym czynnikiem decydującym o późniejszym sposobie zorganizowania sił zadaniowych do realizacji różnorodnych zadań mandatowych był limit ilościowy narzucany kontyngentom kierowanym do Iraku[271]. To poważnie ograniczało swobodę formowania niezbędnych sił oraz wymuszało działania, które obrazowo można opisać jako efekt *„zbyt krótkiej kołdry"*. Ponadto każdorazowo w ramach struktur Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe należało przewidywać: **element planistyczno-koordynacyjny**, obejmujący dowództwo dywizji, Komendę Bazy i NSE (Narodowy Element Wsparcia), oraz **podmioty wykonawcze** – pododdziały bojowe. Zmiany sytuacji, szczególnie oddziaływanie sił nieprzyjaznych, wymuszały potrzebę dostosowania wielkości poszczególnych elementów do realnych warunków panujących w Iraku. Jak podkreśla T. Buk, jako zasadniczy mankament struktur VII i VIII zmiany należy zaakcentować zbytnio rozbudowane struktury elementów planistyczno-koordynujących, stworzone kosztem liczebności pododdziałów bojowych, realizujących większość zadań mandatowych oraz zapewniających bezpieczeństwo wojskom koalicji. Niekorzystne proporcje elementu planistyczno-koordynacyjnego do wykonawczego, przejawiające się głównie brakiem możliwości pełnego, aktywnego przeciwdziałania siłom wrogim, skutkowały licznymi atakami na posterunki, patrole, konwoje i same bazy.

6.4. Aspekty funkcjonalne i specyfika struktur zadaniowych

Rozpatrując aspekt funkcjonalny i specyfikę działań sił zadaniowych, w niniejszym podrozdziale zaakcentowano dwie sytuacje taktyczne. Pierwsza dotyczy użycia sił zadaniowych w wymuszaniu pokoju oraz stabilizowaniu sytuacji w rejonie konfliktu, w drugiej rozpatrzono problematykę użycia sił zadaniowych w konflikcie o niskiej skali intensywności (w ramach artykułu 5.).

Opracowując warianty działania przyjęto założenie, że powinny one umożliwić jak najlepsze wykorzystanie potencjału intelektualnego i materialnego wojsk, zgodnie

[271] T. Buk, *Udział wojsk lądowych* ..., wyd. cyt., s. 4.

z przyjmowaną w teorii organizacji i zarządzania zasadą optymalności, której treść sprowadza się do twierdzenia, że w procesie podejmowania decyzji poszukuje się najlepszego z możliwych w danej sytuacji sposobu działania[272]. Wymaga to jednak rozważenia różnych możliwości, z których wiele wiąże się z przyszłymi wydarzeniami, często trudnymi do przewidzenia. Ocenia się je według skali rozciągającej się od pewności (pełnej możliwości przewidywania), poprzez ryzyko, do niepewności (minimalnej możliwości przewidywania)[273].

Działania wymuszające pokój i stabilizacyjne

Zgodnie z decyzjami, które zapadły w Rzymie oraz w Oslo i Brukseli, NATO może brać udział w operacjach pokojowych zgodnie z własną procedurą, rozpatrując każdy przypadek oddzielnie, poprzez wydzielenie odpowiednich sił i środków oraz udostępnienie infrastruktury systemów rozpoznania, dowodzenia i łączności, a także zabezpieczenia logistycznego[274].

Najczęstszym sposobem zapobiegania konfliktom jest prewencyjne rozmieszczenie sił, które definiuje się jako użycie cywilnych i (lub) wojskowych sił w celu oddalenia niebezpieczeństwa przerodzenia się sporu w konflikt zbrojny[275]. Polega ono na rozmieszczaniu sił posiadających dostateczne zdolności odstraszania w celu zapobieżenia wybuchowi działań wojennych. Warunkiem niezbędnym do wykonania tego typu zadań jest precyzyjnie określony mandat[276]. Stąd też zapobieganie konfliktom jest działaniem, zmierzającym do powstrzymania rozwoju zaistniałego konfliktu i niedopuszczenia do jego przerodzenia się w formę niosącą zagrożenie wewnętrzne lub międzynarodowe. Celem podejmowanych wysiłków jest stworzenie warunków do dialogu i porozumienia poprzez różne formy pomocy i nacisku na forum politycznym, wprowadzanie ograniczeń i zakazów, do odstraszania militarnego włącznie[277].

Wymuszanie pokoju jest działaniem, które może zawierać aktywne formy

---

[272] *Encyklopedia Organizacji i Zarządzania*, Warszawa 1981, s. 614.

[273] Por. J. A. F. Stoner, C. Wankel, *Kierowanie* ..., wyd. cyt., s. 246-247.

[274] *Final Communiqué of the Ministerial Meeting of the North Atlantic Council*, Oslo, 4 czerwca 1992 oraz *Final Communiqué of the Ministerial Meeting of the North Atlantic Council*, Bruksela, 17 grudnia 1992.

[275] *Bi - MNC, Directive, NATO Doctrine for peace Support Operations, Supreme Allied Commander*, Europe, SHAPE B - X7070, Belgium, 11.12.1995, s. 14.

[276] *Mandat* – określenie podstaw prawnych operacji (legalizacja), jej charakter, ograniczenia i zastrzeżenia, cele strategiczne oraz pożądany stan po zakończeniu operacji.

[277] W. Szot, *Operacje pokojowe. Zadania realizowane przez wojska lądowe*, AON, Warszawa 2002, s. 18.

zastosowania siły wojskowej i nie wymaga akceptacji wszystkich stron konfliktu[278]. Według terminologii NATO operacja wymuszanie pokoju: *obejmuje działania zgodnie z postanowieniami rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych, polegające na wykorzystaniu środków militarnych do przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu*[279]. Operacje takie mogą być prowadzone w przypadku konfliktu międzypaństwowego i wewnętrznego, zwłaszcza w celach humanitarnych lub gdy przestały funkcjonować legalne instytucje państwowe. Są one stworzone dla utrzymania lub ponownego ustanowienia pokoju albo narzucenia terminu wyszczególnionego w mandacie. Zasadniczym celem interwencji sił pokojowych na tym etapie konfliktu jest doprowadzenie wszelkimi dostępnymi sposobami do zawieszenia broni i rozejmu.

Przeprowadzone analizy[280] wskazują, że z reguły w rejon konfliktu wprowadzany jest komponent wojskowy składający się z kontyngentów wielu państw, którym przydzielane są samodzielne rejony odpowiedzialności w ustanowionej strefie rozdzielenia. Sprawne funkcjonowanie takiego komponentu wielonarodowego wymaga stworzenia elastycznych struktur pozwalających na szybkie zorganizowanie i użycie sił w zależności od wymogów sytuacji[281].

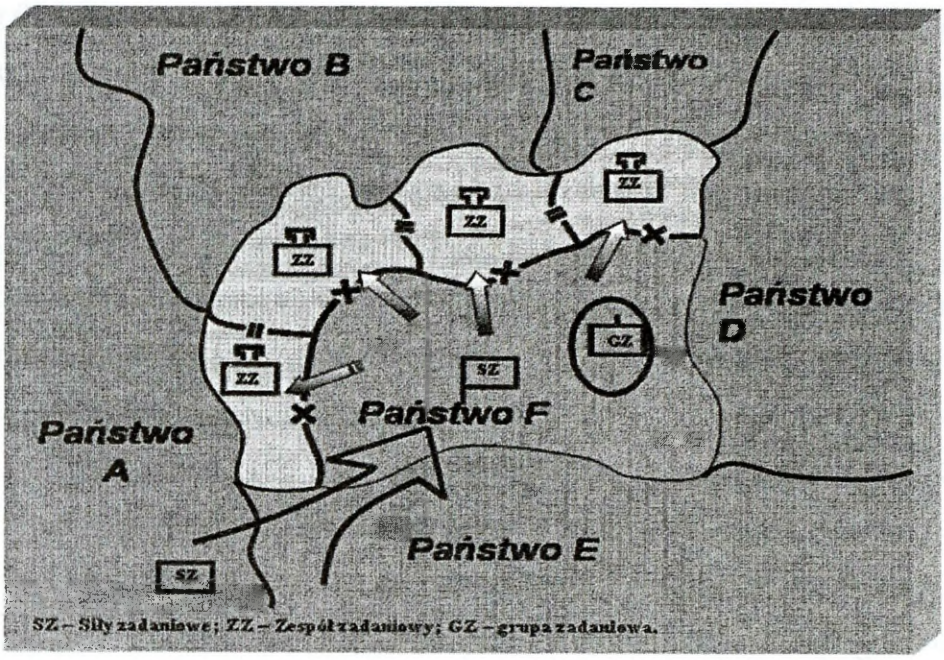
---

[278] G. Evans, *Współpraca dla pokoju. Agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następne*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1994, s. 163.

[279] *Rozdział VII Karty NZ mówi o akcjach militarnych w razie zagrożenia pokoju, naruszania pokoju i aktów agresji.*

[280] Por. rozdział 4.

[281] J. Zieliński (red.) *Podstawowe ...*, wyd. cyt., s. 8.

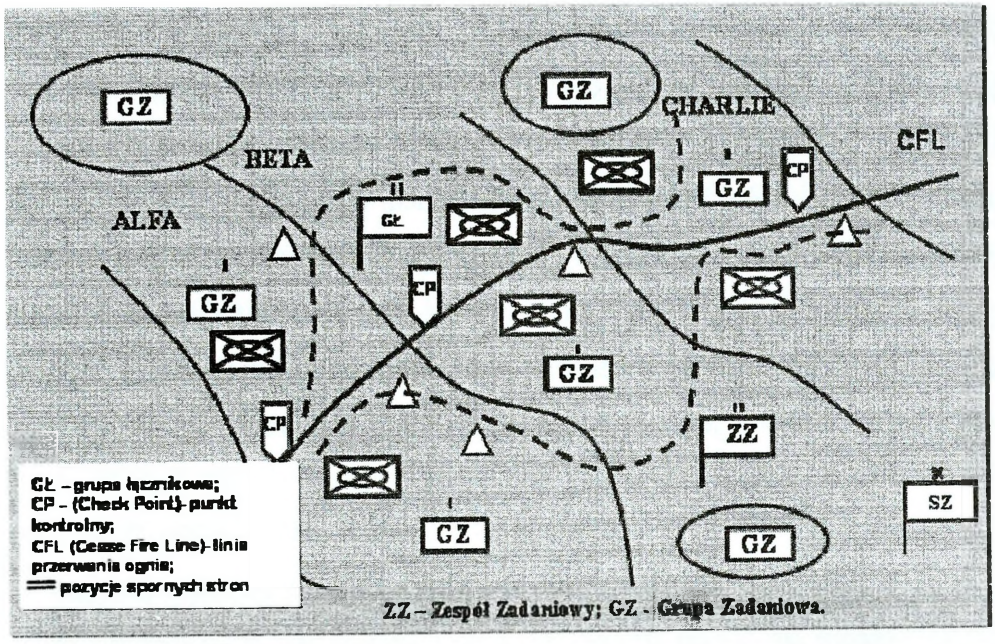

Rys. 57. Ugrupowanie sił zadaniowych do rozdzielania spornych stron (wariant)
Opracowano na podstawie: *Nordic UN Tactical Manual,* volume 1, Kirjapaino Oy Jyvasyla 1996, s. 59-63

Zakładając, że do rozdzielenia spornych stron dochodzić będzie najczęściej w sytuacji nieprzestrzegania przez nie ustaleń pokojowych, to zasadniczym sposobem rozmieszczenia sił zadaniowych będzie rozmieszczenie wzdłuż linii przerwania ognia (ang. Cease-Fire-Line CFL), po jednej lub obu jej stronach (por. rys. 57.). Wybór wariantu rozmieszczenia będzie uzależniony od wielu czynników, w tym zwłaszcza od:

- warunków terenowych, a głównie ilości dróg manewru;
- aspektów kulturowych (różnice wyznaniowe, etniczne społeczeństw);
- nastawienia ludności do interweniujących sił;
- możliwości współpracy z władzami lokalnymi;
- dyslokacji wojsk stron konfliktu.

W wariancie 1 – zaproponowano rozmieszczenie zespołu zadaniowego po obu stronach linii przerwania ognia. W powyższym wariancie, rejon odpowiedzialności zgrupowania podzielony został na trzy rejony kompanijne, rozmieszczone po obu stronach linii przerwania ognia, w celu zaakcentowania bezstronności sił rozjemczych (por. rys. 58.).

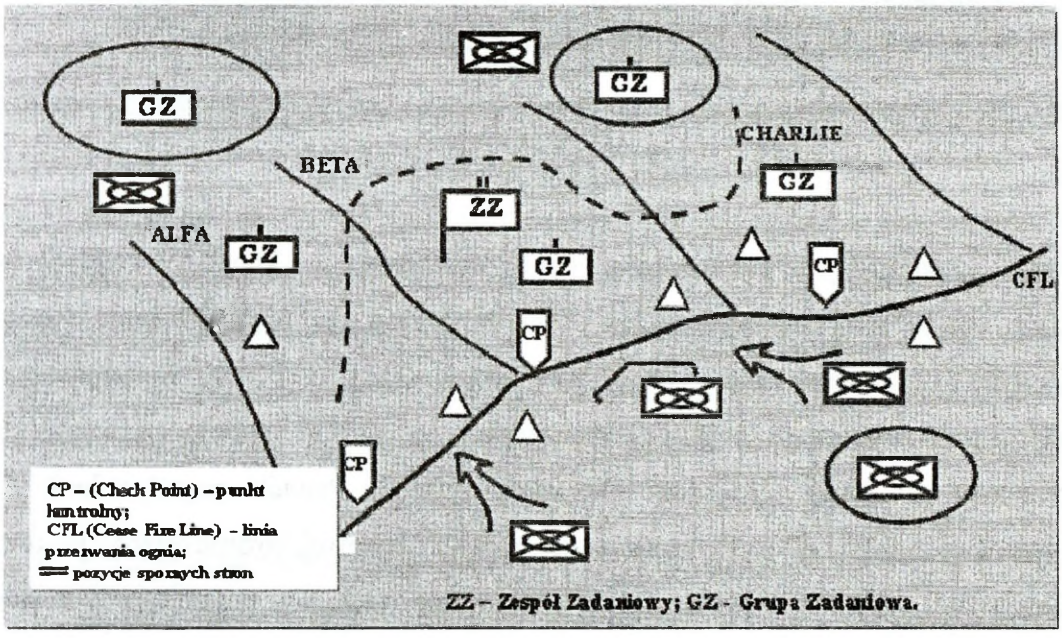

Rys. 58. Rozmieszczenie zespołu zadaniowego po obu stronach linii przerwania ognia (wariant 1.)
Źródło: Opracowanie własne

Pomimo, iż pomiędzy siłami w rejonach odpowiedzialności jest kontakt wzrokowy, to istnieje uzasadniona konieczność ich usamodzielnienia, tj. zorganizowania trzech samodzielnych, kompanijnych grup zadaniowych (GZ). Stąd też, w założonym wariancie do wykonania postawionego zadania, ze składu zespołu zadaniowego wydzielono trzy grupy zadaniowe: Alfa, Beta i Charlie. Ponadto zespół zadaniowy posiada dwa mobilne odwody, każdy w sile grupy zadaniowej, rozmieszczone po obu stronach linii przerwania ognia. Takie usytuowanie odwodów umożliwia w miarę szybką reakcję w wypadku nasilania się ewentualnych incydentów po różnych stronach linii rozdzielenia.

Wyniki badań[282] wskazują, że punkty kontrolne i posterunki obserwacyjne powinny być tak zorganizowane i usytuowane, aby pokazywały obecność wojsk NATO wszystkim stronom konfliktu. Ponadto mają one zapobiegać przemytowi broni, kontrolować ruch pojazdów i ludzi w rejonie odpowiedzialności. Powyższe zabiegi powinny zapewnić właściwe nadzorowanie rejonu odpowiedzialności zespołu zadaniowego, w tym zwłaszcza uniemożliwienie poruszania się osób uzbrojonych.

[282]Na podstawie wywiadów z oficerami 6. BDSz - uczestnikami IFOR w Bośnii.

Wariant 2 prezentuje rozmieszczenie zgrupowania taktycznego po jednej stronie linii przerwania ognia. Taki sposób działania jest typowy dla sytuacji, w której istnieje możliwość zaostrzenia się sytuacji i skrajnie wrogiego nastawienia jednej ze stron konfliktu. Jest to o tyle realne, iż w działaniach wymuszania pokoju, w celu wprowadzenia sił rozjemczych, nie jest wymagana zgoda spornych stron. Jeżeli nawet się ją uzyska, to może ona być różnie interpretowana, np. przez mniejszości etniczne lub lokalnych przywódców. W wariancie tym rejon odpowiedzialności zespołu zadaniowego rozmieszczony jest po jednej stronie linii przerwania ognia (por. rys. 59.).

Rys. 59. Rozmieszczenie zespołu zadaniowego po jednej stronie linii przerwania ognia (wariant 2.)
Źródło: Opracowanie własne

Bazując na powyższych założeniach, należy przewidywać, że strona wrogo nastawiona może intensyfikować incydenty w celu pogwałcenia ustaleń pokojowych i chęci zajęcia jak największego terytorium. Jeśli założyć, że rozwój sytuacji może mieć taki właśnie przebieg, to istnieje uzasadniona konieczność rozmieszczenia sił rozjemczych właśnie po stronie ewentualnej ofiary incydentów. Niebezpieczeństwem w takim wariancie rozmieszczenia sił jest możliwość postrzegania go jako strony w konflikcie. W zależności od parametrów przestrzennych przydzielonego zespołowi

rejonu odpowiedzialności, może zaistnieć konieczność zorganizowania dwóch lub trzech rejonów kompanijnych i przydzielenia ich samodzielnym grupom zadaniowym.

Zasady i sposób zorganizowania grup zadaniowych są w istocie podobne jak w wariancie pierwszym. Odmienny jest jednak sposób ich działania, gdyż to tylko jedna ze spornych stron będzie postrzegana jako ewentualny agresor. Należy wziąć to pod uwagę rozmieszczając punkty kontrolne i ustalając trasy patrolowania. Z jednej strony nie powinny one prowokować, z drugiej zaś umożliwiać szybką reakcję przy realnym do określenia kierunku zagrożenia.

Wymuszanie przestrzegania rozejmu możliwe jest poprzez patrolowanie rejonu odpowiedzialności (ang. Area of Responsability – AOR)[283], organizację punktów kontrolnych (ang. Check Point – CP), stworzenie systemu posterunków obserwacyjnych (stałych i czasowych) oraz inspekcje, konwojowanie, eskortowanie, blokady drogowe, ochronę i obronę rejonów rozmieszczenia wojsk.

Zasadniczą zaletą rozmieszczenia zespołu zadaniowego po obu stronach linii przerwania ognia jest jasno wyrażona zasada bezstronności sił rozjemczych. Ponadto, z formalnego punktu widzenia, takie właśnie rozmieszczenie, stwarza dobre warunki do zorganizowania współpracy w relacjach zespół zadaniowy i obie sporny strony. Ponadto istnieje możliwość uzyskiwania wiarygodniejszych informacji o poczynaniach zwaśnionych stron, gdyż posterunki i patrole będą rozlokowane po obu stronach linii przerwania ognia.

Zasadniczą wadą takiego rozwiązania jest utrudnione dowodzenie podległymi grupami zadaniowymi, gdyż ich stanowiska dowodzenia są rozmieszczone po różnych stronach linii przerwania ognia. Istnieje ponadto konieczność jednoczesnego utrzymywania w zasadzie dwóch stanowisk dowodzenia zespołu zadaniowego (zasadniczego i grupy łącznikowej). Potrzeba w tym celu wydzielić dodatkową ilość środków dowodzenia, np. środków łączności.

Z punktu widzenia organizacji działań, wariant drugi jest łatwiejszy do realizacji od wariantu pierwszego, gdyż wymaga zaangażowania mniejszych sił i środków w jednym czasie.

W wariancie drugim, zespół zadaniowy współpracuje w zasadzie tylko z jedną

[283] 16. bdsz w Bośni miał między innymi zadanie patrolowania AOR sięgającego około 1400 km.

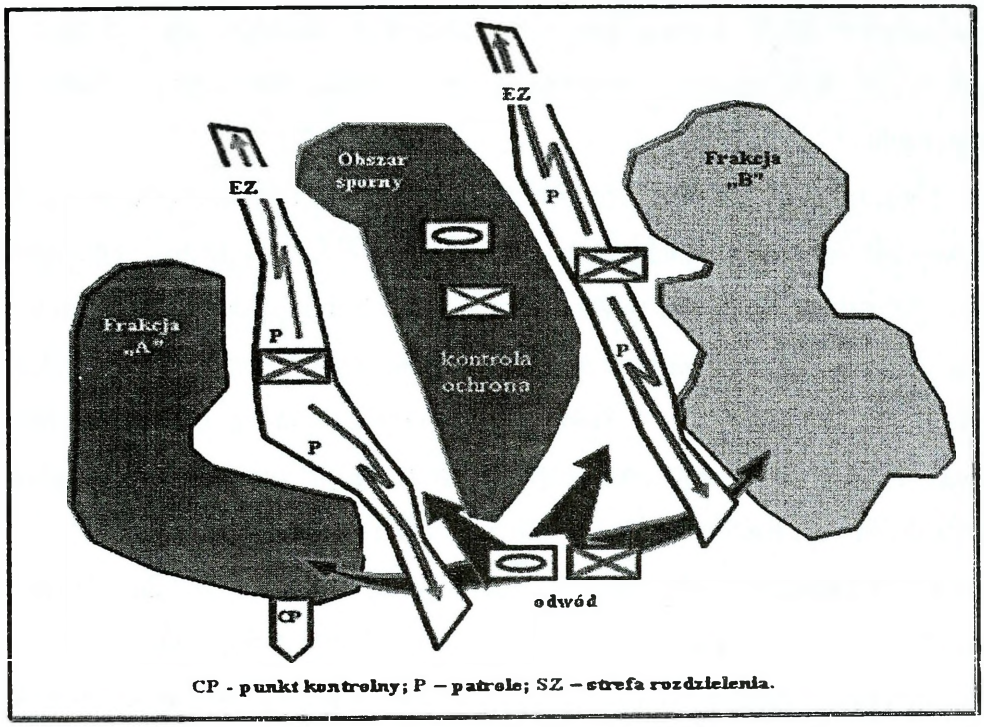
ze spornych stron, co upraszcza znacznie dowodzenie podległymi zgrupowaniami, łączność oraz ich zaopatrywanie. Trudniejsze może być natomiast osiągnięcie efektu końcowego jego działań, czyli przywrócenie przestrzegania ustaleń pokojowych. Wynika to z mniej czytelnego wyrażenia podstawowej zasady działania sił pokojowych, jakim jest bezstronność, gdyż może być postrzegane jako faworyzowanie jednej ze stron konfliktu.

Kolejny wariant dotyczy również działania w czasie kryzysu, a dokładniej podczas wymuszania pokoju, jednak prezentuje użycie zespołu zadaniowego utworzonego na bazie batalionu czołgów. Jest to wariant często stosowany w wojskach lądowych SZ Francji i Niemiec, w których dużo uwagi poświęca się zespołom, grupom tworzonym na bazie batalionu czołgów. Problematyka ta jest o tyle ciekawa, iż dostrzega się możliwość, a niekiedy wręcz konieczność użycia tego rodzaju pododdziałów zarówno w działaniach o charakterze bojowym, jak i w czasie kryzysu np. w działaniach wymuszających pokój. Podkreśla się przy tym, iż znaczenie wojsk pancernych wzrasta na poziomie taktycznym, odchodząc jednoznacznie od większych zgrupowań pancernych, znanych z okresu zimnej wojny.

Zespół zadaniowy tworzony na bazie pododdziałów czołgów, poprzez kombinację szybkości działań, dużej siły ognia i silnego opancerzenia, staje się doskonałym narzędziem do walki, szybkiego manewru oraz odstraszania w sytuacji kryzysowej[284]. Zaprezentowany przykład użycia zespołu o różnym składzie dotyczy działania w czasie kryzysu, a dokładniej podczas wymuszania pokoju pomiędzy dwoma spornymi stronami „A" i „B" (rys. 60.)[285].

---

[284] *La Doctrine actuelle des forces terrestres (The land forces current doctrine)* 2/2 w: *Objectif Doctrine* No 40, wyd. Commandement de la Doctrine et de L`Enseigment Militaire Superieur de L`Armee de Terre, Paris 2003 r.
[285] *La Doctrine actuelle des forces terrestres (The land forces current doctrine)* 1/2 w: *Objectif Doctrine* No 39, wyd. Commandement de la Doctrine et de L`Enseigment Militaire Superieur de L`Armee de Terre, Paris 2003 r.

Rys. 60. Wariant użycia sił zadaniowych do wymuszania pokoju
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Objectif Doctrine nr 40*

Użycie zespołu zadaniowego tworzonego na bazie batalionu czołgu w tego rodzaju działaniach uzasadnia fakt, iż w czasie działań innych niż wojna istnieje możliwość nagłego, punktowego zaostrzenia sytuacji w spornym rejonie, co może spowodować konieczność użycia siły przez jednostki rozjemcze.

W zaprezentowanym przykładzie (rys. 60.) działania w strefie rozdzielnia prowadzą zarówno zgrupowania tworzone na bazie batalionu piechoty, jak i na bazie pododdziału czołgów. Te drugie mogą być użyte w dwojaki sposób:

- do kontroli strefy rozdzielenia wspólnie z pododdziałami piechoty;
- mogą stanowić odwód sił pokojowych.

W pierwszym przypadku pododdziały czołgów są użyte do patrolowania strefy rozdzielenia w miejscach szczególnego ryzyka zaostrzeniem sytuacji kryzysowej. Mogą również obsadzać punkty kontrolne. Ich przydatność do tego rodzaju działań jest szczególnie widoczna w razie konieczności utworzenia tymczasowego punktu kontrolnego w sytuacji wzrostu napięcia.

Szerzej stosowanym rozwiązaniem jest przypadek drugi, gdzie czołgi stanowią jeden z odwodów dowódcy sił zadaniowych. Wówczas głównym celem działań sił

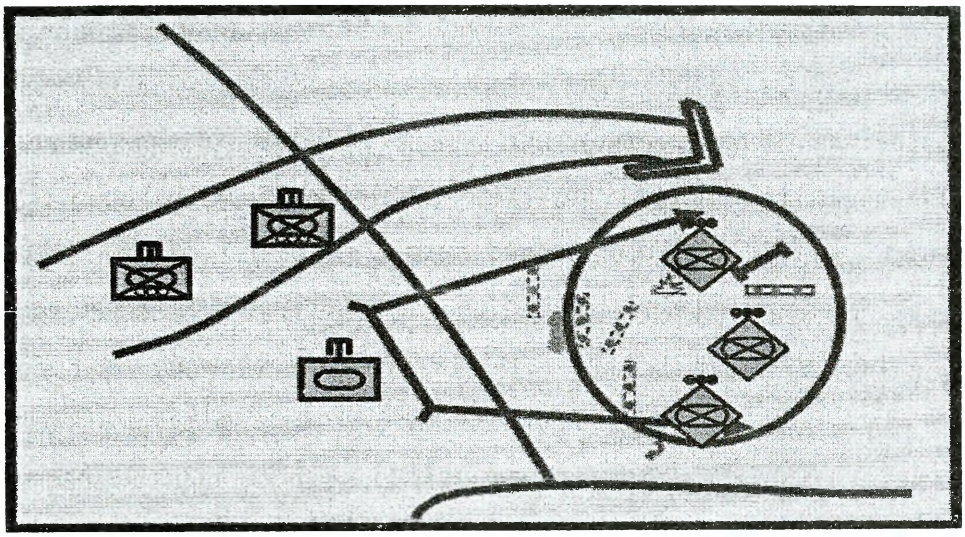
będzie odstraszanie i/lub wzmocnienie pododdziałów lekkich np. piechoty. Koniecznym może być również interwencja w stosunku do strony konfliktu naruszającej rozejm.

Sama obecność czołgów w strefie rozdzielenia wymusza na spornych stronach posłuszeństwo w nienaruszaniu ustaleń pokojowych. Ponadto pokazuje zdeterminowanie sił pokojowych wykraczające poza samą obecność w strefie rozdzielenia, do użycia siły w razie takiej konieczności. Użycie czołgów do działań pokojowych powoduje sytuację, w której siły pokojowe nie są biernym celem ewentualnych ataków ze strony zwaśnionych stron, gdyż posiadają siłę ognia wystarczającą do natychmiastowej reakcji, jeśli zajdzie ku temu konieczność.

Wnioski z analizy dokumentów dotyczących użycia sił do działań wymuszających pokój określają, iż podstawowymi założeniami regulującymi ramy, a w tym i warianty działania sił są *Status Porozumienia (ang. Status of Forces Agreement – SOFA)* oraz *Zasady Użycia Siły (ang. Rules of Engagement –ROE).* SOFA określa legalną pozycję sił sojuszu na obszarze państwa gospodarza oraz wzajemne relacje z władzami i lokalną ludnością. ROE upoważniają lub ograniczają w pewnym zakresie użycie siły podczas wykonywania zadań mandatowych. Definiują w sposób precyzyjny: okoliczności, warunki, zakres i sposób reakcji w wypadku zaistnienia różnych, nieraz trudnych do przewidzenia sytuacji.

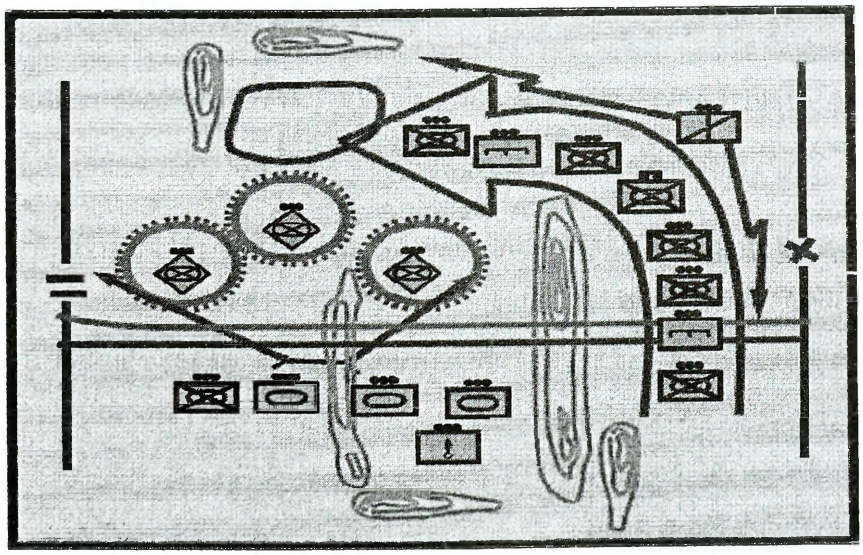
W dokumentach normatywnych różnych państw[286] prezentowanych jest wiele wariantów użycia sił zadaniowych w działaniach bojowych. W zasadniczej części dotyczą one form manewru taktycznego i obejmują: oskrzydlenia, obejścia czy też przełamania. Oskrzydlenie jest preferowaną formą manewru, do wykonania którego może być użyty zespół lub grupa zadaniowa (rys. 61.).

[286] *FM 3-21.31, The Stryker Brigade Combat Team, oraz The tank and mechanized infantry battalion task force*, Field manual NO. 3-90.2.

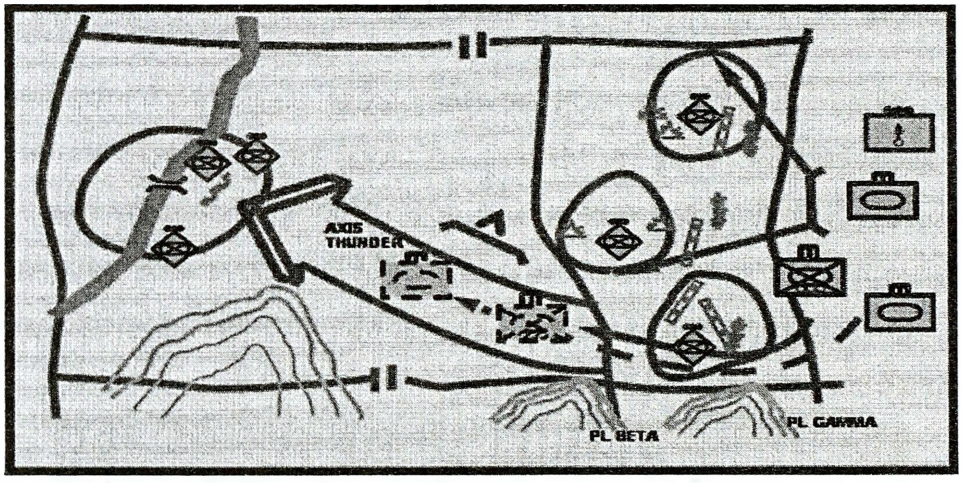
Rys. 61.Użycie grupy zadaniowej podczas oskrzydlenia (wariant)
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *FM 3-21.31, The Stryker Brigade Combat Team, oraz The tank and mechanized infantry battalion task force*, Field manual NO. 3-90.2

W zaprezentowanym wariancie jedna grupa zadaniowa utworzona na bazie kompanii czołgów, wiąże przeciwnika od czoła stwarzając przez to warunki do wykonania jednostronnego oskrzydlenia przez dwie kolejne grupy. Punkt ciężkości natarcia znajduje się na kierunku sił prowadzących oskrzydlenie. Podkreśla się przy tym, iż oskrzydlenie może być prowadzone zarówno w stosunku do przeciwnika, który zajął stałe pozycje, jak i będącego w ruchu.

Rys. 62. Użycie grupy zadaniowej w celu obejścia sił przeciwnika (wariant)
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *FM 3-21.31...*, wyd. cyt.

Kolejnym przykładem uzasadnionej potrzeby tworzenia grup zadaniowych jest manewr obejścia (rys. 62.), w którym siły obchodzące działają na samodzielnych kierunkach i bez kontaktu ogniowego z siłami głównymi. W zaprezentowanym wariancie na szczeblu brygady utworzono dwie taktyczne grupy bojowe (TGB). Zostały one użyte do wykonania jednoczesnego uderzenia od czoła i na tyły przeciwnika. Wariant wskazuje między innymi na czytelne rozdzielenie zadań dla TGB tworzonych na bazie batalionów czołgów i zmechanizowanych – wyposażonych w BWP oraz transportery opancerzone. Czołgi wykonały uderzenie na elementy mobilniejsze i o większej sile ognia. Z kolei BWP i transportery opancerzone przeszły do walki w głębi ugrupowania przeciwnika dezorganizując poczynania elementów wsparcia i zabezpieczenia.

Rys. 63. Użycie taktycznych grup zadaniowych (taktycznych grup bojowych) w celu przełamania obrony przeciwnika
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *FM 3-21.31...*, wyd. cyt.

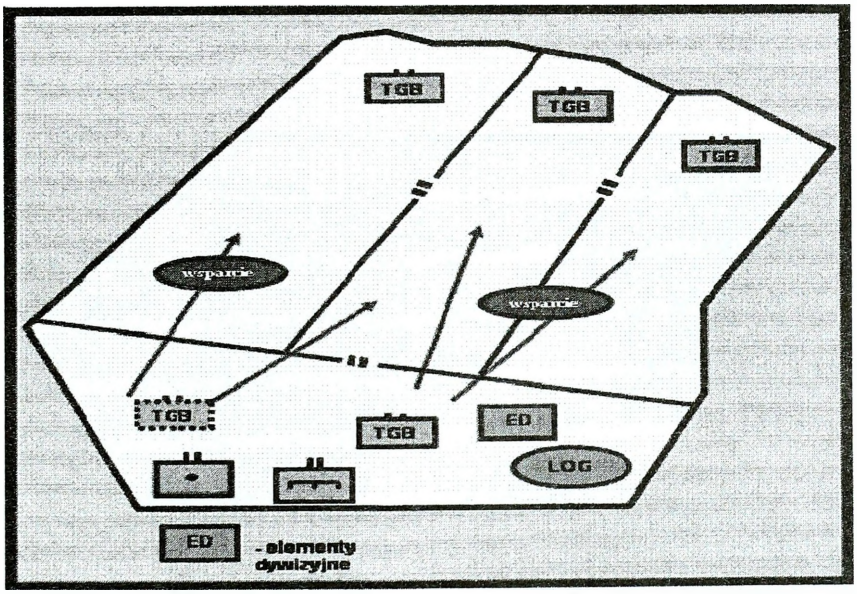
Następny przykład dotyczy przełamania obrony przeciwnika przez TGB (rys. 63.). W zaprezentowanym wariancie przełamanie wykonano w trzech etapach:

- przełamanie głównej pozycji obrony przeciwnika i utworzenie luki w jego ugrupowaniu;
- wprowadzenie kolejnych sił TGB w powstałą lukę w celu ubezpieczenia natarcia sił głównych TGB;
- opanowanie obiektu w głębi ugrupowania przeciwnika (celu działania TGB).

Konieczność użycia TGB w tym przypadku wynika głównie ze złożoności zadania, tj. konieczności dokonania wyłomu w głównej pozycji obronnej,

ubezpieczenia skrzydeł w powstałej luce w ugrupowaniu przeciwnika, a ponadto dalszego kontynuowania natarcia w celu opanowania obiektu w głębi ugrupowania przeciwnika w celu ograniczenia mu możliwości manewru odwodami i/lub uniemożliwienia wykonanie kontrataku.

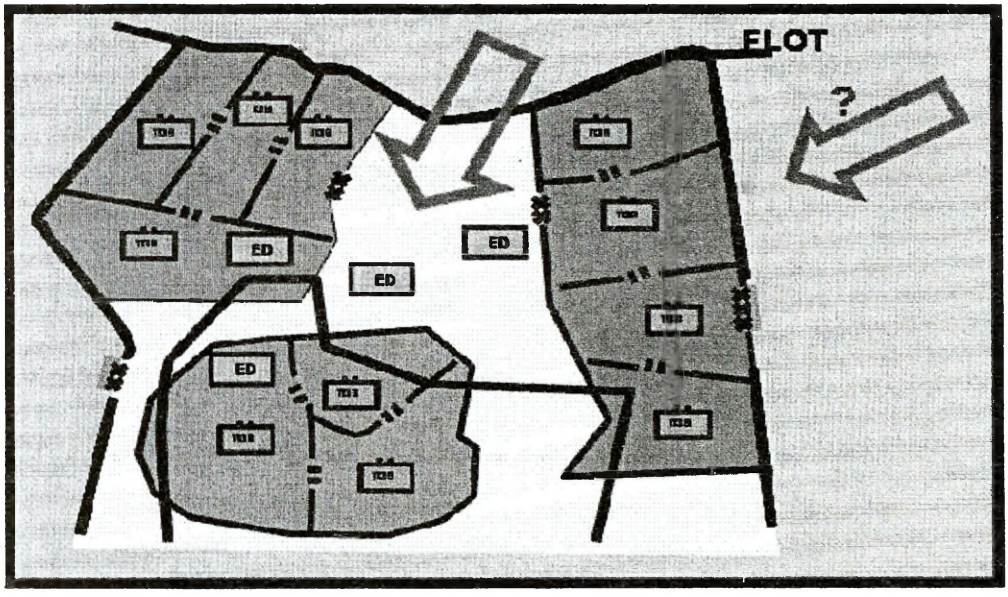
Kolejne warianty dotyczą użycia TGB w obronie, w tym w tzw. obronie głębokiej (ang. defense in depth).

Rys. 64. Użycie taktycznych grup bojowych w obronie głębokiej
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *FM 3-21.31...*, wyd. cyt.

Rysunek 64. przedstawia niemal klasyczne ugrupowanie obronne z trzema TGB w pierwszym rzucie i jedną w odwodzie. Ponadto w rejonie tyłowym brygady rozmieszczone są elementy wspierające i zabezpieczające. Użycie TGB uzasadnia fakt prowadzenia tzw. obrony głębokiej tj. między innymi działanie poszczególnych elementów ugrupowania na samodzielnych kierunkach i często w większych rejonach odpowiedzialności niż ma to zwykle miejsce. **Warto podkreślić, że w dokumentach różnych państw, obronę głęboką traktuje się jako podstawowy rodzaj obrony, gdyż zwiększone rejony odpowiedzialności poszczególnych elementów ugrupowania stwarzają swobodę manewru, co w znacznym stopniu zwiększa ich żywotność.**

Następny przykład (rys. 65.) przedstawia ugrupowanie obronne sił zadaniowych utworzonych na bazie dywizji, której podporządkowano TGB szczebla batalionowego. W wariancie tym przewidywany punkt ciężkości natarcia przeciwnika spodziewany jest od czoła, stąd też przyjęto ugrupowanie z silnymi skrzydłami i słabszym centrum ugrupowania dywizji, co utworzyło worek ogniowy. Ponadto w odwodzie dywizji rozmieszczono trzy kolejne TGB do ostatecznego załamania natarcia przeciwnika w głębi.

Rys. 65. Użycie taktycznych grup bojowych w obronie dywizji
Źródło: Opracowanie własne

Celem zaprezentowania wariantów użycia taktycznych grup bojowych było wskazanie na te sytuacje taktyczne, w których tworzenie autonomicznych elementów ugrupowania jest wręcz niezbędne. Dotyczy to zarówno działań wsparcia pokoju, jak i działań bojowych.

Konsekwencją zmiany charakteru współczesnych zagrożeń jest wzrost roli i znaczenia jednostek aeromobilnych oraz sił specjalnych jako komponentów, zdolnych do wykonywania zadań, gdy użycie innych rodzajów wojsk lub sił zbrojnych nie jest możliwe z powodów taktyczno-operacyjnych lub nie jest wskazane z przyczyn

polityczno-militarnych[287]. Stąd też możliwym kierunkiem doskonalenia organizacji i działania sił zadaniowych może być wspólne wykonywanie zadań przez pododdziały zmechanizowane, piechoty, aeromobilne lub grupy specjalne.

Różnorodność środków oddziaływania na przeciwnika występujących w siłach zadaniowych wymaga wprowadzenia efektywniejszych, zintegrowanych systemów rażenia i kierowania ogniem.

Kolejny problem to wzmocnienie autoochrony sił zadaniowych poprzez ich wyposażenie w systemy identyfikacji wojsk własnych na polu walki.

W myśl wielu uwarunkowań siły zadaniowe powinny być zdolne do tzw. „samorotacji". Docelowym rozwiązaniem będzie uzyskanie takiej zdolności przez brygady, by możliwe było wydzielenie 3 - 4 taktycznych grup bojowych tworzonych na bazie batalionów. Przy czym jedna lub dwie z nich będą prowadzić działania, a kolejne będą się przygotowywać do rotacji.

Szkolenie grupy powinno obejmować skorelowaną tematykę na szczeblu oddziału z uwzględnieniem jej przeznaczenia i przewidywanych zadań. Zróżnicowany charakter struktury organizacyjnej i wyposażenia wymusza taki system szkolenia, który pozwoliłby na maksymalne zgranie poszczególnych jej elementów organizacyjnych. Zasadniczym celem procesu szkolenia powinno być zgranie grupy, przede wszystkim poprzez wspólne ćwiczenia taktyczne poszczególnych komponentów wchodzących w jej skład.

Skład sił zadaniowych, w zależności od treści realizowanego zadania, może zawierać komponent w sile batalionu, brygady, a nawet dywizji lub sił specjalnych np. w celu eliminowania zagrożeń terrorystycznych. Przykładem takiej grupy bojowej jest polski komponent biorący udział w operacji antyterrorystycznej w Afganistanie, czy też Samodzielna Grupa Powietrzno-Szturmowa w ramach naszego kontyngentu w Iraku.

Nietrwałe ramy organizacyjne sił zadaniowych mają również szereg mankamentów, które mogą uwidaczniać się w trakcie realizacji zadań.

[287] M. Wrzosek, *Uwarunkowania* ... wyd. cyt., s. 6.

Można stwierdzić, że należą do nich[288]: brak zgrania całości organizacji (wszystkich elementów), możliwość zaistnienia rozbieżnych celów funkcjonowania, zróżnicowane właściwości i cechy działania poszczególnych członków, krótkotrwałość istnienia w ramach struktur, nieznajomość lub mała znajomość możliwości poszczególnych elementów, trudności w dowodzeniu zmodyfikowanymi czasowo strukturami, potrzeba dostosowania się lepszych jakościowo elementów struktury do najsłabszego ogniwa struktury np. w zakresie wykonania marszu przez zróżnicowane jakościowo środki transportowe (bojowe).

Powyższe niedoskonałości wyraźnie potwierdzają, że działanie sił zadaniowych jest przedsięwzięciem trudnym. Należy jednak pamiętać, że muszą one być niwelowane w procesie ich budowania i przygotowania. Nieodzowne przy tym staje się przestrzeganie zasady angażowania do wykonania zadań sił doskonale wyposażonych, wyszkolonych, o potencjałach pozwalających wykonać postawione zadanie. Budowa sił zadaniowych odbywa się na podstawie dostępnych podczas procesu ich tworzenia danych, a często tylko przesłanek. W momencie ich powstawania wybierane jest optymalne rozwiązanie. Nie oznacza to, że jest ono obiektywnie najlepsze. Optymalizacja opiera się bowiem często jedynie na niepełnych informacjach. Dopiero w działaniach prowadzonych przez zgrupowania nastąpi weryfikacja ich jakości i przydatności w walce.

6.5. Koordynacja wysiłków

Ujmując rzecz racjonalnie, niemożliwe jest funkcjonowanie współczesnej organizacji bez skoordynowania działań jej części, bez wzajemnych powiązań i współpracy[289]. W aspekcie organizacyjnym, zasadnicze treści merytoryczne niniejszego podrozdziału dotyczą elementów koordynacji działań taktycznych, czyli problematyki zorganizowanego działania sił zadaniowych na polu walki. Stąd też przed przystąpieniem do treści merytorycznych zasadnym jest wyjaśnienie niektórych terminów z obszaru koordynacji działań.

---

[288] Por. J. Posobiec, *Zgrupowania taktyczne wojsk lądowych w walce,* [w:] *Tworzenie zgrupowań do wykonania zadań w operacji i walce, p.k. Grupa-1,* AON, Warszawa 2005, s. 65.

[289] B. R. Kuc, *Zarzadzanie doskonałe,* Oskar-Master of Biznes, Warszawa 1999, s. 15.

Współdziałanie, z punktu widzenia prakseologicznego, rozumiane jest jako kooperacja pozytywna, działanie wieloprzedmiotowe, którego uczestnicy wzajemnie sobie pomagają[290]. Współdziałać na polu walki, to inaczej działać, funkcjonować wspólnie z kimś albo z czymś, pomagać w działalności[291].

W terminologii sojuszu, termin *współdziałanie* jest zawężany tylko do wzajemnej pomocy uczestników walki nie będących w zależnościach organizacyjnych[292].

Terminem pośrednim zastępującym współdziałanie było nowe określenie wprowadzone do teorii sztuki wojennej – *synergiczność*[293]. Pod pojęciem *efektu synergicznego* rozumiano skutki wspólnego działania, które są większe niż działania każdego uczestnika walki z osobna. Synergiczność działania wyrażana była w dokładnym uzgodnieniu i ustaleniu czasu, miejsca i sposobu działania sił uczestniczących w realizacji danego zadania.

Z kolei *koordynacja* działań polega na doborze takiej kolejności czynów, które nie kolidują z innymi działaniami tego samego podmiotu[294]. W aspekcie sojuszniczym, koordynacja oznacza integrację wysiłków uczestników walki, co do miejsca i podziału zadań w ramach własnej jednostki pomiędzy elementy ugrupowania bojowego przy realizacji wspólnego celu[295].

Elementy koordynacji to informacje dotyczące przestrzeni pola walki, które określają wzajemne zależności pomiędzy wykonawcami zadań (bojowych, zabezpieczenia i wsparcia) i służą efektywnemu wykorzystaniu możliwości poszczególnych uczestników działań taktycznych w realizacji celu głównego[296]. Przeprowadzone badania[297] wskazują, że istotą koordynacji wysiłków jest wiedza

---

[290] T. Pszczołowski, *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Ossolineum, Wrocław 1978, s. 273.
[291] *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1993, s.1041.
[292] M. Wrzosek, *Koordynacja w działaniach taktycznych wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2002, s. 13.
[293] S. Koziej, *Teoria sztuki wojennej*, Bellona, Warszawa 1993.
[294] W. Lidwa, *Współdziałanie*..., wyd. cyt., s. 84.
[295] M. Wrzosek, *Koordynacja* ..., wyd. cyt., s. 16.
[296] Tamże, s. 20.
[297] Badanie świadomości sytuacyjnej było przedmiotem programu badawczego zamawianego nr PBZ–MNiSW–DBO–02/I/2007 *Zaawansowane metody i techniki tworzenia świadomości sytuacyjnej w działaniach sieciocentrycznych*, AON, Warszawa 2008.

i świadomość sytuacyjna[298] zjawisk, zdarzeń i prognoz w rejonie działania sił zadaniowych. Znaczenie koordynacji działań sił tworzonych doraźnie akcentowane jest w większości dokumentów normatywnych oraz opracowaniach teoretycznych dotyczących problematyki działań taktycznych[299]. Współczesne pole walki wymaga użycia specjalistycznych rodzajów wojsk i sił zbrojnych według przyjętej koncepcji taktycznej. Jest oczywistym, że wspólne, umiejętnie zespolone i wzajemnie się uzupełniające działanie różnych sił jest bardziej efektywne, niż ich użycie samodzielnie. Istota budowania sił zadaniowych polega na wprowadzeniu istotnych zmian w strukturach i wyposażeniu. Dokonane przekształcenia lub zbudowanie nowej organizacji tworzy nowe więzi, zależności i relacje. Wymusza modyfikację, przeobrażenia lub nawet eliminację niektórych powiązań.

Konflikty zbrojne na Bałkanach, w Iraku i Afganistanie nakreśliły nowy obraz współczesnych i przyszłych działań taktycznych, prowadzonych w sposób dynamiczny i precyzyjny, określany w literaturze mianem *wojny sieciocentrycznej,* w której podstawową rolę odgrywa informacja[300]. Jak podkreśla L. Ciborowski, informacja będzie mieć dla użytkownika wartość użytkową, jeżeli zredukuje ona niewiedzę częściowo lub całkowicie, bądź zaspokoi jego uświadomione lub nieuświadomione potrzeby informacyjne, które zostaną wykorzystane do tworzenia **świadomości sytuacyjnej.** Nastąpić to może jedynie poprzez **postrzeganie i inspirowanie umysłu ludzkiego,** pobudzanie jego wyobraźni i **rozumienie rzeczywistej sytuacji** przez zmysły człowieka na podstawie dokładnych i aktualnych (w czasie rzeczywistym) informacji[301].

---

[298] Zrozumienie sytuacji w przestrzeni walki na wszystkich poziomach, samodzielność w działaniu, zwiększony dostęp o wspólnej wiedzy o sytuacji, J. Kręcikij, *Istota działań sieciocentrycznych*, Zeszyt Naukowy AON, nr 4 (65) 2006, s. 128.

[299] Por. M. Huzarski, *Powietrzno-lądowe natarcie* ..., wyd. cyt.; M. Huzarski, W. Kaczmarek, *Obrona i natarcie* ..., wyd. cyt., s. 64-66, 74; W. Kaczmarek, *Natarcie* ..., wyd. cyt., s. 126-136; W. Kaczmarek, Z. Ścibiorek, *Przyszła wojna – jaka?,* Adam Marszałek Warszawa 1995, s. 125-130; Z. Ścibiorek, *Prowadzenie natarcia*, AON, Warszawa 1994, s. 50-52; Z. Kuczmański, *Wojska zmechanizowane i pancerne w walce*, AON, Warszawa 1996, s. 8-9, 28, 39; *Działania taktyczne wojsk lądowych*, AON, Warszawa 1996, s. 80-100, 225-234; *Regulamin działań...*, s. 105-107.

[300] G. Sobolewski, *Teren zabudowany* ..., wyd. cyt., s. 87.

[301] Por. L. Ciborowski, *Walka informacyjna,* Europejskie Centrum Edukacyjne, Toruń 1999, s. 50.

W ujęciu wojskowym, najczęściej wymienia się dwa rodzaje klasyfikacji funkcjonujących więzi informacyjnych[302]. Według pierwszej, kryterium podziału jest struktura organizacyjna sił zadaniowych, w której wyróżniono: więzi służbowe, wynikające z hierarchii, związane z formalną podległością służbową (rozkazy, meldunki) oraz więzi funkcjonalne, zwane niekiedy współdziałania, związane z wymianą informacji niezbędnych do realizacji zadania.

W drugim podziale zastosowano kryterium przepływu informacji i wyróżniono w nim więzi wewnętrzne (wewnątrz sił zadaniowych) i zewnętrzne (z przełożonym, podwładnymi i sąsiadami).

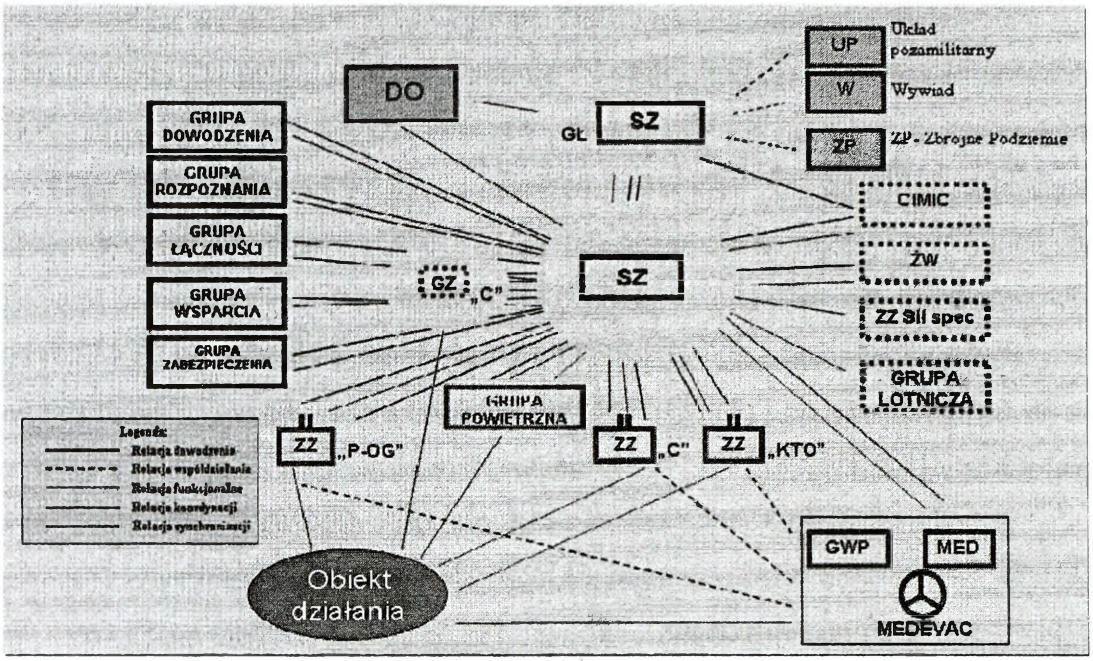
W podrozdziale 6.3. *Warianty strukturalne sił zadaniowych* zaproponowano skład sił zadaniowych między innymi do prowadzenia działań bojowych i kolejny wariant, do wymuszania pokoju. Bazując na wskazanych strukturach oraz na wariantach działania opisanych w podrozdziale 6.4., w niniejszym podrozdziale określono relacje zachodzące pomiędzy poszczególnymi elementami składowymi sił zadaniowych oraz pomiędzy siłami zadaniowymi a innymi uczestnikami działań, np. siłami niewojskowymi, a także wyodrębniono potrzeby informacyjne w tych obszarach. W podrozdziale przyjęto założenie, że jednostka wojskowa (zespół, grupa zadaniowa) wraz z jej wszystkimi elementami ugrupowania bojowego oraz każdy element pozamilitarny jest węzłem operacyjnym[303].

W wariancie sił zadaniowych przeznaczonych do prowadzenia działań bojowych, rdzeń sił zadaniowych stanowią trzy zespoły zadaniowe (P-OG, C oraz KTO), grupa rozpoznania, grupa łączności i grupa dowodzenia, grupa powietrzna na śmigłowcach oraz grupy: wsparcia, zabezpieczenia i medyczna. W skład modułu opcjonalnego włączono: grupę lotniczą, grupę zadaniową typu „C", zespół zadaniowy sił specjalnych grupę CIMIC oraz grupę żandarmerii wojskowej.

---

[302]Por. J. Michniak (red. nauk.), *Powiązania informacyjne sieci stanowisk dowodzenia w operacji*, AON, Warszawa 2003, s. 17.

[303] Termin *węzeł operacyjny* za J. Wołejszo, *Scenariusze operacji sieciocentrycznych*, zadanie badawcze Nr 11301, Konsorcjum Operacji Sieciocetrycznych, Warszawa 2008.

Rys. 66. Relacje pomiędzy węzłami operacyjnymi w działaniach w ramach artykułu 5.
Źródło: Opracowanie własne

Głównym węzłem operacyjnym odpowiedzialnym za całość działań sił zadaniowych jest *węzeł operacyjny Sił Zadaniowych (SZ)* (por. rys. 66.), a w ramach niego Dowództwo Sił Zadaniowych oraz *węzeł operacyjny Grupy Łącznikowej* (GŁSZ) usytuowany przy Dowództwie Operacyjnym, którego celem jest koordynacja działań sił zadaniowych z innymi komponentami operacji.

Dowództwo sił zadaniowych odpowiedzialne jest natomiast za kierowanie działaniami. Ponadto odpowiada za prognozowanie przyszłych zagrożeń i planowanie kolejnych działań.

Na kolejnym poziomie wyodrębniono węzły operacyjne elementów wchodzących w skład sił zadaniowych. Bezpośrednimi wykonawcami przewidywanych zadań będą trzy *węzły operacyjne Zespołów Zadaniowych* oraz *węzeł operacyjny Zespołu Wsparcia*. W każdym węźle zespołu zadaniowego występują trzy grupy zadaniowe i grupa wsparcia oraz zabezpieczenia.

W założonym wariancie, zespoły zadaniowe nie wykonują zadań samodzielnie i są odpowiednio wzmocnienie, a przydzielone siły włączono do *węzła wsparcia działań*. Do jego składu przydzielony został wysiłek śmigłowców, w tym głównie śmigłowców transportowych Mi-17 oraz Grupa Wsparcia Psychologicznego (GWP).

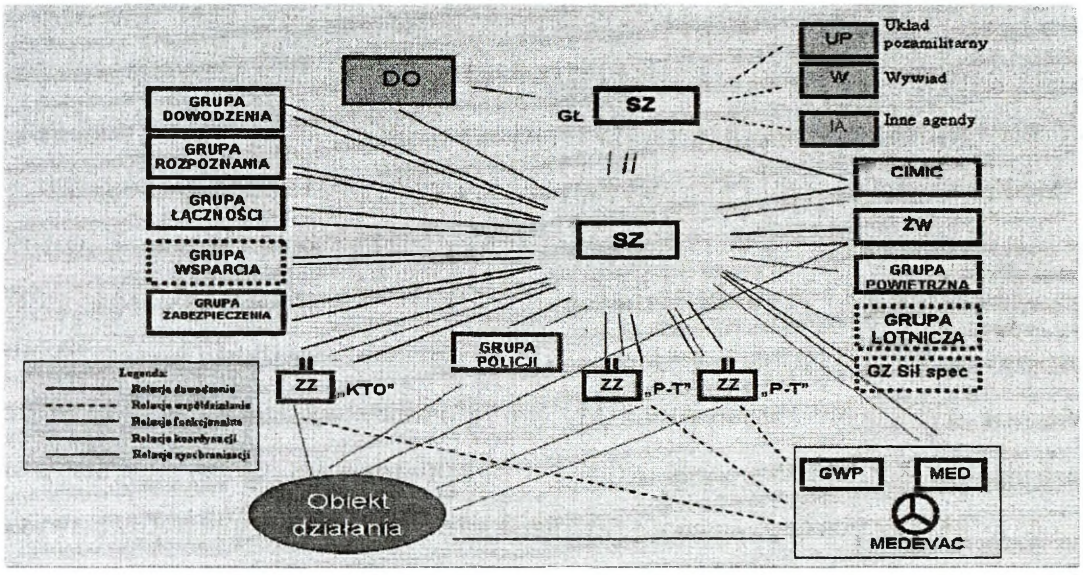
Główną rolę w wymianie informacji z zewnętrznymi uczestnikami działań odgrywa grupa łącznikowa, która pełni rolę organizacyjnego „interfejsu", umożliwiającego właściwy przepływ informacji oraz jej właściwą interpretację pomiędzy wojskami, a elementami z poza układu militarnego. Dodatkowym zadaniem elementów łącznikowych jest dekonfliktacja działań wojsk operacyjnych z elementami układu pozamilitarnego. Do wszystkich elementów łącznikowych przydziela się sekcje/grupy łączności. Elementy łącznikowe włącza się do relacji dowodzenia przełożonego i sąsiadów w celu tworzenia wspólnego dla wszystkich elementów sił zadaniowych obrazu sytuacji operacyjno-taktycznej (świadomości sytuacyjnej). Przy elementach łącznikowych, w przypadku istnienia możliwości technicznych, organizuje się „bramki" umożliwiające wymianę informacji pomiędzy wojskami, a innymi uczestnikami działań. Zarówno w trakcie rozpoznania sytuacji, jak i podczas walki ważnym będzie wymiana informacji z zewnętrznymi węzłami operacyjnymi, zwłaszcza wywiadem i zbrojnym podziemiem. Informacje wywiadowcze będą wręcz niezbędne do rozpoznania i oceny sytuacji w rejonie działania, osłony informacyjnej w trakcie przygotowania i przeprowadzenia działań oraz dla bezpieczeństwa wojsk własnych.

Współdziałanie z układem pozamilitarnym i ze zbrojnym podziemiem będzie niezbędne w celu izolacji rejonu działania sił zadaniowych, zwłaszcza w celu niedopuszczenia do wejścia w rejon działań sił regularnych przeciwnika.

Powiązania informacyjne wewnętrzne dotyczą relacji pomiędzy elementami funkcjonalnymi sił zadaniowych i głównie dotyczą relacji dowodzenia pomiędzy podległymi sobie węzłami operacyjnymi oraz relacji współdziałania i synchronizacji pomiędzy węzłami niezależnymi od siebie, które wspólnie wykonują określone zadania i wchodzą w skład sił zadaniowych.

Relacje pomiędzy węzłem operacyjnym Dowództwa Operacyjnego, a siłami zadaniowymi uznać można jako relacje wewnętrzne i zewnętrzne. Taka sytuacja wynika z faktu, że siły zadaniowe podlegają Dowództwu Operacyjnemu, ale jednocześnie realizują część zadań wykraczających poza jego kompetencje i najczęściej są to zadania o charakterze specjalnym, realizowane przez zespół zadaniowy, o których informowane są tylko najważniejsze osoby w Państwie.

Inna sytuacja, jaka została nakreślona, to relacje pomiędzy węzłami sił zadaniowych, a węzłami elementów wspierających, jak MEDVAC lub Grupa Wsparcia Psychologicznego. Wprawdzie są to węzły włączone do komponentu sił zadaniowych, jednak w zakresie niektórych zadań będą jedynie węzłami współdziałającymi, czyli innymi słowy będą uczestniczyć tylko w niektórych fazach realizacji zadań bojowych.

Rys. 67. Relacje pomiędzy węzłami operacyjnymi w działaniach wymuszających pokój
Źródło: Opracowanie własne

Zarówno w wariancie sił zadaniowych przewidzianych do działania w artykułu 5. (por. rys. 66.), jak i w wymuszaniu pokoju (por. rys. 67.) wyodrębniono podobną ilość węzłów operacyjnych i niektóre z nich są takie same dla obu sytuacji, różne są jednak treści zadań oraz relacje z innymi uczestnikami działań. Szczególnie złożone i trudne w realizacji będą zadania i relacje w wariancie sił zadaniowych do działania w wymuszaniu pokoju, w którym zgodnie z założeniami przyjętymi dla scenariusza działań, komponent sił specjalnych prowadzi działania specjalne w całej strefie odpowiedzialności sił pokojowych. Zapobieganie i likwidacja terroryzmu mają charakter kompleksowy, angażujący szereg instytucji i agencji rządowych w celu wykorzystania ich połączonych możliwości. Działania te mogą stanowić część działań prowadzonych w ramach działań niekonwencjonalnych, akcji bezpośrednich oraz rozpoznania specjalnego.

Główny wysiłek w tym scenariuszu skierowany jest na rozpoznanie potencjalnych obiektów ataków terrorystycznych, ze szczególnym uwzględnieniem aglomeracji miejskich. Działania własne siły specjalne muszą synchronizować z siłami pokojowymi oraz lokalną policją. Efektem realizowanych zadań powinno być uzyskanie wszechstronnych informacji o lokalizacji baz terrorystów oraz osiągnięcie gotowość do realizacji akcji bezpośrednich.

Z oceny sytuacji w założonym scenariuszu wynika, że w rejonie działania sił zadaniowych, miejscowa policja posiada określone możliwości wsparcia działań, stąd też ważnym przedsięwzięciem będzie nawiązanie współdziałania z władzami lokalnymi i właśnie policją.

Reasumując, zaprezentowane wyżej węzły operacyjne pozwalają między innymi na wygenerowanie i pogrupowanie potrzeb informacyjnych dowódców wszystkich szczebli, określenie zadań oraz relacji pomiędzy komponentem sił zadaniowych a innymi uczestnikami operacji /wojskowymi i cywilnymi/. Szczególnie istotne i zarazem trudne będzie określenie związków i zależności pomiędzy komponentem sił zadaniowych, a siłami niewojskowymi spoza sojuszu.

6.6. Prognostyczne kierunki rozwojowe

Zachowując tok myślenia zastosowany w poprzednich częściach pracy, rozważania w zakresie prognostycznych kierunków rozwojowych prowadzone były w odniesieniu do wojsk lądowych, sił zadaniowych i działań taktycznych.

Zaangażowanie się polskich jednostek do sił reakcji militarnej NATO oraz Grup Bojowych Unii Europejskiej spowodowało znaczne przewartościowania w strukturach organizacyjnych i wyposażeniu komponentów wojsk lądowych. Podkreśla się, że powinny one być zdolne do działania w układzie narodowym (w ramach narodowych sił reagowania) i sojuszniczym – poza granicami kraju. Zmiany strukturalne prowadzone są w kierunku utworzenia tzw. *brygad i dywizji ramowych,* które stanowić będą trzon zgrupowań tworzonych na potrzeby różnych misji poza granicami kraju[304].

[304] Termin *brygada i dywizja ramowa* za W. Działowym, z-cą Szefa Zarządu Planowania Rozwoju Wojsk Lądowych DWLąd, wystąpienie w AON wrzesień 2008.

Jaki zatem powinien być optymalny skład wojsk lądowych, aby móc sprawnie komponować siły zadaniowe oraz aby sprostać wymaganiom współczesnych i przyszłych działań taktycznych?

Na przestrzeni ostatnich kilku lat funkcjonowały różne założenia zmian w strukturach wojsk lądowych, w tym przebudowy struktury ZT i oddziałów. Proponowano dwa rozwiązania[305]. Pierwsze, to utrzymanie dotychczasowej (trzystopniowej) struktury organizacyjnej (dywizja – brygada – batalion). W drugim postulowano wprowadzenie struktury dwustopniowej, rezygnując z poziomu dywizji. W wariancie pierwszym planowanie, wsparcie i zabezpieczenie miały być realizowane przez dywizję. Wariant drugi wynikał z potrzeby zmniejszenia sił zbrojnych. Ponadto, we wskazanych wariantach podkreślano konieczność tworzenia struktur zadaniowo-funkcjonalnych. Koncepcja ta pozwalała połączyć płaską strukturę organizacyjną z możliwością uzupełnienia jej przez doraźnie tworzone struktury zadaniowe[306]. Pojawiły się również głosy za konstruowaniem uniwersalnych jednostek bojowych w pełni przygotowanych do prowadzenia samodzielnych działań, często na autonomicznych kierunkach i w różnych środowiskach powietrzno-lądowego pola walki[307].

Struktura sił zbrojnych zapewne nie będzie ani stała, ani jednolita. Będzie ewaluować wraz ze zmianami zadań, środowiska i wymaganiami prowadzenia działań. Prawdopodobnie będzie to cecha ogólnoświatowych przemian, przejawiająca się w ciągłym tworzeniu płynnych i tymczasowych struktur, które bezustannie będą ulegać dekonstrukcji i ponownej konstrukcji[308].

Modernizacja polskich wojsk lądowych prowadzona jest głównie w kierunku uzyskania pełnej interoperacyjności ze strukturami międzynarodowymi, a jednym z zasadniczych wymagań kierowanych pod ich adresem, jest zdolność do przerzutu na duże odległości. Z raportu przedstawionego na konferencji: *Polska wizja przyszłego pola walki*[309] wynika, że organizacja wojsk operacyjnych powinna bazować

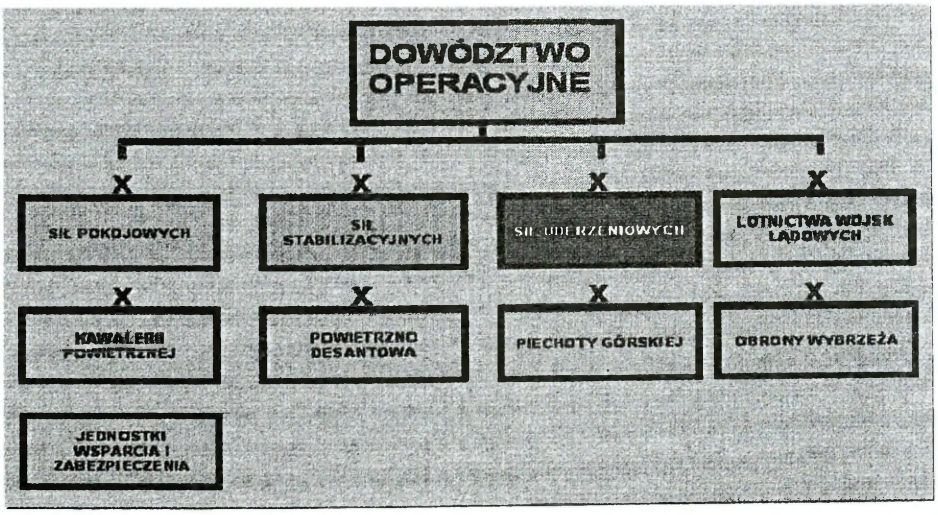
---

[305] M. Wiatr, *Między strategią a taktyką,* Myśl Wojskowa 1997, nr 3, s. 61-62.
[306] J. Zieliński, *Zarys teorii sztuki operacyjnej wojsk lądowych Rzeczypospolitej Polskiej,* Toruń 1998, s. 55.
[307] W. Kaczmarek, *Natarcie* ..., wyd. cyt., s. 1.
[308] M. Fryc, *Prognozowany charakter świata a charakter przyszłych operacji wojskowych* [w:] *Charakter przyszłych operacji*, materiały z konferencji naukowej AON, Warszawa 2004, s. 132.
[309] B. Panek, *Transformacja... cz. 2*, ..., wyd. cyt., s. 69-72.

na strukturze modułowej[310].

W opinii przedstawicieli Dowództwa Wojsk Lądowych, wojska lądowe roku 2030 będą modułowe, zrobotyzowane (zarówno w powietrzu, jak i na ziemi), ucyfrowione, zdigitalizowane i działające w jednej, wspólnej sojuszniczej sieci w ramach UE-NATO[311].

Jednak, budowanie struktur modułowych w Siłach Zbrojnych RP, tak na poziomie operacyjnym, jak i taktycznym, to w chwili obecnej ciągle jeszcze mniej lub bardziej przewidywalna wizja. Prawdopodobnym jest, że zanim pojawią się brygadowe czy batalionowe moduły, pododdziały, oddziały i ZT wojsk lądowych będą występowały w dotychczasowej strukturze. Z założeń *Planu rozwoju wojsk lądowych w latach 2005-2010* wynika, że wojska lądowe mają składać się z 12 brygad, z czego 6 zdolnych do przerzutu i 6 jako siły do użycia na miejscu. Oprócz nich w skład wojsk lądowych wchodzić będą jednostki wsparcia i zabezpieczenia[312].

Rys. 68. Rodzaje brygad w strukturze wojsk lądowych (propozycja)
Źródło: Opracowanie własne

Zakładając, że podstawę struktury wojsk lądowych w przyszłości będą stanowiły brygady (por. rys. 68.), wskazanym jest, aby były to jednostki o konkretnym przeznaczeniu i zdolnościach do wykonywania określonych (im tylko przypisanych) zadań. Analiza zakresu zadań, jakie realizują obecnie nasze wojska lądowe

[310] A. Polak, *Związki operacyjne* ..., wyd. cyt., s. 315.
[311] W. Działowy, *Aktualny stan* ..., wyd. cyt.
[312] K. Turski, *Kierunki rozwoju sił zbrojnych*, Myśl Wojskowa 2006, nr 5, s. 75.

i prawdopodobnie realizować będą w perspektywie najbliższych lat, skłania ku podziałowi na brygady: sił pokojowych, stabilizacyjnych i uderzeniowych. Taki podział sprosta wymaganiom współczesnych i przyszłych działań taktycznych. Ponadto analiza doświadczeń z Iraku i Afganistanu potwierdza konieczność akcentowania wymiaru powietrzno-lądowego, jako podstawy skuteczności przeciwdziałania wieloaspektowym zagrożeniom. Stąd też zasadnym jest posiadanie brygad: kawalerii powietrznej, powietrznodesantowej oraz lotnictwa wojsk lądowych. Środowisko działań, jakie występuje na obszarze Polski uzasadnia konieczność posiadania wyspecjalizowanych formacji przeznaczonych do prowadzenia działań w górach i do obrony wybrzeża morskiego. Na dodatek, wzrastające znaczenie obszarów miejskich wskazuje, że w zasadzie wszystkie formacje powinny być przygotowane do prowadzenia działań w mieście. Trudno jest zakładać, że wymienione brygady będą mogły wykonywać stawiane im zadania bez odpowiedniego wsparcia i zabezpieczenia. Dlatego też istnieje potrzeba utrzymania lub utworzenia tego typu formacji.

W zaprojektowanej na rys. 68. organizacji jednostek wojsk lądowych zaproponowano, aby zostały one podporządkowane bezpośrednio Dowództwu Operacyjnemu. Przy takim ujęciu, Dowództwo Wojsk Lądowych miałoby do spełnienia rolę administracyjną i szkoleniową.

Mobilność, siła ognia, ochrona przed nim i psychologiczny efekt użycia, czynią jednostki pancerne podstawowym środkiem walki w działaniach wojennych (brygad uderzeniowych). To czołg do tej pory decydował (i przez jakiś czas będzie jeszcze to czynił) o opanowaniu i utrzymaniu terenu. Na początku XXI wieku wśród teoretyków i specjalistów wojskowych pojawiły się głosy negujące przydatność ciężkiego sprzętu pancernego (przede wszystkim czołgów) we współczesnych i przyszłych operacjach. Konsekwencją tych tendencji miało być usuwanie czołgów z uzbrojenia[313]. Doświadczenia operacji *Iraqi Freedom* wykazały, że zmierzch czołgu ogłoszono nieco za wcześnie. To przecież tzw. jednostki ciężkie realizowały główne zadania. Potwierdziła się odporność czołgów na ogień przeciwpancerny, zdolność do pokonywania terenu z dużą prędkością i prowadzenie celnego ognia na dużą

[313] W. Łuczak, *Rewolucja w US Army*, Raport WTO 2002, nr 12, s. 37.

odległość[314]. Zatem, z doświadczeń z Iraku wynika konieczność posiadania zaawansowanych technologicznie czołgów (pojazdów pancernych), umożliwiwających skuteczne prowadzenie działań na otwartej przestrzeni.

Wojska zmechanizowane, posiadające podobną mobilność jak pancerne, stanowić powinny kolejny ważny element sił uderzniowych. Piechota zmechanizowana wyposażona w bojowe wozy piechoty, może towarzyszyć czołgom w walce. Jednostki zmechanizowane i pancerne powinny działać wspólnie, w celu pokonania wojsk przeciwnika w różnych warunkach. Jednostki te są szczególnie użyteczne do działań w specyficznym środowisku (np.: w rejonach miejskich, terenie lesisto-jeziornym), gdyż mogą przenikać i szybko poruszać się na tyłach przeciwnika w celu wykonania zadań w głębi jego ugrupowania. Należy oceniać, że w niedalekiej przyszłości brygady staną się bardziej zunifikowane, stąd siłą rzeczy zaniknie podział na brygady pancerne czy zmechanizowane. Staną się po prostu brygadami wojsk lądowych[315].

Wojska powietrzno-szturmowe posiadają najwyższą ruchliwość taktyczną i operacyjną. Ich zdolność przemieszczania czyni je podstawą sił reagowania w różnych rodzajach działań. Są w stanie przenikać głęboko na terytorium przeciwnika, aby przerwać linie komunikacyjne, opanować lotniska, niszczyć węzły dowodzenia lub opanowywać kluczowe punkty terenowe. Podobnie, oddziały powietrznodesantowe, mogą prowadzić działania w głębi ugrupowania przeciwnika, na dużych odległościach od linii styczności wojsk. Stąd też za pozytywny należy uznać wysiłek skierowany na przekształcenie 6. BDSz w 6. Brygadę Powietrznodesantową, gdyż zwiększy to znacznie możliwości dowódców w zakresie prowadzenia działań głębokich. Z kolei, lotnictwo wojsk lądowych (śmigłowce wsparcia bojowego) może wykonywać takie zadania, jak: uderzenia, rozpoznanie i osłona oraz walka powietrzna. Jednostki śmigłowców szturmowych zapewniają szybkie, manewrowe i precyzyjne śledzenie przeciwnika oraz bezpośrednie oddziaływanie na niego siłą ognia. Szybkość i zdolności manewrowe oddziałów

[314] J. Joniak, *Kierunki ewolucji*..., wyd. cyt., s. 130.
[315] Z. Ścibiorek, *Wojna czy pokój?*, Wrocław 1999, s. 82.

lotnictwa wojsk lądowych, przy ich zdolności do wykorzystywania naturalnych ukryć i szybkości, niwelują ich wrażliwość na uderzenia[316].

Wyniki analiz treści dokumentów planistycznych dotyczących budowania sił zadaniowych wskazują na istotne ich znaczenie w przyjmowanych koncepcjach organizacji wojsk lądowych. Obecnie ważne wykonawczo są plany krótkoterminowe, ale wizje prognostyczne są też istotne, zwłaszcza w zakresie projektowania perspektywicznego. Wiele niewiadomych pojawia się w związku z uruchomionym procesem transformacji sił zbrojnych w kierunku ich profesjonalizacji, co niewątpliwie będzie miało określony wpływ na koncepcje tworzenia i wykorzystywania sił zadaniowych[317].

Należy przypuszczać, że w przyszłych działaniach operacyjnych i taktycznych coraz częściej będziemy mieli do czynienia z wydzielonymi zespołami zadaniowymi, formowanymi tymczasowo do wykonania konkretnego zadania. Siły zadaniowe przybierać będą postać małych, aktywnych, mobilnych, elastycznych sił, szybko adaptujących się do zmiennych warunków otoczenia[318]. Zjawisku temu sprzyjać będzie rozwój modułowości, czyli tworzenia okresowych zgrupowań, do określonych zadań, za zasadzie *zużyj i wyrzuć*[319]. Jak podkreśla A. Polak, moduł powinny tworzyć elementy bojowe, wsparte przez siły logistyczne i wsparcia, a światowe tendencje preferują moduły średnio-lekkie[320]. ***Według amerykańskiego programu FCS*** *(ang. Future Combat System*[321]*)*, nowoczesne technologie oraz wymogi przyszłego pola walki będą w znacznym stopniu uzależnione od sprawdzonego w bojach nośnika „platformy". Takim nośnikiem na dzień dzisiejszy jest czołg, a w przyszłości może być kołowy transporter opancerzony. Prawdopodobnie będzie on wyposażony w różnorodne systemy, jak również posiadać będzie technologicznie zaawansowaną konstrukcję tj.: aktywną ochronę, maskowanie termalne, zaawansowane technologicznie opancerzenie oraz napęd hybrydowy z uwzględnieniem modułowości i szybkiej jej wymienialności. Charakteryzować się będzie dużą siłą i różnorodnością

---

[316] W. Kaczmarek, *Struktura organizacyjna*..., wyd. cyt., s.79-83.
[317] M. Huzarski, *Uwarunkowania tworzenia sił zadaniowych* [w:] M. Kubiński, *Siły* ..., wyd. cyt., s. 28.
[318] Por. M. Fryc, *Prognozowany charakter* ..., wyd. cyt., s. 132.
[319] A. Toffler, *Szok przyszłości,* Poznań 1998, s. 140.
[320] Por. A. Polak, *Zgrupowania* ..., wyd. cyt., s. 315.
[321] Por. W. Działowy, *Aktualny stan* ..., wyd. cyt.

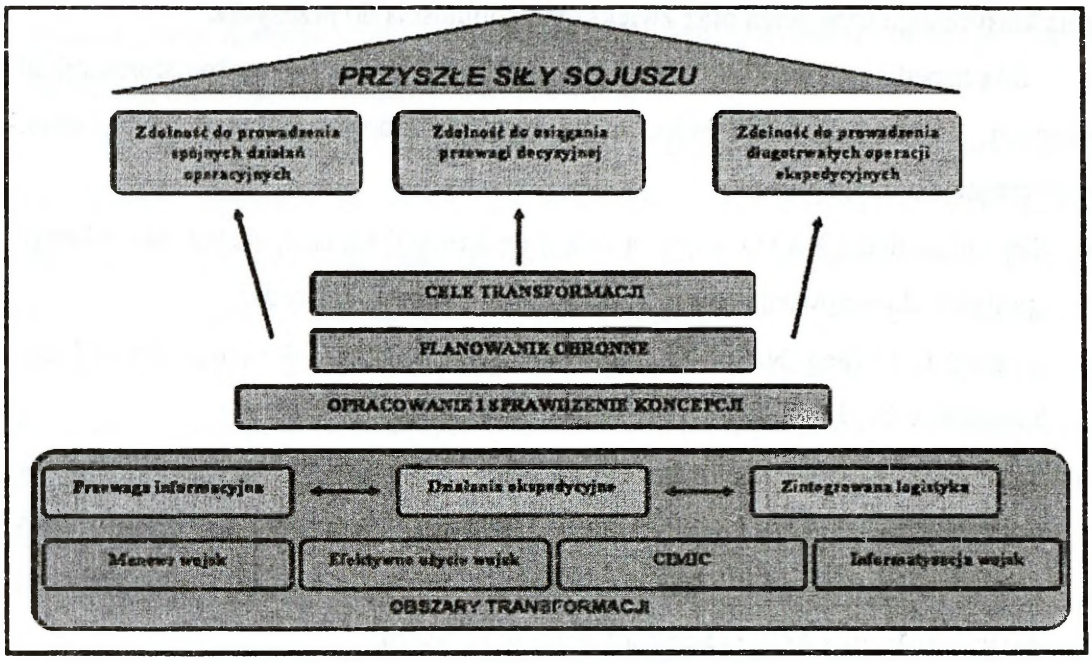
ognia klasycznego uzbrojenia oraz zwiększoną zdolnością do przeżycia.

Siłą napędową zmian w NATO i Unii Europejskiej jest proces transformacji sił zbrojnych. Polska aktywnie włącza się w ten proces poprzez udział m.in. w następujących inicjatywach:

- Siły Odpowiedzi NATO, które są osią transformacji sojuszu, służąc jako swoisty „poligon" do testowania nowych technologii, doktryn i procedur;
- program C-17 (ang. NATO Strategic Airlift Capability) – Wielonarodowej Floty Samolotów C-17, z zakresu transportu strategicznego;
- AGS (ang. Aliance Ground Surveillance) – System Obserwacji Obiektów Naziemnych z Powietrza, służący poprawie zdolności do prowadzenia rozpoznania i obserwacji obiektów, gdzie Polska zabiega o lokalizacją Głównej Bazy Operacyjnej AGS w bazie lotniczej w Powidzu;
- Grupy Bojowe Unii Europejskiej.

Coraz częściej w polskiej literaturze wojskowej pojawia się zagadnienie koncepcji prowadzenia działań na zasadzie oczekiwanych rezultatów **(ang. EBO – Effect Based Operations)**[322]. Jest to koncepcja prowadzenia działań ograniczonymi siłami, w takim wyliczeniem, aby pozostałymi potęgować wysiłek w miarę uzyskiwania przez nie gotowości do działania (por. rys. 69.).

[322] Por. A. Kaczyński, M. Banasik, *Prowadzenie przyszłych operacji NATO na zasadzie oczekiwanych rezultatów*, cz. 1, MW 2006, nr 4, s. 50; E.A. Smith, *Effect Based Operations – Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War*, s. XIV, www. Iwar.org.uk/rma/resources/ebo/effects-based-ops.pdf 08.12.2007.

Rys. 69. Koncepcja EBO – Effect Based Operations
Źródło: A. Kaczyński, M. Banasik, *Prowadzenie* ..., wyd. cyt., s. 59

Koncepcja EBO polega na integracji wszystkich instrumentów oddziaływania na przeciwnika (politycznych, ekonomicznych, militarnych). To skupienie się na efektach, które wpływają na wszystkich uczestników, aby osiągnąć cel operacji. Ich planowanie i prowadzenie oparte są na kompleksowym zrozumieniu środowiska i sytuacji.

Celem prowadzenia działań opartych na zasadzie oczekiwanych rezultatów jest uzyskanie pożądanych i spójnych efektów, poprzez oddziaływanie w sposób zsynchronizowany i synergiczny[323]. Aby przyszłe siły uzyskały pełną zdolność do prowadzenia takich działań ich transformacja powinna zmierzać do: wzrostu zdolności manewrowych, informatyzacji wojsk (sieci informatyczne i połączenia sieciowe), zintegrowania logistyki, rozszerzenia współpracy cywilno-wojskowej, bardziej efektywnego wykorzystania wojsk (zdolności w zakresie: systemów rozpoznania i wywiadu, prowadzenia działań w rejonach zurbanizowanych). Wszystkie te przedsięwzięcia zmierzają do: osiągania przewagi informacyjnej, znacznego wzrostu możliwości prowadzenia działań autonomicznych, czy wreszcie do uzyskania zdolności operacyjnych, pozwalających na śmiałe podejmowanie wyzwań z jednej

[323] Tamże, s. 53, 57.

strony, z drugiej zaś, na przeciwstawianie się coraz nowszym zagrożeniom[324].

Wnioski

Zaprezentowane rezultaty badań, w formie opisu procesów projektowania, budowania i przygotowania sił zadaniowych udowadniają, że siły zadaniowe działają efektywniej niż dotychczasowe, stałe struktury wojsk lądowych.

Projektowanie sił zadaniowych nie może stanowić celu samego w sobie, wynikać musi z realnych potrzeb. Jeżeli osiągnięcie celu głównego i celów pośrednich wydaje się być niemożliwe do zrealizowania przez stałe struktury wojskowe, to istnieje potrzeba ich udoskonalenia lub tworzenia nowych. Żadna struktura nie jest bowiem idealna, a w sytuacji działań taktycznych, gdzie nie ma takich samych warunków i występuje wysoki poziom ryzyka z utratą życia żołnierzy włącznie, jest to zjawisko całkowicie naturalne i w praktyce oznacza albo wzmacnianie istniejących struktur organizacyjnych (np. pododdziałów), albo tworzenie sił zadaniowych.

Budowanie sił zadaniowych polegać powinno głównie na modyfikowaniu istniejących struktur i przekształcaniu ich stosownie do potrzeb i warunków działania. Należy je traktować jako zmianę dostosowującą do wymagań otoczenia, nie mającą charakteru statycznego. Jednak, aby usprawnić ich budowanie, wskazanym jest zaprojektowanie i wdrożenie w życie, już w okresie pokoju, nowych struktur pododdziałów i oddziałów wojsk lądowych, nadając im walor modułowości i autonomiczności.

Przeprowadzone analizy i oceny pozwalają stwierdzić, że nie można powszechnie stosować określonych koncepcji rozwiązań strukturalnych, lecz należy dostosowywać je do konkretnych, indywidualnych warunków i sytuacji. Bezkrytyczne przenoszenie rozwiązań, nawet doskonale funkcjonujących w innych jednostkach i sytuacjach może skończyć się niepowodzeniem.

[324] Tamże, s. 58-61.

ZAKOŃCZENIE

Teoria koncepcji sił zadaniowych powinna rozwijać się równoległe z praktyką, a niejednokrotnie rozwiązania wynikające z doświadczeń zdobytych w trakcie realizacji konkretnych działań powinny być postulowane w doktrynach i innych dokumentach normatywnych narodowych i sojuszniczych. Dotyczy to zwłaszcza problematyki sił zadaniowych w działaniach taktycznych.

Podobnie, jak ma to miejsce w wojskach lądowych innych państw, istnieje potrzeba zaprojektowania i zbudowania nowoczesnych wojsk lądowych. Istotną rolę, jeżeli nie najważniejszą, należy przypisać jednostkom przygotowanym do działania w ramach struktur wielonarodowych i to na poziomie taktycznym które, jak dowodzą wnioski z ostatnich konfliktów zbrojnych, niekiedy realizują cele operacyjne lub strategiczne. Wypełnia się w ten sposób podstawowa zasada współczesnej sztuki wojennej - dowodzenia przez cele, której wyznacznikiem jest właśnie modułowość wojsk.

Organizacja wojsk lądowych, to nie tylko struktury, ale również wyposażenie. Przytoczone w rozprawie tendencje, wdrażane w wojskach lądowych innych państw, preferują „moduły średnio-lekkie", w rozumieniu takim, że średnie, to te o znacznym potencjale bojowym oraz lekkie, tj. takie, które można przetransportować drogą powietrzną. Z teoretycznego punku widzenia powyższą tendencję należy uznać za jak najbardziej słuszną. Jej powodzenie wymaga jednak spełnienia jednego warunku, a mianowicie że uda się skonstruować taką platformę bojową, która będzie miała znaczny potencjał bojowy i będzie ją można transportować drogą powietrzną. A jeżeli już uda się ją zbudować, to trzeba jeszcze będzie wkomponować ją w system dowodzenia sił zbrojnych.

Prognostyczne kierunki rozwojowe w zakresie sił zadaniowych oscylują w poszukiwaniach nowych koncepcji działań i nowej taktyki reagowania na wielowymiarowe zagrożenia, w tym na te najtrudniejsze do opanowania, czyli asymetryczne. Pomocne w tych zabiegach będą zapewne nowe technologie zbudowania świadomości sytuacyjnej już na poziomie taktycznym. Urzeczywistnieniem poszukiwań owych rozwiązań stała się walka z terroryzmem

w Afganistanie, gdzie próbuje się wykorzystać nie tylko nowe technologie, ale też i nowe koncepcje działania.

Aby ustrzec się sytuacji, w której praktyka, niestety po raz kolejny, wyprzedziła myśl taktyczno – operacyjną, koniecznym jest już teraz zaprojektowanie koncepcji wyjaśniających cywilno – wojskowe przyczyny powstawania konfliktów zbrojnych oraz cywilno – wojskowe sposoby reagowania w razie ich zaistnienia. Powyższe założenie jest podstawą realizowanej w Afganistanie przez polskie siły zadaniowe koncepcji działań na zasadzie oczekiwanych rezultatów. Jej urzeczywistnieniem w teorii sztuki wojennej może być rozwijanie badań w obszarze wyjaśnienia przyczyn, źródeł, uwarunkowań wojen i konfliktów zbrojnych.

Celem badań było wniesienie nowych wartości do teorii sztuki wojennej w części obejmującej budowanie i użycie sił zadaniowych wojsk lądowych na poziomie taktycznym w obecnych i prognostycznych uwarunkowaniach.

W przekonaniu autora podjęty wysiłek badawczy umożliwił osiągnięcie zakładanego celu, gdyż wyniki badań pozwoliły sprecyzować naukowo uzasadnione podstawy określające:

- kierunki zamian w działaniach taktycznych oraz ich wpływ na rozszerzenie zakresu zadań wojsk lądowych;
- konieczność weryfikacji struktur wojsk lądowych w kontekście aktualnych i perspektywicznych wyzwań, w tym zwłaszcza zasadność budowania sił zadaniowych, jako jedynego narzędzia militarnego zdolnego do skutecznego reagowania w warunkach nowych zagrożeń;
- rolę i znaczenie doświadczeń z udziału wojsk lądowych w działaniach poza granicami kraju jako wyznaczników projektowania sił zadaniowych;
- potrzebę budowania sił zadaniowych zarówno w reagowaniu kryzysowym na obszarze kraju, jak i w działaniach ekspedycyjnych;
- założenia i teoretyczne podstawy projektu koncepcyjnego wariantów organizacyjno – funkcjonalnych sił zadaniowych;
- relacje i zależności występujące pomiędzy elementami struktury sił zadaniowych oraz konieczność i sposoby koordynacji wysiłków.

Ponadto w ocenie autora, przeprowadzone badania pozwoliły wypracować treści mogące zostać wykorzystane w projektowaniu struktur wojsk lądowych, działalności szkoleniowej i dydaktycznej.

Złożoność badanej problematyki nie wyczerpuje potrzeb naukowego poznania w obszarze sił zadaniowych. Zaprezentowane treści stanowią niekiedy indywidualne spojrzenie i poglądy autora na poruszane zagadnienia. Dlatego też dalszych, szczegółowych badań wymaga problem takiego kształtowania wojsk lądowych, aby zapewnić wysoką skuteczność podejmowanych przez nie działań na obszarze kraju i poza nim, w wymiarze wojskowym i cywilnym.

Przedstawione w postaci dysertacji wyniki badań, stanowią efekt kilkuletnich starań naukowych prowadzonych przez autora w obszarze szeroko rozumianych działań taktycznych wojsk lądowych w aspekcie nowych uwarunkowań, determinujących przestrzeń bezpieczeństwa w wymiarze narodowym i sojuszniczym.

Wyniki badań wskazują, że w obszarze sił zadaniowych, postrzeganym przez pryzmat zmiennego otoczenia, istnieją jeszcze znaczne obszary, które wymagają dalszych badań, zmierzających do udoskonalenia i dostosowania organizacji sił wojskowych do nowych koncepcji prowadzenia działań taktycznych.

BIBLIOGRAFIA

Literatura przedmiotu

Alexander B., *The Future of Warfare,* W.W. Norton & Company Ltd., London 1995.

Antoszkiewicz J., *Firma wobec zagrożeń. Identyfikacja problemów,* Poltext, Warszawa 1998.

Balcerowicz B., *Obronność państwa średniego,* Warszawa 1997.

Balcerowicz B., *Pokój i nie-pokój na progu XXI wieku,* Warszawa 2002.

Balcerowicz B., *Sojusz a obrona narodowa*, Bellona, Warszawa 1999.

Bąk T., *Udział i sojusznicze współdziałanie żołnierzy WP w operacji pokojowej NATO w Kosowie*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 2002.

Berezowski T. i zespół, *Wybrane zagadnienia dowodzenia w wojskach aeromobilnych na szczeblu taktycznym,* Warszawa 2001.

Bielski M., *Organizacje istota, struktury, procesy,* Łódź 1996.

Bieniek M., *Siły Odpowiedzi jako narzędzie nowych struktur dowodzenia NATO,* AON, Warszawa 2005.

Bieniok H. (kier. zesp.), *Metody sprawnego zarządzania*, Biblioteka Biznesmena, A.W. „Placet", Warszawa 1997.

Bieżuński Z., *Przeciwdesantowa obrona wybrzeża morskiego*, AON, Warszawa 1991.

Bujak A., *Działania bojowe związku taktycznego i oddziału w specyficznych warunkach,* AON, Warszawa 1999.

Ciborowski L., *Walka informacyjna,* Europejskie Centrum Edukacyjne, Toruń 1999.

Cieślak E., *Lotnicze wsparcie działań, taktycznych zgrupowań zadaniowych*, [w:] M. Kubiński, *Siły zadaniowe w działaniach taktycznych*, AON, Warszawa 2008.

Clancy T., *Kawaleria pancerna*, Gdańsk 1998.

Dworecki S., Kęsoń T., Kulisz M., *Współczesne konflikty zbrojne (aspekt prognostyczny),* Warszawa 1998.

Dworecki S., *Prognoza obronności Polski do 2010, p.k. „Gamma",* Warszawa, 1994.

Działalność 16. batalionu powietrznodesantowewgo w Bośni i Hercegowinie w ramach sił IFOR, Kraków 1997.

Działania taktyczne wojsk lądowych, Warszawa 1996 r.

Evans G., *Współpraca dla pokoju. Agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następne*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1994.

Flournoy M., Smith J., Ben-Ari G., Mcinnis K., Scruggs D., *European Defense Integration: Bridging Gap between Strategy and Capabilities*, Center for Strategic International Studies, październik 2005.

Gągor F., Paszkowski K., *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Toruń 1999.

Głuszek E., Skalik J. (red.), *Czynniki i zasady kształtowania struktur organizacyjnych. Projektowanie organizacji instytucji,* Wrocław 1992.

Grevi G., Lynch D., Missirolli A., *ESDP operations*, EU Institute for Security Studies, Paryż 2004.

Huzarski M. (kier. zesp.) *Działania operacyjno – taktyczne wojsk lądowych w operacjach reagowania kryzysowego p.k. Moduł,* AON, Warszawa 2006.

Huzarski M. (kier. zesp.), *Operacyjno-taktyczne działania Wojsk Lądowych w sytuacjach kryzysowych poza granicami kraju p.k. Kryzys 2*, AON, Warszawa 2004.

Huzarski M. (red.), *Aspekty narodowe i sojusznicze w teorii taktyki ogólnej wojsk lądowych p.k. Garda*, AON, Warszawa 2000.

Huzarski M., (kier. zesp.), *Uzbrojenie i wyposażenie wojsk lądowych – kierunki ewolucji, p.k. Uzbrojenie,* AON, Warszawa 2008.

Huzarski M., Kaczmarek W., *Obrona i natarcie dywizji*, Warszawa 1997.

Huzarski M., *Operacyjno – taktyczne działania wojsk lądowych na obszarze kraju w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia kryzysowego p.k. Kryzys,* AON, Warszawa 2003.

Huzarski M., *Powietrzno-lądowe natarcie związku taktycznego,* AON, Warszawa 1993.

Huzarski M., *Udział komponentu SZ RP w Siłach Odpowiedzi NATO, p.k. Komponent*, AON, Warszawa 2007.
Huzarski M., *Uwarunkowania tworzenia sił zadaniowych* [w:] M. Kubiński, *Siły zadaniowe w działaniach taktycznych*, AON, Warszawa 2008.
Huzarski M., *Zadania i taktyka wojsk lądowych w działaniach stabilizacyjnych p.k. Stabilizacja*, AON, Warszawa 2007.
Huzarski M., *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, A. Marszałek, Toruń 1999.
Huzarski M., *Założenia ogólne działań taktycznych, obrona i natarcie oddziału*, AON, Warszawa 1995.
Joniak J., *Kierunki ewolucji wojsk lądowych w świetle amerykańskiej koncepcji „Join Vision 2020"oraz doświadczeń z wojen i konfliktów zbrojnych początku XXI wieku*, AON, Warszawa 2006.
Kaczmarek W., *Natarcie związku taktycznego*, AON, Warszawa 1997.
Kaczmarek W., *Struktura organizacyjna związków operacyjnych adekwatna do przewidywanych zadań, p.k. Korpus*, AON, Warszawa 1999.
Kaczmarek W., Ścibiorek Z., *Przyszła wojna – jaka?*, Adam Marszałek Warszawa 1995.
Kaczmarek W., *Związek taktyczny (oddział) w obronie wybrzeża morskiego*, Warszawa, AON 1997.
Kerttunen M., Koivula T., Jeppsson T., *EU Battlegroups. Theory and Development in the Light of Finnish-Swedish Co-operation", Series 2, Research Reports nr 30*, Department of Strategic and Defence Studies, National Defence College, Helsinki 2005.
Kieżun W., *Sprawne zarządzanie organizacją*, wyd. Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 1998.
Korzeniowski S., Bujak A., *Działania zgrupowań kawalerii powietrznej na korzyść związku taktycznego w przyszłych operacjach p.k. Rajd*, AON, Warszawa 2000.
Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdynia, 1973.
Kotarbiński T., *Arcydzieło praktyczności*, Warszawa 1972.
Koziej S., *Teoria sztuki wojennej*, Bellona, Warszawa 1993.
Krauze M, Szulc B. (red.), *Sztuka wojenna konteksty teoretyczne i praktyczne*, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2000.
Kręcikij J., *Przygotowanie działań taktycznych w NATO, (Na przykładzie procedur Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych USA)*, Warszawa 1996.
Kręcikij J., Wołejszo J. (red.), *Podstawy dowodzenia*, AON, Warszawa 2007.
Kubiński M., *Działania batalionu desanowo-szturmowego w Siłach Natychmiastowego Reagowania*, AON, Warszawa 2001.
Kubiński M., *Operacyjno – taktyczne warianty obronne przyjmowane w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia kryzysowego*, [w:] M. Huzarski, *Operacyjno – taktyczne działania wojsk lądowych na obszarze kraju w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia kryzysowego na obszarze kraju*, AON, Warszawa 2003.
Kubiński M., *Siły Odpowiedzi NATO* [w:] M. Huzarski, *Udział komponentu SZ RP W Siłach Odpowiedzi NATO, p.k. Komponent*, AON, Warszawa 2007.
Kubiński M., *Siły zadaniowe w działaniach taktycznych*, AON, Warszawa 2008.
Kubiński M., *Tworzenie i użycie taktycznych grup bojowych*, AON, Warszawa 2007.
Kuc B. R., *Zarządzanie doskonałe*, wyd. Oskar-Master of Biznes, Warszawa 1999.
Kuczmański Z., *Wojska zmechanizowane i pancerne w walce*, Warszawa 1996.
Kukiel M., *Zarys historii wojskowości w Polsce*, wyd. Puls, Londyn 1949.
Lidwa W. (kier. zesp.), *Praca w terenie na szczeblu taktycznym*, AON, Warszawa 2004.
Lidwa W., *Współdziałanie w walce lądowej*, wyd. A. Marszałek, Toruń 2000.
Madejski A., *Ocena i prognoza zagrożeń oraz właściwości przyszłych działań wojennych*, Warszawa 1992.
Marczak J., Jakubczak R., Gąsiorek K., *Obrona Terytorialna w obronie powszechnej RP*, AON, Warszawa 1998.
Marczak J., Pawłowski J., *O obronie militarnej Polski przełomu XX i XXI wieku*, Warszawa 1995.
Mazurek Z., Bujak A., Śliwa Z., *Zgrupowania taktyczne, ich rola i miejsce w walce*, AON, Warszawa 2002.
Michalski W., *Zasady działania wojsk aeromobilnych*, DWLąd, Warszawa 2001.
Michniak J. (red. nauk.), *Powiązania informacyjne sieci stanowisk dowodzenia w operacji*, AON, Warszawa 2003.

Michniak J., *Dowodzenie i łączność,* AON, Warszawa 2005.
Mierczyk Z., *Nowoczesne technologie systemów uzbrojenia,* WAT, Warszawa 2008.
Mreła K., *Struktury organizacji. Analiza wielowymiarowa,* PWE, Warszawa 1989.
Obrusiewicz M.A., *Połączone siły zadaniowe CJTF,* AON, Warszawa 2002.
Płonka I., *Przygraniczny konflikt zbrojny w warunkach Rzeczypospolitej Polskiej,* Warszawa, 1993.
Polak A., *Zgrupowania operacyjne w polskiej sztuce wojennej,* AON Warszawa 2008.
Polak A., *Związki operacyjne w polskiej sztuce wojennej,* rozprawa habilitacyjna, AON, Warszawa 2007.
Posobiec J., *Koordynacja działań lądowych i powietrznych zgrupowań uderzeniowych w natarciu związku taktycznego*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 2000.
Posobiec J., *Teoretyczne podstawy tworzenia zgrupowań w działaniach taktycznych,* [w:] M. Kubiński (red.), *Siły zadaniowe w działaniach taktycznych,* AON, Warszawa 2008.
Posobiec J., *Zgrupowania taktyczne wojsk lądowych w walce, w: Tworzenie zgrupowań do wykonania zadań w operacji i walce, pk. „Grupa-1",* Warszawa 2005.
Robbins S. P., De Cenzo D. A., *Podstawy zarządzania,* PWE, Warszawa 2002.
Sienkiewicz P., *Wystarczalność obronna,* Warszawa, 1996.
Siły Zbrojne Federacji Rosyjskiej i kierunki ich rozwoju w kontekście obecnego kryzysu finansowego, prezentacja, DWLąd Zarząd Rozpoznania i WE, Warszawa 2009.
Skibiński F., *Wojska pancerne w II wojnie światowej,* Wydawnictwo MON, Warszawa 1982.
Sobolewski G., (red.), *Współczesne koncepcje budowy struktur organizacyjnych pododdziałów wojsk lądowych, p.k. Struktury,* AON Warszawa 2008.
Sobolewski G., *Charakterystyka specyficznych warunków środowiska i jego wpływu na działania reagowania kryzysowego,* [w:] M. Huzarski (kier. zesp.) *Działania operacyjno – taktyczne wojsk lądowych w operacjach reagowania kryzysowego p.k. Moduł,* AON, Warszawa 2006.
Sobolewski G., *Obrona ZT wojsk operacyjnych wzmocnionego siłami OT*, AON, Warszawa 2000.
Sobolewski G., *Teren zabudowany a siły zadaniowe,* [w:] M. Kubiński (red.), *Siły zadaniowe w działaniach taktycznych,* Warszawa AON, 2008.
Stoner J. A. F., Wankel C., *Kierowanie*, Warszawa 1997.
Struktura nowoformowanych brygad w SZ Federacji Rosyjskiej, prezentacja, DWLąd Zarząd Rozpoznania i WE, Warszawa 2009.
Strzoda M., *Zespoły zadaniowe w organizacji,* AON, Warszawa 2005.
Szczupaczyński J., *Anatomia zarządzania organizacją,* Warszawa 1998.
Szot W., *Operacje pokojowe. Zadania realizowane przez wojska lądowe*, AON, Warszawa 2002.
Szulc B., *Wpływ zagrożeń na teorię walki, p.k. Zagrożenia,* AON, Warszawa 2003.
Ścibiorek Z., *Ludzie podczas zmian w organizacji,* Adam Marszałek, Toruń 2005.
Ścibiorek Z., *Podejmowanie decyzji,* Warszawa 2003.
Ścibiorek Z., *Wojna czy pokój,* Ossolineum, Wrocław 1999.
Ścibiorek Z., *Zasady prowadzenia działań opóźniających przez oddziały i pododdziały ogólnowojskowe p.k.Opór I,* AON, Warszawa 1996.
Taktyka ogólna wojsk lądowych, AON, Warszawa 2001.
Toffler A., *Szok przyszłości,* Poznań 1998.
Tomaszewski A. i in., *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju p.k. Armia*, Warszawa 1998.
Tomaszewski A., *Wojska lądowe w strategicznej operacji obronnej*, Toruń 1996.
Trembecki J., *Operacje stabilizacyjne*, [w:] J. Kręcikij, J. Wołejszo (red.), *Podstawy dowodzenia*, AON, Warszawa 2007.
Tuckman B.W., Jensen M.A.C., *Stages of Small-Group Development Revisited,* "Group and Organization Studies", 1997.
Tyrała P., *Kierowanie organizowanie zarządzanie,* Toruń 2003.
Tyszkiewicz A., *Operacje stabilizacyjne*, Bellona, Warszawa 2005.
Vademecum wiedzy rozpoznawczej, cz. I Zakres wiedzy o armiach innych państw (blok wschodni), DWLąd, Warszawa 2009.
Wołejszo J., (red.), *Przygotowanie oficerów do udziału w operacjach wielonarodowych*, AON, Warszawa 2005.
Wołejszo J., *Scenariusze operacji sieciocentrycznych,* zadanie badawcze Nr 11301, Konsorcjum Operacji Sieciocentrycznych, Warszawa 2008.

Wołejszo J., *Wybrane problemy projektowania struktur organizacyjnych*, [w:] *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym*, Warszawa 2003.
Wróblewski R., *Elementy teoretyczne planowania strategicznego obrony narodowej*, Warszawa 1992.
Wrzosek M., *Koordynacja w działaniach taktycznych wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2002.
Wrzosek M., *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym*, AON, Warszawa 2003.
Zawadzki W., *Zasady projektowania działań zorganizowanych*, Warszawa AON, 1997.
Zieleniewski H. J., *Organizacja i zarządzanie*, PWE, Warszawa 1981.
Zieliński J. (red.) *Podstawowe założenia operacji połączonych*, AON, Warszawa 2000.
Zieliński J., (kier. zesp.), *Formy i metody prowadzenia działań przez zgrupowania taktyczne wojsk lądowych w operacjach pokojowych, pk. „MISJE"*, AON, Warszawa 2002.
Zieliński J., *Zarys teorii sztuki operacyjnej wojsk lądowych*, Toruń 1998.

Artykuły

Brockmann W., *Kształt i rola Bundeswehry po roku 2008*, Raport WTO (wydanie specjalne) 2003.
Czulda R., *Ewolucja koncepcji sił modułowych amerykańskiej armii*, Przegląd Wojsk Lądowych nr 6 (024), czerwiec 2009.
Fiszer M., Gruszczyński J., *Organizacja i działanie brygady Stryker*, Poligon 2006, nr 3.
Gander T., *Sweden's powerful anti-invasion force*, Jane's Defence Weekly, 1986, vol. 6, nr 24.
Garstka J., *System zapór i niszczeń w obronie przeciwdesantowej wybrzeża morskiego*, Myśl Wojskowa 1994, nr 3.
Gmurczyk D., *Transformacja sił zbrojnych USA*, Raport WTO 2003, nr 7.
Goure D., *Nowa wizja wojsk lądowych Stanów Zjednoczonych*, Myśl Wojskowa 2002 nr 5 (622).
Hewisch M., *Obrona wód przybrzeżnych i wybrzeży*, Internationale Defense Review 1986, vol. 19, nr 9, s. 1259-1262 [w:] Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1989, nr 1.
Jałoszyński K., *Działania militarne Izraela w walce z terroryzmem; w*: Zeszyty Naukowe AON nr 2(35) z 1999.
Kaczyński A., Banasik M., *Prowadzenie przyszłych operacji NATO na zasadzie oczekiwanych rezultatów*, cz. 1, MW 2006, nr 4.
Kerttunen M., Koivula T., Jeppsson T., *EU Battlegroups. Theory and Development in the Light of Finnish-Swedish Co-operation", Series 2, Research Reports nr 30*, Department of Strategic and Defence Studies, National Defence College, Helsinki 2005.
Kręcikij J., *Istota działań sieciocentrycznych*, Zeszyt Naukowy AON, nr 4 (65) 2006.
La Brigade Interarmes Generique, Commandement de la Doctrine et de L'enseignement Militaire Superieur de L'armee de Terre, edition 2000.
La Doctrine actuelle des forces terrestres (The land forces current doctrine) 2/2 w: *Objectif Doctrine* No 40, wyd. Commandement de la Doctrine et de L`Enseigment Militaire Superieur de L`Armee de Terre, Paris 2003 r.
Lisowski M., Łuczak W., Załoga S., *Armia czasów wojny i transformacji*, Raport WTO 2003, nr 11.
Łuczak W., *Rewolucja w US Army*, Raport WTO 2002, nr 12.
Matuszak J., *Kluczowe słowo – moduł*, Wojska Lądowe 2006, nr 15.
McMahon M., *Aviation Restructure Initiative – corps aviation brigade, theater aviation*, US Army Aviation Digest, March/April 1994.
Miles D., *QDR Provides Vector for Defense Transformation.* American Forces Press Service, Waszyngton, 26 stycznia 2006 r.
Panek B., *Transformacja wojsk lądowych na przykładzie sił zbrojnych RFN*, cz. 2, PWL,2006, nr 10.
Panek B., *Transformacja wojsk lądowych na przykładzie sił zbrojnych RFN*, cz.1, PWL 2006, nr 9.
Policha J. i Zalewski Z., *Osłona przeciwlotnicza taktycznej grupy bojowej*, PWL nr 8 (530), sierpień 2003.
Posobiec J., *Dowodzenie w środowisku sieciocentrycznym*, Zeszyty Naukowe AON - dodatek, Warszawa 2008.
Szczybyło Z., *Przygotowania batalionu do wyjazdu do Iraku*, Przegląd Wojsk Lądowych – wydanie specjalne, sierpień 2003.

Terre magazine, nr 141, luty 2003.
Tuckman B.W., Jensen M.A.C., *Stages of Small-Group Development Revisited,* "Group and Organization Studies" 2, 1997.
Turski K., *Kierunki rozwoju sił zbrojnych*, Myśl Wojskowa 2006, nr 5.
Wiatr M., *Między strategią a taktyką,* Myśl Wojskowa 1997, nr 3.
Ziółkowski S., *W ochronie granicy państwowej*, Polska Zbrojna z 12.06.1995.

Encyklopedie, słowniki i leksykony

Doroszewski W., *Słownik języka polskiego,* PWN, Warszawa 1967.
Encyklopedia Organizacji i Zarządzania, Warszawa 1981.
Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1979.
Mały Słownik Języka Polskiego. PWN, Warszawa 1995.
Pszczołowski T., *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji,* Warszawa 1993.
Słownik terminów i definicji NATO, AAP-6 (U) Agencja Standaryzacyjna NATO 2007.
Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, BPiI MON, Warszawa 1966.
Słownik współczesnego języka polskiego, Warszawa 1996.

Dokumenty normatywne

Allied Joint Doctrine AJP-01 (B), NATO HQ, Brussel 2000.
Bi – MNC, Directive, NATO Doctrine for peace Support Operations, Supreme Allied Commander, Europe, SHAPE B - X7070, Belgium, 11.12.1995.
Doktryna Działania Komponentu Lądowego ATP-3.2 (wersja C tłumaczenia).
Doktryna użycia wojsk lądowych Francji, Centrum Studiów i Doktryn, Paryż, czerwiec 1999.
Doktryna wojsk lądowych ATP-35(B).
FM 3-21.31, The Stryker Brigade Combat Team, oraz The tank and mechanized infantry battalion task force, Field Manual NO. 3-90.2.
La Doctrine actuelle des forces terrestres (The land forces current doctrine) 2/2 w: *Objectif Doctrine*, No 40, wyd. Commandement de la Doctrine et de L`Enseigment Militaire Superieur de L`Armee de Terre, Paris 2003 r.
MC 133/3 (F), NATO Operational Planning System, 28.08.2000.
MC 317/1, NATO Force Structure, pkt 19b, s. 1-8, AAP6 2003.
MC 477, The NATO Response Force Military Concept, 10.04.2003.
NATO Response Force 2 (NRF-2) Findings and Lessons Learned, NRDC-T, 07.2004.
Nordic UN Tactical Manual, volume 1, Kirjapaino Oy Jyvasyla 1996.
Podręcznik polowy 100-5. Działania wojsk lądowych armii Stanów Zjednoczonych.
Program szkolenia pododdziałów zawodowych wojsk pancernych i zmechanizowanych, DWLąd, Warszawa 2004.
Projekt doktryny szkolenia sił zbrojnych RP DD/7, Warszawa 2004.
Regulamin działań wojsk lądowych, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 1999.
Regulamin działań wojsk lądowych, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 2008.
Regulamin walki wojsk lądowych Bundeswehry HDv 100/100.
Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa listopad 2007.
The British Military Doctrine, British Army Doctrine Publication 1998.
The Stryker Brigade Combat Team, oraz *The tank and mechanized infantry battalion task force, Field manual NO. 3-90.2.*
The tank and mechanized infantry battalion task force, Field manual NO. 3-90.2 (Fm 71-2), Headquarters Department Of The Army Washington, D.C., 11 June 2003.

Inne źródła

2008 Army Posture Statement, Departament od the Army, 2008.

Badanie CBOS-u, przeprowadzone na reprezentatywnej próbie 2089 dorosłych Polaków, opublikowane w kwietniu 2008 roku.

Banasik M., *Strategiczna koncepcja rozwoju i operacyjnego wykorzystania sił NATO w perspektywie najbliższych 15 lat*, Polskie Narodowe Przedstawicielstwo Wojskowe przy SHAPE, materiały z wykładu wygłoszonego w SG WP, Warszawa luty 2005.

Buk T., *Udział wojsk lądowych w operacji stabilizacyjnej w Iraku – doświadczenia i taktyka działań,* tekst wystąpienia podczas seminarium naukowego, AON, Warszawa 2008.

Dokumentacja ćwiczenia dowódczo-sztabowego *Mazury 2003.*

Dokumentacje ćwiczeń: *Dragon 07, Anakonda, Pierścień 09.*

Final Communiqué of the Ministerial Meeting of the North Atlantic Council, Oslo, 4 czerwca 1992 oraz *Final Communiqué of the Ministerial Meeting of the North Atlantic Council*, Bruksela, 17 grudnia 1992.

Fryc M., *Prognozowany charakter świata a charakter przyszłych operacji wojskowych* [w:] *Charakter przyszłych operacji*, materiały z konferencji naukowej AON, Warszawa 2004.

Galiński C., Grabania M. Ł., Knapczyk H., *Tendencje i kierunki transformacji Sił Zbrojnych państw zachodnich*, [w:] *Polska wizja przyszłego pola walki. Wymagania i potrzeby,* materiały z konferencji naukowej, Warszawa 2004.

Informacja na temat treningu sztabowego pk. Czerwiec 2002, Generalny Zarząd Operacyjny Sz.Gen., Zespół Planowania Operacyjnego.

Kabs T., EU's Misssion to Congo, NATO School, Polaris Quarterly, Spring 2004, Vol1, Issue 1 (www.natoschool-shape.de/site_polaris).

Kabs T., *EU's Misssion to Congo*, NATO School, Polaris Quarterly, Spring 2004, Vol1, Issue 1 (www.natoschool-shape.de/site_polaris).

Kaczyński A., Banasik M., *Prowadzenie przyszłych operacji NATO na zasadzie oczekiwanych rezultatów,* cz. 1, MW 2006, nr 4, s. 50; E.A. Smith, *Effect Based Operations – Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War,* s. XIV, www. Iwar.org.uk/rma/resources/ebo/effects-based-ops.pdf 08.12.2007.

Kiser P. K., *Transformacja wojsk lądowych Bundeswehry,* materiał z wykładu w Wydziale Wojsk Lądowych AON, kwiecień 2004.

Krzakiewicz K., *Podstawy organizacji i zarządzania,* www.biz.reporter.pl.

Kubiński M., *Siły zadaniowe w działaniach taktycznych,* materiał pokonferencyjny, AON, Warszawa 2007.

Lewandowski G., *Wymagania i ograniczenia dla tworzonych modeli organizacyjnych Wojsk Lądowych*, [w:] M. Wrzosek, *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym*, materiały z seminarium naukowego, Warszawa 2003.

Materiały z konferencji nt. *Wykorzystanie sił Obrony Terytorialnej w osłonie granicy państwowej*, Zamość 1999.

Ocena i prognoza zagrożeń polityczno – militarnych RP oraz właściwości przyszłych działań wojennych, Warszawa 1992.

Panek B., *Kierunki transformacji wojsk lądowych Sił Zbrojnych Bundeswehry RFN,* AON, Warszawa 2006 r., materiał zamieszczony na stronie internetowej AON.

Plan rozwoju wojsk lądowych w latach 2005 – 2010.

Polak A., *Operacyjne zgrupowania zadaniowe,* [w:] M. Kubiński, *Siły zadaniowe w działaniach taktycznych,* materiał pokonferencyjny, AON, Warszawa 2007.

Smith E.A., *Effect Based Operations – Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War,* s. XIV, www. Iwar.org.uk/rma/resources/ebo/effects-based-ops.pdf 08.12.2007.

Stręk A., *Realizacja zadań przez polską grupę bojową sił ISAF,* materiał niepublikowany.

Walczak D., *Skład, zadania oraz zasady działania taktycznej grupy bojowej*, informacja przeprowadzona w 1 KZ w 2002 roku.

Wołejszo J., *Wybrane problemy projektowania struktur organizacyjnych,* [w:] *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym,* materiały z seminarium naukowego, Warszawa 2003.
Wrzosek M., *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym*, materiały z seminarium naukowego, Warszawa 2003.
Zając R., *Koncepcja tworzenia Grup Bojowych w aspekcie potrzeb obronnych UE*, wykład, AON 2005 r.

SPIS RYSUNKÓW I TABEL

RYSUNKI

Rys. 1. Klasyfikacja działań taktycznych ... 23
Rys. 2. Fazy rozwoju konfliktów zbrojnych w kontekście działań taktycznych ... 24
Rys. 3. Proponowana typologia działań taktycznych ... 28
Rys. 4. Idea izolacji rejonu konfliktu ... 77
Rys. 5. Prognozowana struktura wojsk lądowych Niemiec ... 95
Rys. 6. Wariant ugrupowania bojowego dywizji, w którym całość sił pierwszorzutowych użytych jest jednocześnie ... 98
Rys. 7. Wariant taktycznej grupy bojowej przeznaczonej do prowadzenia działań zaczepnych ... 101
Rys. 8. Wariant taktycznej grupy bojowej do prowadzenia rozpoznania walką ... 102
Rys. 9. Wariant taktycznej grupy bojowej przeznaczonej do prowadzenia działania w terenie zabudowanym ... 102
Rys. 10. Wariant taktycznej grupy bojowej do kontroli strefy rozdzielenia ... 103
Rys. 11. Istota tworzenia brygady operacyjnej w wojskach lądowych Francji ... 104
Rys. 12. Warianty sił zadaniowych budowanych na bazie batalionów: zmechanizowanego i czołgów ... 107
Rys. 13. Wariant organizacji sił zadaniowych tworzonych na bazie batalionu lekkiego USA ... 108
Rys. 14. Struktura brygadowej grupy bojowej wojsk lądowych Stanów Zjednoczonych ... 110
Rys. 15. Brygada typu Stryker wojsk lądowych USA ... 111
Rys. 16. Istota transformacji wojsk lądowych Federacji Rosyjskiej ... 112
Rys. 17. Struktura brygady zmechanizowanej Federacji Rosyjskiej ... 113
Rys. 18. Poziomy dowodzenia sił ekspedycyjnych Federacji Rosyjskiej w konflikcie w Południowej Osetii ... 115
Rys. 19. Struktura batalionu zmechanizowanego Federacji Rosyjskiej ... 116
Rys. 20. Struktura batalionu czołgów Federacji Rosyjskiej ... 116
Rys. 21. Struktura batalionu zmotoryzowanego Federacji Rosyjskiej ... 117
Rys. 22. Formowanie bTGB na bazie batalionu desantowo – szturmowego ... 118
Rys. 23. Formowanie batalionowej taktycznej grupy bojowej na bazie bz i bcz ... 119
Rys. 24. Struktura 16. batalionu powietrznodesantowego w IFOR ... 123
Rys. 25. Zgrupowania taktyczne szczebla kompanii w IFOR ... 125
Rys. 26. Struktura 16. batalionu powietrznodesantowego w SFOR ... 126
Rys. 27. Idea tworzenia zgrupowań zadaniowych w SFOR ... 127
Rys. 28. Batalionowe zgrupowanie zadaniowe w SFOR ... 128
Rys. 29. Zgrupowania taktyczne w KFOR ... 129
Rys. 30. Struktura Samodzielnej Grupy Powietrzno Szturmowej w Iraku ... 132
Rys. 31. Struktura V. zmiany polskich sił zadaniowych w Afganistanie ... 136
Rys. 32. Podział odpowiedzialności polskich sił zadaniowych w Afganistanie ... 137
Rys. 33. Możliwości manewrowe sił zadaniowych ... 142
Rys. 34. Zadania batalionu w działaniach stabilizacyjnych ... 146
Rys. 35. Działanie sił stabilizacyjnych w etapie wygaszania konfliktu ... 148
Rys. 36. Położenie sił przeciwnika w ćwiczeniu Dragon 07 ... 151
Rys. 37. Taktyczna grupa bojowa organizowana na bazie batalionu zmechanizowanego (wariant) .. 159
Rys. 38. Taktyczna grupa bojowa organizowana na bazie batalionu czołgów (wariant) ... 159

Rys. 39. Batalionowe zgrupowania taktyczne (wariant) 161
Rys. 40. Podział brygady zmechanizowanej na batalionowe zgrupowania taktyczne (wariant) 164
Rys. 41. Racjonalny model podejmowania decyzji 173
Rys. 42. Wariant działania Sił Zbrojnych Wislandii w osłonie strategicznej 178
Rys. 43. Prowadzenie działań opóźniających przez batalion desantowo-szturmowy (wariant) 185
Rys. 44. Współzależne elementy organizacji 199
Rys. 45. Bariery w procesie budowania sił zadaniowych 205
Rys. 46. Elementy składowe sił zadaniowych 206
Rys. 47. Kryteria budowania sił zadaniowych 207
Rys. 48. Proponowany skład dowództwa sił zadaniowych 208
Rys. 49. Poziomy dowodzenia taktycznymi grupami zadaniowymi 209
Rys. 50. Szczeble organizujące grupy zadaniowe 210
Rys. 51. Model jednostki autonomicznej 211
Rys. 52. Relacje pomiędzy strukturami zadaniowymi poziomu operacyjnego i taktycznego 219
Rys. 53. Miejsce komponentu wojsk lądowych w siłach zadaniowych 220
Rys. 54. Budowanie brygady operacyjnej 221
Rys. 55. Wariant sił zadaniowych do działań bojowych 222
Rys. 56. Wariant sił zadaniowych do działań pokojowych 223
Rys. 57. Ugrupowanie sił zadaniowych do rozdzielania spornych stron (wariant) 228
Rys. 58. Rozmieszczenie zespołu zadaniowego po obu stronach linii przerwania ognia (wariant 1.) 229
Rys. 59. Rozmieszczenie zespołu zadaniowego po jednej stronie linii przerwania ognia (wariant 2.) 230
Rys. 60. Wariant użycia sił zadaniowych do wymuszania pokoju 233
Rys. 61. Użycie grupy zadaniowej podczas oskrzydlenia (wariant) 235
Rys. 62. Użycie grupy zadaniowej w celu obejścia sił przeciwnika (wariant) 235
Rys. 63. Użycie taktycznych grup zadaniowych (taktycznych grup bojowych) w celu przełamania obrony przeciwnika 236
Rys. 64. Użycie taktycznych grup bojowych w obronie głębokiej 237
Rys. 65. Użycie taktycznych grup bojowych w obronie dywizji 238
Rys. 66. Relacje pomiędzy węzłami operacyjnymi w działaniach w ramach artykułu 5. 244
Rys. 67. Relacje pomiędzy węzłami operacyjnymi w działaniach wymuszających pokój 246
Rys. 68. Rodzaje brygad w strukturze wojsk lądowych (propozycja) 249
Rys. 69. Koncepcja EBO – Effect Based Operations 254

TABELE

Tabela 1. Czasy gotowości bojowej określone dla sił reagowania NATO 52
Tabela 2. Kontrybucje narodowe do grup bojowych Unii Europejskiej 62
Tabela 3. Rodzaje operacji GB UE i obszary ich prowadzenia 65
Tabela 4. Porównanie koncepcji grup bojowych UE z systemem operacyjnym NATO 69
Tabela 5. Bezpilotowe środki rozpoznawcze 80
Tabela 6. Limity uzbrojenia i sprzętu wojskowego wojsk lądowych do 2010 roku 88
Tabela 7. Konwersja wojsk lądowych Stanów Zjednoczonych na strukturę modułową (w kolejnych latach) 109
Tabela 8. Podstawowe wyposażenie batalionu czołgów Federacji Rosyjskiej 117
Tabela 9. Podstawowe wyposażenie batalionu zmotoryzowanego Federacji Rosyjskiej 118
Tabela 10. Wyniki analizy porównawczej ramowych struktur dywizji i brygad 166
Tabela 11. Porównanie wariantów działania (metoda wad i zalet) 181

ZAŁĄCZNIKI

Zał. 1. Wykaz zmiennych i wskaźników uwarunkowań tworzenia sił zadaniowych w działaniach taktycznych.
Zał. 2. Struktura Grupy Bojowej Unii Europejskiej.
Zał. 3. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w zobowiązania sojusznicze.
Zał. 4. Struktura organizacyjna polskich sił zadaniowych w Islamskiej Republice Afganistanu.
Zał. 5. Zobowiązania stałe - narodowe polskich wojsk lądowych w ramach reagowania kryzysowego.
Zał. 6. Sytuacja operacyjno – taktyczna w ćwiczeniu *Akademicki Pierścień.*
Zał. 7. Idea formowania i przygotowania sił zadaniowych.

Załącznik 1.

ZMIENNE i WSKAŹNIKI

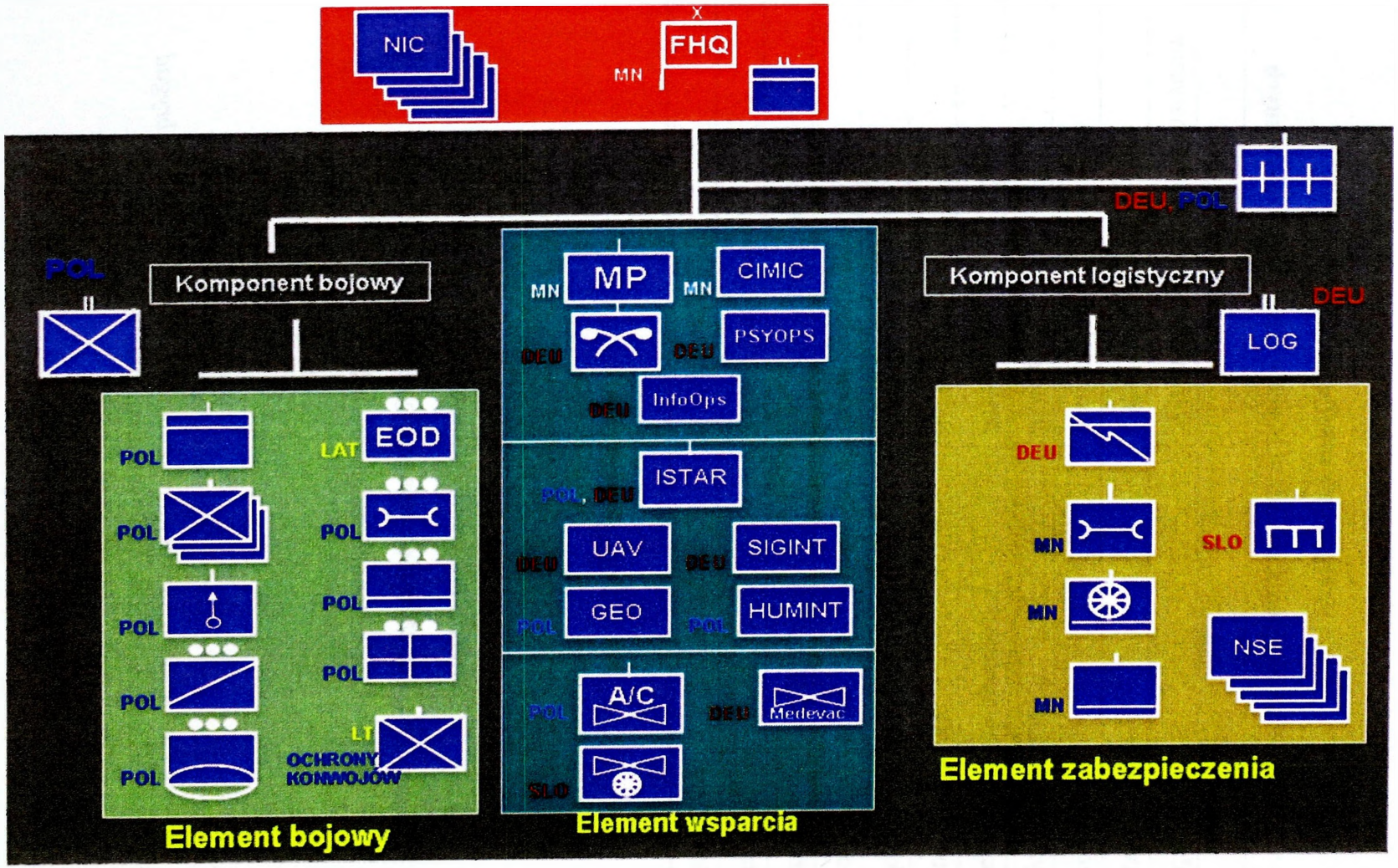
uwarunkowań tworzenia sił zadaniowych w działaniach taktycznych

Zależne	Niezależne
Cel działania	Warunki geograficzno - klimatyczne
Charakter zadań	Ustrój polityczny
Zagrożenia	Kultura
Decyzje polityczne	Religia
Postanowienia normatywne	Administracja
Potencjał militarny	Społeczeństwo
Struktury organizacyjne	Infrastruktura
Poziom wyszkolenia	Gospodarka
Możliwości współdziałania	Stan bezpieczeństwa
Informacja	Zasoby surowcowe
Technologia	Komunikacja

Wskaźniki

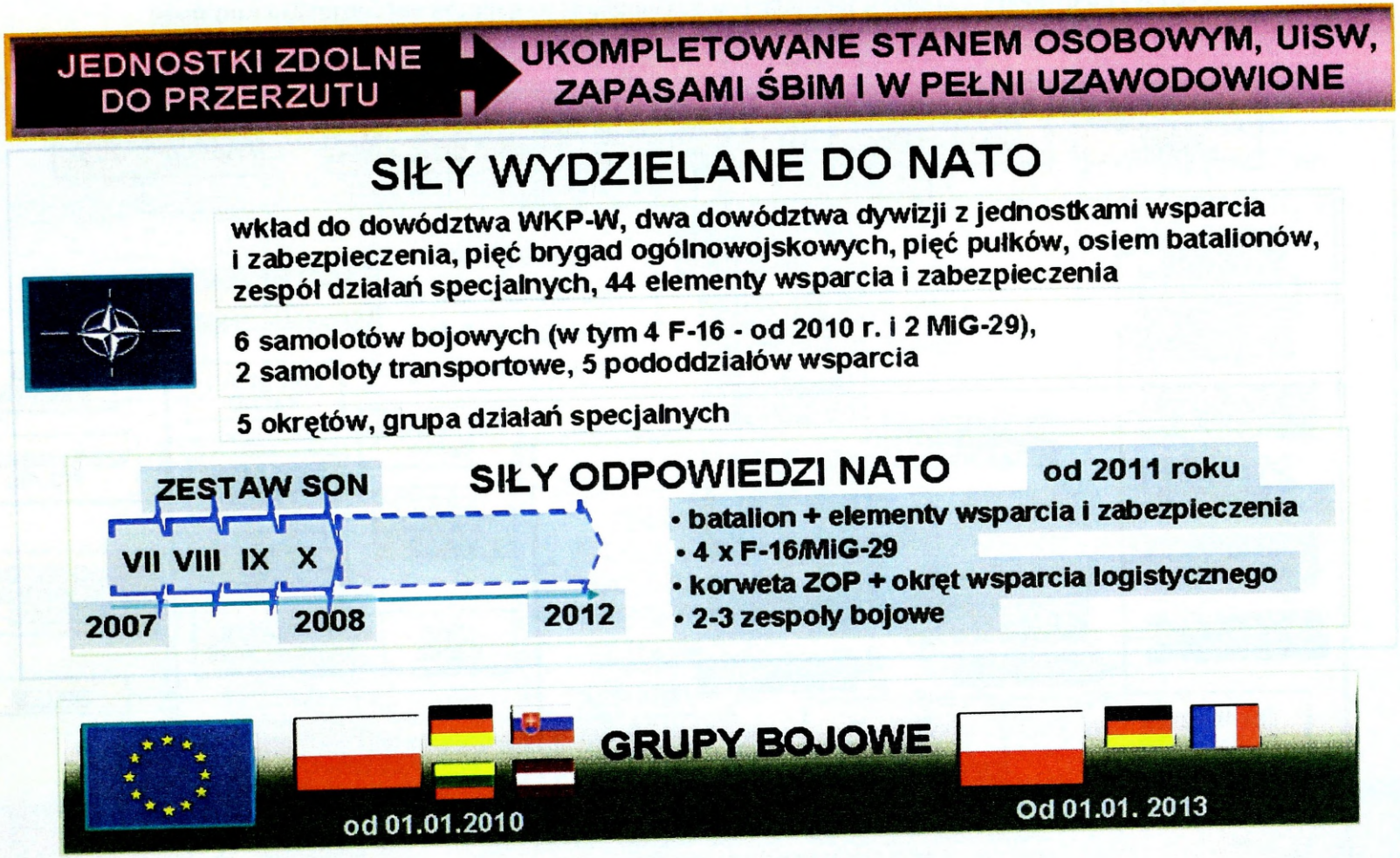
- Skład organizacyjny sił zadaniowych,
- Możliwości przemieszczeń,
- Skuteczność wykonywania zadań,
- Stan zabezpieczenia logistycznego,
- Czas autonomicznych działań,
- Sprawność odtwarzania zdolności bojowej.

Uwaga: Zmienne i wskaźniki zostały wykorzystane do porównania struktur brygad i dywizji wybranych państw oraz do budowania wariantów sił zadaniowych.

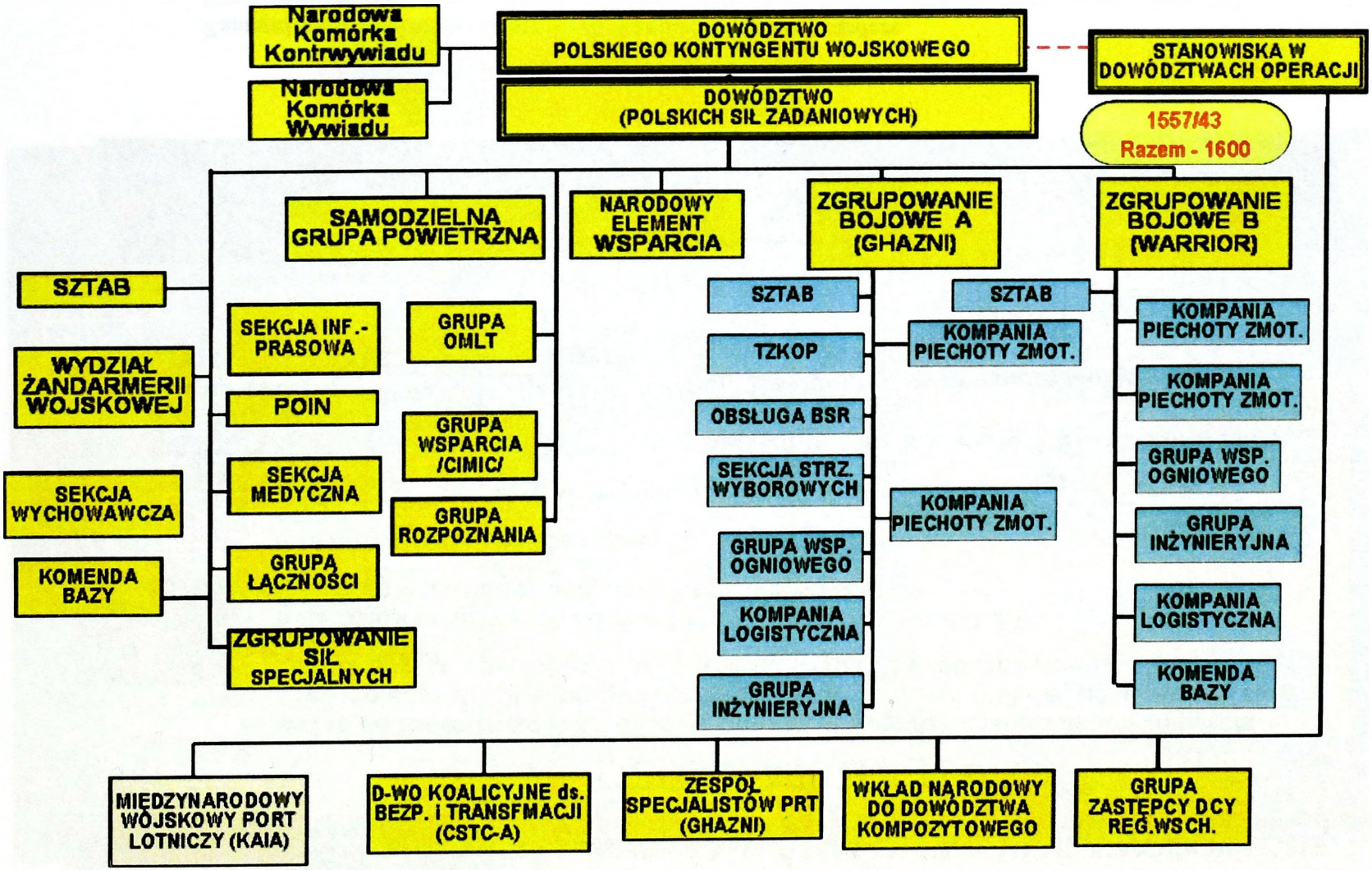

Struktura Grupy Bojowej Unii Europejskiej
Na podstawie informacji W. Działowy n.t. *Aktualny stan i przewidywany proces zmian w wojskach lądowych*, DWLąd wrzesień 2008

Załącznik 2.

Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w zobowiązania sojusznicze
Opracowano na podstawie wystąpienia: F. Gągor, *Siły Zbrojne RP stan obecny i przyszłość*, Sz. Gen. WP

Załącznik 3.

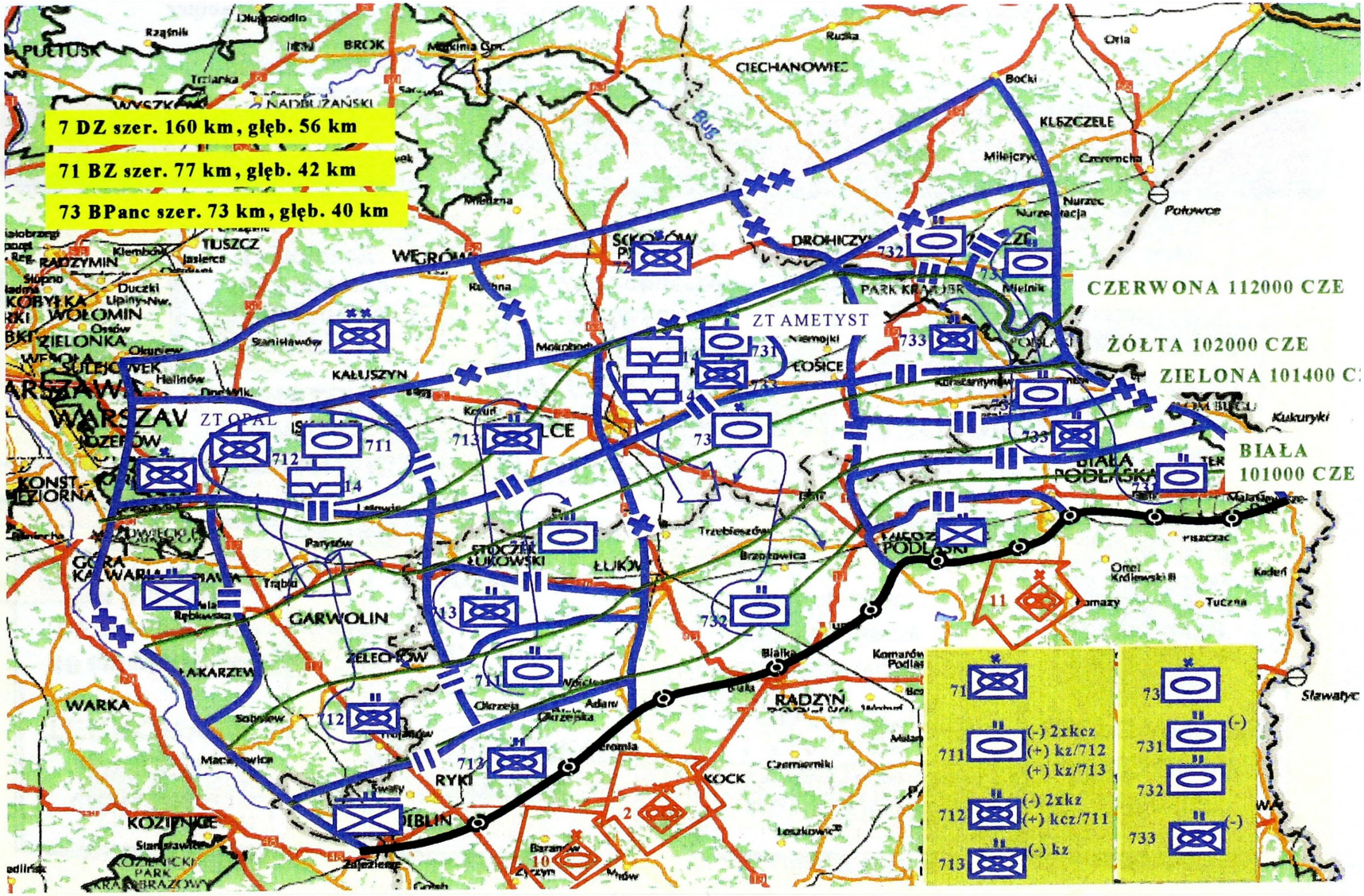

Struktura organizacyjna polskich sił zadaniowych w Islamskiej Republice Afganistanu - wariant

Załącznik 4.

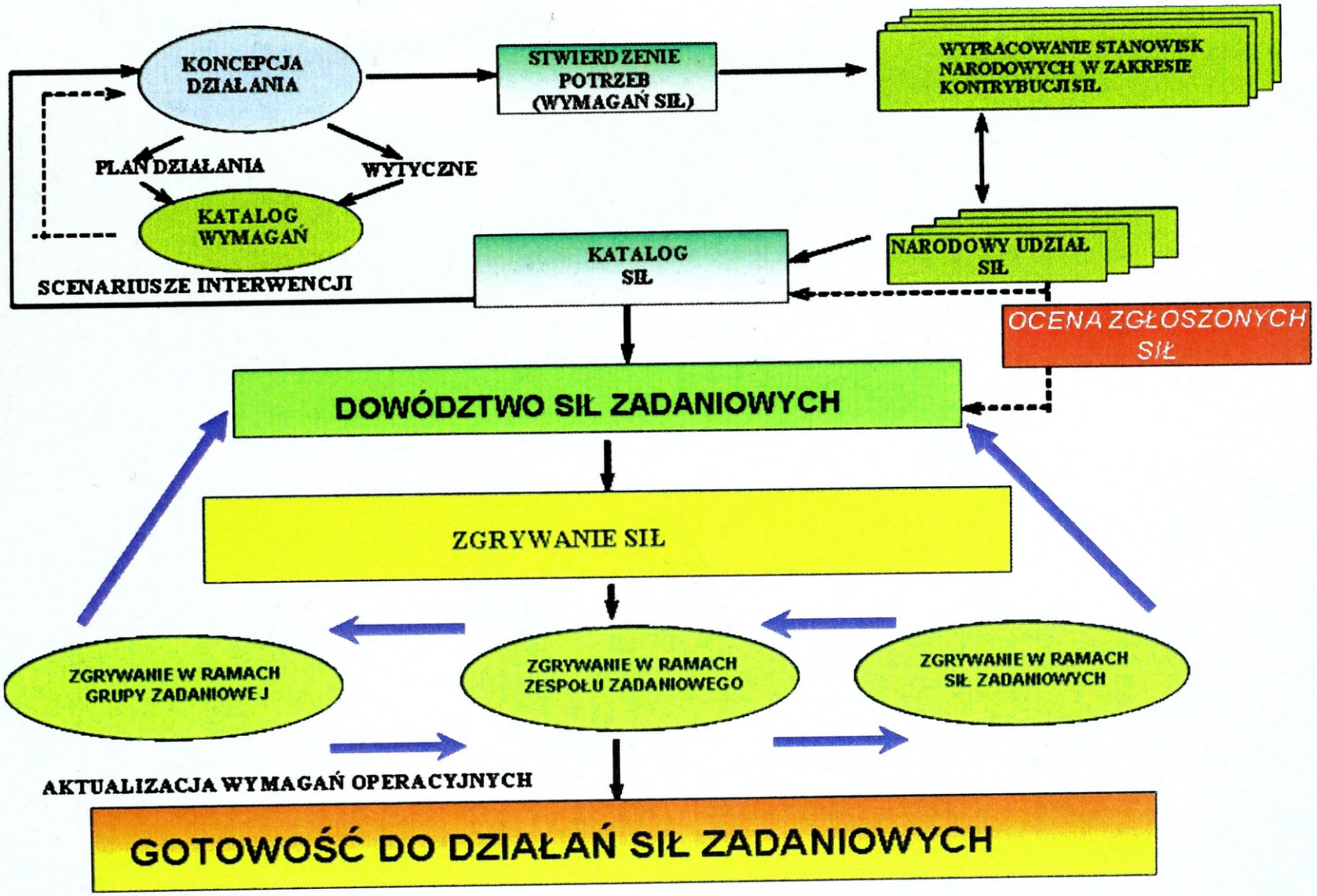

Zobowiązania stałe – narodowe polskich wojsk lądowych w ramach reagowania kryzysowego

Załącznik 5.

Sytuacja operacyjno – taktyczna w ćwiczeniu *Akademicki Pierścień*

Załącznik 6.

Idea formowania i przygotowania sił zadaniowych

Załącznik 7.

ISSN 0867-2245